

เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยการผลิตนางงาม :
กรณีศึกษาการประกวดนางสาวไทย

นางสาวสุจิรา อรุณพิพัฒน์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง
คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2550
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE POLITICAL ECONOMY OF THE BEAUTY CONTEST
: CASE STUDY OF MISS THAILAND CONTEST

MS. SUJIRA AROONPIPAT

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Political Economy

Faculty of Economics

Chulalongkorn University

Academic Year 2007

Copyright of Chulalongkorn University

นางสาวสุจิรา อรุณพิพัฒน์ : เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยการผลิตนางงาม: กรณีศึกษา การประกวดนางสาวไทย (THE POLITICAL ECONOMY OF THE BEAUTY CONTEST: CASE STUDY OF MISS THAILAND CONTEST) อ. ที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์ ดร. ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 219 หน้า.

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ เพื่อแสดงให้เห็นว่าเมื่อประเทศไทยก้าวเข้าสู่ระบบทุนนิยมเต็มขั้นแล้ว อิทธิพลของทุนนิยมที่สามารถเปลี่ยนแปลงทุกอย่างให้กลายเป็นสินค้า ได้ส่งผลกระทบต่อความงามของผู้หญิงอย่างไรผ่านกรณีศึกษาการประกวดนางสาวไทย โดยมีความมุ่งหวังในการนำเสนอมุมมองใหม่ให้กับการศึกษาการประกวดนางสาวไทยที่ไม่ใช่การประกวดประชันหาสาวงาม หากแต่เป็นกระบวนการผลิตสินค้าอีกรูปแบบหนึ่ง ผ่านการรวบรวมข้อมูลเอกสารทั้งขั้นต้นและขั้นรอง รวมถึงการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

จากการศึกษาพบว่าพัฒนาการทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของไทยร่วมกับมิติทางสตรีนิยม ส่งผลกระทบต่อรูปแบบการประกวดนางสาวไทย ตั้งแต่ในยุคแรกของการจัดประกวด โดยยุคที่ 1 (พ.ศ. 2477 – 2483 และพ.ศ. 2491-2497) ถึง ยุคที่ 2 (พ.ศ. 2507-2515) จากความต้องการผลประโยชน์ทางการเมืองยุคทุนนิยมขุนนาง รูปแบบการประกวดจึงดำเนินการไปเพื่อประชาสัมพันธ์นโยบายรัฐบาลและประเทศเป็นหลัก ต่อมาในยุคทุนนิยมขยายตัวการประกวดในช่วงยุคที่ 3 (พ.ศ. 2527-2542) และ ยุคที่ 4 (พ.ศ. 2543 - 2550) จัดขึ้นเพื่อผลประโยชน์เชิงพาณิชย์เป็นสำคัญ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณารายละเอียดในยุคทุนนิยมขยายตัว เกี่ยวกับกระบวนการกลายเป็นสินค้า ผู้จัดการประกวด สปอนเซอร์ และผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวไทย ทั้งในช่วงก่อนการจัดประกวด ช่วงระหว่างการจัดประกวด และเมื่อการประกวดสิ้นสุดลง พบว่า มีวัตถุประสงค์เพื่อผลประโยชน์เชิงพาณิชย์ขององค์กรคนมากกว่าส่วนรวม โดยกลุ่มนายทุนจะได้รับค่าลิขสิทธิ์ช่วงเวลาดการโฆษณา และภาพลักษณ์อันดีต่อสินค้า ในขณะที่ ตัวนางงามเองก็ได้รับเงินรางวัลค่าจ้าง และชื่อเสียงโอกาสทางอาชีพต่อไป ซึ่งประโยชน์ที่ได้รับดังกล่าวต่างจากยุคที่ 1 - 2 ที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับเพียงความภาคภูมิใจที่ได้ “ช่วยชาติ” เท่านั้น

จากพัฒนาการข้างต้น แสดงถึงกระบวนการผลิตในสังคมทุนนิยม ความงามมีมูลค่าแลกเปลี่ยนได้ และมูลค่าเกิดจากการชักนำความต้องการของกลุ่มนายทุนเป็นสำคัญ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าการประกวดนางสาวไทยเป็นกระบวนการที่ทำให้ความงามกลายเป็นสินค้าได้อย่างเป็นรูปธรรม

สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์การเมือง
ปีการศึกษา 2550

ลายมือชื่อนิติศ.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

4785937929: MAJOR POLITICAL ECONOMY

KEY WORD: CAPITALISM/ COMMODITIZATION/ MISS THAILAND/ FEMINISM/
BEAUTY CONTEST

SUJIRA AROONPIPAT: THE POLITICAL ECONOMY OF THE BEAUTY
CONTEST: CASE STUDY OF MISS THAILAND CONTEST. THESIS ADVISOR:
ASSOC.PROF.NARONG PETPRASERT, PhD., 219 PP.

This study strongly intends to demonstrate that Thailand’s development has entered into the stage of Capitalism. At this stage, the influence of Capitalism has been claimed that its power can transform every single thing into a price-able and sellable form or being called “commodity - like form” such as ladies’ beauty. Therefore, the aim for studying the Miss Thailand Contest will not only reveal the effects of Capitalism on the beauty contest but also clearly illustrate the commoditization of ladies’ beauty. The research methodology consists of collecting and analyzing the primary and secondary data including in - depth interview.

The result of this study shows that before Thailand reached the Capitalism stage, the power of Capitalism did not effect on the Miss Thailand Contest significantly. We can see that in the 1st era (B.E. 2477-2483 and 2491-2497) and 2nd era (B.E. 2507-2515) of this contest, it had been mainly initiated with the express purpose of disseminating the government policies and publicizing “Thailand” internationally. Thus, during this time, the contest was not clearly perceived as a commoditization and more importantly, ladies’ beauty was not intentionally produced in a commodity - like form. In contrast, after Thailand had step into the era of Capitalism expansion, the Miss Thailand Contest in the 3rd era (B.E. 2527-2542) and 4th era (B.E. 2543-2550) were firmly established for the commercial interests. Therefore, the commoditization fully operates and ladies’ beauty becomes a commodity.

According to the effect of Capitalism on the Miss Thailand Contest, this paper can illustrate the commoditization development of fictitious commodity, like ladies’ beauty, through this beauty contest. Moreover, the power of Capitalism can change the social perception that people have of Miss Thailand from being opposed to be supportive.

Field of study Political Economy
Academic year 2007

Student’s signature.....
Advisor’s signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ เรื่องเศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยการผลิตนางงาม: กรณีศึกษาการประกวดนางสาวไทย สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้ศึกษาขอขอบคุณครอบครัวที่ดูแลเป็นอย่างดีและคอยให้กำลังใจ ประกอบด้วยคุณพ่อสุเมธ คุณแม่สรรรค์ศิริ พี่สาวคุณสุนิดา ขอขอบคุณคณาจารย์ในภาควิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองทุกท่านที่บ่มเพาะวิชาให้เกิดความกระจ่าง อีกทั้งเจ้าหน้าที่ในคณะทุกท่าน โดยเฉพาะคุณณฤมล คันธบุตร ที่ให้ความช่วยเหลือด้วยดีมาตลอด ขอขอบคุณคุณจิรวรรณ ผู้จัดการส่วนตัวที่คอยจัดตารางงานให้มีเวลาเรียนควบคู่กับการทำงาน และเจ้าหน้าที่สถาบันสอนภาษาไมนิจี่ที่อนุญาตให้ขาดเรียนพิเศษได้ในเวลาจำเป็น และจะขาดเสียมิได้คือคุณวิศเวท วัฒนสุข แฟนพันธุ์แท่นางสาวไทยหนึ่งเดียวในใจที่ทำให้การรวบรวมข้อมูลเอกสารหายากเป็นไปได้สะดวก และช่วยกระชับเวลาการทำงานขึ้นได้อีกมาก

นอกจากนี้ การจัดทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะสำเร็จมิได้ ถ้าปราศจากข้อมูลจากผู้ชำนาญการ ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในวงสังคมไทยอย่างทันตแพทย์วัชรินทร์ มรรคดวงแก้ว คุณบุรินทร์ วงศ์สงวน และคุณชุมพล ยูสานนท์ ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่าของท่านมาถ่ายทอดประสบการณ์ ทั้งในมุมมองของการเป็นกรรมการตัดสิน สปอนเซอร์ และผู้ร่วมจัดการประกวด ทั้งนี้ จะขาดเสียมิได้ คือความเมตตาจากอดีตนางสาวไทย ไม่ว่าจะเป็น คุณอาภัสรา หงสกุล คุณอรอนงค์ ปัญญาวงศ์ คุณปฏิพร สิทธิพงศ์ คุณชาลิสา บุญครองทรัพย์ คุณสิรินทรยา สัตยาศัย คุณลลนา ก้องธรนินทร์ และคุณอังคณา ตรีรัตนาทิพย์ ที่ร่วมแบ่งปันประสบการณ์อันมีค่า ซึ่งสามารถนำมาเสริมให้วิทยานิพนธ์นี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความจริงได้สมบูรณ์แบบ สุดท้ายนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้วยความกรุณาและความช่วยเหลือที่ล้นพ้นจาก รองศาสตราจารย์ ดร. ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.สมภพ มานะรังสรรค์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ เจริญเลิศ กรรมการ และคุณชลวิทย์ สุขอุดม กรรมการ ที่นอกจากจะกรุณาสละเวลาเป็นอาจารย์สอบวิทยานิพนธ์แล้ว คำแนะนำของท่านยังเป็นประโยชน์ทั้งต่อการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และเป็นมุมมองอันมีค่าสำหรับการทำงานในอนาคตข้างหน้าต่อไปด้วย

พร้อมกันนี้ ผู้ศึกษาขอขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ไม่ได้กล่าวถึงในความมีน้ำใจให้ความช่วยเหลือในทุกด้านจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จเสร็จสมบูรณ์ด้วยดี

สารบัญ

บทที่	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญกราฟ.....	ฎ
สารบัญภาพ.....	ฏ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
1.3 สมมติฐาน.....	4
1.4 ขอบเขตการศึกษา.....	4
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย.....	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมปริทัศน์.....	5
2.1 ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม.....	5
2.1.1 ความหมายของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม.....	6
2.1.2 ลักษณะของระบบทุนนิยมและการเปลี่ยนแปลง.....	8
ระบบเศรษฐกิจในสังคมไทย	
2.2 กระบวนการกลายเป็นสินค้า.....	22
2.2.1 “สินค้า” กับลักษณะของกระบวนการกลายเป็นสินค้าในระบบทุนนิยม.....	22
2.2.2 “มูลค่า” และความสัมพันธ์กับสินค้าในระบบทุนนิยม.....	24
2.3 วิวัฒนาการความงามของสตรีในสังคมไทย.....	28
2.3.1 ยุคศักดินากับความงามแบบกุลสตรีไทย.....	30
2.3.2 ยุคทุนนิยมขุนนางกับการเริ่มต้นทัศนคติความงามแบบสากล.....	34
2.3.3 ยุคทุนนิยมขยายตัวกับความงามแบบสากล.....	36
2.4 บทบาทสตรีนิยมในสังคมไทย.....	39
2.4.1 ความหมายของสตรีนิยม.....	40
2.4.2 แนวคิดสตรีนิยมในแต่ละสำนักคิด.....	41

	หน้า
2.4.3 พัฒนาการบทบาทสตรีในสังคมไทย.....	44
2.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	54
บทที่ 3 วิวัฒนาการการประกวดนางสาวไทยยุคที่ 1 และ ยุคที่ 2.....	58
3.1 ยุคที่ 1 นางสาวไทยตัวแทนแห่งรัฐธรรมนูญ.....	60
(พ.ศ. 2477-2483 และ พ.ศ. 2491-2497)	
3.1.1 วัตถุประสงค์ในการจัดการประกวด.....	61
3.1.2 กลุ่มบุคคลหลักในการจัดการประกวด.....	63
3.1.3 ผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวไทย.....	66
3.2 ยุคที่ 2 นางสาวไทยตัวแทนแห่งสยามประเทศ (พ.ศ. 2507-2515).....	79
3.2.1 วัตถุประสงค์ในการจัดการประกวด.....	82
3.2.2 กลุ่มบุคคลหลักในการจัดการประกวด.....	87
3.2.3 ผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวไทย.....	88
บทที่ 4 วิวัฒนาการการประกวดนางสาวไทยยุคที่ 3 และ ยุคที่ 4.....	103
4.1 ยุคที่ 3 นางสาวไทยตัวแทนสาวไทยในระดับสากล (พ.ศ. 2527 - 2542).....	105
4.1.1 วัตถุประสงค์ในการจัดการประกวด.....	107
4.1.2 กลุ่มบุคคลหลักในการจัดการประกวด.....	108
4.1.3 ผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวไทย.....	119
4.2 ยุคที่ 4 นางสาวไทยตัวแทนแห่งศักดิ์ศรีสตรีไทย(พ.ศ.2543 -2550).....	136
4.2.1 วัตถุประสงค์ในการจัดการประกวด.....	139
4.2.2 กลุ่มบุคคลหลักในการจัดการประกวด.....	142
4.2.3 ผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวไทย.....	146
บทที่ 5 บทวิเคราะห์ และบทสรุป.....	172
5.1 วิเคราะห์การประกวดนางสาวไทยและกระบวนการกลายเป็นสินค้า.....	172
5.1.1 พัฒนาการทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของไทย.....	173
ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการประกวดนางสาวไทยใน 4 ยุค	
5.1.2 การขยายตัวของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม.....	177
และการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการประกวดนางสาวไทย	

5.1.3 ความแตกต่างของการกลายความงามให้เป็นสินค้า.....	182
จากกรณีการประกวดนางสาวไทย	
5.1.4 กระบวนการกลายสินค้าและความเกี่ยวข้อง.....	197
กับแนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมือง	
5.1.5 สตรีนิยมกับการเลือกเป็นสินค้าของนางงาม.....	202
5.2 บทสรุป.....	208
รายการอ้างอิง.....	212
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	219

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1: รางวัลที่นางสาวไทยในยุคที่ 3 ได้รับ.....	126
ตารางที่ 2: รางวัลที่นางสาวไทยในยุคที่ 4 ได้รับ.....	155
ตารางที่ 3: กระบวนการกลายเป็นสินค้าจากการประกวดนางสาวไทย.....	183
ตารางที่ 4: การเปรียบเทียบอัตราผลตอบแทนจากการทำงานด้านพาณิชย์.....	196
ของดาราคณิศจุฑาและนางสาวไทยในยุคที่ 4	
ตารางที่ 5: การเปรียบเทียบแนวคิดเกี่ยวกับนางสาวไทย.....	204
ระหว่างเศรษฐศาสตร์การเมือง และสตรีนิยม	

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญกราฟ

	หน้า
กราฟที่ 1: ความสัมพันธ์เบื้องต้นของตัวละครหลักในยุคศักดินา.....	13
กราฟที่ 2: ความสัมพันธ์เบื้องต้นของตัวละครหลักในยุคทุนนิยมขุนนาง.....	18
กราฟที่ 3: ความสัมพันธ์เบื้องต้นของตัวละครหลักในยุคทุนนิยมขยายตัว.....	21
กราฟที่ 4: การเปรียบเทียบอัตราผลตอบแทนจากการทำงานด้านพาณิชย์ของคาราหญิง.....	202
ทั่วไปและนางสาวไทยในยุคที่ 4	

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1: การโฆษณาของสปอนเซอร์ผ่านภาพกิจกรรมการเก็บตัวของนางงาม.....	111
ภาพที่ 2: การโฆษณาของสปอนเซอร์ผ่านภาพกิจกรรมการเก็บตัวของนางงาม.....	112
ภาพที่ 3: นางสาวไทยประจำปี 2530 กับการเป็นพรีเซนเตอร์ให้กับผู้สนับสนุนหลัก.....	112
ภาพที่ 4: นางสาวไทยประจำปี 2531 กับการเป็นพรีเซนเตอร์ให้กับผู้สนับสนุนหลัก.....	113
ภาพที่ 5: การโฆษณาสถาบันคัดผมจันทนากับการสนับสนุนนางสาวไทย.....	114
ภาพที่ 6: ผู้สนับสนุนรายบุคคลได้รับการโฆษณาไปพร้อมกับผู้ได้รับตำแหน่ง.....	117
ภาพที่ 7: นางสาวไทยโฆษณาให้กับบริษัทที่สนับสนุนสายสะพาย.....	118
ภาพที่ 8: นางสาวไทยกับกิจกรรมด้านสังคม.....	130
ภาพที่ 9: นางสาวไทยกับการเป็นพรีเซนเตอร์โฆษณา.....	132
ภาพที่ 10: นางสาวไทยประจำปี 2544 ร่วมขบวนรถบุปผชาติในงาน Midosuji Parade 2001	162
ภาพที่ 11: นางสาวไทยประจำปี 2544 ร่วมการแสดงภายในงานเลี้ยงประกาศรางวัลชนะเลิศการประกวดรถบุปผชาติ	162
ภาพที่ 12: นางสาวไทยประจำปี 2544 ร่วมงาน Thailand Tourism Road Show.....	163
ภาพที่ 13: นางสาวไทยร่วมเดินแบบการกุศลสมทบทุนบ้านเด็กอ่อนพญาไท.....	167
ภาพที่ 14: นางสาวไทยประจำปี 2544 กับการเป็นพรีเซนเตอร์ให้กับผู้สนับสนุนหลัก.....	168
ภาพที่ 15: นางสาวไทยประจำปี 2544 กับการเป็นพรีเซนเตอร์โฆษณา.....	171

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความงาม เป็นสิ่งที่ผู้หญิงทุกคนแสวงหาและปรารถนามาทุกยุคสมัย เนื่องจากทุกสังคมได้กำหนดคณูเกณฑ์ด้านรูปสมบัติเป็นเกณฑ์หนึ่งในการยกย่องเชิดชูเกียรติสตรีสังคมไทยตั้งแต่อดีตเป็นต้นมาได้มีการสร้างอุดมคติในเรื่องลักษณะความงามของสตรีว่า ต้องมีรูปร่างบอบบาง ทรวดทรงองค์เอวกลมกลิ้งได้สัดส่วน เป็นเพศที่ควรแก่การทะนุถนอมของสุภาพบุรุษ โดยเฉพาะในวรรณคดีไทย ได้กล่าวพรรณนาถึงความงามของนางในวรรณคดีไว้อย่างละเอียดจนกลายเป็นคตินิยมมาตลอดทุกยุคทุกสมัย (บุญยงค์ เกศเทศ, 2532)

อย่างไรก็ตาม การให้ความสำคัญแก่สตรีเพศในด้านความงามอาจเป็นดาบสองคม ที่ทำให้ผู้หญิงเป็นเพียงแค่วัตถุสวยงามที่ถูกสร้างขึ้นมา เพื่อจรรโลงโลกใบนี้เท่านั้น หน้าที่หลักของผู้หญิงได้จำกัดอยู่เพียงแค่การรักษาไว้ซึ่งความงาม เพื่อดึงดูดเพศตรงข้าม จะเห็นได้ว่าสถานภาพของผู้หญิงไทยในอดีตเป็นเพียงสมบัติของผู้ชาย เป็นสิ่งแสดงถึงยศฐาบรรดาศักดิ์ของผู้นครอบครอง สตรีมีบทบาททางสังคมน้อยมาก หรือแทบจะไม่มีบทบาทเลยหากไม่ได้รับการสนับสนุนของผู้ชาย ผู้เป็นบิดา สามี หรือผู้ให้การอุปถัมภ์ ผู้หญิงไทยในอดีต จึงต้องดำเนินชีวิตภายใต้กรอบวัฒนธรรมชายเป็นใหญ่ จากการหล่อหลอมอบรมความเป็นกุลสตรี เป็นแม่บ้านอยู่เหย้าเฝ้าเรือน เชื้อฟังบิดา หรือสามี

หลังเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ประเทศไทยมีนโยบายเปิดประเทศเพื่อเจริญสัมพันธ์ไมตรีทางการทูตและการค้ากับต่างประเทศ ในรูปแบบการค้าเสรีอย่างเป็นทางการมากขึ้น ตลอดจนพยายามพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า โดยนำวิถีคิดของประเทศพัฒนาแล้วเป็นแนวทางหลัก ทำให้เกิดการไหลเข้าของวัฒนธรรมต่างชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่านิยมจากประเทศทางซีกโลกตะวันตกนั้น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสังคมไทยในหลาย ๆ ด้าน รวมทั้งสถานภาพและบทบาทของสตรีไทยด้วยเช่นกัน อาทิ มีการเปิดโอกาสให้สตรีเข้าร่วมสมาคมกับบุรุษ การเปิดโอกาสให้สตรีได้รับการศึกษาเท่าเทียมกับบุรุษ พัฒนาการแต่งกายบุคลิกภาพและความกล้าแสดงออกของคนในสังคม เป็นต้น กล่าวโดยรวมก็คือ สถานภาพและบทบาทของผู้หญิงไทยมีการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น และผู้หญิงไทยก็มีโอกาสที่จะ “เลือก” วิถีการดำเนินชีวิตของตนเองมากขึ้น

วิธีหนึ่งที่เป็นกรพลิกบทบาทเดิมๆ ของสตรีไทยไปสู่บทบาทใหม่ในสังคมก็คือ การประกวด “นางสาวสยาม” ที่จัดขึ้นในปี พ.ศ. 2477 ที่รณรงค์ให้สตรีไทยหันมาใส่ใจกับสุขภาพของตนเองโดยใช้ “นางสาวสยาม” เป็นแบบอย่าง เพราะในขณะนั้น สรีระของสตรีไทยยังไม่ได้

สัดส่วนที่เหมาะสม นอกจากนั้น การประกวด “นางสาวสยาม” ยังเป็นกลไกหนึ่งในการส่งเสริมยกฐานะสตรี ให้มีบทบาทมากขึ้นพร้อมที่จะพัฒนาศักยภาพของตนและสังคมต่อไป

นอกจากนี้ วัตถุประสงค์ของการจัดการประกวด “นางสาวสยาม” ในยุคนั้นได้มีนัยสำคัญทางการเมืองแอบแฝงอยู่กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงการปกครองอย่างกระทันหันจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขภายใต้รัฐธรรมนูญ เมื่อ พ.ศ. 2475 นั้น ทำให้ประชาชนเกิดความหวั่นวิตก สับสน และไม่มั่นใจในระบอบการปกครองแบบใหม่ บางคนไม่มีความรู้แม้กระทั่งคำว่ารัฐธรรมนูญนั้นมีความหมายว่าอย่างไร จึงทำให้รัฐบาลจัดงานฉลองรัฐธรรมนูญในปี พ.ศ.2477 และกำหนดให้จัด “การประกวดนางสาวสยาม” ขึ้น เพื่อเป็นสื่อในการประชาสัมพันธ์ ใจประชาชนให้มาเที่ยวงานเฉลิมฉลองรัฐธรรมนูญอันเป็นกุศโลบายในการเผยแพร่และทำความเข้าใจกับประชาชนในอุดมการณ์ประชาธิปไตย ซึ่งการประกวดนางสาวสยามในยุคแรก ๆ นั้นเสมือนเป็นกิจกรรมที่สืบทอดเจตนารมณ์ของรัฐบาล โดยหน่วยงานราชการเป็นผู้จัดการประกวด และเลือกเฟ้นให้ได้ “นางสาวสยาม” เพื่อทำงานสาธารณกุศลและเป็นเสมือนทูตประชาสัมพันธ์ที่รัฐบาลใช้เพื่อสร้างค่านิยมใหม่ให้แก่สตรีไทย

ตลอดระยะเวลาการจัดการประกวดกว่า 70 ปีที่ผ่านมา การประกวดนางสาวสยามและนางสาวไทยได้มีการปรับรูปแบบให้เหมาะสม และสอดคล้องกับพลวัตโลกที่เปลี่ยนไป โดยเฉพาะเมื่อกรณีสิทธิในการจัดการประกวดนั้นตกอยู่ในความครอบครองของสมาคมนักเรียนเก่าวิชาวุฒวิทย์ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งมีได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลอีกต่อไป การจัดการประกวดแต่ละครั้ง จึงจำเป็นต้องมีฐานการเงินสนับสนุน การทำงานสาธารณกุศลจึงเป็นอุดมคติที่ต้องเจือด้วยความจริงที่ว่าหาทางอยู่รอดได้อย่างไร เนื่องจากตลอดระยะเวลาหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองนั้น ระบบเศรษฐกิจไทยได้เปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ จากเศรษฐกิจที่มีภาคการเกษตรเป็นภาคการผลิตหลักเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจที่อ้างอิงกับความเติบโตของภาคอุตสาหกรรมในเขตเมืองและปริมณฑล ซึ่งมีผลอย่างยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางการผลิตของสังคมไทย จากความสัมพันธ์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานครอบครัวและชุมชนสู่ความสัมพันธ์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของวัตถุประสงค์และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เช่น ความสัมพันธ์ของลูกจ้าง-นายจ้าง ที่ตั้งอยู่บนฐานค่าจ้าง เป็นต้น เราอาจเรียกได้ว่าเป็นความสัมพันธ์เชิงพาณิชย์

ความเปลี่ยนแปลงนี้ค่อย ๆ บ่มเพาะและแพร่พันธุ์ จนขยายตัวไปในวงกว้าง จากระบบทุนนิยมเล็ก ๆ ได้กลายเป็นแนวคิดเศรษฐกิจการเมืองทุนนิยมที่แข็งแกร่ง และส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนทัศนคติและความคิดที่มีต่อสิ่งที่เป็นนามธรรมต่างๆ อย่างเช่น ความงามให้กลายเป็นสินค้าอย่างหนึ่ง นั่นหมายความว่า การประกวดนางสาวไทยนั้นยังคงอยู่ สังคมก็ยังให้คุณค่าแก่ความงามอยู่ แต่หน่วยงานที่เป็นผู้ดำเนินการจัดการประกวดนางสาวไทย รวมถึงวัตถุประสงค์ในการจัดการ

ประกวดได้เปลี่ยนไป ส่งผลให้ความงามของผู้เข้าประกวด และผู้ที่ได้รับตำแหน่งจากการประกวด นั้นมีคุณสมบัติที่แตกต่างไปจากยุคก่อนๆ กล่าวคือ การประกวดนางสาวไทย นางสาวไทยเปลี่ยนบทบาทจากสัญลักษณ์แห่งความงามหรือตัวแทนการเผยแพร่วัฒนธรรมของประเทศไทยกลายเป็นสินค้าที่มีมูลค่าในการซื้อขาย นักธุรกิจสามารถเข้ามาแสวงหาผลกำไรจากความงามของผู้หญิง ผู้ผลิตสินค้าที่เกี่ยวข้องกับความงามสามารถเข้ามาเลือกนางงามไปเป็นพรีเซ็นเตอร์ เพื่อดึงดูดให้ลูกค้าซื้อสินค้า ผู้จัดประกวดนางงามสามารถสร้างชื่อเสียง และหารายได้จากการเป็นตัวกลางในการผลิตสินค้าซึ่งก็คือ ตัวนางสาวไทยได้จากผู้สนับสนุน (Sponsor) เหล่านี้

จากอดีตจนถึงปัจจุบัน กระบวนการประกวดนางสาวไทยได้มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงไปในเชิงพาณิชย์มากยิ่งขึ้น โดยที่ตัวผู้เข้าประกวด มีบทบาทและหน้าที่ในการสร้างมูลค่าให้แก่เวทีการประกวดและธุรกิจที่เกี่ยวข้องผ่านกลไกการประกวดนางสาวไทย ขณะเดียวกันยังสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ตนเองได้ในฐานะสิ่งที่จะสร้างมูลค่าเพิ่มต่อไปให้แก่สินค้าของผู้ผลิตที่มีความต้องการที่จะจ้างนางงามให้ทำหน้าที่โฆษณาและเป็นตัวแทนสินค้าตน ในเวลาต่อมา จึงจะเห็นได้ว่า กระบวนการกลายเป็นสินค้า (Commoditization) ของความงาม มีการประกวดนางสาวไทยเป็นตัวจักรสำคัญ เนื่องจาก การประกวดนางสาวไทยเป็นเสมือนตราประทับเพื่อรับรองความงามของผู้หญิง หญิงสาวที่ผ่านการประกวดนางสาวไทยและได้รับตำแหน่งมานั้นมีตรารับรองมาตรฐานความงามเฉกเช่นสินค้าที่ได้รับการรับรองมาตรฐานอุตสาหกรรม (ISO) นั่นเอง

จากพลวัตโลกที่เปลี่ยนไป เศรษฐกิจ การเมืองและสังคมของประเทศไทยจึงเปลี่ยนตามดังที่กล่าวมานั้น ยังผลมาสู่การประกวดนางสาวไทยที่ทั้ง กลุ่มผู้จัดวัตถุประสงค์ รูปแบบ ของการประกวดนางสาวไทย การคัดเลือกผู้ที่ดำรงตำแหน่ง ตลอดจนจนภาระหน้าที่ของนางสาวไทยเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นไปในเชิงพาณิชย์ดังที่กล่าวไปโดยลำดับ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงนางงามไปเป็นสินค้าว่ามีที่มาที่ไปอย่างไร เพื่อเสนอมุมมองใหม่ให้กับการประกวดนางสาวไทยที่มีใช้ประกวด เพื่อประกันความงามเพียงอย่างเดียว หากเป็นการสะท้อนถึงอิทธิพลของเศรษฐกิจระบบทุนนิยมที่สามารถยึดกุมพื้นที่กิจกรรมต่างๆ ในสังคม และสามารถแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากกิจกรรมต่างๆ ในสังคมได้ แม้กระทั่ง “ความงาม” อันเป็นเพียงค่านิยมของสังคมเท่านั้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและแสดงให้เห็นถึงกระบวนการกลายเป็นสินค้า (Commoditization) ในรูปแบบการประกวดนางสาวไทย

2. เพื่อศึกษาว่าการประกวดนางสาวไทยสามารถส่งผลกระทบต่อความงามของผู้หญิงในการเปลี่ยนแปลงสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เป็นสินค้าที่มีประโยชน์แบบรูปธรรมในระบบทุนนิยมได้อย่างไร

1.3 สมมติฐาน

กระบวนการการกลายเป็นสินค้าของการประกวดนางสาวไทย เริ่มต้นเมื่อการจัดการประกวดไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐบาล ผู้จัดการประกวดต้องหากเงินสนับสนุนจากภาคเอกชนผนวกกับเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไปเป็นระบบทุนนิยม ทำให้นายทุนซึ่งเป็นภาคเอกชนเข้ามาแสวงหาผลกำไรในทุกวิถีทางที่จะสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเม็ดเงินในธุรกิจของตนได้

1.4 ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาพัฒนาการของการประกวดนางสาวไทยว่า มีส่วนใดบ้างที่ทำให้เกิดการกลายเป็นสินค้า เชื่อมโยงกับสภาพเศรษฐกิจและการปกครอง ตั้งแต่เริ่มมีการประกวดนางสาวไทย กล่าวคือ ในปี 2477 จนถึงปัจจุบัน ศึกษาการแสวงหารายได้ใน 3 มิติ คือ ด้านผู้จัดการประกวด ด้านผู้ให้การสนับสนุนการจัดการประกวด และด้านผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวไทย

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการเศรษฐกิจและการปกครองของไทย เอกสารเกี่ยวกับประวัติการประกวดนางสาวไทย โดยเริ่มจากการศึกษาเอกสารชั้นต้นคือ สูจิบัตรการประกวดนางสาวไทยตั้งแต่ปี 2477 ถึง 2550 เอกสารชั้นรอง ประกอบด้วย หนังสือและเอกสารวิชาการที่เสนอรายละเอียดเกี่ยวกับทฤษฎีทุนนิยม กระบวนการกลายเป็นสินค้า วิวัฒนาการความงามและสตรีนิยมของไทยตั้งแต่ ปี 2477 จนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ ยังศึกษารวบรวมข้อมูลเชิงลึกด้วยการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการประกวดนางสาวไทยทั้ง 3 มิติ ได้แก่ ผู้จัดการประกวด ผู้ให้การสนับสนุนการจัดการประกวด และผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวไทย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการประกวดนางสาวไทยตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน
2. ได้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงของการประกวดนางสาวไทยในแง่มุมต่างๆ อันส่งผลมาจากระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม
3. ได้ทราบถึงผลกระทบของการประกวดนางสาวไทยที่มีต่อสังคมไทย ทั้งด้านบวกและด้านลบ

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมปริทัศน์

การวิจัยเรื่อง เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยการผลิตนางงาม กรณีศึกษาการประกวดนางสาวไทย โดยมุ่งให้เห็นถึงผลกระทบของระบบทุนนิยมที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงการประกวดนางสาวไทย พร้อมทั้งแสดงให้เห็นถึงกระบวนการเปลี่ยนความงามให้เป็นสินค้าผ่านการประกวดนางสาวไทยนั้น การศึกษาดังกล่าวมีทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ ที่สามารถนำมาเป็นพื้นฐานในการศึกษา ดังนี้

2.1 ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม การศึกษาถึงความหมายของระบบเศรษฐกิจ และวิวัฒนาการของระบบทุนนิยมในไทย ในแนวทางของเศรษฐศาสตร์การเมืองจะเป็นพื้นฐานสำคัญที่สามารถนำไปเชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงการประกวดนางสาวไทยต่อไป

2.2 กระบวนการกลายเป็นสินค้า (Commoditization) แสดงให้เห็นถึงลักษณะของสินค้าในระบบเศรษฐกิจทุนนิยม พร้อมทั้งกระบวนการกำหนดมูลค่าของสินค้าว่าเกิดจากปัจจัยใดเป็นสำคัญ

2.3 วิวัฒนาการความงามของสตรีในสังคมไทย แสดงให้เห็นถึงแนวคิดเกี่ยวกับความงามของสตรีในสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงผู้ที่มีส่วนกำหนดทัศนคติความงามในสังคมไทยในแต่ละยุค ซึ่งจะเป็พื้นฐานสำคัญที่จะทำให้เข้าใจถึงทัศนคติการมองความงามผ่านการประกวดนางสาวไทยต่อไป

2.4 บทบาทสตรีนิยมในสังคมไทย เสนอแนวคิดเบื้องต้นของสตรีนิยมที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดค่านิยมของคนในสังคมไทย ซึ่งแนวคิดดังกล่าวจะส่งผลมาสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่มีต่อการประกวดความงามและตัวนางงามในแต่ละยุค การทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวจะมีส่วนช่วยให้เห็นบทบาทของทุนนิยมที่มีต่อพัฒนาการของมุมมองทางสังคมที่เกี่ยวกับบทบาทของสตรีได้อย่างชัดเจนมากขึ้น

2.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกวดนางสาวไทย และกระบวนการที่เปลี่ยนสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เป็นสินค้า

2.1 ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม สามารถแสดงให้เห็นถึงภาพรวมของระบบทุนนิยมในไทยตามแนวคิดของเศรษฐศาสตร์การเมือง โดยผ่านการศึกษาถึงความหมายของระบบทุนนิยม และการศึกษาวิวัฒนาการของทุนนิยมในแต่ละยุคของประเทศไทย

ว่ามีลักษณะอย่างไร การศึกษาในแนวทางเศรษฐศาสตร์การเมืองดังกล่าวนอกจากจะทำให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ของตัวแสดงหลักทางเศรษฐกิจในแต่ละยุคแต่ละสมัยแล้ว ยังสามารถใช้ในการวิเคราะห์ถึงอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจต่อการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์การประกวดนางสาวไทย และการที่ความงามสามารถกลายเป็นสินค้าได้ดังที่จะได้นำไปวิเคราะห์ในบทที่ 5 ต่อไป

2.1.1 ความหมายของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม

นักวิชาการในต่างสำนักความคิดได้ให้คำจำกัดความของ “ทุนนิยม” ที่แตกต่างกัน โดยพบว่านักวิชาการในเศรษฐศาสตร์กระแสหลักจะนิยามเศรษฐกิจทุนนิยมในลักษณะเดียวกับเศรษฐกิจเสรี ในขณะที่ นักวิชาการสาขาเศรษฐศาสตร์การเมืองให้คำจำกัดความของเศรษฐกิจทุนนิยมแตกต่างจากเศรษฐกิจเสรี ซึ่งในงานวิจัยนี้จะใช้ค่านิยามระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมตามสาขาเศรษฐศาสตร์การเมือง เนื่องจากจะสามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมของไทยได้ชัดเจนกว่า

นักวิชาการเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก หรืออาจกล่าวได้ว่าตามความเข้าใจของบุคคลทั่วไป เห็นว่า ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเป็นคำที่ใช้เรียกเศรษฐกิจที่เอกชนเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ที่กล่าวว่าบุคคลคนเดียวหรือรวมกันเป็นกลุ่มก็ได้ ซึ่งเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต และมีเสรีภาพในการตัดสินใจว่าจะนำปัจจัยการผลิตนั้นไปใช้ในกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างไร โดยไม่มีสิ่งกีดกัน

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2517 : 15-16) กล่าวไว้ในหนังสือ “ทุนนิยมคืออะไร” ว่า ทุนนิยม คือระบบเศรษฐกิจที่เป็นเสรีในทางการค้า และในทางประกอบวิสาหกิจไม่มีรัฐบาลหรือผู้ใดอื่นมากีดขวางหรือคอยบังคับให้ทำอย่างนั้นอย่างนี้ ทั้งนี้ ระบบดังกล่าวตั้งอยู่บนรากฐานอยู่ที่เสรีภาพส่วนตัวบุคคล สำหรับกิจกรรมเศรษฐกิจอยู่ที่กรรมสิทธิ์ส่วนตัวบุคคล การริเริ่มส่วนตัวบุคคล และการควบคุมวิสาหกิจโดยบุคคลที่เป็นเจ้าของวิสาหกิจนั้นๆ

รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ (2536) กล่าวไว้ในหนังสือ “สังคมเศรษฐกิจไทย ในทศวรรษ 2550” ว่า ระบบทุนนิยม คือ ระบบความสัมพันธ์การผลิตที่เชื่อถือความเป็นเลิศของมนุษย์ในประการสำคัญ เชื่อว่ามนุษย์สามารถแก้ปัญหาของตนเองได้ โดยที่รัฐไม่จำเป็นต้องเข้าไปแทรกแซงแม้ว่ามนุษย์จะมีความเห็นแก่ตัว แต่ถ้ามนุษย์มีเสรีภาพในการตัดสินใจ พลังการแข่งขันในสังคมจะสร้างแรงกดดันให้มนุษย์มีพฤติกรรมในทางที่ก่อสวัสดิการสูงสุดแก่สังคม ระบบทุนนิยมก่อให้เกิดวัฒนธรรมปัจเจกชนนิยม ความเชื่อเรื่องเสรีภาพ และการส่งเสริมการแข่งขัน ตลอดจนการยอมรับกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนบุคคล

ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่า หลายฝ่ายเข้าใจว่าระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม คือ ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม หรือ ระบบเศรษฐกิจแบบตลาด ตามที่นักวิชาการสาขาเศรษฐศาสตร์คลาสสิก (Classic Liberalism) ได้ให้คำจำกัดความระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมว่า เป็นรูปแบบ

เศรษฐกิจซึ่งกล่าวการควบคุมจัดการจากรัฐบาล และพยายามให้เสรีภาพกับปัจเจกชน นอกจากนี้ นักเสรีนิยมยังเชื่อในเสรีภาพ สิทธิส่วนบุคคล และตลาดเสรีด้วย (Balaam และ Veseth, 2005 : 46 - 47) ทั้งนี้ การผลิตและการแลกเปลี่ยนในระบบเศรษฐกิจจะดำเนินไปโดยให้ผลดีที่สุด โดยการกระทำของมนุษย์แต่ละคนเอง อันเกิดจาก สัญชาตญาณความรักตัวและเห็นแก่ตัวเอง มนุษย์แลกเปลี่ยนก็เพื่อประโยชน์ของตัวเอง มนุษย์ออมทรัพย์ก็เพื่อยกฐานะของตัวเอง การกระทำเพื่อตัวเองของมนุษย์เช่นนี้ จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมในลักษณะเดียวกัน จึงทำให้การประสานในสังคมเศรษฐกิจไม่จำเป็นต้องมีองค์กรกลางใดทำหน้าที่วางแผน (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2546: 37)

ในทางตรงกันข้าม ทรรศนะของเศรษฐศาสตร์การเมือง เห็นว่าระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมและระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเป็นคนละระบบกัน โดยในระบบเสรีนิยมหน่วยธุรกิจต้องมีขนาดเล็กและแข่งขันกันเสรี ในขณะที่ระบบทุนนิยมจะมีการรวมทุนอยู่ในมือนายทุนจำนวนน้อย ผูกขาดกิจกรรมทางเศรษฐกิจ แต่นายทุนถือโอกาสอ้างเอาสิทธิเสรีนิยมบังหน้า (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2546: 122)

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2524: 70) เห็นในแนวทางเดียวกันว่า ระบบทุนนิยมในทางเศรษฐศาสตร์การเมือง หมายถึง ระบบสังคมที่มีพลังการผลิตสูงระดับหนึ่ง โดยที่มนุษย์สามารถแปรธรรมชาติมารับใช้ตนได้สูงมาก ส่วนด้านความสัมพันธ์ทางการผลิตถือว่าเป็นระบบที่กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตอยู่ในมือคนกลุ่มน้อยในสังคม สำหรับลักษณะของการวิภาษกรรมมีความแตกต่างกันมาก กล่าวคือ ผลผลิตส่วนใหญ่ของสังคมไปอยู่ที่คนส่วนน้อย ผลผลิตส่วนน้อยไปอยู่ที่คนคนส่วนใหญ่ นอกจากนี้ ลักษณะชนชั้นในสังคมปรากฏสองชนชั้นที่เด่นชัดเผชิญหน้ากันในกระบวนการผลิต คือชนชั้นนายทุนและชนชั้นกรรมาชีพ

Gould (1943:17) ใน The Marxist Glossary ได้นิยามระบบทุนนิยม ว่า ยุคแห่งการผลิตสินค้าที่ได้พัฒนาก้าวหน้าสูงสุดเป็นยุคซึ่งพลังแรงงาน ได้กลายเป็นสินค้าชนิดหนึ่งไปด้วย และในสังคมยุคนี้ ปัจจัยการผลิตต่างๆเป็นของคนกลุ่มน้อยที่เรียกว่า นายทุน

สำหรับ O'hara (2001: 67-68) ได้ให้คำจำกัดความระบบทุนนิยม (Capitalism) ในแนวทางเดียวกับนักเศรษฐศาสตร์การเมืองท่านอื่น ไว้ใน Encyclopedia of Political Economy ว่า ทุนนิยมเป็นประเภทหนึ่งของระบบเศรษฐกิจ ซึ่งใช้กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบันในหมู่ประเทศพัฒนาแล้ว ระบบทุนนิยม มีเงื่อนไขหลัก 2 ข้อ ได้แก่ (1) สิทธิทางกฎหมายในการใช้จ่าย และการทำกำไรอยู่ในมือของปัจเจกชนหรือบริษัท (2) ผลผลิตที่ผลิตโดยแรงงาน เกิดจากการที่แรงงานทำสัญญาจ้างเกี่ยวกับการใช้ดุลยพินิจและการบังคับบัญชาเหนือลูกจ้าง รวมไปถึงการตกลงร่วมกันถึงปริมาณงานที่จะทำในแต่ละวัน ทั้งนี้ ลูกจ้างจะได้รับค่าจ้างเป็นการตอบแทนจนกระทั่งมีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดปฏิเสธที่จะทำตามสัญญานั้น

จากการพิจารณาการให้คำจำกัดความของระบบเศรษฐกิจทุนนิยมที่แตกต่างกัน เพื่อใช้ในการวิจัยเศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยการผลิตนางงาม : กรณีศึกษาการประกวดนางสาวไทยนั้น

พบว่าในทัศนะการมองระบบทุนนิยมคือสิ่งเดียวกับระบบเสรีนิยมนั้น อาจทำให้เกิดภาพลวงตาว่าระบบทุนนิยมสามารถก่อให้เกิดการแข่งขันอย่างยุติธรรม และผลประโยชน์จะเกิดกับทุกฝ่าย (Positive Sum Game) ทั้งที่ในความเป็นจริงกลับพบผลลัพธ์จากการพัฒนาตามระบบทุนนิยมว่าเกิดปัญหาการผูกขาดมากกว่าเกิดความเสรี ซึ่งตรงกับทฤษฎีของนักวิชาการเศรษฐศาสตร์การเมือง

ดังนั้น เพื่อให้การวิจัยดังกล่าวสามารถแสดงความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมได้อย่างเป็นรูปธรรมมากที่สุด ผู้วิจัยจึงใช้ค่านิยามระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ตามแนวทางเศรษฐศาสตร์การเมืองเป็นพื้นฐาน โดยอาจสรุปได้ว่าระบบทุนนิยม คือ ระบบที่กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตอยู่ในมือคนกลุ่มน้อยในสังคม ผลผลิตส่วนใหญ่ของสังคมจึงอยู่ที่คนส่วนน้อย ผลผลิตส่วนน้อยกลับไปอยู่ที่คนส่วนใหญ่ ดังนั้น ผู้ที่มีเงินสะสมไว้มากนี้เอง ก็คือ ผู้มีอำนาจในสังคม มีอำนาจก็แสวงหาผลประโยชน์ และสามารถกำหนดความต้องการของสังคม ซึ่งส่งผลต่อกระบวนการกลายเป็นสินค้าของสิ่งที่เป็นนามธรรม โดยเฉพาะความงามได้

2.1.2 ลักษณะของระบบทุนนิยมและการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจในสังคมไทย

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของการประกวดนางสาวไทยในแง่มุมต่างๆ ที่ได้รับผลจากการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการแสดงให้เห็นว่ากระบวนการกลายเป็นสินค้าของนางงามเกิดขึ้นในสมัยที่ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมขยายตัวนั้น ส่วนหนึ่งจึงต้องทำการศึกษาลักษณะของระบบทุนนิยมตามแนวทางของเศรษฐศาสตร์การเมือง โดยเหตุผลสำคัญได้กล่าวอ้างมาแล้วในช่วงต้น พร้อมกันนี้ การวิจัยยังได้ทบทวนและศึกษาการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจในสังคมไทยด้วย เพื่อสามารถพิจารณาเปรียบเทียบได้ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจไทยในแต่ละยุคเป็นไปในรูปแบบใดตามแนวทางของเศรษฐศาสตร์การเมือง

ในมุมมองของนักเศรษฐศาสตร์การเมือง ได้เสนอองค์ประกอบสำหรับการพิจารณาว่าระบบเศรษฐกิจในแต่ละยุคมีลักษณะแตกต่างกันอย่างไร และจะมีการพัฒนาของระบบเศรษฐกิจจากยุคหนึ่งไปสู่อีกยุคหนึ่งได้อย่างไร โดยพบว่ามีส่วนประกอบ 3 ส่วนหลักที่ใช้ในการพิจารณา คือ (1) พลังการผลิต (Productive Forces) คือ ความสามารถในการแปรธรรมชาติให้มารับใช้มนุษย์ หรือสนองความต้องการของมนุษย์ พลังการผลิตของมนุษย์จะสูงหรือต่ำเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยการผลิต เทคโนโลยี หรือความรู้ความเชี่ยวชาญของมนุษย์ (2) ความสัมพันธ์ในการผลิต (Relations of Production) คือ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในกระบวนการผลิต โดยประกอบด้วย 3 ลักษณะ คือ ลักษณะการถือครองปัจจัยการผลิต (ลักษณะของกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิต) ลักษณะวิภาคกรรมผลผลิต และลักษณะทางชนชั้น (ฐานะของบุคคลในสังคม) นั้น (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2524 : 70) และ(3) โครงสร้างส่วนบน (Superstructure) คือ ระบบกฎหมาย ระบบการเมือง วัฒนธรรม และระบบความคิด (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2546)

พลังการผลิตและความสัมพันธ์ในการผลิต เป็นส่วนพื้นฐานที่รองรับโครงสร้างส่วนบน การพิจารณาเศรษฐกิจในยุคต่างๆ โดยมองว่าเมื่อพลังการผลิตเปลี่ยน จะทำให้ความสัมพันธ์ในการผลิตและระบบกรรมสิทธิ์เปลี่ยน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงทำให้เกิดความขัดแย้งกับโครงสร้างส่วนบนซึ่งพยายามรักษาสถานะเดิมที่จะเกิดขึ้น และส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างส่วนบน หมายถึง ระบบการเมืองและวัฒนธรรมที่จะต้องเปลี่ยนจนสอดคล้องกับพลังการผลิตและระบบกรรมสิทธิ์ท้ายที่สุด (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2546: 153)

จากส่วนประกอบที่ใช้ในการพิจารณา ระบบเศรษฐกิจในยุคต่างๆ ดังกล่าว เศรษฐศาสตร์การเมืองได้นำมาอธิบายการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจได้ 4 ระบบ ได้แก่ (1) *ระบบชุมชนนุภาพกาล* ซึ่งพลังการผลิตยังอยู่ในขั้นเริ่มต้น ไม่มีผลผลิตเหลือจากการบริโภค ไม่มีกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล และไม่มีการแบ่งเป็นชนชั้น (2) *ระบบทาส* การผลิตเกษตรมีขนาดใหญ่ขึ้นจนทำให้เกิดมีส่วนเกินเหลือจากการบริโภค เกิดระบบกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล และเกิดระบบชนชั้น (3) *ระบบศักดินา*¹ เมื่อการพัฒนาการผลิตของแรงงานนำไปสู่การขัดแย้งกับความสัมพันธ์ทางการผลิตของระบบทาส ทาสจึงถูกปลดปล่อยแล้วให้เช่าที่ทำการในที่ดินของเจ้าของที่ดินแทน (4) *ระบบทุนนิยม* เมื่อพลังการผลิตพัฒนาถึงระดับการผลิตเพื่อขาย และเป็นการผลิตอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ใช้เครื่องจักรและแรงงานอิสระ ความสัมพันธ์ในการผลิตที่เป็นอุปสรรคของระบบศักดินาก็ถูกผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลง เกิดระบบทุนขึ้นแทนที่ระบบศักดินา ข้อจำกัดการค้าขายถูกยกเลิก ไพร่ถูกปลดปล่อยเป็นแรงงานอิสระ เป็นกรรมกรผู้ไม่มีปัจจัยการผลิต มีแต่แรงงานขายเลี้ยงชีวิต ส่วนเจ้าของกรรมสิทธิ์สำคัญเปลี่ยนจากเจ้าของที่ดินมาเป็นนายทุนเจ้าของทุน (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2546)

สำหรับ การพัฒนาเศรษฐกิจในสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอดดังเช่นที่นักเศรษฐศาสตร์การเมืองได้กล่าวอ้างไว้ ซึ่งวิวัฒนาการดังกล่าวเกิดจากทั้งปัจจัยภายในประเทศและแนวคิดจากทางตะวันตกเข้ามาส่งผลกระทบ ดังนั้น การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจไทยในแต่ละยุคที่มีลักษณะเฉพาะตัว จะทำให้ทราบถึงการผสมผสานระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมกับ

¹ ระบบศักดินา คือ ระบบที่ตั้งอยู่บนรากฐาน “ความเป็นเจ้า-เป็นข้า” ระหว่างบุคคล ซึ่งมีอยู่ในทุกวิถีของชีวิต กล่าวคือ ในทางเศรษฐกิจ ในทางการเมือง และในทางสังคม ดังนั้น เจ้าหรือนายจึงเป็นผู้ควบคุมข้าของตนในทุกวิถีแห่งชีวิต นายเป็นผู้กำหนดชนิดการทำงานให้ข้าทำ และกำหนดค่าตอบแทนหรือประโยชน์ที่ข้าจะได้รับจากกิจการงานนั้นๆ ซึ่งส่วนใหญ่แน่นอนก็เป็นผู้กำหนดเอาเองตามใจ ข้าไม่มีสิทธิปฏิเสธหรือต่อรองในทางการเมือง ข้าต้องภักดีต่อนายโดยสมบูรณ์ เป็นคนของนายแต่ผู้เดียวโดยแท้ จะเอาใจออกห่างไปเข้ากับใครที่มีความคิดเห็น หรือประโยชน์ทางการเมืองที่ขัดกับของนายคนไม่ได้ ความสัมพันธ์ในทางสังคมระหว่างนายกับข้า นั้นมีกฎเกณฑ์อันแน่นอนที่สุด มีที่กำหนดสูงต่ำซึ่งผู้เป็นข้าจะล่วงเกินมิได้ มิฉะนั้นจะได้รับโทษทัณฑ์อย่างหนัก (มรว. ศึกฤทธิ์ ปราโมช, 2517: 27-28)

รูปแบบของการเมืองและสังคมไทย ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะใช้ในการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจว่าทุนนิยมส่งผลต่อการทำให้แรงงานกลายเป็นสินค้าได้ในช่วงใดและมีกระบวนการอย่างไรในบทที่ 5 โดยรายละเอียดของการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจในสังคมไทย สามารถแบ่งการพิจารณาเป็น 3 ช่วง ดังนี้

2.1.2.1 ยุคศักดินากับเศรษฐกิจไทยก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475

จากความเข้าใจผิดเกี่ยวกับนิยามของเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่ว่า เป็นระบบเศรษฐกิจแบบการค้าเสรี ทำให้มีนักวิชาการบางคนคิดว่าระบบทุนนิยมถือกำเนิดขึ้นในสังคมไทย ตั้งแต่ครั้งกรุงสุโขทัย เพราะจากหลักฐานที่ปรากฏในหลักศิลาจารึก พ.ศ. 1835 ว่า “เมืองสุโขทัยนี้ดี ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว เจ้าเมืองบ่เอาจอบในไร่ลู่ทาง ใครใคร่ค้าช้างค้า ใครใคร่ค้าม้าค้า ใครใคร่ค้าเงินค้า ใครใคร่ค้าทองคำ” (มรว.กึกฤทธิ์ ปราโมช, 2517: 14-15) แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้วพบว่า ระบบเศรษฐกิจในสมัยสุโขทัยไม่ได้มีลักษณะตรงกับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมแต่เป็นระบบเศรษฐกิจแบบศักดินา เนื่องจาก การค้าขายในสมัยสุโขทัยเป็นเพียงการค้าเพื่อเลี้ยงชีพหาใช้การค้าเพื่อกำไรไม่ วิธีการค้าจึงเป็นแบบสินค้า → เงินตรา → สินค้า รวมทั้งปัจจัยในการผลิตก็ไม่ได้เป็นกรรมสิทธิ์ของประชาชนด้วย แต่กลับขึ้นอยู่กับพระมหากษัตริย์จะพระราชทานให้ (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2524)

สำหรับสมัยอยุธยา แบบแผนการผลิตก็หาได้มีส่วนใดที่แสดงลักษณะของระบบทุนนิยมให้ปรากฏไม่ โดยถึงแม้ว่าจะมีชาวต่างประเทศเข้ามาติดต่อค้าขายมากมาย แต่ความสัมพันธ์ทางการผลิตในรูปแบบของทุนนิยมก็ไม่ปรากฏ เนื่องจาก อาชีพชาวสยามในขณะนั้น คือ จับปลาขายของป่า และทำนา สำหรับการค้ากับต่างประเทศก็ถูกผูกขาดโดยพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัจจัยการผลิตที่สำคัญ เช่น ที่ดิน ถือว่าเป็นสิทธิขององค์พระมหากษัตริย์ในอันที่จะพระราชทานให้ผู้ใด หรือจะไม่พระราชทานให้ผู้ใดก็ย่อมได้ (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2524 : 73) ดังคำปรารภของกฎหมายเบ็ดเสร็จส่วนที่ 2 ของพระเจ้าอยู่ทอง (พ.ศ. 1903) ว่า “ที่ในแคว้นแคว้นกรุงเทพมหานครศรีอยุธยาหาดีลกนพรัตน์ราชธานีบุรีรัมย์ เป็นที่แห่งพระเจ้าอยู่หัว หากให้ราษฎรทั้งหลายผู้เป็นข้าแผ่นดินอยู่จะได้เป็นที่ของราษฎรหาไม่ได้” (ศักดินา ฉัตรกุล ณ อยุธยา, 2526) นอกจากนี้ ในสมัยดังกล่าวคนไทยยังไม่เป็นแรงงานอิสระ เนื่องจากคนไทยทุกคนอยู่ในฐานะเป็นไพร่ ไม่มีอิสระในชีวิต ไม่มีอิสระในการประกอบอาชีพตลอดปี ในปีหนึ่งๆต้องไปทำงานให้ “เจ้านาย” เสีย 6 เดือน ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าแบบแผนทางการผลิตในสมัยอยุธยาจึงเป็นระบบศักดินา (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2524: 73)

หากเมื่อพิจารณาระบบทุนนิยมจากเงื่อนไขต่างๆ ที่ได้กล่าวมาในลักษณะของทุนนิยมข้างต้นแล้ว พบว่า ระบบทุนนิยมในประเทศไทยเริ่มปรากฏเค้าร่างในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จากการทำสนธิสัญญาเบาว์ริง ค.ศ. 1855 (พ.ศ. 2398) ในรัชสมัยของรัชกาลที่ 4

โดย Sir John Bowring ได้เข้ามาทำสัญญาค้าขายกับไทยในนามของ สหราชอาณาจักร ซึ่งยุคนั้นกำลังแผ่อิทธิพลล่าเมืองขึ้นไปทั่วโลก สัญญาที่ Sir John Bowring เสนอให้สยามทำกับอังกฤษนั้นเป็นสัญญาที่ก่อให้เกิดลัทธิสภาพนอกอาณาเขต ทำให้เมืองไทยกลายเป็นประเทศกึ่งเมืองขึ้น โดยมีสาระสำคัญ เช่น ไทยต้องยินยอมให้คนอังกฤษเข้ามาลงทุนทำมาค้าขายในประเทศไทยได้อย่างเสรี ให้เก็บภาษีขาเข้าได้ร้อยละ 3 ให้สามารถนำเข้าฝิ่นได้เอง รวมทั้งให้มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินอาคารและที่ดินได้ทุกแห่ง ยกเว้นบริเวณ 4 ไมล์ ห่างจากพระราชวัง (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2524: 76) ซึ่งหลังจากนั้นสัญญาทำนองเดียวกันนี้ ไทยก็ต้องทำกับประเทศต่างๆ อีก 13 ประเทศ คือ สหรัฐอเมริกา พ.ศ. 2399 ฝรั่งเศส พ.ศ. 2399 เดนมาร์ก พ.ศ. 2401 โปรตุเกส พ.ศ. 2402 ฮอลันดา พ.ศ. 2403 เยอรมัน พ.ศ. 2405 สวีเดน-นอร์เวย์ พ.ศ. 2411 เบลเยียม พ.ศ. 2411 อิตาลี พ.ศ. 2411 ออสเตรีย-ฮังการี พ.ศ. 2412 สเปน พ.ศ. 2413 ญี่ปุ่น พ.ศ. 2441 และรัสเซีย พ.ศ. 2442 (ศักดิ์นา ฉัตรกุล ณ อยุธยา, 2526: 66)

ผลของสนธิสัญญาเบาว์ริง ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจไทยขนาดใหญ่ จนมีนักวิชาการขนานนามว่าสนธิสัญญาเบาว์ริง เสมือนเป็น “ทวารวาท” บานแรกที่เปิดแง้มให้ระบบทุนนิยมเริ่มก่อตัวขึ้นในประเทศไทย (สมภพ มานะรังสรรค์, 2524) ทั้งนี้ เนื่องจากการผูกขาดการค้าโดยพระคลังสินค้าถูกยกเลิกโดยสิ้นเชิง (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2524: 77) ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะของการผลิตจากการผลิตเพื่อการบริโภคมาเป็นการผลิตเพื่อการค้า

นอกจากนี้ การที่อำนาจของระบบศักดินาถูกทำลายลงหลายส่วน จากการเข้ามาของนายทุนต่างชาติ ซึ่งพบได้จากการที่มีเรือจากต่างชาติเข้ามาค้าขายถึง 200 ลำ (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2524: 77) ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากระบบเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมของไทยต้องกลายเป็นระบบเศรษฐกิจที่ต้องผูกพันกับต่างประเทศ มีการใช้เงินตราเป็นสื่อในการแลกเปลี่ยนสินค้า สำหรับพ่อค้าคนจีนนั้นได้หันมาทำธุรกิจการค้ามากขึ้น โดยเอารายได้จากการเก็บภาษีอากรในฐานะเจ้าภาษีนายอากรมาลงทุนทำการค้าในกิจการฝิ่น คัมหมัด เปิดบ่อนเบี้ย เจ้ามือห่วย การเหมาเมืองการค้าข้าว ไม้สัก และดีบุก ดังที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชดำรัสเมื่อครั้งประกาศใช้พระราชบัญญัติหอรัษฎากรพิพัฒน์ พ.ศ. 2416 ว่า “เจ้าภาษีได้เงินมาแล้ว เอาเงินไปทำการค้าต่าง ๆ” ประกอบกับการที่พ่อค้าและนายทุนจีนมีความสัมพันธ์ในเชิงอุปถัมภ์กับบรรดาเจ้านายและขุนนางไทย จึงส่งผลให้กิจการด้านการค้าและธุรกิจอยู่ในมือของคนจีนในขณะนั้น มีประมาณร้อยละ 85 – 90 (ศิริ ภาสุก, 2522)

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้จะกล่าวได้ว่าระบบเศรษฐกิจทุนนิยม โดยนายทุนต่างชาติได้เข้ามาบิบบบาทในสังคมไทยภายหลังการทำสนธิสัญญาเบาว์ริง แต่เป็นการเข้ามาเพียงบางส่วนเท่านั้น โดยก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจขึ้นเฉพาะภาคกลางของประเทศที่เปลี่ยนจากการผลิตข้าวเพื่อการยังชีพ เป็นการผลิตเพื่อขายตามความต้องการของเศรษฐกิจทุนนิยมจากภายนอกประเทศ สำหรับภาคอื่นๆของประเทศ ยังคงเป็นภาคที่พอเพียงในตัวเอง (Self - Sufficient Region)

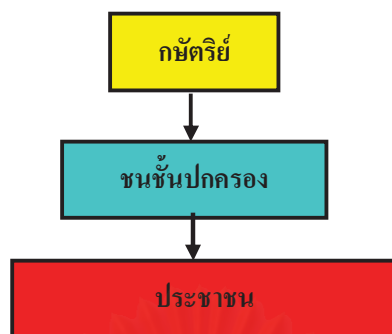
(ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2545: 76-77) นอกจากนี้ ในยุคดังกล่าวยังไม่มีแรงงานอิสระ โดยคนไทยธรรมดาที่ยังอยู่ในระบบศักดินา หรือยังต้องเป็นไพร่ ปีหนึ่งๆก็ต้องทำงานให้เจ้านาย 6 เดือน มีเวลาทำมาหากินเป็นของตนเองเพียง 6 เดือนเท่านั้น ทุกคนเป็นไพร่ มีเจ้านายแน่นอน (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2524: 78)

สำหรับพ่อค้าคนจีน ที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นตัวแทนของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมนั้น กลับไม่ได้เป็นอิสระจากระบบศักดินา โดยพ่อค้าคนจีนในสมัยนั้น ต้องแบ่งส่วนเกินทางเศรษฐกิจกับเจ้านายและข้าราชการ ไม่มีอำนาจทางการเมือง และไม่เป็นผู้นำทางวัฒนธรรม โดยอาจกล่าวได้ว่าพวกเขาเป็นส่วนหนึ่งของรัฐศักดินามากกว่าชนชั้นอิสระ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2545) ดังเช่นในพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ ที่กล่าวถึงพ่อค้าจีนว่า “ชาวต่างประเทศที่ไปมาค้าขายโดยมากก็เป็นจีน ซึ่งแสวงหากำไรในการค้าขายเป็นใหญ่ ขอมบนบอบหมอบคลานถวายตัวพึ่งบุญผู้มีอำนาจและเป็นใหญ่ในบ้านเมือง ขอมที่จะทำการใดๆ ให้พอใจเจ้าของเมือง ขอแต่ให้หากำไรได้โดยสะดวก” (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2524: 75)

เมื่อพิจารณาระบบเศรษฐกิจตั้งแต่สมัยสุโขทัย จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ที่มีการจัดทำสนธิสัญญาเบาว์ริง พบว่าพันธนาการอันเหนียวแน่นของระบบศักดินาได้จุดรั้ง ให้พัฒนาการของระบบทุนนิยมในประเทศไทยดำเนินไปอย่างเชื่องช้า (สมภพ มานะรังสรรค์, 2524) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่ไทยมิได้ตกเป็นดินแดนอาณานิคมโดยตรงของจักรวรรดินิยม ยิ่งทำให้ระบบศักดินาคงตัวอยู่ได้ พร้อมทั้งรักษาคุณลักษณะสำคัญส่วนมากไว้ได้ (ศักดินา ฉัตรกุล ณ อยุธยา, 2526: 69)

จากปรากฏการณ์ดังกล่าว ย้ำชัดอย่างชัดเจนว่า การดำรงอยู่ของระบบศักดินามีมากกว่าการครอบงำของระบบทุนนิยม ทั้งนี้ ชนชั้นศักดินาเป็นผู้กำหนดความคิด วัฒนธรรม และอุดมการณ์ของผู้คนในสังคม ซึ่งการถูกครอบงำดังกล่าวเป็นไปตามการ “เสกสรรปั้นแต่ง” ของคนกลุ่มน้อย คือ ชนชั้นปกครองในสังคม โดยการสร้างความเชื่อเกี่ยวกับหน้าที่และบทบาทอันสำคัญของรัฐขึ้นในหมู่ประชาชน ได้ช่วยทำให้ชนชั้นที่มีอำนาจในการปกครองสามารถค้ำและเอาประโยชน์จากผู้อยู่ใต้อำนาจปกครองได้ต่อไป (ศักดินา ฉัตรกุล ณ อยุธยา, 2526: 51-52) ดังนั้น ความสัมพันธ์เบื้องต้นที่แสดงให้เห็นว่าชนชั้นปกครองเป็นผู้นำในการชักนำความต้องการของสังคมสามารถแสดงให้เห็นดังกราฟที่ 1

กราฟที่ 1 : ความสัมพันธ์เบื้องต้นของตัวละครหลักในยุคศักดินา

2.1.2.2 ยุคทุนนิยมขุนนางกับเศรษฐกิจไทยช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

พ.ศ. 2475

การเปลี่ยนแปลงแนวทางการดำเนินนโยบายด้านเศรษฐกิจของไทยเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่แสดงถึงการเข้ามาของระบบทุนนิยมอย่างชัดเจนอีกช่วงหนึ่งเกิดขึ้นในช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทย พ.ศ. 2475 การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการผสมผสานแนวทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยมตะวันตกกับรูปแบบการเมืองในสังคมไทย ทำให้เกิดรูปแบบเฉพาะตัว ที่เรียกว่า “ยุคทุนนิยมขุนนาง”

ในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 ในสมัยรัชกาลที่ 7 คณะราษฎรซึ่งประกอบด้วยข้าราชการประมาณ 100 คน ได้ใช้กำลังทหารเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศ โดยวัตถุประสงค์หลักของคณะฯ คือ ลดทอนระบบศักดินาทางการปกครองโดยเฉพาะเลิกระบบพระมหากษัตริย์ปกครองโดยเด็ดขาด ในขณะเดียวกัน ทางด้านรูปแบบการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจ ในช่วงเปลี่ยนแปลงการปกครองจนถึงภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (สงครามโลกครั้งที่ 1 พ.ศ. 2457 – พ.ศ. 2461 สงครามโลกครั้งที่ 2 พ.ศ. 2482 – พ.ศ. 2488) นั้น (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2545: 95-97) มีช่วงที่สำคัญในประวัติศาสตร์ของการพัฒนาเศรษฐกิจ คือ ช่วงรัฐเผด็จการชาตินิยม โดยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในช่วงแรกระหว่าง พ.ศ. 2481 – 2487 (จักร์พันธุ์ชูเพชร, 2549: 191-199)

จอมพล ป. พยายามหันเหการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยออกจากระบบทุนนิยม หรือกล่าวได้ว่าออกจากการครอบงำอำนาจเศรษฐกิจของชาวตะวันตก และชาวจีน โดยได้เสนอ “แนวทางชาตินิยมโดยรัฐ” หรือ “ระบบทุนนิยมโดยรัฐ” (State Capitalism) ซึ่งให้รัฐเป็นผู้นำในการพัฒนาเศรษฐกิจ ผ่านการประสานผู้นำของทั้งฝ่ายนายทุนและแรงงาน หรือเป็นระบบที่นายทุนอยู่ภายใต้การบงการของรัฐ ซึ่งในรูปแบบ คือ อยู่ใต้ฝ่ายทหารนั่นเอง (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2545: 95-97) นโยบายหลักที่สนับสนุนแนวทางดังกล่าว คือ การสร้างรัฐวิสาหกิจที่ควบคุมโดยรัฐ กีดกันคนต่างชาติไม่ให้มีอิทธิพลในวิสาหกิจนั้น โดยดำเนินการจัดตั้ง “บริษัทไทยนิคม” ขึ้น

จากนั้นก็ค่อยๆ ขยายการจัดตั้งบริษัทไปยังจังหวัดต่างๆ โดยจังหวัดที่ต้องการส่งสินค้าออกนอกประเทศก็ให้ส่งผ่านบริษัทจังหวัด บริษัทจังหวัดจะส่งต่อมาให้บริษัทไทยนิยม บริษัทไทยนิยมจะดำเนินการส่งออกนอก ในทางกลับกัน ถ้าเป็นการนำเข้าต้องนำเข้าผ่านบริษัทไทยนิยม จากนั้นบริษัทไทยนิยมส่งต่อไปยังบริษัทจังหวัดต่างๆทั่วประเทศ (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2524: 86) นอกจากนี้ ยังมีความพยายามในการยุติสภาพนอกอาณาเขตและเจรจากับต่างประเทศขอเพิ่มภาษีศุลกากรจากที่กำหนดไว้ตายตัวร้อยละ 3 ในสนธิสัญญาเบาว์ริงอีกด้วย (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2545: 95-97)

การดำรงตำแหน่งของจอมพล ป. ได้หมดอำนาจไปชั่วคราวหลังสงครามโลกครั้งที่สอง โดยการลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ในวันที่ 24 กรกฎาคม 2487 เนื่องจากรัฐบาลเพิ่มมติในสภา กรณีร่างพระราชบัญญัติสองฉบับ คือ ร่างพระราชบัญญัติโอนุมัติพระราชกำหนดระเบียบราชการบริหารนครบาลเพชรบูรณ์ และร่างพระราชบัญญัติโอนุมัติพระราชกำหนดสร้างพระพุทธรูปริมฉลพ พ.ศ. 2487 ตามแผนการย้ายนครหลวงแห่งใหม่ไปที่จังหวัดเพชรบูรณ์ แต่แล้วเมื่อวันที่ 6 เมษายน 2491 คณะรัฐประหารบังคับให้นายควง อภัยวงศ์ ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีภายใน 24 ชั่วโมง เพื่อเปิดทางให้ จอมพล ป. พิบูลสงคราม กลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง (จักษ์ พันธ์ชูเพชร, 2549) ซึ่งการกลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีในครั้งนี้ จอมพล ป. ก็ยังไม่ละความพยายามในอันที่จะสร้างระบบเศรษฐกิจตามแนวทางชาตินิยม โดยตัวอย่างสำคัญที่สะท้อนถึงนโยบายชาตินิยมในช่วงหลังนี้ คือ การสร้างคำขวัญว่า “ประเทศไทยเพื่อคนไทยเท่านั้น” (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2524: 89)

ถึงแม้ การพัฒนาเศรษฐกิจผ่าน “แนวทางทุนนิยมโดยรัฐ (State Capitalism)” จะถูกนำมากล่าวอ้างโดยคณะผู้ปกครองก็ตาม แต่ในความเป็นจริงกลับพบว่าโดยเนื้อแท้แล้วไม่ว่าจะเป็นอุดมการณ์ วัฒนธรรม หรือประเพณีใหม่นี้ ล้วนถูกสร้างขึ้นมาเพื่อเสริมฐานะความเป็นผู้นำและการกุมอำนาจรัฐของจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นสำคัญ (ศักดิ์นา ฉัตรกุล ณ อยุธยา, 2526: 112) โดยมีนักวิชาการทางเศรษฐศาสตร์การเมืองหลายท่าน กล่าวว่า แนวทางชาตินิยมได้กลายเป็น “ระบบทุนนิยมขุนนาง (Bureaucratic Capitalism)” ทั้งนี้ กล่าวคือ โรงงานหลายแห่งที่ตั้งขึ้นในสมัยจอมพล ป. เช่น โรงงานกระดาษ โรงงานยาสูบ โรงงานทอผ้า โรงงานน้ำตาล โรงงานฟอกหนัง โรงงานกลั่นน้ำมัน ซึ่งอยู่ในรูปรัฐวิสาหกิจโดยใช้ทุนจากรัฐ แต่จุดหมายของกิจการกลับกลายเป็นไปเพื่อตัวบุคคลในคณะรัฐประหารที่เข้ามาหาผลประโยชน์ โดยดำรงตำแหน่งเป็นคณะกรรมการและได้รับหุ้นแชร์เปล่าๆ หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นวิสาหกิจทุนของขุนนางทหารระดับสูง โดยไม่ต้องออกทุนตัวเองจริงๆ เป็นสมบัติส่วนตัวในทางปฏิบัติ ไม่ใช่กิจการสาธารณะ นอกจากนี้ ยังพบว่า ทหารได้เข้าไปคุ้มครองกิจการธุรกิจของพ่อค้านักธุรกิจด้วย โดยทหารมีบทบาทในการอุปถัมภ์กิจการของพ่อค้านักธุรกิจ ซึ่งกลุ่มธุรกิจก็จะพื้นฐานอำนาจให้กับกลุ่มทหารในเวทีทางการเมืองเป็นการตอบแทน (พรรณี บัวเล็ก, 2544)

นอกจากที่นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจแบบชาตินิยม จะเป็นการขยายอำนาจให้กับชนชั้นปกครองหรือคณะรัฐประหารในขณะนั้นแล้ว เจตจำนงหลักของนโยบายชาตินิยมที่ต้องการลดทอนอำนาจเศรษฐกิจของนายทุนต่างชาติ โดยเฉพาะชาวจีน กลับไม่ประสบผลสำเร็จไปด้วย โดยพบว่าแนวทางดังกล่าว กลับเป็นการช่วยทำให้อำนาจเศรษฐกิจของต่างชาติหลุดจากระบบศักดินาและช่วยสร้างโอกาสการเติบโตอย่างเป็นปีกแผ่นมั่นคงขึ้นไปอีก ทั้งนี้ เนื่องจากคณะราษฎรยังคงต้องใช้นักบริหารซึ่งเป็นชาวจีน (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2545) รวมทั้ง บรรดานายทุนชาวจีนเหล่านี้ ได้มีการจัดตั้งรวมกลุ่มกันขึ้นมาเป็นสมาคม เพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์พวกตนมากขึ้น เช่น สมาคมพ่อค้าเพชรพลอย สมาคมพ่อค้าสุรา สมาคมธุรกิจการโรงแรมและท่องเที่ยว และสมาคมพ่อค้ากาแฟ เป็นต้น นอกจากนี้ ประเด็นสำคัญที่ทำให้นายทุนจีนไม่ได้รับผลกระทบมากจากการใช้นโยบายชาตินิยม คือ นายทุนคนจีนพยายามใช้เทคนิคต่างๆ ในการรักษาธุรกิจตนเองไว้ เช่น เทคนิคการเชิญผู้มีอำนาจในการจับกุมมาเป็นประธานบริษัทตน โดยให้ค่าตอบแทนอย่างน่าพอใจแก่ผู้เป็นประธาน ซึ่งเทคนิคดังกล่าวนับได้ว่าเป็นการลงทุนที่คุ้มค่า เพราะทำให้ผู้จับกุมต่างๆ ไม่กล้ามาต่อแยกอีกต่อไป ในที่สุดจึงกลายเป็นว่านโยบายที่ต้องการสกัดกั้นคนจีนออกไปจากระบบธุรกิจ กลับกลายเป็นรูปนโยบาย “คุ้มครองธุรกิจคนจีน” ให้โตวันโตคืนแทน (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2524: 88,93)

ทั้งนี้ สาเหตุสำคัญที่ทำให้การดำเนินนโยบายชาตินิยม ของจอมพล ป. ไม่ประสบความสำเร็จ มาจากการที่แนวคิดดังกล่าวถูกกำหนดจากระดับประเทศชาติเบื้องต้น คือระดับรัฐ โดยไม่ได้ระดมทรัพยากรทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมที่เป็นพลังหลักของสังคมไทย ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการพัฒนาตามแนวทางชาตินิยมโดยรัฐในช่วงดังกล่าวไม่ต่างจากการพัฒนาเศรษฐกิจในระบบศักดินา เพียงแต่เปลี่ยนจากพระมหากษัตริย์และเจ้านาย เป็นข้าราชการเท่านั้น (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2545: 97)

ต่อมา เมื่อจอมพลสฤษดิ์ ทรนรงค์ ขึ้นสู่อำนาจเต็มรูปแบบจากการรัฐประหาร ในวันที่ 20 ตุลาคม 2501 คณะปฏิวัติก็ได้ถอนรากถอนโคน การปกครองระบอบประชาธิปไตยด้วยการยกเลิกรัฐธรรมนูญ ยกเลิกพรรคการเมือง ใช้อำนาจในการปกครองแบบเผด็จการ โดยคำสั่งของคณะปฏิวัติถึง 57 ฉบับ และเมื่อประกาศใช้รัฐธรรมนูญในการปกครองราชอาณาจักรแล้ว ก็ยังคงมีมาตรา 17 ซึ่งให้อำนาจนายกรัฐมนตรีอย่างเด็ดขาดในการ “ระงับหรือปราบปรามการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลาย ก่อวินาศกรรม หรือคุกคามความสงบที่เกิดขึ้นภายในหรือมาจากนอกราชอาณาจักร” (พิมพ์ฤทัย ชูแสงสี, 2534)

การใช้อำนาจการปกครองแบบเผด็จการเช่นนี้ นอกจากจะเนื่องมาจากความวุ่นวายทางการเมืองภายในประเทศแล้ว ส่วนหนึ่งยังมีผลมาจากความหวาดกลัวในภัยของลัทธิคอมมิวนิสต์ ซึ่งได้รับชัยชนะในประเทศจีน และกำลังขยายอิทธิพลอยู่ในหลายประเทศในเอเชีย

อาเซียน และเชื่อว่าประเทศไทยจะเป็นเหยื่อรายต่อไป ความหวั่นเกรงในลัทธิคอมมิวนิสต์ เช่นนี้ทำให้ประเทศไทยผูกสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีนโยบายในการสกัดกั้นการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคต่างๆ อยู่พอดี ความสัมพันธ์อันใกล้ชิดเช่นนี้ แม้เริ่มต้นขึ้นมาตั้งแต่การลงนามในสนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือและช่วยเหลือกันระหว่างสองประเทศ ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการทหาร จำนวน 3 ฉบับใน พ.ศ. 2493 ต่อมาสมัยจอมพลสฤษดิ์ ก็ได้มีการต่อยอดความสัมพันธ์ดังกล่าวให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นด้วย แถลงการณ์ร่วมถนัด-รัศก์ ในพ.ศ. 2505 ซึ่งยืนยันความสัมพันธ์และความช่วยเหลือต่อกันระหว่างไทยกับสหรัฐฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางการทหาร (พิมพ์ฤทัย ชูแสงสี, 2534: 55)

ในยุคสมัยของจอมพลสฤษดิ์นี้ ถึงแม้ว่าจะได้ชื่อว่าเป็นเผด็จการทางการเมือง แต่จอมพลสฤษดิ์ ก็เป็นผู้ที่ให้ความสนใจในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก เช่นเดียวกัน ดังที่ท่านได้กล่าวไว้ครั้งหนึ่งว่า “ ในบรรดาจุดประสงค์และโครงการทั้งหลายของงานปฏิวัติที่ได้เริ่มทำมาตั้งแต่วันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 เรื่องพัฒนาเศรษฐกิจเป็นจุดประสงค์และโครงการอันยิ่งใหญ่ที่สุด ... การปฏิวัติครั้งนี้จะได้อผลสำเร็จหรือล้มเหลวก็อยู่ที่เรื่องพัฒนาเศรษฐกิจนี้เอง ฉะนั้นข้าพเจ้าจึงอาจกล่าวได้ว่า การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหัวใจของการปฏิวัติทั้งหมด ” (พิมพ์ฤทัย ชูแสงสี, 2534: 59)

จอมพลสฤษดิ์ ได้เสนอให้มีการวางแผนพัฒนาการเศรษฐกิจภายใต้ “ระบบทุนนิยม” ตามแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก คือ ให้มีการแข่งขันเสรี ระบบตลาดและการแข่งขันจะจัดการทุกอย่างลงตัวและได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด โดยรัฐบาลเพียงช่วยสร้างสิ่งพื้นฐานการพัฒนาเท่านั้น (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2545) แนวทางเศรษฐกิจดังกล่าวทำให้กลุ่มธุรกิจกลับมามีบทบาทสำคัญอีกครั้ง เนื่องจาก มีการประสานนโยบายส่งเสริมการลงทุนตั้งแต่ปี 2503 ผ่านหน่วยงานด้านเศรษฐกิจต่างๆ เช่น สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ และสภาวิจัยแห่งชาติ นอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมการลงทุนให้นักธุรกิจ ผ่านการออกกฎหมายส่งเสริมการลงทุน เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2503 และฉบับแก้ไข พ.ศ. 2505 ซึ่งให้อภิสิทธิ์ต่างๆ แก่ผู้ที่จะเข้ามาลงทุนในไทย เช่น งดเว้นภาษีขาเข้าสำหรับเครื่องจักรและอุปกรณ์ที่ใช้ในงานอุตสาหกรรม งดเว้นภาษีเงินได้ใน 5 ปีแรก ลดภาษีส่งออก และสินค้าใดที่มีผู้มาลงทุนผลิตในประเทศแล้ว รัฐบาลจะตั้งกำแพงภาษีขาเข้าเพื่อป้องกันมิให้สินค้าต่างประเทศเข้ามาขายแข่งกัน นอกจากนี้ รัฐบาลยังได้ทำลายองค์กรกรรมกร ห้ามการรวมตัวกันของกรรมกร ทำให้นายจ้างสามารถกดค่าแรงไว้ในระดับต่ำมาก ซึ่งเป็นผลดีต่อการลงทุน (พิมพ์ฤทัย ชูแสงสี, 2534: 59-60)

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้จะกล่าวว่านโยบายเศรษฐกิจในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นยุคของการพัฒนาทุนนิยมสมัยใหม่ แต่ยังคงพบว่าผู้ประกอบการได้ใช้ระบบทุนนิยมตอบสนองความต้องการผลประโยชน์ของตนและพรรคพวก จนทำให้ผู้ประกอบการกลายเป็นนายทุนเสียเอง ทั้งมีผลประโยชน์ในรัฐวิสาหกิจและบริษัทส่วนตัวที่เพิ่มขึ้น (ศิริ ฝาสุก, 2522) โดยพบว่าในระหว่าง

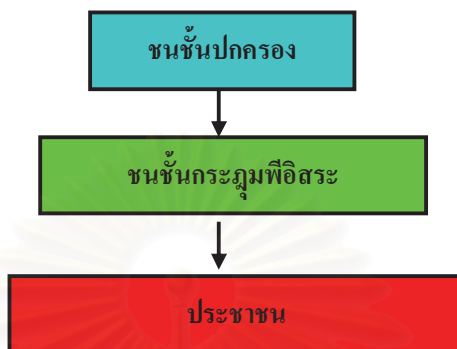
ที่ทหารกลุ่มผืน-เผ่า และกลุ่มสฤทธิ เรื่องอำนาจนั้น ได้มีบทบาทในการเสริมสร้างและขยายทุนนิยมขุนนาง ใน 3 ลักษณะด้วยกัน ดังนี้ (ศักดินา ฉัตรกุล ณ อยุธยา, 2526)

- (1) การสร้างวิสาหกิจส่วนตัว สำหรับกลุ่มผืน-เผ่า เช่น บริษัททหารสามัคคี (2490) บริษัทศรีอยุธยาประกันภัย (2493) บริษัทค้าไม้ทหารสามัคคี (2494) และบริษัทส่งเสริมเศรษฐกิจแห่งชาติ (2497) ส่วนกลุ่มสฤทธิ เช่น กลุ่มวิจิตรก่อสร้าง (2493) บริษัทรัชตศิลา (2494) และบริษัททิพยประกันภัย (2494) เป็นต้น
- (2) การเสริมสร้างรัฐวิสาหกิจ คณะทหารทั้ง 2 กลุ่ม ไม่เพียงแต่จะโอนรัฐวิสาหกิจที่เคยอยู่ใต้การควบคุมของสมาชิกคณะราษฎรมาอยู่ใต้อำนาจของตนเองเท่านั้น เช่น บริษัทข้าวไทย และบริษัทเดินเรือไทย หากแต่ยังได้สร้างรัฐวิสาหกิจใหม่ที่ให้พรรคพวกของตนเข้าไปเป็นประธาน และกรรมการบริหารอีกด้วย เช่น กลุ่มผืน-เผ่า ได้ก่อตั้งบริษัท กระจกไทย (2494)
- (3) การให้การอุดหนุนช่วยเหลือและคุ้มครองแก่พ่อค่านายทุน คณะทหารทั้ง 2 กลุ่มนี้ต่างให้การอุดหนุนและช่วยเหลือแก่พ่อค่านายทุน ค่อนข้างกว้างขวางมาก เช่น พล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้ไปเป็นประธานบริษัทเอเชียทรีสต์ ในปี 2495 และพล.ท. บัญญัติ เทพหัสดินทร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยไปเป็นประธานบริษัทไทยประสิทธิ์ประกันภัย ในปี 2496 เป็นต้น

ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่า ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ผู้ปกครองได้มีแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปจากยุคศักดินา โดยพยายามพัฒนาตามแนวทางชาตินิยมในยุคจอมพล ป. พิบูลสงคราม และตามแนวทางทุนนิยมของเศรษฐศาสตร์กระแสหลักในยุคจอมพลสฤทธิ รัชต์ อย่างไรก็ตาม กลับพบว่าแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจทั้งสองยุคกลับทำให้เกิด “ระบบทุนนิยมขุนนาง” โดยคณะผู้ปกครองใหม่ได้เข้าสวมอำนาจภายใต้โครงสร้างทางการเมืองการบริหารระบบเดิมเสมือนพระมหากษัตริย์ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราช รวมทั้งได้ก่อตั้งบริษัทส่วนตัวขึ้นซึ่งบริษัทเหล่านี้ดำเนินธุรกิจโดยใช้สิทธิการคุ้มครองเป็นพิเศษของรัฐ และยังใช้อิทธิพลของนักการเมืองในดูแลการดำเนินธุรกิจเอกชนด้วย โดยความสัมพันธ์ระหว่างพ่อค่านายทุนและชนชั้นนำทางอำนาจ มีลักษณะไม่เสมอภาคกัน แต่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขอการอุปถัมภ์ (กลุ่มพ่อค่านายทุน) กับผู้ให้การอุปถัมภ์ (ชนชั้นนำทางอำนาจ) (รังสรรค์ หนองพินธุ์, 2532: 239-240) ดังนั้น เมื่อผู้นำยังเป็นชนชั้นเดียว คือ ชนชั้นขุนนาง ชนชั้นดังกล่าวจึงเป็นผู้นำในทางความคิด วัฒนธรรม และอุดมการณ์ของสังคมไทย (ดังกราฟที่ 2) โดยในยุคต่อไปจะแสดงให้เห็นว่า แนวคิดประชาธิปไตยและระบบทุนนิยมที่คณะผู้ปกครองใหม่เสนอเป็นการ

สนับสนุนเพียงชนชั้นนายทุนโดยปริยาย เพราะนายทุนเป็นกลุ่มที่สามารถอ้างและใช้ประโยชน์จากโมภพเรื่องเสรีภาพของระบอบประชาธิปไตยมากกว่ากลุ่มอื่น (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2545)

กราฟที่ 2 : ความสัมพันธ์เบื้องต้นของตัวแสดงหลักในยุคทุนนิยมขุนนาง

2.1.2.3 ยุคทุนนิยมขยายตัวกับเศรษฐกิจไทยในปัจจุบัน

ถึงแม้ ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมในสังคมโลกจะแสดงให้เห็นชัดเจนในยุโรปเมื่อคริสต์ศตวรรษที่ 18 หรือประมาณ 300 ปีก่อน โดยสาเหตุหลักเกิดจากปัญหาการพัฒนาตามแนวคิดพาณิชยกรรม หรือ ลัทธิพาณิชยกรรม² (Mercantilism) ทั้งนี้ หลายฝ่ายเชื่อว่า คำกล่าวอ้างของแนวคิดพาณิชยกรรม ที่ว่าความเจริญรุ่งเรืองของประเทศขึ้นอยู่กับการค้าระหว่างประเทศเป็นหลักนั้น ไม่ได้เป็นเช่นนั้นเสมอไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อมีการปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรป ระหว่าง ค.ศ. 1760-1840 ที่ได้เปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตและความคิดเห็นทางเศรษฐกิจที่เคยมีกันมาแต่ก่อนนั้น โดยสิ้นเชิง ซึ่งทำให้แนวคิดที่ว่าการผลิตในทางอุตสาหกรรมเป็นทางที่ทำให้เกิดทรัพย์สินความร่ำรวย ทั้งในทางส่วนตัวและของชาติบ้านเมืองมากกว่าการค้าขายแบบพาณิชยกรรมได้รับความนิยมมากขึ้น (ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2517: 37) นอกจากนี้ หลายฝ่ายเชื่อว่าการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางพาณิชยกรรม ยังทำให้เกิดความขัดแย้งของผลประโยชน์ การยึดครองอาณานิคมในประเทศอื่น จนทำให้เกิดสงครามแย่งชิงผลประโยชน์ทางการค้าอยู่บ่อยครั้ง (Balaam และ Veseth, 2005: 10)

แต่สำหรับประเทศไทย แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจระบบทุนนิยม เริ่มเห็นการขยายตัวอย่างชัดเจน ภายหลังจากการสิ้นสุดของระบบเผด็จการทหาร เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2516

² แนวคิดพาณิชยกรรม คือ หลักความเชื่อทางเศรษฐกิจที่เป็นที่นิยมในกลางศตวรรษที่ 16 ถึงปลายศตวรรษที่ 17 คติพาณิชยกรรมมองว่า ความเจริญรุ่งเรืองของประเทศขึ้นอยู่กับการค้าระหว่างประเทศ และรัฐบาลควรแทรกแซงเพื่อส่งเสริมการส่งออกและลดการนำเข้า เพื่อที่ประเทศจะมีความมั่งคั่งและมีอำนาจสูงขึ้น ต่อมาแนวคิดนี้ถูกแทนที่ด้วย ทฤษฎีปล่อยให้ค้าเสรี (Laissez-Faire) (วิทยากร เชียงกุล, 2545ข: 157)

ซึ่งสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจในขณะนั้น กล่าวได้ว่ามีส่วนเกื้อหนุนให้เกิดการขยายตัวของระบบทุนนิยมมากขึ้น โดยเป็นช่วงที่เศรษฐกิจไทยได้มีการขยายตัวจากการที่เศรษฐกิจในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว จนถูกขนานนามว่าเป็น “East Asia Miracle” ประกอบกับค่าเงินเยนแข็งตัวมาก ทำให้ญี่ปุ่นลงทุนโดยตรงในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เกาหลีใต้ ฮ่องกงอย่างมาก ซึ่งความเจริญเติบโตดังกล่าวส่งผลให้ไทยได้รับอานิสงค์ตามไปด้วย โดยพบว่าการลงทุนจากต่างประเทศในไทย 3 ปีสุดท้ายของทศวรรษรวมกันมีขนาดใหญ่กว่าการลงทุนทั้งหมดของต่างประเทศในไทย 30 ปีก่อนหน้า การขยายตัวยังรวมไปถึงการส่งออก และผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2545)

สำหรับปัจจัยการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในเดือนตุลาคม 2516 เกิดจากความไม่พอใจของประชาชนที่ต้องอยู่ภายใต้การปกครองแบบใช้อำนาจเด็ดขาดโดยทหารเป็นระยะเวลาอันยาวนานถึง 15 ปี (ตั้งแต่ปี 2501) ความพ้อไม่พอใจปรากฏชัดและเปิดเผยมากขึ้น ในช่วงการปกครองของจอมพลถนอม เนื่องจาก รัฐบาลมีความแข็งแกร่งน้อยลงและเกิดการแตกแยกกันเองในกลุ่มคณะทหารที่ปกครองประเทศ คือ แบ่งออกเป็นกลุ่มจอมพลถนอม และกลุ่มจอมพลประภาส (สุจิต บุญบงการ, 2526: 389) จึงทำให้นักศึกษา ประชาชนชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยหลายแสนคน (วิทยากร เชียงกูล, 2545ก : 27)

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้ส่งผลให้ไทยมีการขยายตัวของระบบทุนนิยม ซึ่งเป็นไปตามลักษณะความสัมพันธ์ทางการผลิตที่กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตอยู่ในมือคนกลุ่มน้อย (นายทุน) ในสังคมอย่างเห็นได้ชัดมากกว่ายุคที่ผ่านมา ดังที่ รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ (2532 : 233) ให้ข้อสังเกตว่า ตั้งแต่ปี 2516 แม้ประชาชนจะมีส่วนร่วมในระบบเศรษฐกิจมากขึ้น แต่การมีส่วนร่วมนี้เป็นไปอย่างไร้สมมาตร โดยรัฐบาลให้การยอมรับการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจและการเมืองของพ่อค่านายทุน และนักธุรกิจมากกว่ากลุ่มอื่น ทั้งนี้ การที่นายทุนและชนชั้นกลางมีบทบาทมากขึ้น เนื่องจากธุรกิจที่เคยอยู่ภายใต้บารมีของกลุ่มทหาร โดยเฉพาะกลุ่มถนอม-ประภาส ก็หลุดจากบารมีไป เมื่อหลุดไปแล้วธุรกิจบางแห่งได้พัฒนาตนเองจนใหญ่โตเข้มแข็งเกินกว่าที่ผู้ใดจะเข้าไปแผ่อิทธิพลได้ง่ายๆ ธุรกิจเหล่านี้ เช่น ธุรกิจของกลุ่มธนาคาร ธุรกิจของกลุ่มกิจกรรมประมง ธุรกิจของกลุ่มทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ธุรกิจกลุ่มผลิตและค่าน้ำตาล ธุรกิจการค้า เช่น กลุ่มเซ็นทรัล กลุ่ม พี.เอส.เอ (ฉรรค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2524: 106)

ถึงแม้ว่ากลุ่มธุรกิจจะถูกครอบงำจากกลุ่มขุนศึก-ขุนนางน้อยลง แต่กล่าวได้ว่าความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ค้ำจุนยังคงมีอยู่ในสังคมไทย เพียงแต่เป็นการเปลี่ยนกลุ่มผู้ให้การอุปถัมภ์จากกลุ่มขุนศึกขุนนาง มาเป็นกลุ่มนักการเมืองและข้าราชการแทน ลักษณะดังกล่าว ทำให้นักวิชาการหลายฝ่าย ขนานนามยุคนี้ว่าเป็น “ยุคทองของบริษัทครอบครัวไทย” ซึ่งมีความเป็นธุรกิจถึงผูกขาดที่ยังได้รับการปกป้องคุ้มครองจากภาครัฐ ธุรกิจแนวหน้ามีครอบครัวไม่กี่ตระกูลเป็นเจ้าของ โดยพบว่า ในปี 2521-2522 ยอดทรัพย์สินของกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ 65 กลุ่ม มี

ทรัพย์สินรวมกันถึง 422,466 ล้านบาท (เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม, 2525: 14) โดยธุรกิจแนวหน้าสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่มีจำกัดจากธนาคาร ได้รับเทคโนโลยีสมัยใหม่จากการร่วมทุนกับบริษัทข้ามชาติ เข้าถึงค่าเช่าทางเศรษฐกิจ³ ในรูปแบบของใบอนุญาตและเงินอุดหนุนจากรัฐบาล และสามารถเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ เช่น ที่ดิน โดยแทบทุกกลุ่มสร้างสายใยในระบบราชการและการเมืองเป็นความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ เพื่อให้การเอื้อประโยชน์จากภาครัฐเป็นไปได้โดยง่าย (ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2549: 20-21)

นายทุนไม่เพียงมีบทบาทมากขึ้นทางด้านเศรษฐกิจ แต่นายทุนยังพยายามจะเข้าไปมีบทบาททางการเมือง เพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มธุรกิจตนอย่างเบ็ดเสร็จมากขึ้นอีกด้วย โดยพบว่ากลุ่มทุนหลายกลุ่มได้เข้าไปบริหาร หรือสนับสนุนพรรคการเมือง เช่น พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ มีความสัมพันธ์กับนายบรรเจ็ด ชลวิจารณ์ ซึ่งทำธุรกิจเกี่ยวกับน้ำตาล (จุมพล นิมิตพานิช, 2545: 108) ธนาคารกรุงเทพสร้างฐานอำนาจทางการเมืองของตนเอง โดยสนับสนุนพรรคการเมืองสองพรรค คือ พรรคกิจสังคม ที่มีนายบุญชู โรจนเสถียร เป็นรองหัวหน้าพรรค และพรรคกิจสังคมชาตินิยม ที่มีนายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ (รองประธานกรรมการธนาคารกรุงเทพ) เป็นหัวหน้าพรรค ในขณะเดียวกัน ธนาคารกสิกรไทย และตระกูลลำชา ซึ่งเป็นกลุ่มเศรษฐกิจใหญ่มีธุรกิจในเครือประมาณ 45 บริษัท มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับกลุ่มเจ้านายชั้นสูง มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับกลุ่มเสรีธรรม เช่น นายเกษม จาติกวณิช และนายชนะ รุ่งแสง (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2524: 107)

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาจากจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีภูมิหลังมาจากธุรกิจหรือเกี่ยวข้องกับธุรกิจ จะเห็นได้ว่ามีสัดส่วนที่เพิ่มความสำคัญมากขึ้นเป็นลำดับ จากการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 14 เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2522 ปรากฏว่าในจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 301 คน เป็นผู้ที่มาจากธุรกิจถึง 122 คน หรือประมาณร้อยละ 37 ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด (เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม, 2525: 49)

อย่างไรก็ตาม แมื่กลุ่มทุนจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น แต่การเมืองก็ยังมีช่องว่างระหว่างนักธุรกิจกับนักการเมือง โดยนายทุนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งยังไม่ได้เข้าควบคุมอำนาจทางการเมืองได้อย่างเต็มที่และเบ็ดเสร็จ โดยช่องว่างนี้จึงทำให้รัฐบาลมีอิสระในการกำหนดนโยบายที่เหมาะสมเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมได้ (ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2549: 22)

ช่องว่างระหว่างนายทุนและนักการเมืองเริ่มเปลี่ยนแปลงในช่วงหลังวิกฤติเศรษฐกิจปี 2540 เมื่อหลาย ๆ ธุรกิจอยู่ในภาวะล้มละลาย มีบริษัทรอบครัวไทยจำนวนน้อยที่อยู่รอด เพราะมีเงินสดสำรองอยู่มาก และบริษัทข้ามชาติยักษ์ใหญ่อจำนวนมากอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบ จึงสามารถ

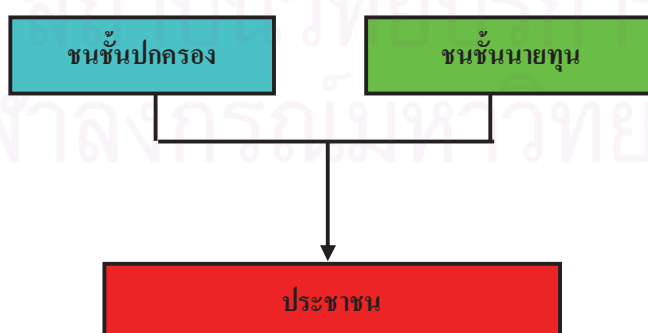
³ ค่าเช่าทางเศรษฐกิจ คือ รายได้ที่สูงกว่าระดับปกติ ซึ่งบุคคลหรือบริษัทธุรกิจหนึ่งๆ จะหาได้ภายใต้ภาวะตลาดที่มีการแข่งขันมาก ดังนั้น ค่าเช่าที่เกิดจากการผูกขาดในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ก็คือสิ่งเดียวกับการค้ากำไรเกินควร

กว่านั้นซื้อและรวบรวมกิจการกับธุรกิจที่ประสบปัญหาได้ ส่งผลต่อในภาพรวมก็คือ ระดับการกระจุกตัวของสินทรัพย์และการครอบครองในมือของบริษัทขนาดใหญ่ของทั้งไทยและเทศไม่ได้มีแนวโน้มลดลง (ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2549)

จากแนวโน้มการกระจุกตัวของอำนาจทางเศรษฐกิจดังกล่าว ส่งผลให้ช่องว่างระหว่างนักธุรกิจกับนักการเมืองหายไป เมื่อตระกูลธุรกิจระดับแนวหน้าของไทยจำนวนหนึ่ง ได้ร่วมมือกันเข้าเกาะกุมอำนาจรัฐโดยตรงเบ็ดเสร็จ ภายใต้ระบบที่เรียกว่า “ไทคูนคือรัฐ” เพื่อจะสามารถกำหนดนโยบายที่ส่งผลคุ้มครองผลประโยชน์ของธุรกิจของครอบครัวของตนเองได้อย่างชัดเจนและแน่นอน ซึ่งท้ายที่สุดก็เกิดการกระจุกตัวของอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองเพิ่มขึ้นไปอีก (ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2549)

จากการพัฒนาเศรษฐกิจระบบทุนนิยม ภายหลังจากปี 2516 ถึงแม้จะพบว่าผู้ที่มีบทบาทในกำหนดนโยบาย ความคิด และวัฒนธรรมจะเปลี่ยนแปลงไปจากในช่วงต้นที่เกิดจากทั้งกลุ่มนักการเมืองและนายทุน ซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ในลักษณะเทียมบ่าเทียมไหล่ (รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์, 2532 : 239) มาเป็นกลุ่มนายทุนเป็นกลุ่มหลักในการกำหนดนโยบายภายหลังจากวิกฤติเศรษฐกิจ ปี 2540 สภาพการณ์ดังกล่าวเป็นไปดังเช่นที่ Karl Marx เสนอว่า องค์กรเศรษฐกิจ โดยเฉพาะผู้ประกอบการ จะเป็นผู้กำหนดองค์การสังคม โครงสร้างทางชนชั้นที่ดี สถาบันทางสังคมที่ดี รวมทั้งค่านิยมทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ความเลื่อมใสทางศาสนา และระบบความคิดอื่นๆ (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2526: 297) โดยจะเห็นได้ชัดเจนว่า แนวคิดประชาธิปไตยและระบบทุนนิยมที่ไทยยึดถือในการปฏิบัตินั้น ไม่ว่าจะอยู่ในช่วงใดของการพัฒนา ก็เป็นการสนับสนุนเพียงชนชั้นนายทุนโดยปริยาย เพราะนายทุนเป็นคนกลุ่มที่สามารถอ้างและใช้ประโยชน์จากมโนภาพเรื่องเสรีภาพของประชาธิปไตยมากกว่าคนกลุ่มอื่น (ดังกราฟที่ 3) (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2545:100)

กราฟที่ 3 : ความสัมพันธ์เบื้องต้นของตัวแสดงหลักในยุคทุนนิยมขยายตัว

2.2 กระบวนการกลายเป็นสินค้า (Commoditization)

เมื่อก้าวถึงระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ซึ่งมีลักษณะแตกต่างไปจากระบบเศรษฐกิจในยุคอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พลังการผลิตที่พัฒนาถึงระดับการผลิตเพื่อขาย ซึ่งทำให้ผลผลิตส่วนใหญ่ในสังคมกลายเป็นสินค้าแล้ว อาจกล่าวได้ว่าลักษณะสำคัญดังกล่าวเป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนการวิจัยที่จะแสดงให้เห็นถึงกระบวนการกลายเป็นสินค้า (Commoditization หรือ Commodification) หรือกระบวนการทำผลผลิตให้กลายเป็นสินค้าของการประกวดนางสาวไทยได้เป็นอย่างดี โดยการทบทวนวรรณกรรมในหัวข้อดังกล่าวจะเริ่มต้นที่การวิเคราะห์ลักษณะของสินค้า ไปสู่การกำหนดมูลค่าสินค้าในระบบทุนนิยม

2.2.1 “สินค้า” กับลักษณะของกระบวนการกลายเป็นสินค้าในระบบทุนนิยม

Karl Marx อธิบายว่าระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเป็นรูปแบบเฉพาะหนึ่งของสิ่งที่เรียกว่า กระบวนการกลายเป็นสินค้า (Commoditization) โดยสินค้า (Commodity) ในความหมายของเขานั้นแตกต่างจากคำว่า ผลผลิต (Product) คือ ผลผลิตไม่จำเป็นต้องเป็นสินค้าหากผลิตเอาไว้บริโภคเอง แต่ผลผลิตจะกลายเป็นสินค้าเมื่อถูกขายในตลาดให้ผู้อื่นใช้สอย (พิชิต ลิขิตกิตสมบูรณ์, 2546: 64; Allenby, 2007: 1) ทั้งนี้ ลักษณะของกระบวนการกลายเป็นสินค้าในระบบทุนนิยมเป็นดังนี้

2.2.1.1 กระบวนการกลายเป็นสินค้าเกิดขึ้นในสังคมที่มีการผลิตสินค้าในขอบเขตกว้างขวางที่สุด

ผลผลิตส่วนข้างมากของสังคมปรากฏในรูปของสินค้าที่ผลิตขึ้น เพื่อการแลกเปลี่ยนกับสินค้าอื่น อย่างไรก็ตาม การผลิตสินค้าและการแลกเปลี่ยนสินค้านั้นมีมานานแล้วในประวัติศาสตร์ ตั้งแต่มนุษย์เริ่มมีส่วนเกินจากการผลิต แต่ในสังคมเหล่านั้นสินค้ายังคงเป็นส่วนน้อยนิด หรือเป็นรูปแบบรองของผลิตผลของสังคม (พิชิต ลิขิตกิตสมบูรณ์, 2546: 65)

ทั้งนี้ อาจขยายความได้ว่า ในยุคก่อนเศรษฐกิจแบบทุนนิยม มนุษย์มีการแลกเปลี่ยนผลผลิตเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ เนื่องจากคนในสังคมมีความต้องการในวัตถุหรือปัจจัย 4 ที่ต่างฝ่ายต่างเป็นเจ้าของ โดยจุดประสงค์หลักของการแลกเปลี่ยนตั้งแต่สังคมก่อนทุนนิยมจนถึงยุคทุนนิยมขยายตัวไม่ได้เกิดจากความเมตตาที่ต้องการจะให้ (Benevolence) แต่การแลกเปลี่ยนกลับเกิดขึ้น เพราะผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากอีกฝ่ายหนึ่ง (Interests) เช่น การมีขนมปังเป็นอาหารให้รับประทาน ไม่ได้เกิดจากความเมตตาของคนอบขนมปัง แต่เกิดจากการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างคนอบขนมปังกับคนที่ต้องการขนมปัง (Smith, 1997: 119)

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้การแลกเปลี่ยนผลผลิตจะเกิดขึ้นนานแล้ว แต่สินค้า (Commodity) ก็ยังคงเป็นรูปแบบรองในสังคม โดยการผลิตส่วนใหญ่ยังเป็นไปเพื่อการบริโภค หรือเพื่อเลี้ยงชีพตนเองเป็นสำคัญ การแลกเปลี่ยนซึ่งสะท้อนให้เห็นลักษณะของกระบวนการ กลายเป็นสินค้าเกิดขึ้นอย่างชัดเจนในยุคทุนนิยมขยายตัว เนื่องจากการแบ่งงานกันทำขยาย ตัวอย่างทั่วถึงในทุกรูปแบบการผลิต จึงทำให้คนในสังคมต้องผลิตสินค้าที่ตนถนัดเพื่อทำการ แลกเปลี่ยน ไม่ว่าจะเป็นการแลกเปลี่ยนผ่านข้อตกลง (By Treaty) การแลกเปลี่ยนระหว่าง สินค้ากับสินค้า (By Barter) หรือการแลกเปลี่ยนผ่านรูปแบบการซื้อขาย (By Purchase) ก็ตาม โดยการแลกเปลี่ยนนั้นเป็นไปเพื่อแสวงหากำไรเป็นสำคัญ (Smith, 1997: 119) นอกจากนี้ ใน ระบบทุนนิยม กระบวนการกลายเป็นสินค้า ผ่านการแลกเปลี่ยนสินค้านั้นยังขยายผลไปถึง สินค้าที่เป็นนามธรรม หรือตามที่ Karl Polanyi เรียกว่า สินค้าที่ไม่มีตัวตน (Fictitious Commodities) ด้วย เช่น แรงงาน และความงาม เป็นต้น (Epstein, 2006) โดยกระบวนการ กลายเป็นสินค้าของบริการหรือสิ่งที่เป็นนามธรรมมีรากฐานคล้ายกับสิ่งของที่เป็นรูปธรรมที่ ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น เช่น ช่างไม้ที่รับสร้างบ้าน ถึงแม้ ผลลัพธ์เมื่อเสร็จสิ้น คือบ้านที่สร้าง เสร็จก็ตาม แต่แท้ที่จริงแล้วช่างไม้ ได้ให้บริการจากฝีมือแรงงานของตนต่างหาก ดังนั้นจึง อาจกล่าวได้ว่าแรงงานที่ใช้ในการสร้างบ้านนั่นเอง ที่ เป็นสิ่งที่จะนำไปใช้แลกเปลี่ยนกับสินค้า อื่นๆ ในระบบทุนนิยม (Smith, 1997)

เมื่อพิจารณากระบวนการกลายเป็นสินค้า ภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมแล้ว พบลักษณะเด่น คือ การผลิตสินค้าเป็นรูปแบบหลักในสังคม โดยการกลายเป็นสินค้าของ ผลผลิตใดนั้น ต้องผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยน ซึ่งเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางในระบบที่มีการแบ่ง งานกันทำในทุกรูปแบบการผลิต ทั้งนี้ อาจสรุปได้ว่า พลังของกระบวนการกลายเป็นสินค้านั้น ตั้งอยู่บนผลจากการแบ่งงานกันทำในสังคม “The power of commoditification lies in the benefits of division of labour” (MIA, 2007)

2.2.1.2 กระบวนการกลายเป็นสินค้าโดยระบบการผลิตสินค้าแบบทุนนิยม

Karl Marx ได้จำแนก “การผลิตสินค้าอย่างง่าย” (Simple Commodity Production) ออกจาก “การผลิตสินค้าแบบทุนนิยม” (Capitalist Commodity Production) โดยแบบแรก เป็น ภาวะที่ผู้ผลิตยังคงครอบครองปัจจัยการผลิต ดังนั้นผลผลิตของแรงงานจึงตกเป็นของเขาเอง ผู้ผลิตนำผลผลิตของตนเข้าสู่ตลาดและแลกเปลี่ยนกับผลผลิตอื่นซึ่งครอบครองปัจจัยการผลิตและ ผลผลิตของแรงงานตนเช่นกัน แต่ภายใต้การผลิตสินค้าแบบทุนนิยม ความสัมพันธ์เชิงสินค้าได้ พัฒนาถึงจุดสูงสุด กระทั่งแม้แต่พลังแรงงานของคณงาน (Labour Power) ก็เป็นสินค้าซื้อขายด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากการที่คนจำนวนมากไม่มีปัจจัยในการผลิตเสียแล้ว เขาก็ย่อมไม่สามารถทำการผลิต ได้ แรงงานจะทำการผลิตได้ต้องเข้าร่วมกับปัจจัยการผลิตอื่นที่ถูกครอบครองโดยนายทุน

หรืออาจกล่าวได้ว่า ภายใต้ระบบการผลิตแบบทุนนิยม ผู้ผลิตโดยตรง (Direct Producers) ได้สูญเสียปัจจัยการผลิตของตนไป เหลือไว้แต่พลังแรงงาน ขณะที่ปัจจัยการผลิตได้ถูกรวมศูนย์ผู้ขายอยู่ในมือของนายทุน โดยในเงื่อนไขเช่นนี้ คนงานซึ่งเป็นผู้ผลิตโดยตรงจำต้องทำการผลิตให้แก่นายทุน เพื่อแลกเปลี่ยนกับค่าจ้างตอบแทนเพื่อยังชีพ (พิชิต ลิขิตกิตสมบูรณ์, 2546: 66)

2.2.1.3 กระบวนการกลายเป็นสินค้าผ่านวงจรการผลิตสินค้าแบบทุนนิยม

การที่นายทุนเป็นผู้ครอบครองปัจจัยการผลิต จ้างคนมาทำการผลิต และผลผลิตตกเป็นของนายทุนเพื่อขายในตลาด ทำให้จุดมุ่งหมายในการผลิตของระบบทุนนิยมแตกต่างจากความสัมพันธ์การผลิตก่อนทุนนิยม ตลอดคนต่างจากการผลิตสินค้าอย่างง่ายด้วย ในการผลิตสินค้าอย่างง่ายนั้น ผู้ผลิตเป็นเจ้าของครอบครองปัจจัยการผลิตและสินค้า เขาทำการผลิตแล้วนำไปแลกเปลี่ยนกับสินค้าอื่นที่ต้องการเพื่อมาบริโภค วงจรการผลิตสินค้าอย่างง่ายจึงเป็น สินค้า → เงิน → สินค้า หรือ C-M-C แต่สำหรับวงจรการผลิตแบบสินค้าแบบทุนนิยม การผลิตมีจุดมุ่งหมายเพื่อสะสมโภคทรัพย์หรือเพื่อกำไร นายทุนใช้เงินลงทุนในปัจจัยการผลิตและแรงงานผลิตเป็นสินค้าขายในตลาดแลกเปลี่ยนมาเป็นเงินและได้กำไร เพื่อนำไปลงทุนซ้ำในขอบข่ายที่ใหญ่โตขึ้นเรื่อยๆ วงจรการผลิตทุนนิยมเป็นการผลิตเพื่อสะสมความมั่งคั่ง การผลิตมิใช่เพื่อให้ได้สินค้าอื่นมาสนองความต้องการโดยตรง วงจรของการผลิตทุนนิยมจึงเป็น เงิน → สินค้า → เงิน หรือ M-C-M (พิชิต ลิขิตกิตสมบูรณ์, 2546)

2.2.2 “มูลค่า” และความสัมพันธ์กับสินค้าในระบบทุนนิยม

จากแนวคิดเกี่ยวกับ “สินค้า” ภายใต้กระบวนการกลายเป็นสินค้าในระบบทุนนิยมข้างต้น แสดงให้เห็นว่าสิ่งที่เป็นนามธรรมสามารถกลายเป็นสินค้าได้ในสภาวะการณ์แบบใด ซึ่งเมื่อผลผลิตได้ถูกทำให้เป็นสินค้าในระบบทุนนิยมแล้ว ในส่วนถัดไป คือ การกำหนด “มูลค่า” ของสินค้า ดังนั้น การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับมูลค่า นอกจากจะแสดงให้เห็นกระบวนการกลายเป็นสินค้าอย่างชัดเจนขึ้นแล้ว ยังช่วยให้ผู้วิจัยสามารถเข้าใจถึงตัวแสดงหลักที่มีส่วนกำหนดมูลค่าและความต้องการทางสังคมในระบบทุนนิยมด้วย

2.2.2.1 มูลค่าแลกเปลี่ยนคือมูลค่าสินค้า

แนวคิดเรื่องการกำหนดมูลค่าของสินค้าได้มีการอธิบายไว้หลายสำนักคิดทางเศรษฐศาสตร์ด้วยกัน โดยจากทฤษฎีของเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก กล่าวว่ามูลค่าของสินค้าถูกกำหนดโดยความต้องการซื้อ (Demand) และความต้องการขาย (Supply) สำหรับมูลค่าของสินค้าด้าน Demand นั้น เป็นไปตามปริมาณสินค้าที่จะซื้อในขณะหนึ่ง ภายใต้กฎการลดลงของประโยชน์หน่วยสุดท้าย ในขณะที่ มูลค่าของสินค้าด้าน Supply เป็นไปตามปริมาณการเสนอขายและ

ปริมาณการผลิตในขณะหนึ่ง ดังนั้น มูลค่าหรือราคาของสินค้าใดๆ จึงเกิดเมื่อปริมาณการเสนอซื้อ และปริมาณเสนอขายเท่ากัน (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2546)

จากการวิเคราะห์เรื่องมูลค่าสินค้าตามแนวทางของเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก พบว่าเป็นการพิจารณาเพียงบางส่วน และเป็นการวิเคราะห์แบบสถิต ซึ่งทำการวิเคราะห์ตลาดสินค้าชนิดเดียว ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง รวมทั้งยังให้ความสนใจน้อยกับการวิเคราะห์ทั้งระบบ และศึกษาวิวัฒนาการของระบบด้วย นอกจากนี้ นักเศรษฐศาสตร์การเมืองยังมีข้อโต้แย้งในเรื่องปริมาณความต้องการซื้อและมูลค่าสินค้าที่ถูกกำหนดผ่านความพอใจของผู้บริโภคด้วย โดยแย้งว่าความพึงพอใจของผู้บริโภคไม่อาจวัดได้ในเชิงปริมาณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่อาจเปรียบเทียบกันได้ ดังนั้น ความพึงพอใจจึงไม่อาจกำหนดมูลค่าของสินค้าได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่าการวิเคราะห์เรื่องมูลค่าสินค้าตามแนวทางเศรษฐศาสตร์การเมือง จะทำให้เห็นการวิเคราะห์ระบบเศรษฐกิจการเมืองทั้งระบบ รวมทั้งยังทำการศึกษาวิวัฒนาการของระบบได้ชัดเจนกว่า (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2546)

สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับมูลค่าสินค้าของนักเศรษฐศาสตร์การเมือง ซึ่งจะใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้อธิบายถึงคุณสมบัติของสินค้าว่า สินค้าทั้งปวงมีลักษณะสองประการ คือ มูลค่าการใช้ (Use Value) และมูลค่าแลกเปลี่ยน (Exchange Value) สินค้าก่อนอื่นย่อมต้องมีประโยชน์ในการสนองความต้องการของผู้บริโภคและประโยชน์ใช้สอย หรือเรียกว่า “มูลค่าการใช้” ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริโภครับกับสินค้า (ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งของ) แต่ลำพังมูลค่าการใช้เพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำให้ผลผลิตกลายเป็นสินค้าได้ เพราะมีมากมายหลายสิ่งที่มีมูลค่าการใช้แต่ไม่มีมูลค่าแลกเปลี่ยน เช่น น้ำ อากาศ เป็นต้น (พิชิต ลิขิตกิตสมบูรณ์, 2546: 70)

ในขณะที่ มูลค่าแลกเปลี่ยนนั่นเองที่เป็นตัวกำหนดมูลค่าสินค้า โดยมองว่าสินค้าเป็นผลิตผลของแรงงานที่ถูกผลิตขึ้นเพื่อขายในตลาดซึ่งก็คือเพื่อแลกเปลี่ยน ผลิตโดยทั่วไปอาจถูกบริโภคโดยไม่มีการแลกเปลี่ยนใดๆ แต่ผลผลิตจะกลายเป็นสินค้าเมื่อมันถูกนำไปแลกเปลี่ยนกับสินค้าอื่นเท่านั้น นั่นคือ สินค้ามิได้ผลิตขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ผลิตเองโดยตรง แต่เพื่อแลกกับสินค้าอื่นและสนองความต้องการของผู้ผลิตสินค้าอื่น โดยที่ผู้ผลิตเองจะได้รับสินค้าที่ตนต้องการเป็นการตอบแทน มูลค่าที่ปรากฏออกมาในกระบวนการแลกเปลี่ยนนั้น ดูภายนอกแล้วเหมือนเป็นความสัมพันธ์ทางปริมาณระหว่างสินค้าต่างชนิดกัน แต่ในความเป็นจริงกลับเป็นความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้ผลิตที่ผลิตสินค้าต่างชนิดกัน โดยผู้ผลิตแลกเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตระหว่างกันหรือแลกเปลี่ยนแรงงานซึ่งกันและกันนั่นเอง ดังนั้น การวิเคราะห์มูลค่าการใช้จึงมีอาจเผยให้เห็นถึงกระบวนการกลายเป็นสินค้าได้ ความสนใจของเศรษฐศาสตร์การเมืองจึงต้องพุ่งไปที่มูลค่าแลกเปลี่ยน หรือเรียกสั้นๆว่า “มูลค่า” เป็นสำคัญ (พิชิต ลิขิตกิตสมบูรณ์, 2546)

2.2.2.2 มูลค่าแลกเปลี่ยนถูกกำหนดโดยความต้องการของสังคม

ตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองดั้งที่ได้กล่าวมาแล้วว่าอุปสงค์ของผู้บริโภค (Demand) และความพึงพอใจของผู้บริโภคไม่สามารถวัดได้ และไม่สามารถเปรียบเทียบกันได้ ดังนั้น Demand จึงไม่สามารถนำมาใช้กำหนดมูลค่าสินค้าได้ ทั้งนี้ จึงเกิดคำถามขึ้นว่าเงื่อนไขใดที่จะนำมากำหนดมูลค่าของสินค้าในทฤษฎีดังกล่าวได้

มูลค่าซึ่งเป็นที่ยอมรับถ่วงหน้าโดยบรรดาผู้ผลิตที่นำสินค้ามาแลกเปลี่ยนกันนั้น นักวิชาการหลายฝ่ายคิดว่าคุณสมบัติร่วมทางกายภาพ เช่น น้ำหนัก ขนาด และสีของสินค้า เป็นปัจจัยหลักที่ใช้กำหนดมูลค่า แต่ตามทฤษฎีของนักเศรษฐศาสตร์การเมืองแล้ว คุณสมบัติทางกายภาพไม่ใช่ปัจจัยหลักที่ใช้ในการกำหนดมูลค่า เนื่องจาก สินค้าอันน่าปลื้มใจนั้นมีคุณสมบัติกายภาพที่แตกต่างกัน โดยที่คุณสมบัติเหล่านั้นไม่ได้มีความสัมพันธ์เชิงปริมาณกับมูลค่าแลกเปลี่ยนของสินค้าแต่อย่างใด เช่น สินค้าที่มีน้ำหนักมากไม่จำเป็นต้องมีมูลค่ามากกว่าสินค้าที่มีน้ำหนักน้อย เป็นต้น ฉะนั้น มูลค่าจะต้องถูกกำหนดจากคุณสมบัติร่วมประการอื่นที่ไม่ใช่กายภาพ และหลังจากการพิจารณาโดยละเอียดแล้วพบว่า สินค้าอันน่าปลื้มใจเป็นผลผลิตของแรงงานมนุษย์ภายใต้เงื่อนไขกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลในปัจจัยการผลิตและการแบ่งงานการทำงาน ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่ามูลค่าไม่ใช่เป็นคุณสมบัติร่วมทางกายภาพ หากแต่เป็นคุณสมบัติร่วมทางสังคม หรืออาจกล่าวได้ว่า ความต้องการทางสังคมนี้เองที่เป็นปัจจัยกำหนดมูลค่าสินค้า (พิชิต ลิขิตกิตสมบุญ, 2546: 71)

Karl Marx ย้ำว่าความต้องการของสังคม (Social Needs) มีบทบาทในการกำหนดการจัดสรรแรงงานและปัจจัยการผลิตของสังคมเพื่อผลิตสินค้าต่างๆ จากนั้นปริมาณแรงงานที่ปรากฏอยู่ในสาขาการผลิตต่างๆ นี้เองที่กำหนดมูลค่าของสินค้า (ความต้องการของสังคม → ปริมาณแรงงาน → มูลค่าสินค้า) โดยความต้องการของสังคมถูกกำหนดโดยการกระจายรายได้ซึ่งเป็นที่ประกอบหนึ่งของความสัมพันธ์การผลิตของสังคม หรือ โครงสร้างทางชนชั้น (โครงสร้างทางชนชั้น → ความต้องการของสังคม) (พิชิต ลิขิตกิตสมบุญ, 2546: 105)

ความต้องการของสังคม หรือ หนึ่งปัจจัยที่ควบคุมหลักการอุปสงค์นั้น โดยเนื้อแท้แล้ว ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ร่วมกันของชนชั้นต่างๆ และฐานะทางเศรษฐกิจโดยเปรียบเทียบของพวกเขา หรืออาจกล่าวได้ว่า การกระจายรายได้ คือตัวกำหนดสำคัญของความต้องการทางสังคม ทั้งนี้ ในสังคมทุนนิยม การกระจายรายได้อยู่ในลักษณะที่ผลผลิตสังคมส่วนใหญ่ถูกโอนไปสู่มีือนายทุน โดยที่นายทุนมิได้เป็นผู้ผลิตแต่อย่างใด อุปสงค์ผู้บริโภคในสังคมทุนนิยมจึงขึ้นอยู่กับการกระจายรายได้ระหว่างรายได้ (ค่าจ้าง) และรายได้ของนายทุนกับเจ้าของที่ดิน (กำไร ดอกเบี้ย และค่าเช่า) ยิ่งการกระจายรายได้เอนเอียงไปทางรายได้ที่มีค่าจ้างมากเพียงไรอุปสงค์ผู้บริโภคก็สะท้อนความต้องการของนายทุนและเจ้าของที่ดินมากขึ้นเพียงนั้น จึงทำให้อุปสงค์จากนายทุนและเจ้าที่ดินเป็นปัจจัยกำหนดการแลกเปลี่ยน การกระจายผลผลิต และการผลิตของสังคมมากขึ้น

ทุกที อาจกล่าวได้ว่าความต้องการที่แท้จริงของสังคมถูกบิดเบือน โดยการกระจายรายได้ให้แสดงออกเป็นอุปสงค์ผู้บริโภค ที่สะท้อนความต้องการของชนชั้นนายทุนและเจ้าที่ดิน ดังนั้นจึงพบปรากฏการณ์ที่ไม่สมเหตุสมผลบางประการ เช่น การผลิตสินค้าฟุ่มเฟือยมากมายหลายชนิด ขณะที่ผู้ใช้แรงงานยังขาดแคลนปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีพ ทั้งนี้ เพราะความต้องการของพวกเขา มีอาจแสดงออกในอุปสงค์ผู้บริโภคได้ เนื่องจากเป็นความต้องการที่ไม่มีกำลังซื้อนั่นเอง (พิชิต ลิขิตกิตสมบูรณ์, 2546: 105-107)

เมื่อพิจารณาได้แล้วว่า ในสังคมนิยม นั้น ความต้องการของสังคมถูกกำหนดโดยกลุ่มนายทุน ซึ่งถือได้ว่าเป็นกลุ่มที่เป็นผู้นำหรือกลุ่มที่เป็นฝ่ายได้เปรียบในสังคม คำถามสำคัญที่ตามมา คือ กลุ่มใดบ้างที่เป็นผู้ตามของสังคมหรือกลุ่มที่เป็นฝ่ายเสียเปรียบในสังคม จากทฤษฎีของเกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม ในบทความ “การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจการเมืองกับการรวบอำนาจทางเศรษฐกิจโดยเอกชนในประเทศไทย” (2524: 4) ได้พิจารณาความสัมพันธ์ของบุคคลกลุ่มต่างๆ ในสังคมที่สามารถทำให้เกิดการรวบอำนาจทางเศรษฐกิจและสังคมว่า กลุ่มที่เป็นผู้ตามของสังคม ได้แก่ ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศในแขนงอาชีพต่างๆ เช่น ชาวไร่ ชาวนา และกรรมกร และประชาชนโดยทั่วไป กลุ่มชนดังกล่าวนี้มักจะเป็นกลุ่มที่มีอำนาจการต่อรองทางเศรษฐกิจและการเมืองต่ำกว่ากลุ่มที่เป็นผู้นำ และจำเป็นต้องเป็นฝ่ายที่เป็นผู้ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี หรือระเบียบข้อปฏิบัติที่ชนชั้นผู้นำของสังคมเป็นผู้กำหนดขึ้น บุคคลที่อยู่ในกลุ่มที่เป็นผู้ตามของสังคม จะมีการคบค้าสมาคม และความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันตามแขนงของอาชีพ แต่มักจะไม่ค่อยมีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ใกล้ชิด หรือแน่นแฟ้นกับบุคคลที่อยู่ในกลุ่มที่เป็นผู้นำของสังคม

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับกระบวนการกลายเป็นสินค้าผ่านความเข้าใจเรื่องสินค้า และมูลค่า แสดงให้เห็นถึงลักษณะแวดล้อมที่ทำให้เกิดการกลายเป็นสินค้า รวมทั้งทำให้ทราบถึงปัจจัยที่กำหนดมูลค่าสินค้าใดๆ ในสังคมนิยม ทั้งนี้ จึงอาจหาความหมายของกระบวนการกลายเป็นสินค้าได้จากทฤษฎีของนักวิชาการทางเศรษฐศาสตร์การเมือง ได้ดังนี้

วิทยากร เชียงกุล ในหนังสืออธิบายศัพท์เศรษฐศาสตร์การเมือง (2545: 47) ให้คำจำกัดความของกระบวนการกลายเป็นสินค้าว่า เป็นกระบวนการเปลี่ยนบางสิ่งบางอย่างให้เป็นสินค้าหรือมองเห็นในแง่สินค้า ทั้งๆ ที่โดยธรรมชาติแล้วมันไม่ใช่ เช่น งานศิลปะ การรักษาสุขภาพ

สำหรับ Epstein (2006) ในบทความ Rodney Hilton, Marxism and The Transition from Feudalism to Capitalism ได้ให้คำจำกัดความกระบวนการกลายเป็นสินค้าไว้ในแนวทางเดียวกันไว้ว่า กระบวนการกลายเป็นสินค้า (Commodification) เป็นกระบวนการเปลี่ยนของบางสิ่งบางอย่างให้กลายเป็นสินค้า โดยมีสองลักษณะที่สำคัญ คือ (1) การเปลี่ยนแปลงลักษณะธรรมชาติของวัตถุไปสู่ในรูปแบบที่สามารถขายได้ หรือมีราคากำหนด (2) เป็นการผลิตสินค้าผ่านการใช้ความหมายทางสัญลักษณ์ (Symbols) โลโก้ (Logos) แบรินด์ (Brands) และภาพพจน์ (Images)

ซึ่งกระบวนการกลายเป็นสินค้าดังกล่าวได้ขยายรวมไปถึง สินค้าที่ไม่มีตัวตน (Fictitious Commodities) ด้วย เช่น แรงงาน ธรรมชาติ และเงิน เป็นต้น

จาก MIA (2007) นิยามกระบวนการกลายเป็นสินค้า (Commodification) ว่าหมายถึง การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์จากที่ไม่ใช่เพื่อการค้ามาสู่ความสัมพันธ์ในเชิงการพาณิชย์ (Commercial Relationship) ความสัมพันธ์ในเชิงการแลกเปลี่ยน (The Relationship of Exchange) และความสัมพันธ์ในเชิงการซื้อขาย (The Relationship of Buying and Selling)

นอกจากนี้ Wikipedia (2007) ได้ให้คำจำกัดความของกระบวนการกลายเป็นสินค้า (Commodification) ตามแนวทางของเศรษฐศาสตร์การเมือง ว่าเกิดขึ้นเมื่อมีการกำหนดมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ลงในของบางสิ่งบางอย่างที่ไม่ได้เคยได้รับการพิจารณาว่าเป็นเช่นนั้น อาทิ ความคิด ความเป็นตัวตน และเพศ เป็นต้น ดังนั้น กระบวนการกลายเป็นสินค้าจึงเปรียบเสมือนการขายตลาดการค้าไปสู่พื้นที่ที่ไม่ได้เป็นตลาดการค้ามาก่อน นอกจากนี้ ยังรวมถึงการทำให้ของบางอย่างราวกับว่าเป็นสินค้าที่สามารถทำการค้าขายได้

ดังนั้น ในทรรศนะของผู้วิจัย จึงอาจสรุปว่ากระบวนการกลายเป็นสินค้า คือ กระบวนการเปลี่ยนบางสิ่งบางอย่างทั้งที่มีลักษณะเป็นนามธรรมหรือรูปธรรมให้เป็นสินค้า โดยผ่าน ไปสู่รูปแบบที่มีราคากำหนด หรือผ่านการใช้ความหมายทางสัญลักษณ์ โลโก้ หรือ แบนด์ ทั้งนี้ การที่วิธีการผลิตปรับเปลี่ยนไปสู่การผลิตสินค้า ผลผลิตที่ถูกผลิตขึ้นเป็นไปเพื่อสนองความต้องการที่เปลี่ยนผ่าน ไปสู่ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งของ แทนที่จะเป็นความสัมพันธ์ที่อยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยผลผลิตจะมีมูลค่าเท่าไร หรือไม่มีมูลค่านั้น จะขึ้นอยู่กับความต้องการของสังคม ไม่ใช่เกิดจากผู้ผลิตเอง

การวิจัยเรื่องกระบวนการกลายเป็นสินค้าของความงามกับการประกวดนางสาวไทย โดยใช้แนวคิดเรื่องสินค้าและการกำหนดมูลค่าตามแนวทางเศรษฐศาสตร์การเมือง นอกจากจะแสดงให้เห็นว่าสิ่งที่เป็นนามธรรม โดยเฉพาะความงามสามารถเป็นสินค้าได้ในระบบเศรษฐกิจรูปแบบใดแล้ว ยังแสดงให้เห็นว่าเมื่อความงามถูกตีราคาและนางงามกลายเป็นสินค้าแล้ว มูลค่าของสินค้านี้จะขึ้นอยู่กับความต้องการของสังคมและทัศนคติในเรื่องความงามของสังคมไทยว่าเป็นอย่างไร

2.3 วิวัฒนาการความงามของสตรีในสังคมไทย

การวิจัยเศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยการผลิตนางงาม กรณีศึกษาการประกวดนางสาวไทย ถึงแม้ประเด็นหลักของการวิจัยจะมุ่งแสดงให้เห็นผลของระบบทุนนิยมต่อการทำให้ความงามที่เป็นนามธรรมกลายเป็นสินค้าและมีมูลค่าขึ้นมา โดยทำให้การวิจัยดังกล่าวจำเป็นต้องทบทวน

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม แต่อย่างไรก็ตาม การวิจัยก็ไม่อาจละเลย การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับสังคมและวัฒนธรรมได้ โดยเฉพาะการให้คุณค่าของความงามที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุคแต่ละสมัย ทั้งนี้ เนื่องจาก การศึกษาวิวัฒนาการความงามจะสามารถทำให้ทราบถึงทัศนคติที่เปลี่ยนแปลงไปของคนในสังคม ซึ่งจะส่งผลให้เข้าใจการเปลี่ยนแปลงและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงความต้องการของสังคมโดยรวมได้ชัดเจนขึ้น

ความงาม หมายถึง เอกภาพของความสัมพันธ์อันมีระเบียบของรูปลักษณะที่ปรากฏต่อประสาทสัมผัสของเรา โดยทั่วไปแล้วความงามเป็นสิ่งที่ให้ความพึงพอใจเบิกบานใจ (กิตติมา อมรทัต, 2530)

Nahoum (1988) ได้ให้คำจำกัดความของความงามว่า ความสวยงามนำมาซึ่งการสื่อถึงลักษณะของร่างกาย ซึ่งปรากฏออกมาทางบวกเชิงสัญลักษณ์ ขณะที่ความน่าเกลียดเป็นสิ่งที่ไม่ได้ความชื่นชม โดยความสวยงามทางกายภาพของผู้หญิงเป็นแกนกลางของความดึงดูดใจทางเพศ

นอกจากนี้ ยังมีนักวิจัยอีกบางส่วนได้ให้คำจำกัดความของความงามที่นอกเหนือจากรูปกายภายนอกด้วย เช่น อารี สุทธิพันธ์ (2535) เห็นว่า ความงามเป็นเรื่องของประสบการณ์ทางอารมณ์ เป็นความรู้สึกเฉพาะตัว บางคนพยายามอธิบายความงามโดยอ้างอิงกับความดี หรือพาดพิงกับความเป็นระเบียบเรียบร้อย บางคนอธิบายตามคำบอกกล่าวต่อกันมา โดยปราศจากเสรีภาพในการคิด บางคนพยายามกำหนดหลักเกณฑ์ของความงามขึ้นมาก่อน ดังนั้นจึงแสดงให้เห็นว่าการมองความงามเป็นเรื่องตกลงกัน และเป็นไปตามความเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ความงามในทรรศนะของ กิริติ บุญเจือ (2533) ซึ่งอ้างอิงบทสนทนาของเพลโตว่าด้วยความงาม ว่า (1) ความงามคือ สาวสวย (2) ความงามคือ ทองคำ (3) ความงามคือ ความเหมาะสม (4) ความงามคือ ความสามารถ (5) ความงามคือ การให้คุณ (6) ความงามคือ การพึงพอใจจากการเห็นและการได้ยิน

เมื่อพิจารณาจากคำนิยามดังกล่าวข้างต้น อาจกล่าวได้ว่า ความงาม มีความเป็นนามธรรมโดยมีคุณลักษณะอันน่าดึงดูดใจเมื่อพบเห็น ทั้งนี้ ความงามอาจไม่ได้หมายถึงเพียงรูปลักษณะภายนอกเท่านั้น แต่อาจรวมคุณสมบัติอื่นๆของสตรี ซึ่งการให้คุณค่าของความงามในสังคมจึงเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่มนุษย์ในชุมชนกำหนดรูปแบบของความงามนั้นขึ้นมา ทั้งนี้ คนในสังคมสามารถเปลี่ยนรูปแบบนั้นได้ตามกาลเวลา และตามบริบทการพัฒนาการทางสังคม

ในสังคมโลก การให้คุณค่าของความงามได้เปลี่ยนแปลงไปเช่นเดียวกับในทุกสังคม โดยเริ่มต้นจากการมองความงามใน ยุคหิน ซึ่งเรื่องอวัยวะที่บ่งบอกเพศเป็นปัจจัยที่บ่งบอกความงาม โดยหญิงใดมีเครื่องเพศอันประกอบไปด้วย หน้าอก ตะโพก อวัยวะเพศที่มีขนาดใหญ่จะถือว่าเป็นผู้ที่มีความงามที่สุด ต่อมาใน ยุคเกษตรกรรม เมื่อมนุษย์มีการปักหลักตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นหลักแหล่ง จึงทำให้มีแนวคิดในการควบคุมดูแลคนในสังคม มีการสร้างอารยธรรม และสร้างวัฒนธรรมขึ้นมา ประกอบกับมนุษย์ได้ค้นพบเส้นใยธรรมชาติจากขนสัตว์เพื่อนำมาทักทอเป็นผ้า ดังนั้นจึง

ส่งผลให้มนุษย์เห็นพ้องต้องกันว่าความงามไม่สมควรที่จะเปิดเผยเครื่องเพศของตนเองต่อสาธารณชน ทั้งนี้ การนิยามความงามของหญิงที่มีรูปร่างอวบอ้วนอันแสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ของมนุษย์สมัยก่อนนั้นยังคงอยู่ เพียงแต่นิยมนำเครื่องแต่งกายนั้นมาช่วยปกปิดในเครื่องเพศ ขณะเดียวกันก็ช่วยเสริมความงาม

ใน ยุคกลาง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นยุคศักดินาในสังคมโลก สภาพสังคมมีการแบ่งชนชั้น โดยมีสถาบันกษัตริย์ปกครองสูงสุด อำนาจรวมศูนย์อยู่ที่ขุนนาง จึงทำให้คตินิยมความงามจะอยู่แต่ในราชสำนัก และผู้หญิงที่เรียกว่างามในสมัยนั้น นอกจากที่จะมีการแต่งกายที่หรูหรา มีรูปร่างอวบอ้วนแล้ว ผิวพรรณยังจะต้องมีสีขาวจางซีด ซึ่งบ่งบอกว่าเป็นหญิงชั้นสูงที่ไม่ต้องออกไปทำอะไรข้างนอกบ้าน และต่อมาใน ยุคสงครามโลก เป็นต้นมา อาจกล่าวได้ว่าเป็นยุคสำคัญที่มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในเรื่องความงาม ทั้งนี้ เนื่องจากอิทธิพลจากสงคราม การเรียกร้องความเสมอภาคของผู้หญิง รวมทั้งการที่ผู้หญิงออกไปทำงานนอกบ้านมากขึ้น จึงทำให้ความนิยมในความงามเปลี่ยนเป็นรูปร่างผอมแบน ประกอบกับการมีความรู้ความสามารถ (พรสนอง วงศ์สิงห์ทอง, 2547)

สำหรับสังคมไทย พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในเรื่องความงามไปตามยุคสมัย เช่นเดียวกับที่มีการเปลี่ยนแปลงในสังคมโลก ซึ่งการศึกษาเพื่อแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงการให้คุณค่าความงามในสังคมไทยนี้ นอกจากจะนำเสนอผ่านการพรรณนาคุณสมบัติของความงามที่เกิดขึ้นจริงในแต่ละยุคแล้ว ยังจะนำเสนอผ่านการพิจารณาตัวละครหญิงในวรรณกรรมที่แตกต่างกันในแต่ละยุค ทั้งนี้ เหตุผลสำคัญที่ใช้วรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนความเป็นจริงทางสังคมนั้น เนื่องจาก ภาพของผู้หญิงแต่ละคนที่โลดแล่นไปมาในหน้ากระดาษของวรรณกรรมราวกับมีชีวิตเลือดเนื้อนั้น แท้จริงแล้วต่างก็เป็นภาพที่ถูกประกอบสร้างด้วยการหยิบเลือกเอาคุณลักษณะต่างๆ ทางสังคมมาประสมกันเข้า เพื่อนำเสนอความหมายและคุณค่าบางอย่างของผู้หญิงสู่การรับรู้ของสาธารณชน การพินิจวิเคราะห์ภาพเสนอทางจินตนาการเหล่านี้ ดังนั้นการศึกษาวรรณกรรมดังกล่าว จึงเป็นหนทางช่วยพาให้เข้าไปสัมผัสทัศนคติ ความคิดความเชื่อ และความคาดหวังที่ผู้คนในสังคมมีต่อผู้หญิงในระดับลึกได้เป็นอย่างดี (เสนาะ เจริญพร, 2548: 12) ทั้งนี้ สามารถแบ่งการเปลี่ยนแปลงทัศนคติการให้คุณค่าความงามผ่านการพิจารณาผ่านวรรณกรรมได้เป็น 3 ยุค ดังนี้

2.3.1 ยุคศักดินากับความงามแบบกุลสตรีไทย

การศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติในเรื่องความงามยุคศักดินาของไทยสะท้อนให้เห็นได้จากวรรณกรรม บทกวี และบทกลอนที่ได้รับการแต่งขึ้นไว้ในสมัยดังกล่าว ซึ่งพบว่าทัศนคติการมองความงามของผู้หญิงในยุคศักดินาเน้นความเพียบพร้อมในรูปร่างภายนอก มีกริยามารยาทที่ดี ประพฤติตนตามกรอบประเพณีที่ดีงามของสังคม พร้อมทั้งให้คุณค่าความงามของผู้หญิงจำกัดอยู่

เพียงบทบาทภายในบ้าน โดยเฉพาะการเป็นศรีภรรยาที่ดี ดูแลบ้าน และปรนนิบัติสามีอย่างไม่ขาดตกบกพร่อง

ตั้งแต่ครั้งกรุงสุโขทัย พบตัวอย่างบทกลอนที่พรรณนาถึงความงามของสตรี ดังเช่น การพรรณนาความงามของนางนพมาศ ธิดาพระศรีมโหสถ ซึ่งการพรรณนาดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงทัศนคติการมองความงามของผู้หญิงจากคุณสมบัติภายนอกและการเป็นกุลสตรีเป็นสำคัญ (บุญยงค์ เกศเทศ, 2532: 62)

พระศรีมโหสถ	ยศกมลเศศครรไลหงส์
มีธิดาประเสริฐเจิดโฉมยง	ชื่ออนงค์นพมาศวิลาสลักษณ์
ละไมละม่อมพร้อมพริ้งยี่นารี	จำเรณูศรีสมบุรณ์ประยูรศักดิ์
เนื้อเหลืองเล่ห์ทองผ่องผิวพัศตร์	เป็นที่รักดังดวงจิตบิทรเอย

นอกจากนี้ ในไตรภูมิพระร่วงยังได้กล่าวถึงรูปร่างลักษณะสตรีในอุตรกुरुทวีปไว้โดยพรรณนาอย่างละเอียด ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะความงามของสตรีในอุดมคติของไทยในยุคสุโขทัย (บุญยงค์ เกศเทศ, 2532: 62)

“ ผู่งหญิงอันอยู่ในแผ่นดินนั้นงามทุกคน รูปทรงเข้านั้นบมิสูงบมิพิบมิผอมบมิขาวบมิดำ สีสมบุรณ์งามดังทองอันสุกเหลืองเรื่องเป็นที่พึงใจฝูงชายทุกคนแล นีวตีนีวมือเขานั้นกลมงามนะเน่งเล็บตีนเล็บมือเขานั้นแดงงามดั่งน้ำครั้งอันท่านแต่งแล้วแลเต็มไว้ แลสองแก้มเขานั้นใสงามเป็นนวลดั่งเกล็งเอาเป้งฝัด หน้าเขานั้นก็หมดเกลี้ยง ปราศจากมลทินหาฝ้าไผ่บมิได้

ในขณะเดียวกัน วรรณกรรมในยุคสุโขทัยยังได้แสดงให้เห็นถึงคตินิยมความงามของสตรีด้านอื่นๆอีก ไม่ว่าจะเป็น การปรนนิบัติสามี การมีกิริยามารยาทงดงาม และการปฏิบัติตนในสังคม ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างการพรรณนาความเป็นเบญจกัลยาณีของนางนพมาศ (บุญยงค์ เกศเทศ, 2532: 71)

“.....ประพุดติวาจาอ่อนหวาน มิได้เกินเลยแก่ท่านผู้หนึ่งผู้ใด ที่ควรจะเรียกแม่ก็จะเรียกว่าแม่ ควรจะเรียกว่าพี่ว่าป้าว่าน้าว่าอา ก็จะเรียกว่าพี่ว่าป้าว่าน้าว่าอา มิให้ท่านผู้ใดรำคาญเคืองโศดด้วยวาจากำเริบดั่งนี้อย่างหนึ่ง ถ้าท่านผู้ใดมีน้ำใจเมตตากรุณาก็จะผูกพันรักใคร่มิให้กินแหนง ประพุดติตามคิโโบราณ ”

ต่อมาในสมัยอยุธยา ทศนคติการมองความงามของสตรีก็ยังเป็นเช่นเดียวกับในสมัยสุโขทัย โดยสตรีที่ได้รับยกย่องในความงามนั้น ต้องงามสรรพไปทุกส่วน โดยจะเห็นได้จากคนในสมัยอยุธยานิยมเปรียบเทียบความงามของสตรีทุกส่วนกับสิ่งของสวยงามอื่นๆ ที่ผู้คนยอมรับทั่วกัน เช่น เปรียบความงามของนัยน์ตาของหญิงสาวกับดวงตาของกวาง ก็ว่าต้องโก่งดั่งคันธนู จมูกเหมือนตะขอ แก้มต้องมีสีชมพูเปล่งปลั่งดุจดังกลีบบัว แขนเรียวย่อนดั่งวงช้าง ดังตัวอย่างที่ เจ้าฟ้าธรรมธิเบศได้พรรณนาถึงลักษณะของนางอันเป็นที่รักไว้ในกาพย์ห่อโคลงนิราศธารโศกว่า (บุญยงค์ เกศเทศ, 2532: 64)

นูนางเรียวยรูปต้อง	ตาเรียม
เล็บแดงทับทิมเทียม	กำแก้ว
นิ้วแดงไคร่และเลียม	โลมลูบ
งามเปรียบเทียบพื้นแล้ว	ช่างชำเกลากลิ่ง

เช่นเดียวกับตัวอย่างการพรรณนารูปลักษณะภายนอกของสตรีในมหาชาติคำหลวงสมัยแผ่นดินสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ซึ่งกล่าวถึงรูปลักษณะของนางมัทรีไว้ในกัณฑ์ทานกัณฑ์ว่า (บุญยงค์ เกศเทศ, 2532: 63)

.....สาวมัตรีตรูภักตร์	จะได้ผวารักขยิ่งยาก
ด้วยจรรยาว่ามีพรต	อดอาหารทนธาร
....อาหารถือถ่อมไต้	รัดบรศไว้ด้วยผ้า
อ่อนแอ้นอ้าเอวบาง	ตระโพกคือคางโคพาย
.....องงอวยอัยอันนี้	เพื่อผุดศรีใสสาว
บหน้าหนาวหน้าตรซัก	สักลงทีกทกโถง.....

นอกจากความงดงามด้านร่างกายแล้ว ในสมัยอยุธยาการให้ค่าความงามของสตรีก็ต้องพิจารณาไปถึงความเพียบพร้อมด้านอื่นๆ เช่นเดียวกับทศนคติด้านคุณสมบัติของสตรีที่งามในสมัยสุโขทัยด้วย ดังเช่นตัวอย่าง กาพย์ห่อโคลงนิราศธารโศก ซึ่งประพันธ์โดยเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร (บุญยงค์ เกศเทศ, 2532: 57)

เจ้าพี่สี่โมงเช้า	ดูกับข้าวของหวาน
เสร็จเจ้าอามากราน	หมอบพัควีพี่เกษมสันต์
สี่โมงเช้าเจ้าพี่ห้อม	ดูการ
เครื่องเข้าเล่าของหวาน	แต่งไว้
เสร็จเจ้าเข้ามาราน	กรายแซ่
โบกปิดพัควีให้	พีนี่ตำราญ

สำหรับในสมัยรัตนโกสินทร์ การพรรณนาความงามของสตรีโดยพิจารณาจากรูปลักษณะภายนอกก็ยังเป็นที่พบเห็นได้ในวรรณกรรมโดยทั่วไป ดังเช่นกลอนของสุนทรภู่ที่พรรณนาถึงความงามของนางสุวรรณมาลี ว่า (บุญยงค์ เกศเทศ, 2532: 65)

พระโอบยู่เอี่ยมเทิ้มสลีนจิ้ม	เป็นลักยิ้มเอี่ยมหมายทั้งซ้ายขวา
ขนงเนตรเกศกรกัลยา	ดั่งเลขาผุดผ่องละอองนวล

เช่นเดียวกับใน รามเกียรติ์ ได้มีบทกล่าวชมโฉมนางสีดาผ่านสายตาของทศกัณฐ์ ไว้ว่า (เสนาะ จริฎพร, 2548: 190)

พิศพักตร์ผ่องพักตร์ดั่งจันทร์	พิศขนงก่งอนดั่งคันศัลปี
พิศเนตรดั่งเนตรมฤครินทร์	พิศทนต์ดั่งนิลอันเรียงราย
พิศโอบยู่ดั่งหนึ่งจะเอี่ยมสรवल	พิศนวลดั่งสีมณีฉาย
พิศปรางดั่งปรางทองพราย	พิศกรรมคล้ายกลีบบุษบง
พิศจูไรดั่งหนึ่งแกลิ่งวาด	พิศศอวิลาศดั่งคองหงส์
พิศกรดั่งวงคชาพงส์	พิศทรงดั่งเทพกนิรา
พิศถันดั่งปทุมเกสร	พิศเอวเอวอ่อนดั่งเลขา
พิศผิวผิวดั่งดั่งทองทา	พิศจริตกิริยาก็จับใจ

เรื่อยมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 6 ในผลงานมัทนะพาธา ก็ยังแสดงให้เห็นการบรรยายความงามภายนอกของสตรีอย่างละเอียดถี่ถ้วนเช่นเดียวกัน (บุญยงค์ เกศเทศ, 2532: 69)

งามเอวองค่อนงศ์ราว	สุรศิลป์ชาญฉลาด
เกลากลิ่งประหนึ่งวาด	วรรูปพิไลพะวง
งามกรประหนึ่งวง	สุระคชสุเรนทรทรง
นวยนาดวิลาศวง	ดูจะระบาระเบง

สำหรับทัศนคติการมองความงามของสตรีในสมัยรัตนโกสินทร์ อาจกล่าวได้ว่าไม่มี ความแตกต่างจากสมัยอดีตที่ผ่านมามากนัก โดยไม่เพียงพิจารณาเฉพาะความเพียบพร้อมของรูป กายเท่านั้น แต่ยังคำนึงถึงคุณสมบัติอื่นด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเพียบพร้อมไปด้วยจรรยา มารยาทที่เหมาะสมอันควรแก่กุลสตรีพึงปฏิบัติตามเกณฑ์ของสังคมสมัยนั้นๆ ดังตัวอย่างสุภาษิต สอนสตรีว่า (บุญยงค์ เกศเทศ, 2532: 76)

เกิดเป็นหญิงให้เห็นว่าเป็นหญิง	อย่าทอดทิ้งกิริยาอัชฌาสัย
เป็นหญิงครึ่งชายครึ่งอย่าพึงใจ	ใครเขาไม่สรรเสริญเมินอารมณ์

จากตัวอย่างวรรณกรรมตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงรัตนโกสินทร์ ในช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 อาจกล่าวได้ว่าทัศนคติการมองความงามของสตรีไทยในยุคศักดินา ให้คุณค่าความงามที่เกิดจากรูปลักษณ์ภายนอก ซึ่งพบได้จากบทชมโฉมสตรีที่นำเสนอร่างกายของผู้หญิงอย่างละเอียดถี่ถ้วน เริ่มตั้งแต่ใบหน้า คิ้ว ตา ฟัน ปาก แก้ม ใบหู ไพรผม ไส้เรียงต่อไปยังลำคอ แขน ทรวงตรง เต้านม เอว และผิวพรรณ โดยมักพบว่าร่างกายแต่ละส่วนถูกเปรียบเทียบกับสิ่งต่างๆ เพื่อสื่อถึงความงามในลักษณะที่เป็นอุดมคติ (เสนาะ เจริญพร, 2548 : 190)

นอกจากความงามจากรูปกายภายนอกแล้ว ยังพบว่าสังคมไทยในยุคดังกล่าวให้ความสำคัญความงามสตรีจากการประพฤติตนเป็นกุลสตรี อีกนัยหนึ่งเป็นลูกผู้ดีมีสกุล หรือเป็นลูกของชนชั้นสูงด้วย ดังจะเห็นได้จากวรรณกรรมที่แสดงภาพพจน์ของหญิงไทย เช่น อนิรุทธ์คำฉันท์ คำรับนางนพมาศ สุภายิตพระร่วง กฤษณาสมนน้อย สวัสดิรักษา สุภายิตสอนหญิงของสุนทรภู่ จนถึงวรรณกรรมสี่แผ่นดิน นอกจากนี้ วรรณกรรมเฉพาะท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นหมอลำ มโนราห์ หรือแม้กระทั่งเพลงพื้นเมืองทั่วไป ยังได้แสดงให้เห็นถึงทัศนคติการมองความงามของสามัญชนในแง่ของการเป็นสตรีที่เป็นที่ยอมรับว่างามจะต้องรู้จักปรนนิบัติสามีด้วย ทั้งนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่าทัศนคติในเรื่องความงามของคนในยุคศักดินาถูกนำโดยวัฒนธรรมของชนชั้นปกครอง ซึ่งวัฒนธรรมการให้ค่าของหญิงชนชั้นสูงดังกล่าวได้กลายเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมโดยทั่วไป รวมทั้ง การที่สตรีมีบทบาทในสังคมภายนอกน้อยมาก โดยหน้าที่หลักของสตรีคือเป็นแม่บ้าน โดยมีเพศชายเป็นผู้นำหรือผู้ตัดสินใจแต่เพียงผู้เดียวนั้น ส่งผลให้ความงามและคุณสมบัติของสตรีได้จำกัดอยู่เพียงภายในวังหรือภายในบ้านเท่านั้น โดยสตรีไทยยังไม่ได้รับการยอมรับให้แสดงบทบาทและแสดงออกถึงความงามในสังคมภายนอกแต่อย่างใด

2.3.2 ยุคทุนนิยมขุนนางกับการเริ่มต้นทัศนคติความงามแบบสากล

ทัศนคติการให้ค่าความงามของสตรีในยุคทุนนิยมขุนนางของไทย (หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475) อาจเปรียบเทียบกับได้กับทัศนคติเรื่องความงามของสังคมโลกในช่วงสงครามโลกครั้งที่กล่าวไว้แล้วในช่วงต้น โดยยุคดังกล่าวเป็นยุคเริ่มต้นที่ความงามของสตรีได้แสดงออกในสังคมภายนอก และไม่ถูกจำกัดอยู่เพียงในวัง หรือภายในครอบครัว ซึ่งการให้ค่าความงามของสตรีนอกจากจะเน้นที่เรื่องรูปกายภายนอกที่เป็นที่ดูตามแล้ว ยังได้ให้ความสำคัญกับบทบาทของสตรีในสังคมด้วย

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาวรรณกรรมในยุคดังกล่าว พบว่ามีการสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงการให้ค่าความงามของสตรี เนื่องจากมีการเข้ามาของวัฒนธรรมตะวันตกมากขึ้น โดย ถึงแม้สังคมไทยจะติดต่อกับชาวตะวันตกเป็นเวลานานตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 แต่อิทธิพลของตะวันตกจะมีผลต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในระดับลึกซึ่งยิ่งขึ้นในสมัยที่รัฐบาลไทยเริ่มผูกสัมพันธ์กับมหาอำนาจตะวันตกอย่างอเมริกาอย่างใกล้ชิดในยุคหลังการเปลี่ยนแปลงการ

ปกครอง พ.ศ. 2475 (พิมพ์ฤทัย ชูแสงสี, 2534) ทั้งนี้ เนื่องจากการที่ชนชั้นปกครองได้รับการศึกษาจากต่างแดน จึงทำให้รับเอาแนวคิดและวัฒนธรรมตะวันตกมาเผยแพร่และถ่ายทอดผ่านตัวละครหญิงในวรรณกรรมไทย

สำหรับ การให้ภาพความงามตัวเอกหญิงในวรรณกรรมในยุคนี้ พบว่ายังมีการบรรยายความงามของสตรีในเชิงอุดมคติ เช่นเดียวกับบทชมโฉมสตรีอยู่ ดังที่จะเห็นได้จากวรรณกรรมแนวพาฝันมากมาย เช่น ดาวพระศุกร์ (2509) บ้านทรายทอง (2511) ปริศนา (2513) และตัดดาว บุษยา (2519) ตัวอย่าง วรรณกรรมที่ชมความงามภายนอกของสตรี ดังเช่น ลักษณะของนางสาวจันทร์ ในนวนิยายเรื่อง หนึ่งในร้อย โดย ม.ล. บุปผา นิมมานเหมินทร์ (ดอกไม้สด) ปี 2497 (บุญยงค์ เกศเทศ, 2532)

“...บริโศภกลางปรึภษาถึงการงานไปพลาง ถึงกระนั้นวิชัยก็ยังมีเวลาพิจิดลักษณะของหญิงสาวที่นั่งอยู่ตรงหน้าอย่างละเอียด สิ่งแรกที่เห็นโดยง่ายและสะดกเพราะดูได้เต็มตา คือลำแขนซ้ายที่ท้าวตั้งรับน้ำหนักตัว แขนนั้นขาวผ่องกลมทั้งเรียวและอ่อนหยัด มือขวาจับช้อนตักอาหาร มีผิวขาวละเอียดเช่นเดียวกับแขน ประกอบด้วยหลังมืออวบหนุน นิ้วเล็กเรียว หลังเล็บมีสีดังกลีบบัวหลวงเมื่อแรกบาน และปลายเล็บขาวสะอาดเป็นมัน ทรวดทรงของจันทร์นั้นอ่อนแอ้น เมื่อขยับเขยื้อนกรายดูอ่อนระทวยไปทั้งตัว.....”

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า การให้ค่าความงามของสตรีในยุคหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองแปรเปลี่ยนไปในแง่ที่ให้ความสำคัญกับบทบาทของสตรีในการทำงานภายนอกบ้านมากขึ้นตามแนวคิดตะวันตก โดยพบว่า ตัวละครหญิงในละครส่วนมากจะเป็นผู้ที่มีการศึกษาดีและมีงานทำ เช่น “รอยจามรี” ของ วัลยา ภูภิญโญ เป็นเรื่องของเด็กสาวสวยแต่มีความมุ่งมั่นในการศึกษามากกว่าจะให้ความสำคัญให้เป็นประโยชน์อย่างเดียว และ เนตรนภิส ใน “ฟ้าเปลี่ยนสี” ก็กล่าวว่าเธอต้องการความรู้มากกว่าสมบัติใดๆ ตัวละครเหล่านี้เมื่อเรียนจบแล้วต่างก็มีอาชีพการงานทำทั้งสิ้น แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงเริ่มต้องการต่อสู้เพื่อการเรียนรู้และการทำงานด้วยตนเองมากกว่าที่จะนั่งรอเวลาแต่งงานเป็นแม่บ้าน (พิมพ์ฤทัย ชูแสงสี, 2534: 153)

อย่างไรก็ตาม บทบาทของสตรีดังกล่าวยังไม่มากเพียงพอที่จะสลัดภาพค่านิยมการเป็นแม่ศรีเรือนและการเป็นภรรยาที่ติดอกไปได้มากนัก ซึ่งแนวคิดดังกล่าวมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความเห็นที่สอดคล้องกันไว้ ดังนี้

สายสมร เฉยตรงการ (2528) มุ่งศึกษาสถานภาพทางสังคมของผู้หญิงไทยจากนวนิยายในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 – 2493 โดยศึกษาเฉพาะงานของดอกไม้สด และ ก. สุรางคนางค์ โดยพบว่า สังคมได้ให้ค่ากับบทบาทของสตรีที่แหวกกฎเกณฑ์

ประเพณีเดิมที่ผู้หญิงในบทบาทภรรยาเป็นช่างทำหลัง มาเป็นบทบาทของสตรีสมัยใหม่ที่ต้องเพิ่มเติมความรู้เกี่ยวกับการศึกษา การเล่นเกม และการเดินร่า ในขณะที่เดียวกัน สตรียังคงต้องปฏิบัติตนตามประเพณีเดิม โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเป็นภรรยาที่ดีควบคู่กันไปด้วย

อมรสิริ สัตหส์สุรติกุล (2533) พบว่าในช่วงปี 2476 - 2501 สตรีได้รับการรับรองทางนิตินัย และเริ่มมีบทบาทในสังคมมากขึ้น แต่ก็ยังเป็นเพียงบทบาทด้านการช่วยเหลือสังคม ยังไม่ถึงกับเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจปัญหาและแก้ไขสภาพสังคม

สำหรับ ไพลิน รุ่งรัตน์ (2537) ก็ได้พูดถึงประเด็นดังกล่าวใน “ภาพและบทบาทของผู้หญิงในวรรณกรรมไทยภายหลังเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475” โดยเรียกภาพของผู้หญิงในวรรณกรรม ช่วงปี 2476-2488 ว่าเป็น “ยุคกล้า ทนสมัยแต่ไม่พินกรอบ” โดยถือว่าเป็นก้าวแรกของการตื่นตัวเรื่องสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค เนื่องจากได้อิทธิพลความคิดในเรื่องการเปลี่ยนแปลงการปกครองสมัยใหม่ แต่ก็ไม่อาจสลัดความเป็นหญิงที่สะสมมาตลอดเวลาอันยาวนานลงได้

ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่าทัศนคติการมองความงามสตรีในยุคทุนนิยมขุนนางเป็นไปเช่นเดียวกับในยุคศักดินา คือการให้ค่าความงามเกิดจากวัฒนธรรมของชนชั้นผู้ปกครองประเทศในสมัยนั้นว่าให้การยอมรับกับทัศนคติในเรื่องความงามเป็นอย่างไร โดยในขณะนั้นมีการเปิดรับวัฒนธรรมจากตะวันตกมากขึ้น จึงทำให้ทัศนคติของสตรีที่งานนั้นต้องพร้อมทั้งรูปลักษณ์และมีความสามารถในสังคมภายนอกมากขึ้นด้วย

2.3.3 ยุคทุนนิยมขยายตัวกับความงามแบบสากล

สำหรับ ยุคทุนนิยมขุนนาง เป็นที่ทราบกันดีว่าเศรษฐกิจของไทยได้มีขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยการพัฒนาทางเศรษฐกิจดังกล่าวส่วนสำคัญหนึ่งเกิดจากการบูรณาการทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศมากขึ้น จึงทำให้ทั้งนักธุรกิจชาวไทยและชาวต่างชาติเข้ามามีบทบาทสำคัญในสังคมไทยอย่างชัดเจน ประกอบกับ ในยุคทุนนิยมขยายตัว การพัฒนาทางเทคโนโลยีการสื่อสารและการคมนาคมเติบโตอย่างรวดเร็ว จนถูกขนานนามว่าเป็น ยุคโลกาภิวัตน์ จึงทำให้การเปิดรับวัฒนธรรมต่างชาติ ไม่ว่าจะเป็น กระแสวัฒนธรรมตะวันตก และกระแสวัฒนธรรมตะวันออก เช่น กระแสญี่ปุ่นและเกาหลี เป็นไปได้โดยง่ายและทั่วถึงทุกพื้นที่กว่ายุคที่ผ่านมา

การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยที่เกิดจากผลของกระแสโลกาภิวัตน์ดังกล่าวได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิต ดังจะเห็นได้จากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของภาคอุตสาหกรรม จนสามารถสร้างผลผลิตได้เป็นอันดับหนึ่งแทนที่ภาคเกษตรกรรม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการขับเคลื่อนทางสังคมอย่างขนานใหญ่ ด้วยการขยายฐานของชนชั้นกลางให้กว้างขึ้น ตั้งแต่ พนักงานออฟฟิศ ไปจนถึงเศรษฐีใหม่ ซึ่งแน่นอนว่าในกลุ่มคนเหล่านี้มีผู้หญิงอยู่ในสัดส่วนประมาณครึ่งหนึ่ง และนั่นเท่ากับว่าผู้หญิงไทยจำนวน

มหาศาลได้มีโอกาสก้าวออกจากพื้นที่ในบ้านสู่พื้นที่แห่งการงานสาธารณะอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนอีกด้วย (เสนาะ เจริญพร, 2548: 10)

จากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจดังกล่าว ส่งผลให้บทบาทของสตรีในสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างชัดเจน โดยพบว่าบทบาทการทำงานนอกบ้านของสตรีไทยไม่ใช่เรื่องน่าประหลาดใจอีกต่อไป ในสภาพการณ์เช่นนี้ ดูเสมือนว่าอุดมคติ “ผู้หญิงก้าวหน้า” ได้เข้ามาเบียดขับอุดมคติ “แม่ศรีเรือน” ดังเดิมจนตกเวทีไป โดยพบว่า สตรีไทยได้รับการยอมรับในความสามารถจากสังคมโดยรวมเพิ่มขึ้น ซึ่งสังเกตได้จากการที่สตรีได้เข้ามาดำรงตำแหน่งสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการเมือง การปกครอง โดยพิจารณาจากจำนวนรัฐมนตรีหญิง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิง ผู้ว่าราชการหญิง และนายอำเภอหญิง มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังรวมไปถึงการเพิ่มสิทธิด้านกฎหมายและการศึกษาให้กับผู้หญิงไทยมากขึ้น เช่น การมีกฎหมายการรับรองสิทธิในการลาคลอด 90 วัน และการสนับสนุนทุนให้นักศึกษาไทยไปเรียนสตรีศึกษาในต่างประเทศ เป็นต้น ทั้งนี้ บทบาทของสตรีไทยไม่ได้จำกัดอยู่เพียงในสังคมเมืองเท่านั้น สตรีในชนบทยังเพิ่มบทบาททางสังคมของตนเองผ่านการรวมตัวกันเป็นกลุ่มแม่บ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนของตน โดยการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างรายได้มาช่วยครอบครัวและสังคมของตนเองด้วย (เสนาะ เจริญพร, 2548: 3)

นอกจากสภาพสังคมที่เกิดขึ้นจริงในไทยได้สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงการให้คุณค่าความงามของสตรีไทยดังกล่าวข้างต้นแล้ว วรรณกรรมในยุคทุนนิยมขยายตัวยังเป็นเครื่องเน้นย้ำการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของคนในสังคมเกี่ยวกับเรื่องความงามอีกด้วย โดยพบภาพ “ผู้หญิงก้าวหน้า” แบบเดียวกันนี้ ในรูปของตัวละครเอกหญิงที่ปรากฏเป็นแบบอย่างอยู่ตามหน้าของนวนิยาย ไม่ว่าจะเป็น “จุลลา” วิศวกรหญิงประจำโรงงานมะพร้าวแปรรูปในวิมานมะพร้าว (2530) “เอริน” ผู้บริหารระดับสูงขององค์กรธุรกิจขนาดใหญ่ในสงครามเงิน (2530) “วปุ่น” รัฐมนตรีหญิงผู้ผ่านเส้นทางการต่อสู้ทางธุรกิจมาก่อนในผู้หญิงแถวหน้า (2530) และ “ไกล่รุ่ง” ผู้ฟันฝ่าขวากหนามจนก้าวสู่ตำแหน่งผู้นำในองค์กรมาเฟียข้ามชาติในหงส์เหนือมังกร (2538) (เสนาะ เจริญพร, 2548)

สำหรับการศึกษานี้ จะขอยกตัวอย่างการนำเสนอภาพความงามของสตรีไทยในยุคทุนนิยมขยายตัว ผ่านวรรณกรรมชื่อดัง 2 ผลงาน คือ อหังการของดอกไม้ และแม่เบีย

สำหรับ อหังการของดอกไม้ เป็นการนำเสนอร่างกายของผู้หญิงแตกต่างไปจากชนบทชนไหมสตรีในอดีต

สตรีมีสองมือ	มันยึดถือในแก่นสาร
เกลียวเอ็นจักเป็นงาน	มิใช่ร้านหลงแพรพรรณ
สตรีมีสองตีน	ไว้ป้ายปันความฝันใฝ่
ยื่นหัตถ์อยู่ร่วมกัน	มิหมายมันกินแรงใคร

สตรีมีดวงตา	เพื่อเสาะหาชีวิตใหม่
มองโลกอย่างกว้างไกล	มิใช่คอยชม้อยชวน
สตรีมีดวงใจ	เป็นดวงไฟไม่ผันผวน
สร้างสมพลังมวล	ด้วยเธอล้วนก็คือคน
สตรีมีชีวิต	ล้างรอยผิดด้วยเหตุผล
คุณค่าเสรีชน	มิใช่ปรนการมรรณ
ดอกไม้มีหนามแหลม	มิใช่แย้มคอยคนชม
บานไว้เพื่อสะสม	ความอุดมแห่งผืนดิน

เมื่อพิจารณาการนำเสนอภาพความงามของสตรีในยุคทุนนิยมขยายตัวแล้ว พบว่ามีความแตกต่างจากการเสนอภาพความงามของสตรีในอดีตเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งแตกต่างจากบทชมโฉมสตรี ซึ่งนำเสนอร่างกายของผู้หญิงอย่างละเอียดถี่ถ้วน ผ่านการนำไปเปรียบเทียบกับสิ่งต่างๆ เพื่อสื่อถึงความงามในลักษณะที่เป็นอุดมคติ แต่สำหรับ อหังการของดอกไม้ ตามที่ ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช (2545) ได้ชี้ความแตกต่างจากบทชมโฉมสตรีในอดีตไว้ว่า บทกวีนี้มีเนื้อหาที่ก้าวหน้าโดยดอกย้าให้เห็นว่า ความงามของผู้หญิงมิได้อยู่ที่เรือนร่างอันอรชร อ่อนแอ้น มิได้อยู่ที่มืออันอ่อนนุ่มชวนสัมผัส มิได้อยู่ที่น่องปลีที่ขาวเนียนชวนลูบไล้ และมิได้อยู่ที่ดวงตาอันหยาดเยิ้มให้ผู้ชายวาบวาม

แนวคิดความเห็นเกี่ยวกับบทกวีดังกล่าวเป็นไปในแนวทางเดียวกับ เสนาะ เจริญพร (2548 :190-193) ที่เห็นว่า บทกวีอหังการของดอกไม้ชิ้นนี้สื่อถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของร่างกายสตรีไทย โดยมีการนำเสนอภาพเกลียวเอ็น เท้า และดวงตาที่แตกต่างออกไป ซึ่งหากย้อนไปพิจารณาบทชมโฉมสตรี การนำเสนอเรื่องมือและดวงตาปรากฏให้เห็นอยู่ทั่วไป แต่การกล่าวถึง เกลียวเอ็นและเท้า กลับไม่เคยถูกพูดถึงเมื่อต้องการจะพรรณนาเกี่ยวกับเรือนร่างของสตรีที่งดงาม หรืออาจกล่าวได้ว่าบทกวีชิ้นนี้ได้พยายามดึงภาพเสนอร่างกายผู้หญิงออกจากภาพแบบฉบับ (Stereotype) ที่พบได้ในบทชมโฉมสตรีในวรรณคดีไทย แล้วหันมาสร้างแบบฉบับใหม่ให้แก่ร่างกายสตรี

การเปลี่ยนทัศนคติการให้คุณค่าความงามของสตรียังแสดงให้เห็นใน “แม่เบีย ” ผลงานการประพันธ์ของ วาณิช จรุงกิจอนันต์ ในปี 2530 ซึ่งเป็นนวนิยายที่เล่าเรื่องราวของตัวเอกหญิงที่ชื่อ เมขลา ซึ่งเกิดและเติบโต ณ บ้านเรือนไทยโบราณริมฝั่งแม่น้ำสุพรรณบุรี หลังจากสำเร็จการศึกษา เมขลาประกอบธุรกิจท่องเที่ยวโดยตัวเธอเองเป็นหนึ่งในพนักงานนำเที่ยวของบริษัท

ถึงแม้จะมีการนำเสนอภาพความงามของร่างกายเมขลาเช่นเดียวกับชนบในวรรณคดีไทย โดยตัวละครชายในเรื่องบอกตัวเองว่า “เธอเป็นคนสวยเหมือนกัน ตาโตนั่นดำจัด คิ้วโค้งเข้มรับกับจมูกที่โด่งเป็นสัน ริมฝีปากบาง คางเล็กเหลี่ยมมนเห็นเป็นรอยผ่าค่อนข้างชัดเจน” อย่างไรก็ตาม

ก็ตาม นวนิยายดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นภาพของ เมขลาในการเป็นตัวแทนของผู้หญิงยุคใหม่ ซึ่งประกอบด้วยอัตลักษณ์ต่างๆ ได้แก่ พึ่งพาตัวเองทางเศรษฐกิจ มีความรู้ความสามารถ และปฏิเสธการแต่งงานอย่างเด่นชัดมากกว่า (เสนาะ เจริญพร, 2548: 196)

เมื่อพิจารณาปัจจัยการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ บทบาทของหญิงไทยในความเป็นจริง และตัวละครเอกหญิงในวรรณกรรมไทยยุคทุนนิยมขยายตัว พบว่าสามารถสะท้อนทัศนคติการมองความงามโดยแสดงให้เห็นว่า สังคมไทยให้คุณค่าความงามกับสตรีนอกเหนือจากรูปโฉมภายนอกที่งดงาม โดยให้ความสำคัญกับสตรีที่มีบุคลิกภาพเชื่อมั่นในตนเอง มีการศึกษาสูง เฉลียวฉลาด มีไหวพริบดี นอกจากนี้ ยังยกย่องความงามของสตรีที่มีลักษณะเป็นสากลมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นสตรีที่มีรูปร่างผอม สูงเหมือนรูปร่างของสตรีชาวตะวันตก รวมไปถึงจนถึง สตรีไทยที่สามารถพูดภาษาต่างชาติได้อีกด้วย (อังครศ บัญทองล้วน, 2539) หรืออาจกล่าวได้ว่าให้คุณค่าความงามกับภาพของผู้หญิงที่เป็นตัวของตัวเอง และมีส่วนร่วมต่อการสร้างสรรค์สังคมมากขึ้น (ไพลิน รุ่งรัตน์, 2537)

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า ทัศนคติการมองความงามของสตรีที่เปลี่ยนแปลงไปในยุคทุนนิยมขยายตัว เกิดจากการนำโดยชนชั้นนำของประเทศเหมือนเช่นเดิม ไม่ว่าจะเป็นชนชั้นปกครอง หรือนายทุน ทั้งนี้ เนื่องจาก ชนชั้นดังกล่าวเป็นผู้ที่ได้นำกระแสวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาผ่านการพัฒนาทางเศรษฐกิจของไทยและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการผลิตตั้งที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น การให้คุณค่าของความงามในสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุคแต่ละสมัยจะยิ่งแสดงให้เห็นเด่นชัดมากขึ้น เมื่อนำไปวิเคราะห์กับการประกวดนางสาวไทยในบทที่ 3 และบทที่ 4 ต่อไป

2.4 บทบาทสตรีนิยมในสังคมไทย

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิวัฒนาการความงามข้างต้น สามารถแสดงให้เห็นเฉพาะในส่วนของทัศนคติของคนในสังคมที่ให้คุณค่าความงามเปลี่ยนไป จากในยุคแรกที่ทำให้ความสำคัญกับรูปลักษณ์ภายนอกเพียงอย่างเดียว มาเป็นการมองความงามของสตรีจากรูปลักษณ์ประกอบกับความสามารถในยุคหลัง ดังนั้น การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับ บทบาทสตรีนิยมในสังคมไทยในส่วนนี้ นอกจากจะสามารถช่วยเสริมให้เห็นเหตุผลความคิดเบื้องลึกของคนในสังคมที่ทำให้เกิดการมองความงามที่เปลี่ยนไปจากเดิมดังกล่าวแล้ว แนวคิดสตรีนิยมยังช่วยขยายผลให้เห็นบทบาทของระบบทุนนิยมที่ไม่เพียงจะมีผลต่อเศรษฐกิจ แต่กลับมีผลกระทบต่อมุมมองด้านสังคม อย่างบทบาทสตรีและการประกวดนางสาวไทยได้อย่างชัดเจนด้วย

ทั้งนี้ การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับสตรีนิยมในส่วนนี้แบ่งได้เป็น 3 หัวข้อหลัก โดยเริ่มต้นจากการหาความหมายของสตรีนิยม การทบทวนแนวคิดสตรีนิยมที่แตกต่างกันในแต่ละสำนักคิด รวมไปถึงจนถึงพัฒนาการบทบาทสตรีนิยมในประเทศไทย

2.4.1 ความหมายของสตรีนิยม (Feminism)

นักสตรีนิยม มีความเชื่อพื้นฐานว่าแนวคิดทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง หรือแม้กระทั่งแนวคิดตามประเพณีนิยมของชาติตะวันตกนั้น เป็นแนวคิด “อคติของผู้ชาย” หรืออาจกล่าวได้ว่า แนวความคิดที่ดำรงอยู่ในสังคมโลกส่วนใหญ่ถูกเขียนขึ้น โดยผู้ชาย และเพื่อผู้ชายเท่านั้น ทั้งนี้ สามารถพบอคติของผู้ชาย ได้จากงานเขียนของปรัชญาผู้ทรงอิทธิพลระดับโลก อาทิ อริสโตเติล ที่กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า โดยธรรมชาติ ผู้ชายเหนือกว่าและเป็นผู้ปกครอง ส่วนผู้หญิงนั้นด้อยกว่าและเป็นผู้ถูกปกครอง ผู้หญิง คือ ผู้ชายที่เสื่อมสมรรถภาพ (Impotent Men) นอกจากนี้ยังเสริมด้วยว่า สิ่งที่ทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์อื่น คือ ความสามารถในการมีความเป็นเหตุเป็นผล แต่มีมนุษย์บางจำพวกที่ไม่มีความสามารถในเรื่องนี้ คือ ทาสและผู้หญิง สำหรับ เพลโต ก็มีความเห็นในทางที่สอดคล้องกันว่า ผู้หญิงถูกจำกัดสิทธิให้เป็นสมบัติของผู้ชาย เกิดมาเพื่อสนองความต้องการ และเชื่อฟังเพศชาย ซึ่งเป็นเพศที่แข็งแกร่งกว่า มีความคิดมากกว่า (วารุณี ภูริสินสิทธิ, 2545)

ความเชื่อพื้นฐานของสตรีนิยมดังกล่าว เป็นจุดเริ่มต้นของการทำความเข้าใจความหมายของ “สตรีนิยม” ที่ถึงแม้นักวิชาการจะได้ให้คำนิยามของสตรีนิยมที่หลากหลายและแตกต่างกันออกไป ตั้งแต่การมองว่าเป็นแนวคิดความเชื่อที่ผู้หญิงมีโอกาสด้อยกว่าในสังคม ไปจนถึงการมองว่าเป็นกระบวนการเรียกร้องให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระเบียบสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรมให้มีความเท่าเทียมกันมากขึ้น (Freedman, 2001) แต่นิยามต่างๆ กลับมีความสอดคล้องกันในเรื่องของความเชื่อพื้นฐานที่กล่าวถึงความไม่เท่าเทียมกันทางเพศด้วยกันทั้งสิ้น

ความแตกต่างของการให้คำนิยามจะเห็นได้จากทัศนะต่างๆ ดังนี้ Grimshaw (1986) มองสตรีนิยมว่า เป็น “ความเชื่อ” ที่ว่าผู้หญิงถูกปฏิบัติอย่างเลวร้าย และพวกเขาได้รับความทุกข์ทรมานจากระบบสังคมที่ไม่เป็นธรรมจากการเป็นเพศหญิง และจำเป็นต้องมีการทำอะไรบางอย่างเพื่อแก้ไข

เช่นเดียวกับ Arniel มองว่า สตรีนิยม เป็น “ความตระหนัก” ว่าไม่ว่าเวลาหรือสถานที่ใด ผู้ชายและผู้หญิงมีความไม่เท่าเทียมกันทางอำนาจ ทั้งในทางสังคมและชีวิตส่วนตัว และเป็นความเชื่อที่ว่าผู้หญิงและผู้ชายควรจะมีมีความเท่าเทียมกัน (วารุณี ภูริสินสิทธิ, 2545: 4-5)

วารุณี ภูริสินสิทธิ (2545) เสนอว่าสตรีนิยม เป็นทั้ง “ระบบคิดและขบวนการทางสังคม” ที่พยายามจะเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม กระจายอำนาจให้เท่าเทียมกัน เรียกร้องให้มีการสร้างสมดุลใหม่ระหว่างเพศในนามของความมีมนุษยธรรมเดียวกัน เคารพในความแตกต่างของกันและกัน

วันทนี วาสิกะสิน (2543) เสนอว่า สตรีนิยม คือ การไม่แบ่งแยกเพศ จากความสัมพันธ์ทางสังคมที่เคยมีในลักษณะความไม่เสมอภาคที่แบ่งแยก เพราะความแตกต่างทางเพศ

ในขณะเดียวกัน กิติพัฒน์ นนทปัทมเศกุล (2538) ให้ความหมายที่แตกต่างออกไปของสตรีนิยมว่าเป็น “การวิเคราะห์” สภาวะที่ด้อยกว่าของผู้หญิง โดยมีวัตถุประสงค์จะค้นหาว่า การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะสามารถเปลี่ยนแปลงได้อย่างไร และจะดำเนินการได้อย่างไร

จากข้อมูลข้างต้น สามารถสรุปความหมายของสตรีนิยมที่จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์ กระบวนการกลายเป็นสินค้าของการประกวดนางสาวไทย ได้ว่า สตรีนิยม หมายถึง แนวคิด และความพยายามที่จะก่อให้เกิดความเท่าเทียมกันทางเพศ ซึ่งแนวคิดและความพยายามดังกล่าวเกิดขึ้น และมุ่งหวังให้เกิดผลของการเปลี่ยนแปลง ทั้งทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมในแต่ละช่วงเวลา

2.4.2 แนวคิดสตรีนิยมในแต่ละสำนักคิด

จากความหมายของสตรีนิยมที่ต้องการให้เกิดความเท่าเทียมกันทางเพศ ทำให้ต้อง ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดสตรีในแต่ละสำนักคิด เพื่อให้เข้าใจถึงมูลเหตุของความ ไม่เท่าเทียมกัน รวมทั้งทราบถึงแนวทางการดำเนินงานเพื่อก่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในสังคม

พัฒนาการที่ก่อให้เกิดสำนักคิดทางด้านสตรีนิยม เริ่มต้นเด่นชัด ในศตวรรษที่ 20 โดยก่อนหน้านั้น แม้แต่ในสังคมตะวันตกก็ไม่ปรากฏว่ามีแนวคิดใดที่กล่าวถึงความเท่ากันระหว่าง เพศ ทั้งนี้ ผู้หญิงในสมัยก่อนนั้น ถูกมองว่ามีสติปัญญาและศีลธรรมด้อยกว่าผู้ชาย จะมีบ้างที่มี โอกาสได้พัฒนาความสามารถเป็นที่ยอมรับ แต่เป็นเพียงแคในระดับปัจเจกมากกว่ากลุ่มสตรีส่วน ใหญ่ (วารุณี ฐิริสินสิทธิ์, 2545)

เมื่อเกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมในศตวรรษที่ 20 สภาพทางการผลิตเปลี่ยนแปลงไปสู่ ระบบเศรษฐกิจแนวคิดเสรีนิยม ที่ให้ความสำคัญกับความเป็นอิสระและโอกาสที่เท่าเทียมกัน ซึ่ง แนวคิดเสรีนิยมดังกล่าว ได้หยั่งรากลึกจนกลายเป็นอุดมการณ์ทางสังคมที่ต้องการจำกัดสิทธิอำนาจ ของกษัตริย์และบรรดาขุนนาง พร้อมทั้งเรียกร้องสิทธิของพลเมืองในการถือครองทรัพย์สินอีกด้วย การเรียกร้องความเป็นอิสระนี้ จึงนำไปสู่โอกาสในการเรียกร้องสิทธิเท่าเทียมกันของผู้หญิงด้วย เช่นกัน (วารุณี ฐิริสินสิทธิ์, 2545)

การเรียกร้องให้เกิดความเท่าเทียมกันทางเพศ เกิดขึ้นอย่างมากในหมู่ผู้หญิงชนชั้นสูง และชั้นกลาง ซึ่งยุทธศาสตร์การสร้างความเท่าเทียมกันอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ส่วนหนึ่งมาจาก การร่วมสร้างทฤษฎีและแนวคิดสตรีนิยมนั่นเอง โดยทฤษฎีที่สร้างขึ้นจะเกิดขึ้นจากประสบการณ์ การต่อสู้ของผู้หญิง ไม่ใช่เป็นเพียงอุดมการณ์ที่ยากแก่การนำมาประยุกต์ใช้

การเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิสตรีและการสร้างทฤษฎีในสังคมตะวันตกช่วงศตวรรษ ที่ 20 นี้เอง ที่ทำให้เกิดสำนักคิดเกี่ยวกับสตรีนิยมมากมาย ไม่ว่าจะเป็นสายเสรีนิยม สายมาร์ก ซิสต์ สายสังคมนิยม สายถอนรากถอนโคน สายจิตวิเคราะห์ และสายหลังสมัยใหม่ (วันทนีย์ วาสิกะสิน, 2543) ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะได้ทบทวนวรรณกรรมสตรีนิยม 2 สำนักคิด อัน ประกอบไปด้วย สตรีนิยมสายเสรี และสตรีนิยมสายมาร์กซิสต์ ทั้งนี้ เนื่องจาก เป็นแนวคิดหลักที่

มีอิทธิพลต่อบทบาทสตรีนิยมในประเทศไทย ซึ่งการทบทวนทั้ง 2 แนวคิดจะแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการสถานภาพของสตรีไทยจากข้อเรียกร้องและผลสำเร็จที่ได้รับได้เป็นอย่างดี

2.4.2.1 สตรีนิยมสายเสรีนิยม

แนวคิดสายนี้ถือเป็นแนวคิดแรก เมื่อเกิดการมองปัญหาการถูกกดขี่ของผู้หญิงจากการมีธรรมชาติที่แตกต่างกันและการที่ไม่สามารถคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลได้ ดังนั้น ข้อเรียกร้องผ่านความคิดพื้นฐานของสตรีนิยมสายเสรีนิยม จึงพยายามบอกว่าผู้หญิงก็เป็นมนุษย์ เพราะฉะนั้นจึงมีเหตุผล และควรได้รับสิทธิต่างๆ เช่นเดียวกับชาย พร้อมทั้ง ยืนยันว่าฐานะทางสังคมควรถูกกำหนดโดยความสามารถของปัจเจกบุคคล และวัดโดยความสำเร็จของบุคคลในการแข่งขันกับบุคคลอื่นมากกว่าตัดสินโดยใช้เพศเป็นตัวกำหนด (วันทนี วาสิกะสิน, 2543)

จากแนวคิดที่ว่า ผู้หญิงมีอำนาจและมีเหตุผลเท่ากับผู้ชายดังกล่าว ได้ส่งผลให้เกิดการเรียกร้องสิทธิสตรีในยุคแรก โดย Wollstonecraft (1982) ได้เสนอผ่านเรื่อง A Vindication of the Rights of Women ซึ่งให้ความสำคัญกับการต่อสู้ทางกฎหมาย ทางการเมือง และสถาบัน เพื่อสิทธิของปัจเจกบุคคลในการแข่งขันในตลาดสาธารณะ ความเท่าเทียมที่เกิดขึ้นผู้หญิงจะเป็นผู้ชายได้ทุกอย่าง พร้อมทั้ง เสนอให้อิสระภาพเพิ่มพื้นที่ในสังคมแก่ผู้หญิง จากบทบาทความเป็นเพศที่ถูกกดขี่ บทบาทความเป็นเพศที่สังคมกำหนด เช่น การเป็นแม่บ้านดูแลลูก ผู้ชายหาเลี้ยง ยอมรับการแทรกแซงของรัฐในการกำหนดโควตาพิเศษให้กับผู้หญิงในกรณีต่างๆ เช่น การรับเข้าทำงาน การเป็นตัวแทนทางการเมือง หรือการลาคลอด เป็นต้น

เช่นเดียวกับ John Stuart Mill ที่เรียกร้องให้เกิดความเท่าเทียมกันในภาพกว้าง โดยเสนอว่า คุณลักษณะของความเป็นชายที่สูงสุด และความเป็นหญิงที่สูงสุดจะ ไม่มีความแตกต่างที่แท้จริง ความเป็นรองของผู้หญิงไม่ชอบด้วยเหตุผล แต่ถูกยึดเหนี่ยวโดยสังคมเพียงแต่นำความเป็นจริงทางสรีระมาเป็นสิทธิทางกฎหมาย จึงเรียกร้องให้แก้ไขกฎหมายให้ผู้หญิงมีโอกาสเข้าไปอยู่ในโลกสาธารณะของผู้ชาย (วารุณี ฐิริสินสิทธิ์, 2545)

สำหรับการเรียกร้องสิทธิด้านเศรษฐกิจนั้น สตรีนิยมสายเสรีนิยม อย่าง Friedan (2001) ในหนังสือ The Feminine Mystique มองว่าการให้ผู้หญิงประกอบอาชีพเป็นแม่บ้านอย่างเดียวทำให้ผู้หญิงเจ็บป่วย รู้สึกว่างเปล่า และไม่มีตัวตน การที่ผู้หญิงต้องพึ่งพาเศรษฐกิจจากผู้ชายทำให้ไม่สามารถพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง ไม่เห็นคุณค่าในตัวเอง และทำให้ความเป็นมนุษย์หายไป นอกจากนี้ ยังมองว่าการศึกษาคือสิ่งที่สำคัญที่ทำให้ผู้หญิงสามารถเข้าไปอยู่ในโลกสาธารณะ และจะทำให้สถานะของผู้หญิงดีขึ้น ในขณะเดียวกัน ก็ได้เสนอกฎหมายแนวเสรีนิยมที่ผู้หญิงไม่จำเป็นต้องได้อำนาจ แต่ต้องถูกรวมอยู่ในอำนาจ โดยผู้หญิงควรร่วมมือกับผู้ชายในการเปลี่ยนแปลงค่านิยมทางสังคม และโครงสร้างทางสถาบัน

2.4.2.2 สตรีนิยมสายมาร์กซิสต์

สตรีนิยมสายนี้ให้ความสนใจในเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะผลกระทบของระบบทุนนิยมเป็นตัวกำหนดที่สำคัญต่อสภาพความเป็นรองของผู้หญิง มากกว่าการให้ความสำคัญกับแนวคิดชายเป็นใหญ่ที่สตรีนิยมสายเสรีนิยมมักจะอ้างถึง

ทั้งนี้ สตรีนิยมสายมาร์กซิสต์ เห็นว่าโครงสร้างเศรษฐกิจทุนนิยมนั้น ก่อให้เกิดการแบ่งชนชั้น กล่าวคือ เกิดชนชั้นที่ได้เปรียบและชนชั้นที่ถูกเอาเปรียบ โดย Karl Marx นักคิดคนสำคัญ มองว่า การถูกเอารัดเอาเปรียบของผู้หญิงนั้น ไม่ต่างจากการเอารัดเอาเปรียบจากผู้ชายที่มีปัจจัยการผลิต (แรงงาน) นั่นเอง ซึ่งการถูกเอารัดเอาเปรียบจากชายในครอบครัวนั้นไม่ได้รับการพูดถึงเลย นอกจากนี้ เขายังได้กล่าวย้ำสถานะของสตรีด้วยว่า ทรัพย์สินสมบัติแรกที่เกิดขึ้น คือ ความเป็นทาสที่มองไม่เห็นในครอบครัว และทาสในที่นี้ หมายถึง การเป็นภรรยาและลูก (ฉัตรสมา จุลเพชร, 2548)

แนวคิดนี้ถูกสนับสนุนโดย Engels (1977) ถึงสภาพความเป็นรองและการถูกกดขี่ในหนังสือเรื่อง *The Origin of the Family, Private Property and the State* ว่าความเป็นรองของผู้หญิงเกิดขึ้นเมื่อมีทรัพย์สินเอกชนในสังคม และผูกกับการเกิดขึ้นของชนชั้น ซึ่งสัมพันธ์กับการเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต โดยผู้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตจะเป็นชนชั้นที่เอารัดเอาเปรียบ และมีอำนาจเหนือชนชั้นที่ไม่ได้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต

ในครอบครัว ผู้ชายหรือสามีเป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินเอกชน กล่าวคือในสภาพเช่นนี้ สามีเป็นกระฎุมพี ส่วนภรรยาเป็นกรรมาชีพซึ่งถูกมองว่าทำงานที่ไม่ได้สร้างผลผลิต (Nonproductive Work) หรืองานบ้าน ดังนั้น ค่าจ้างที่แลกกับพลังแรงงานที่เสียไป จึงไม่ได้รับค่าตอบแทน และแม้จะออกไปทำงานนอกบ้านตามระบบทุนนิยมอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้น งานเหล่านั้น เช่น งานพยาบาล งานเย็บผ้า งานทำกับข้าว ก็ยังถือว่าเป็นลักษณะใกล้เคียงกับงานบ้านถูกตีค่าต่ำกว่างานของผู้ชาย ค่าตอบแทนที่ผู้หญิงได้รับโดยเฉลี่ยยังคงต่ำกว่าเมื่อเทียบกับความเสี่ยงของงาน ความรู้ความสามารถ และความรับผิดชอบที่เท่ากัน

ทั้งนี้ ระบบทุนนิยมนั้น พยายามที่จะเก็บผู้หญิงไว้ทำงานในบ้านโดยไม่มีค่าจ้าง การกระทำเช่นนี้มีประโยชน์ต่อระบบ เพราะสามารถทำให้ผู้ชายได้ทำงานอย่างเต็มที่ในที่ทำงาน โดยไม่ต้องเสียเวลาทำงานบ้านหรือทำอาหาร และเจ้าของทุนไม่จำเป็นต้องจ่ายค่าแรงงานสูงขึ้นเพื่อนำมาจ่ายให้กับคนรับจ้างทำงานบ้าน เพราะมีภรรยาทำให้ฟรีอยู่แล้ว (ฉัตรสมา จุลเพชร, 2548)

นอกจากนี้ วารุณี ภูริสินสิทธิ์ (2545) ยังเสนอว่างานบ้านไม่ใช่งานที่ไม่มีคุณค่า แต่เป็นงานที่สร้างผลผลิต โดยผู้หญิงไม่จำเป็นต้องไปอยู่ในกำลังแรงงาน เพราะงานที่ทำเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับคนงานทุกคน ไม่ว่าจะเป็นการจัดหาอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ความสะดวกสบายในเรื่องที่อยู่อาศัย และความอบอุ่นทางอารมณ์ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงอยู่ของคนงาน ซึ่ง “คุณค่าส่วนเกิน” ได้ถูกคูดออกไป ดังนั้น จึงถือได้ว่าผู้หญิงเป็นผู้สร้างคุณค่าส่วนเกินเหล่านั้นด้วย และ

เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ระบบทุนนิยมดำเนินไป เพราะฉะนั้นการทำงานบ้านจึงควรได้รับค่าตอบแทน โดยผู้ที่จ่าย คือ รัฐและนายทุน ซึ่งเป็นผู้ได้ประโยชน์จากการกดขี่ผู้หญิงในเรื่องการทำงานบ้านอย่างแท้จริง ส่วนค่าจ้างนั้น ไม่จำเป็นต้องจ่ายในรูปตัวเงิน แต่อาจมาในรูปสวัสดิการ แนวคิดนี้ทำให้นักสตรีนิยมหลายท่านเห็นด้วยและมองว่าการเรียกร้องนี้ จะช่วยยกจิตสำนึกของแม่บ้านให้ตระหนักถึงความสำคัญของงานบ้านที่มีความสำคัญต่อสังคม

จากข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่า จุดมุ่งหมายของสตรีนิยมสายมาร์กซิสต์ มิได้เรียกร้องในมิติของความสัมพันธ์ทางสังคมหรือความไม่เท่าเทียมกันทางสรีระ แต่มุ่งทำลายล้างความเหนือกว่าของผู้ชายในครอบครัว ผ่านการทำลายระบบการครอบครองทรัพย์สินโดยเอกชน และการล้มล้างระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ทั้งนี้ เพื่อที่จะนำเพศหญิงทั้งหมดเข้าสู่ระบบการผลิตสาธารณะในฐานะแรงงานทดแทน ซึ่งจะส่งผลให้ผู้หญิงไม่จำเป็นต้องพึ่งพาผู้ชาย ไม่ผูกติดกับบทบาทการบริการ และไม่เป็รรองต่อผู้ชายในที่สุด นอกจากนี้ การเรียกร้องสิทธิสตรียังรวมถึงการทำให้งานส่วนตัวภายในครอบครัว โดยเฉพาะงานบ้าน ต้องเปลี่ยนมาเป็นงานของสังคม รวมทั้งการดูแลและการให้การศึกษาแก่สตรีต้องเป็นเรื่องสาธารณะด้วย (สุนี ไชยรส, 2547)

2.4.3 พัฒนาการบทบาทสตรีนิยมในสังคมไทย

เมื่อทบทวนแนวคิดของสำนักคิดสตรีนิยมทั้ง 2 สายหลัก (สายเสรีนิยมและสายมาร์กซิสต์) แล้ว การศึกษาในหัวข้อนี้จะแสดงให้เห็นว่าสำนักคิดดังกล่าวได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวคิด และก่อให้เกิดการเรียกร้อง เพื่อพัฒนาบทบาทสตรีไทยในแต่ละช่วงของประวัติศาสตร์ได้อย่างไร ทั้งนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่า สตรีนิยม ไม่ใช่สิ่งของแปลกปลอม หรือสิ่งของสั่งเข้าจากโลกตะวันตก โดย ถึงแม้จะถูกสร้างขึ้นจากสังคมตะวันตก แต่ความหมายไม่ได้จำกัดอยู่เพียงขอบเขตของประเทศทางภูมิศาสตร์เท่านั้น สังคมไทยเองก็มีประวัติการต่อสู้ เพื่อผู้หญิงไทยอยู่ไม่น้อย (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545)

ในสังคมไทย สตรีก็เผชิญปัญหาความไม่เท่าเทียมกันทางเพศคล้ายคลึงกับที่เกิดขึ้นทั่วโลก โดยเฉพาะทัศนคติที่ครอบงำว่า ผู้หญิงเป็นเพศที่อ่อนแอ ถูกจำกัดอยู่กับงานบ้าน ต้องพึ่งพาสามี จนก่อให้เกิดการสังสมความด้อยกว่าของผู้หญิง (สุนี ไชยรส, 2547) ความไม่เท่าเทียมกันดังกล่าวเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญ ที่ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมให้เกิดการพัฒนาบทบาทและความคิดของคนในสังคมไทย ซึ่งมีความแตกต่างกันในแต่ละยุค แต่ละสมัย ดังนี้

2.4.3.1 สตรีนิยมในยุคศักดินา

ในยุคศักดินา เป็นที่น่าสังเกตได้ว่า เป็นทั้งยุคที่ความไม่เท่าเทียมกันทางเพศมีให้เห็นเด่นชัดมากที่สุด โดยเกิดจากรูปแบบการปกครองและความเชื่อ ในขณะเดียวกัน ยุคดังกล่าวก็เป็นจุดเริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้สตรีมีโอกาสทัดเทียมชายมากขึ้น ทั้งนี้ ถึงแม้การพัฒนาจะจำกัด

ขอบเขตอยู่ในชนชั้นสูงและชนชั้นกลางก็ตาม แต่นับได้ว่าก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนครั้งใหญ่ในสังคมไทย

กุหลาบ สายประดิษฐ์ และจิตร ภูมิศักดิ์ (2519) วิเคราะห์ว่าสถานภาพที่ตกต่ำของผู้หญิงในสังคมไทยเกิดขึ้นในสมัยศักดินา โดยเสนอว่า ในยุคที่มนุษย์เป็นคนป่าและในยุคอนารยชนตอนกลาง สตรีดำรงฐานะที่เป็นอิสระ และยังได้รับความยกย่องอย่างสูงจากบุรุษ ต่อมา เมื่อมีการเลิกล้างสิทธิทางมารดา ก่อตั้งสิทธิทางบิดาขึ้นแทนที่ เป็นผลให้ผู้ชายได้เข้าถืออำนาจการปกครองในสมัยศักดินา ผู้หญิงได้รับการปฏิบัติประหนึ่งเป็นทาสสำหรับบำเรอราคะผู้ชาย

ความไม่เท่าเทียมกันดังกล่าวเริ่มพบในไทย ตั้งแต่ สมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งเป็นความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลของวัฒนธรรมจีนและอินเดีย ประกอบกับความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์ ฮินดู และพุทธศาสนา ในการกล่าวโทษสตรีฐานะผู้ก่อโมหะแก่บุรุษเป็นอุปสรรคต่อการหลุดพ้น หรือแม้แต่ การต่อล้อต่อเถียงของสตรีถือเป็นการไม่เคารพบูชา เป็นบาปอย่างหนัก นอกจากนี้ยังรวมถึงความเชื่อการยกย่องเชิดชูบุรุษเพศ ในฐานะที่บุรุษเพศเท่านั้นที่จะได้มีโอกาสบวชเรียนเป็นพระ และได้สร้างมหาบุญบารมี (วารุณี โอสถารมย์, 2524)

จากสภาพสังคมดังกล่าว ทำให้การอบรมหญิงสาวในสมัยนั้น จึงวนเวียนอยู่ในข่ายมอมเมาให้สตรีหลงเชื่อจนรับเป็นหน้าที่ปฏิบัติของตน ทั้งในเรื่องการมองคุณค่าของสตรีเป็นเพียงวัตถุสำหรับเซชมเหมือนดอกไม้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ สตรีเกิดมาเพื่อเตรียมตัวให้พร้อมแก่การเซชม บำบัดความใคร่ของชาย พร้อมทั้งการอบรมให้สตรีต้องเป็นทาสรับใช้ผู้ซื้อสัตย์ในครัวเรือน ในฐานะที่เป็นเพศที่เป็นผู้นำมิได้ ดังนั้นจึงควรอยู่ในฐานะเบียดเบียน หรืออาจกล่าวได้ว่า สตรีเป็นเพียงหุ่นบำเรอเกมของชาย เป็นสมบัติโดยเด็ดขาดของชายเสมือนมีดพร้ากระทำขวานเท่านั้น (วารุณี โอสถารมย์, 2524)

ตัวอย่าง โคลงโลกนิติสำนวนเก่า ได้แสดงให้เห็นถึงการอบรมสั่งสอนสตรีให้เป็นภรรยาที่ดี ตอนหนึ่งว่า (นันทิรา ขำภิบาล, 2530: 18)

ย้าผ้ากั้วยั้งเพียง	ราชา
บ่โกรธซึ่งหึงสา	กราบไหว้
หญิงดีมีกรिया	เยี่ยงอย่างนี้
อาจารย์ท่านกล่าวไว้	ว่าแท้สตรี
เมียดิจุทาส	รู้การเรือน
อายแก่สามีเหมือน	คั่งน่อง
เป็นที่ปรึกษาเตือน	ดังจุมค้ายนา
ยามเมื่อผ้าเคื่องข้อง	อดกลั่นกั้วเกรง

นอกจากความเชื่อจะส่งผลต่อการอบรมสั่งสอนแล้ว ยังส่งผลต่อค่านิยมที่แพร่หลายในสังคมไทย เกี่ยวกับการกดขี่สตรี คือ การที่ชายต้องมีภรรยามากถึงเป็นผู้ที่มีบุญบารมีมาก เมียเล็กเมียน้อย เมียทาสเมียเชลย คือ เกียรติยศที่วัดกันจากจำนวนของเมียหรือนางบำเรอ โดยเฉพาะ ผู้เป็นเจ้าขุนมูลนายในยุคศักดินา

การกดขี่สตรี ยังมีให้เห็นได้จากกฎข้อบังคับหลายประการที่จำกัดสิทธิสตรี แต่เอื้ออำนวยประโยชน์ให้ชาย โดยเฉพาะ พ่อและสามีให้มีอำนาจสิทธิขาดเหนือสตรี ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากกฎหมายของแผ่นดิน พบว่ามีข้อถ้อยแถลงในการปฏิบัติต่อสตรีเพศ เช่น กฎหมายตราสามดวง มีบทที่ 79 ได้กล่าวว่า “ สตรีนั้นความอิสระตกอยู่กับบิดามารดา ชายใดจะพึงใจสตรีนั้น และได้สู่ขอตามประเพณี ความเป็นอิสระก็ตกกับสามี” ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า ในอดีต เมื่อสตรีมีสามี ก็ไม่เป็นอิสระแต่ประการใด ครั้นเลิกกับสามี สตรีก็กลับไปขึ้นอยู่กับบิดามารดาเหมือนเดิม อีกทั้งตามกฎหมายดังกล่าว สามีมีอำนาจเขียนตีภรรยาได้เมื่อภรรยากระทำผิด ในกรณีที่ ภรรยาได้ประพฤติกดขี่ชาย สามีมีสิทธิที่จะฆ่าภรรยาของตนและชายชู้ได้โดยไม่มีผิด และในกรณีที่สามีได้ประพฤติกดขี่กฎหมายบ้านเมืองอย่างมากมาย จนถึงขั้นถูกริบราชบาตร ภรณานั้นถือเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งที่เรียกว่า วิทยุณาททรัพย์ ซึ่งอาจจะถูกริบเป็นของหลวงได้โดยไม่มีข้อโต้แย้ง (ภัสสร ลิมานนท์, 2542)

จากสภาพการถูกกดขี่ที่เกิดขึ้น ส่งผลให้ผู้หญิงไทยบางส่วนเกิดความพยายามที่จะออกมาเรียกร้องเพื่อสิทธิของตน ซึ่งถึงแม้จะเป็นการเรียกร้องในฐานะปัจเจกบุคคล แต่ก็ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในวงกว้าง ตัวอย่างสำคัญ เกิดเมื่อมีการถวายฎีกาต่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กรณีของอำแดงจั่น ได้กล่าวโทษสามีที่ลักเอาชื่อตนไปขายโดยตนไม่รู้เห็นด้วย ซึ่งตามกฎหมายแล้วให้ผู้ชายเมียได้ เพราะเมียมิเป็นอิสระแก่ตัว แต่ด้วยพระมหากรุณาธิคุณ และสายพระเนตรอันกว้างไกลของรัชกาลที่ 4 จึงทรงมีพระราชดำริว่าด้วยกฎหมายนี้ว่า เมื่อพิเคราะห์ดูเหมือน “ผู้หญิงเป็นควายผู้ชายเป็นคน” หาเป็นยุติธรรมไม่ ให้ยกเลิกเสีย และประกาศในพระราชบัญญัติผู้ตีเมีย จ.ศ. 1229 ว่าผู้จะขายเมีย (ที่มิใช่เมียทาส) ต้องได้รับการยินยอมจากเมียลงลายมือไว้เป็นหลักฐาน พร้อมพยานรู้เห็นด้วย อีกกรณีหนึ่ง อำแดงเหมือนที่ถูกพ่อแม่บังคับให้แต่งงานกับชายที่มีฐานะดี เข้าขายเป็นการขายบุตร ซึ่งกรณีดังกล่าว ทรงให้ตราพระราชบัญญัติเลิกทาส จ.ศ. 1227 ซึ่งระบุว่าพ่อแม่จะขายบุตร และชายที่จุดคร่าผู้หญิงไปจะถือเป็นภรรยาได้ต่อเมื่อบุตรหรือหญิงยินยอมเท่านั้น (วารุณี ภูริสินสิทธิ, 2545)

ในส่วนของศาสนา พระองค์ท่านทรงเปลี่ยนแปลงแก้ไขพระราชพิธี เพื่อปลดปล่อยอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ออกจากราชสำนัก ซึ่งส่งผลทางอ้อมต่อการยกระดับฐานะสตรีที่ถูกค่านิยมศาสนาพราหมณ์กดขี่ ประกอบกับในช่วงดังกล่าว มิชชันนารีเข้ามามีอิทธิพลในการเผยแพร่ศาสนาและให้การศึกษาในไทย จึงทำให้สตรีได้มีโอกาสทางการศึกษามากขึ้น แต่ยังคงจำกัดอยู่ในวงสังคมชั้นสูง ซึ่งในสมัยรัชกาลที่ 5 พ.ศ. 2417 ได้มีโรงเรียนราษฎร์สตรีเกิดขึ้น คือ

โรงเรียนวังหลัง (โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัยในปัจจุบัน) ต่อมาจึงได้ขยายโอกาสทางการศึกษาไปสู่สตรีสามัญ โดยมีโรงเรียนสำหรับสตรีสามัญขึ้นในปี พ.ศ. 2441 หลังจากนั้น ในปี พ.ศ. 2470 ผู้หญิงได้เข้าเรียนในระดับอุดมศึกษา ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นครั้งแรก (นันทิรา ขำภิบาล, 2530)

ต่อมา สมัยรัชกาลที่ 6 สถานภาพสตรีไทยได้มีพัฒนาการอย่างมากจากพระราชดำริของพระองค์ว่า “ท่านทั้งหลายได้คำนึงดูบ้างหรือไม่ เครื่องหมายสำคัญอย่างหนึ่งแห่งความรุ่งเรือง (Civilization) คือ สภาพแห่งสตรี...การที่จะแก้ไขให้สภาพของสตรีดีขึ้น ข้าพเจ้าเห็นว่าต้องแก้ทั้งประเพณีและกฎหมาย” จึงมีการกำหนดให้การศึกษาภาคบังคับ ทั้งเด็กชายและเด็กหญิงได้มีโอกาสได้เรียนหนังสือเท่าเทียมกัน และถือเป็นครั้งแรกที่สตรีมีโอกาสออกไปศึกษาต่อต่างประเทศ (ภัทสร ติมานนท์, 2542) จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ส่งผลให้ค่านิยมที่มีต่อผู้หญิงบางประเด็นดีขึ้น เช่น ผู้หญิงมีโอกาสในการเลือกคู่ครอง การให้ความสำคัญกับคุณค่าของผู้หญิงและโอกาสทางการศึกษามีมากขึ้น (วันทนี วาสิกะสิน, 2543)

อย่างไรก็ตาม มิใช่ทุกคนชนชั้น จะได้รับสิทธิอย่างทั่วถึงจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เช่น สิทธิในการเลือกคู่ครองให้สิทธิเฉพาะแก่สตรีตระกูลต่ำ เนื่องจากหากสตรีชั้นสูงไปรักกับชายชั้นต่ำกว่า จะเป็นการลดศักดิ์ตระกูลตนซึ่งจะเป็นที่เสียหาย ส่วนโอกาสทางการศึกษาของชนชั้นกลางจะมีมากขึ้น แต่ก็ยังคงจำกัดอยู่ในวงแคบมากๆ อีกทั้งการศึกษาในสมัยนั้นยังคงสร้างความเชื่อเดิมๆ ที่ว่า หน้าที่หลักของผู้หญิง คือ การเลี้ยงลูกและดูแลบ้าน หลักสูตรที่ผู้หญิงเรียนยังแตกต่างจากชาย ไม่จำเป็นต้องเรียนวิชาชีพของผู้ชาย โดยเฉพาะวิชาการบริหารปกครองประเทศ นอกจากนี้ การศึกษายังคงอบรมให้ผู้หญิงต้องไม่แย่งงานผู้ชายทำ ผู้หญิงต้องไม่อวดดีวิวาทกับผู้ชายถึงแม้จะเรียนเท่าผู้ชายก็ตาม ซึ่งแสดงให้เห็นว่ายังมีค่านิยมความไม่เสมอภาคอยู่ (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545)

โอกาสที่มากขึ้นของสตรี โดยเฉพาะโอกาสทางการศึกษา ส่งผลให้สตรีชนชั้นกลางบางส่วนเป็น “หัวหอก” สำคัญในการเรียกร้องความเท่าเทียมกันให้มากขึ้น โดยมุ่งประเด็นหลักที่ การให้การศึกษา โอกาสทำงานนอกบ้าน และกฎหมายผิวเดียวเมียวเดียว โดยเสนอว่าผู้หญิงจำเป็นต้องมีการศึกษา ถ้าไม่เป็นเช่นนั้น ผู้หญิงก็ตกเป็นพวกโจคเขลา ฝ่ายชายก็จะหาแม่ศรีเรือนที่ดีไม่ได้ เมื่อแม่ศรีเรือนดีไม่ได้แล้ว ความเดือดร้อนก็ตกเป็นของชายทุกเมื่อ (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545)

จากข้อมูลข้างต้นเห็นได้ว่า สถานภาพสตรีไทย มีความคล้ายคลึงกับสตรีตะวันตกที่ถูกกดขี่ในระบบเชิดชูความเป็นชายที่เหนือกว่า ดังนั้น ข้อเรียกร้องในสิทธิพื้นฐานและความเสมอภาคตามแนวความคิดสตรีนิยมสายเสรีนั้น สตรีไทยพอที่จะสามารถช่วงชิงมาได้บ้างในช่วงแรก ซึ่งความเสมอภาคที่มากขึ้นก่อให้เกิดความพยายามในการเรียกร้องขึ้นต่อไป ในยุคถัดมา

2.4.3.2 สตรีนิยมในยุคทุนนิยมขุนนาง

หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง มาเป็นระบอบประชาธิปไตยสำเร็จขึ้นในปี 2475 ได้ก่อให้เกิดการยกระดับฐานะของสตรีไทยมากขึ้น โดยเมื่อพิจารณาจากรัฐธรรมนูญ ได้มีการประกาศสิทธิเสมอภาคของบุคคล ให้โอกาสทั้งหญิงชายได้มีสิทธิเลือกตั้งและสมัครรับเลือกตั้งอย่างเท่าเทียมกันเป็นครั้งแรก (นันทิรา ขำภิบาล, 2530)

การปกครองที่เปลี่ยนไปทำให้ รัฐบาลให้ความสำคัญกับสตรีผ่านการปฏิรูปการศึกษา โดยประกาศพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ.2479 ร่วมกับแผนการศึกษาชาติ ที่กำหนดให้พลเมืองทุกคนได้รับการศึกษา เพื่อปฏิบัติหน้าที่เป็นพลเมืองตามระบอบรัฐธรรมนูญ และทำประโยชน์แก่ประเทศชาติตามหน้าที่ สตรีจึงมีโอกาสได้รับการศึกษากว้างขวางขึ้น ทั้งสามัญศึกษา และอาชีวศึกษา ขยายไปจนถึงระดับอุดมศึกษา พร้อมทั้ง ปลุกฝังให้มีส่วนร่วมตระหนักถึงความสำคัญของระบบการปกครองแนวใหม่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2507)

ครั้งในสมัยการขึ้นสู่อำนาจของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ความเป็นผู้หญิงถูกหยิบยกขึ้นมาในฐานะผู้มีส่วนสำคัญในการสร้างชาติตามนโยบายของรัฐ ซึ่งถือเป็นก้าวสำคัญเช่นกัน ในการพัฒนาศักยภาพของสตรี โดยในด้านชีวิตส่วนตัว รัฐบาลได้ส่งเสริมให้ผู้หญิงไทยมีโอกาสในการศึกษา การประกอบอาชีพกว้างขวางขึ้น รวมทั้งได้ปรับปรุงการแต่งกายของผู้หญิงให้ทันสมัย ยกฐานะทัดเทียมอารยประเทศ ส่วนในด้านชีวิตครอบครัว ได้พยายามส่งเสริมให้ผู้หญิงมีโอกาสในการสมรสอย่างสมเกียรติ และได้รับการคุ้มครองจากกฎหมาย เพื่อที่จะได้มีชีวิตที่ราบรื่น มีสุขภาพอนามัยที่แข็งแรง สามารถให้กำเนิดบุตร เลี้ยงดูบุตรให้เจริญเติบโตอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังสนับสนุนให้ผู้หญิงไทยได้ออกมามีส่วนร่วมในทางเศรษฐกิจ สังคม และการป้องกันประเทศด้วย เช่น การจัดตั้งกองกำลังอาสาสมัครของสตรีในยามสงคราม (นันทิรา ขำภิบาล, 2530)

การให้ความสำคัญของการพัฒนาบทบาทสตรี สามารถเห็นได้ชัดเจนจากคำปราศรัยของจอมพล ป.พิบูลสงคราม เมื่อครั้งเปิดสำนักวัฒนธรรมหญิงตอนหนึ่งว่า “หญิงเป็นส่วนหนึ่งของชาติ ก็ควรจะได้สร้างตนและช่วยชาติด้วยในตัว ในปกติ คือใครจะดูว่าชาตินั้นชาตินี้เจริญเพียงใด ในเมื่อผ่านไปชั่วแล่นแล้วก็มักจะตัดสินความเจริญของชาตินั้นตามความเจริญของฝ่ายหญิง” (นันทิรา ขำภิบาล, 2530)

จากนโยบายสร้างชาติ สู่การวางนโยบายเกี่ยวกับผู้หญิงที่เป็นรูปธรรมเด่นชัด ส่งผลให้กลุ่มสตรีชั้นสูงและกลางออกมามีบทบาทเรียกร้องสิทธิมากขึ้น ซึ่งทำให้เกิดการรวมตัวกันจัดตั้ง องค์กรของผู้หญิงเป็นครั้งแรกในปี 2475 ในนาม “สมาคมสตรีไทยแห่งกรุงสยาม” โดยมีจุดประสงค์หลัก เพื่อความสามัคคีของผู้หญิงที่ต้องช่วยเหลือกันและกัน หลังจากนั้น ได้มีองค์กรของสตรีตามวิชาชีพต่างๆ เกิดขึ้นอีกเป็นจำนวนมาก เช่น กลุ่มผู้หญิงนักกฎหมาย นางพยาบาล นักธุรกิจและอื่นๆ เป็นต้น (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545)

สำหรับองค์กรของสตรีที่มีบทบาทมาจนถึงปัจจุบัน อย่าง สภาสตรีแห่งชาติ ก็ได้มีจุดเริ่มต้นในช่วงนี้เช่นกัน โดยก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2486 ภายใต้การนำของ ท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม ซึ่งดำรงตำแหน่งภริยานายกรัฐมนตรีในขณะนั้น วัตถุประสงค์การจัดตั้งเป็นไปเพื่อการพัฒนาสถานภาพสตรี พยายามเปลี่ยนแปลงแก้ไขกฎหมายที่แสดงออกถึงการกีดกันทางเพศเป็นศูนย์กลางในการศึกษาปัญหา และเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีต่อรัฐบาล (นันทิรา จำภิบาล, 2530) ซึ่งการต่อสู้ของสมาคมสตรีดังกล่าวในระดับสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานได้รับการแก้ไขไปบ้างแล้ว ดังนั้น สมาคมฯ จึงก้าวไปอีกระดับโดยพยายามให้สตรีมีความเท่าเทียมชายมากยิ่งขึ้น ผ่านการแก้ไขประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตั้งบรรพ 5 ถึงบรรพ 6⁴ ว่าด้วยเรื่อง ครอบครัว ให้สอดคล้องกับกฎบัตรสหประชาชาติ ที่ต้องการให้มีการปรับปรุงแก้ไขส่วนต่างๆ ที่เห็นว่าไม่เสมอภาคและไม่ยุติธรรมต่อสตรี เช่น เรื่องการจดทะเบียนชื่อน ความยินยอมของสามีในการทำนิติกรรม การหย่า ค่าอุปการะเลี้ยงดู ซึ่งนี่เองที่เป็นจุดเริ่มต้นในการทำลายค่านิยมกตัญญูสตรีโดยถือเอาภรรยามาเป็นเกณฑ์กำหนดบารมี (ภัสสร ลิมานนท์, 2542)

อย่างไรก็ตาม การเข้าสู่ยุคทุนนิยมขุนนางก็เชื่อว่า ฐานะสตรีทุกชนชั้นจะได้รับการยกฐานะมากขึ้น จากทัศนคติของสตรีนิยมสายมาร์กซิสต์ เห็นว่าสิ่งที่สตรีได้รับหลังจากการปฏิวัติประชาธิปไตย คือ สิทธิทางการเมือง อันนี้ ดูเหมือนจะเป็นแค่ยาหอมชโลมใจที่ไม่มีผลทางปฏิบัติเท่าใดนัก เนื่องจากการปลุกจิตวิญญาณที่ถูกเหยียบย่ำมานานนับศตวรรษยังไม่จริงจัง แม้สตรีจะได้รับโอกาสทางการศึกษาเท่าเทียมกับชาย แต่เป็นเพียงกลุ่มผู้มีปัจจัยพอที่จะเข้าถึงได้เท่านั้น เช่น สตรีในกลุ่มชนชั้นศักดินาและชนชั้นกลาง โดยมวลสตรีโพเดียม ยังคงถูกทอดทิ้งให้อยู่ห่างไกลจากการศึกษาอยู่เช่นเดิม จากการมองว่าการศึกษา คือ การค้าโดยตรง ผู้มีเงินเท่านั้นจึงเข้าศึกษาได้

นอกจากนี้ สตรีนิยมสายมาร์กซิสต์ ยังเห็นว่าสตรีชนชั้นล่างถูกขูดรีดอย่างหนักจากการล่มสลายทางเกษตรกรรมที่ล่าหลัง ผลักดันเข้าสู่สังคมนิยมอุตสาหกรรม ทำให้เธอได้กลายเป็นเครื่องจักร ซึ่งทำงานเพื่อความมั่งคั่งของชนชั้นกลาง ที่ผู้กุมอำนาจและผลประโยชน์ ส่วนการจัดตั้งองค์กรสตรีนั้นยังคงไม่ใช่องค์การของสตรีส่วนข้างมากของสังคม (กุหลาบ สายประดิษฐ์ และจิตร ภูมิศักดิ์, 2519)

ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่า การเรียกร้องเพื่อความเท่าเทียมกันของสตรีเพศที่ดูจะมีช่องทางและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้หญิงจำนวนไม่น้อยนั้น แท้จริงแล้วมาจาก โอกาสที่บุรุษเพศผู้ยึดกุมอำนาจหยิบยื่นให้จากสภาพสังคมที่ยังมิได้เปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิง โดยผู้ที่ได้รับประโยชน์ก็

⁴ สำหรับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 5 และบรรพ 6 ว่าด้วยครอบครัวและมรดกนั้น เป็นกฎหมายที่ได้ประกาศใช้มาตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2479 โดยมีบัญญัติทั้งหมด 165 มาตรา ซึ่งประมวลกฎหมายดังกล่าวมีที่มาจากประมวลกฎหมายของประเทศต่างๆ ในยุโรป เช่น ฝรั่งเศส สวิตเซอร์แลนด์ และเยอรมัน โดยต้องการที่จะให้มีการปฏิรูประบบครอบครัวของไทยใหม่ คือ ชายมีภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายได้เพียงคนเดียว

ยังคงจำคั่งอยู่ในชนชั้นกลางและชนชั้นสูงของสังคม ปัญหาของผู้หญิงกลุ่มอื่นๆ ยังมิได้ถูกกล่าวถึง

ดังนั้น การต่อสู้เพื่อความเท่าเทียมทางเพศของสตรีในทุกชนชั้นยังไม่สำเร็จผล การดำเนินการเรียกร้องสิทธิความเสมอภาค จึงยังคงต้องดำเนินต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง ส่งผลให้การรณรงค์ปลุกจิตสำนึกสตรีไทยมิให้เห็นมากขึ้นจากบทความต่างๆ อาทิ

“สตรีทั้งหลายควรจะเรียนวิชาสามัญให้จบหลักสูตรมัธยมแปด เพื่อที่จะมีโอกาสเรียนวิชาชีพชั้นสูงต่อไป...เพราะวิชาชีพนี้แหละจะเป็นเหตุให้สตรีทั้งหลายมีความรู้ความสามารถทำงานเลี้ยงชีพตนเองได้โดยไม่ต้องเป็นคนถ่วงความเจริญของครอบครัวเพราะต้องอาศัยผู้อื่น” (นันทิรา จำภิบาล, 2530 :60)

2.4.3.3 สตรีนิยมในยุคทุนนิยมขยายตัว

การที่พลวัตของโลกได้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่เป็นเสรีมากขึ้น ประกอบกับความพยายามเรียกร้องสิทธิสตรีในช่วงที่ผ่านมาบังเกิดให้เห็นผลในสังคมบ้างแล้ว จึงทำให้บทบาทของสตรีในยุคทุนนิยมขยายตัว มีให้เห็นเด่นชัดมากขึ้น

หลังการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งยิ่งใหญ่ที่มีพื้นฐานการต่อสู้มาจากประชาชน เป็นสำคัญ หรือที่เรียกกันว่าเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ก็ได้เกิดกระแสเรียกร้องจากสตรีขึ้น ทั้งนี้เนื่องจาก การที่สตรีมีบทบาทร่วมขบวนการต่อต้านเผด็จการทหารเคียงบ่าเคียงไหล่กับบุรุษเพศ จึงทำให้สตรีได้เสนอข้อเรียกร้องในฐานะผู้มีส่วนร่วมของการได้มาซึ่งสิทธิ เสรีภาพ และภราดรภาพ โดยข้อเรียกร้องในยุคนี้เป็นเสียงที่ขยายวงครอบคลุมสตรีในทุกระดับชั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้หญิงที่ด้อยโอกาส อย่างกรรมกร

การเรียกร้องในยุคนี้มีความแตกต่างจากในยุคที่ผ่านมา โดยจะดำเนินการผ่านขบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มนักศึกษาหญิงเป็นสำคัญ นอกจากนี้ วัตถุประสงค์ของการเรียกร้องยังได้ก้าวไปสู่อีกระดับ โดยต้องการจะสร้างค่านิยมและทัศนคติเกี่ยวกับฐานะสตรีใหม่ในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ ตัวอย่างการเคลื่อนไหวที่สำคัญ คือ กลุ่มผู้หญิงของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และขบวนการดอกไม้บานของชุมชนนิสิตหญิง คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งแต่ละกลุ่มได้มีการตีพิมพ์เอกสาร และหนังสือเผยแพร่การเรียกร้องสิทธิสตรีอย่างมากมาย

นอกจาก พลังของกลุ่มนิสิต นักศึกษาหญิงแล้ว นักคิดหลายท่านยังได้มีทัศนะสนับสนุนแนวคิดสตรีนิยม จนทำให้กระแสการพัฒนาบทบาทสตรีได้รับการยอมรับมากขึ้น อาทิ กุหลาบ สายประดิษฐ์ ได้วิจารณ์สถานภาพที่ตกต่ำของผู้หญิงไทย และเรียกร้องให้สังคมยอมรับ

ความเท่าเทียมของชายและหญิง โดยเสนอให้แก้ไขความไม่เป็นธรรมที่ต้นเหตุ คือ การครอบครองอำนาจทางเศรษฐกิจของบุรุษไว้เพียงผู้เดียว (กุหลาบ สายประดิษฐ์ และ จิตร ภูมิศักดิ์, 2519)

“ ตราบใดที่สตรีไม่พยายามจะยืนขึ้นด้วยเท้าของตัวเอง และไม่คิดจะพึ่งตัวเองด้วยการทำงาน ด้วยความสำนึกอันแน่วแน่แล้ว ก็เป็นการไร้ประโยชน์ที่สตรีจะเรียกร้องความเสมอภาคระหว่างเพศ การเรียกร้องที่ปราศจากความสำนึกในอันจะพึ่งกำลังของตนเอง ในอันจะสลัดความรู้สึกต่ำต้อยออกไปให้หมดนั้น หากจะได้มาซึ่งความเสมอภาค ก็จะเป็นความเสมอภาคที่ผู้ชายเขาจะเขียนไว้ให้เธอแต่บนแผ่นกระดาษเท่านั้น... ท่านสตรีทั้งหลาย จงออกมายืนเคียงไหล่กับบุรุษเถิด จงก้าวออกมาจากฐานะของช้างเท้าหลัง มาเป็นเท้าหนึ่งของสองเท้าหน้าด้วยกันเถิด”

พลังการเคลื่อนไหวดังกล่าว ส่งผลให้เห็นผลที่เป็นรูปธรรม ทั้งด้านการปรับปรุงกฎหมาย รวมทั้งนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมด้วย โดยทางด้านการปรับปรุงกฎหมายที่ถึงแม้จะได้มีการดำเนินการมาบ้างแล้วในสมัยทูลนิคมขุนนาง แต่ในยุคทูลนิคมขยายตัว กฎหมายได้แสดงให้เห็นความพยายามที่ต้องการจะเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน โดยการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2517 ในมาตราที่ 28 ได้บัญญัติสาระสำคัญเกี่ยวกับสิทธิสตรีว่า “หญิงหรือชายมีสิทธิเท่าเทียมกัน” และ “บทบัญญัติใดๆ ซึ่งกีดไม่ให้ผู้หญิงเท่าเทียมกับผู้ชายแล้ว ให้ยกเลิกให้หมดภายในสองปีตั้งแต่วันประกาศรัฐธรรมนูญ” (ภัสสร ลิมานนท์, 2542)

สำหรับด้านเศรษฐกิจและสังคม สตรีก็เป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาให้เกิดศักยภาพของประเทศด้วย โดยเมื่อพิจารณาจาก “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ” ได้มีการระบุเรื่องการพัฒนาสตรี ตั้งแต่ฉบับที่ 3 เป็นต้นมา ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

- ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2515-2519) เรื่องการวางแผนครอบครัว ได้เน้นให้สตรีเป็นกลุ่มเป้าหมาย และให้มีการดำเนินงานเรื่องอนามัยแม่และเด็กด้วย
- ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-2524) ระบุให้สตรีเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ต้องเร่งพัฒนาทั้งด้านการศึกษา การมีงานทำ และการฝึกอาชีพ พร้อมทั้งให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่ขัดความเป็นธรรม และสิทธิเสมอภาคสตรีประกอบกับให้เน้นการคุ้มครองแรงงานสตรีด้วย
- ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525-2529) ระบุสภาพปัญหาของสตรีชัดเจนขึ้น มีการระบุให้สตรีเป็นกลุ่มเป้าหมายพิเศษในการพัฒนาสังคม ทั้งนี้เพราะเป็นครั้งแรกที่ได้มีการจัดทำแผนพัฒนา

- สตรีระยะยาว (พ.ศ.2522-2544) ขึ้น นอกจากนี้ ยังระบุให้มีการจัดทำแผนงานสตรีระยะ 5 ปี ควบคู่ไปกับแผนพัฒนาฯ ของชาติ พร้อมทั้งให้มีการจัดตั้งองค์กรสตรีระดับชาติมีสถานภาพถาวรด้วย
- ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534) เลิกเน้นสตรีเป็นกลุ่มเป้าหมายพิเศษ และยังคงเน้นการวางแผนครอบครัว รวมทั้งอนามัยแม่และเด็กอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังสนับสนุนบทบาทสตรีให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจระดับครอบครัว ชุมชนและสังคมด้วย
 - ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) ไม่มีการพูดถึงสตรีโดยตรง แต่ได้รวมไว้ในประเด็นสวัสดิการแรงงาน เช่น ให้มีศูนย์ดูแลเด็กสำหรับคนงานในโรงงาน สนับสนุนให้แรงงานหญิงและเด็ก มีโอกาสพัฒนาตนเองในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งเพิ่มสิทธิแก่แรงงานหญิงในการลาคลอดและอภิบาลบุตร ซึ่งมีผลสำเร็จในปี 2539 ที่มีกฎหมายให้เพิ่มวันลาคลอดเป็น 90 วัน รวมทั้งเร่งรัดการปราบปรามโสเภณีเด็ก ทั้งชายและหญิงด้วย
 - ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) มีประเด็นเกี่ยวกับสตรีมากเป็นประวัติการณ์จากการเปิดกว้างให้ประชาชนมีส่วนร่วม มีการคำนึงถึงสิทธิสตรีว่า เป็นเรื่องสิทธิมนุษยชนที่ห้ามมองประเด็นสตรีเชื่อมโยงกับมิติต่างๆ อย่างกว้างขวางและครอบคลุม ทั้งมิติความเสมอภาค การพัฒนาและสันติภาพ ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของงานพัฒนาสตรีในระดับสากล

ในส่วนของ “แผนพัฒนาสตรีระยะยาว” แผนแรก (พ.ศ.2522-2544) ที่ได้เริ่มขึ้นในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 นั้น คณะทำงานได้มองงานพัฒนาสตรีเป็นการพัฒนาคนและสังคมโดยตรง โดยมีแนวคิดพื้นฐาน คือ ความเสมอภาคที่ผู้หญิงต้องได้รับความเป็นธรรม และไม่ถูกเลือกปฏิบัติ เพราะความเป็นเพศหญิง หรืออีกนัยหนึ่ง คือ ไม่ควรใช้เพศเป็นเงื่อนไขตัดสินความสามารถหรือไม่สามารถ (ศรีสว่าง พัววงศ์แพทย์, 2543)

แผนฉบับนี้ มียุทธศาสตร์หลัก คือ ให้โอกาสอันเท่าเทียมกันที่ผู้หญิงพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นมิติสิทธิที่ต้องมีกฎหมาย

รับรอง และมิติที่ไม่ต้องมีกฎหมายรับรอง เช่น มิติที่เกี่ยวกับอคติทางเพศที่ทั้ง “ฝังลึก” และ “แอบแฝง” อยู่ในสังคมทั้งในค่านิยมและพฤติกรรม

ผลสำเร็จจากการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสตรีระยะยาวที่สำคัญ คือ ในปี 2532 รัฐบาลได้ออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย การส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ โดยระเบียบดังกล่าวทำให้ คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ หรือ กกส. เป็นองค์กรกลางของรัฐในการทำหน้าที่ ส่งเสริมและประสานงานนโยบายที่เกี่ยวกับสตรีมีสภาพาว ซึ่งสามารถทำงานต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

ต่อมา ทางคณะกรรมการฯ ได้เห็นควรมีการทบทวนแผนพัฒนาสตรีระยะยาว ฉบับที่ 1 เพื่อให้เนื้อหาสาระมีทิศทางสัมพันธ์กับสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งการทบทวนดังกล่าวส่งผลให้เกิดแผนพัฒนาสตรีระยะยาว ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2535-2554) ขึ้น แผนดังกล่าวได้มีผลที่เป็นรูปธรรม โดยส่งผลให้เกิดการปรับปรุงเนื้อหาหลายหมวดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่มีผลบังคับใช้วันที่ 11 ตุลาคม ปีเดียวกันด้วย

หมวด 1 มาตราที่ 5 บัญญัติว่า ประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิด เพศ หรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน

หมวด 3 มาตราที่ 30 บัญญัติว่า บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่อง ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้

และหมวด 5 มาตราที่ 80 ยังกำหนดว่ารัฐคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน ส่งเสริมความเสมอภาคหญิงชาย เสริมสร้างความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว

การพัฒนาบทบาทสตรีในยุคทุนนิยมขยายตัวนี้ นอกจากพลังของกลุ่มนักศึกษา นักคิด รวมไปถึงจนถึงนโยบายและองค์กรของรัฐจะมีส่วนช่วยส่งเสริมแล้ว องค์กรเอกชนอีกจำนวนมากยังได้เข้าร่วมพัฒนาบทบาทสตรี รวมทั้งให้คำปรึกษาและให้ความช่วยเหลือสตรีที่มีปัญหาในด้านต่างๆด้วย องค์กรเอกชนเหล่านี้ นับว่ามีส่วนอย่างมากที่ทำให้สิทธิสตรีไทยได้รับการปกป้องและทำให้สถานภาพได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

นอกจากนั้น การพัฒนาบทบาทสตรีไทยยังได้รับแรงกระตุ้นจากการเคลื่อนไหวในหลายประเทศทั่วโลกอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นการไหลเข้ามาของอิทธิพลตะวันตก ที่ก่อให้เกิดการรับรู้ประวัติก่อต่อสู้เรียกร้องของสตรีร่วมกันแล้ว ยังรวมถึงการที่ประเทศไทยเองเริ่มต้นตัวในเรื่องการพัฒนาสตรี จากการเข้าร่วมในปฏิญญาปักกิ่งปี 2538 ในอันที่จะร่วมดำเนินนโยบายความเสมอภาคการพัฒนา และสันติภาพร่วมกันในระดับสากล (วันทนีย์ วาสิกะสิน, 2543)

ปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ทำให้บทบาทสตรีไทยได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง คือ การที่ผู้หญิงเลือกที่จะคว้าโอกาสทางการศึกษาด้วยตนเอง ความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ จึงส่งผลให้ผู้หญิงมีโอกาสรับรู้ถึงความเป็นไปต่างๆนอกบ้านมากยิ่งขึ้น มีโอกาสได้คิดเรื่องทีนอกเหนือจากเรื่องครอบครัว มีโอกาสเลือกสิ่งๆที่ตัวเองต้องการ รวมทั้งสามารถเขียนสิ่งที่ตนเองต้องการต่อสาธารณะชนมากขึ้น (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545)

อย่างก็ตาม ถึงแม้สตรีจะได้รับการยอมรับมากขึ้นในปัจจุบัน แต่ในสภาพสังคมที่มีค่านิยมเชิงซ้อน (Double Standard)⁵ อยู่ในสังคมชายเป็นใหญ่ อย่างในสังคมไทย การปฏิบัติที่ลำเอียง และการเลือกปฏิบัติก็ยังคงมีอยู่ และยังคงเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาบทบาทสตรีและการสร้างความเจริญก้าวหน้าของสังคมโดยรวม ทั้งนี้ เนื่องจาก ทรัพยากรมนุษย์ของไทยจะยังไม่มีโอกาสพัฒนาได้อย่างเต็มที่ตามควรแก่ศักยภาพของตน (วันทนีย์ วาสิกะสิน, 2543)

ดังนั้น การจะปลดปล่อยผู้หญิงจากรากแก้วของการเอารัดเอาเปรียบที่อองกามเป็นต้นไปไม่ยักยอกอยู่ในปัจจุบัน (ธีรนาถ กาญจนอักษร, 2542) จึงต้องร่วมกันสนับสนุนให้ผู้หญิงมีความเสมอภาคในความเป็นมนุษย์ มีความเสมอภาคในโอกาสที่จะพัฒนาศักยภาพตนเองอย่างเต็มที่กำลัง และมีอิสระที่จะดำเนินชีวิตอย่างต่อเนื่องต่อไป

2.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชลธิชา พันธุ์พานิช (2537) ศึกษาเรื่อง “ สิทธิคุณค่าของความเป็นมนุษย์กับการประกวดนางงาม : ทักษะของผู้บริหารมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร” เพื่อศึกษาสถานภาพของสตรีไทย โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์สิทธิคุณค่าของสตรีไทยกับการประกวดนางงามและทักษะของผู้บริหารมหาวิทยาลัยต่อการที่นักศึกษาในมหาวิทยาลัยเข้าประกวดนางงาม

ผลจากการวิจัย พบว่า ผู้บริหารมหาวิทยาลัยไม่แน่ใจต่อเรื่องดังกล่าว ซึ่งผู้วิจัยอธิบายว่าสังคมปัจจุบันอยู่ในกระแสทุนนิยม ผู้บริหารมหาวิทยาลัยจึงไม่ได้ออกมาคัดค้านการประกวดนางงามอย่างชัดเจนมากนัก

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเรื่องนี้ยังเสนอแนะว่ามหาวิทยาลัยควรเป็นหลักให้กับสังคมโดยหันมาสนใจกระบวนการประกวดนางงามและให้ข้อเท็จจริงกับนักศึกษา เพื่อทำความเข้าใจว่าการประกวดนางงามเป็นเครื่องมือทางการค้าและผู้เข้าประกวดเป็นสื่อของการโฆษณาสินค้า

⁵ ค่านิยมเชิงซ้อน (Double Standard) ในสังคมไทย เป็นค่านิยมที่เป็นมาตรฐานในการกำหนดศักยภาพ บทบาท การประพฤติปฏิบัติของหญิงชายแตกต่างกัน โดยพฤติกรรมหรือการประพฤติในเรื่องเพศของหญิงและชายที่แตกต่างกันในกรณีเดียวกัน ได้แก่ การมีความสัมพันธ์ทางเพศก่อนสมรส (Premarital Sexual Intercourse) หรือ การนอกใจคู่สมรส ถ้าชายประพฤติสังคมไม่ประณามเท่ากับผู้หญิงปฏิบัติ ค่านิยมเชิงซ้อนทั้งสองลักษณะนี้เป็นเหตุให้เกิดปัญหาครอบครัวและปัญหาสังคมตามมา

เท่านั้นเอง มหาวิทยาลัยจึงควรกำหนดเป็นกฎไว้ว่าห้ามนักศึกษาเข้าประกวดนางงาม หากใครประกวดต้องลาออกจากการเป็นนักศึกษา

ในทศวรรษของผู้วิจัยเรื่อง “ เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยการผลิตนางงาม : กรณีศึกษาการประกวดนางสาวไทย ” มีความเห็นว่างานวิจัยของชลธิชา พันธุ์พานิช นั้นผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลในเรื่องการตกเป็นสื่อโฆษณาสินค้าของตัวนางงามมาอ้างอิงกับงานวิจัยของผู้วิจัย เพื่อทำให้เห็นกระบวนการกลายเป็นสินค้าของนางงามได้ชัดเจนขึ้น

อังครศ บุญทองล้วน (2539) ได้ศึกษาถึงกระบวนการการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ความงามทางสรีระของผู้หญิงในสังคมไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีการประกวดนางสาวไทย เพื่อศึกษาว่าการประกวดนางสาวไทยมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงความคิดต่อเรื่องนี้อย่างไร และเกิดผลกระทบอย่างไรต่อการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์นี้ ผลการวิจัยพบว่า ภาพลักษณ์ความงามทางสรีระของผู้หญิงในสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปตามการประกวดนางสาวไทยในแต่ละยุคสมัย ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่านั่นคือการที่ผู้หญิงในสังคมไทยเป็นแบบอย่างความงามในอุดมคติของสังคม ซึ่งในงานวิจัยของอังครศ บุญทองล้วนนี้ ถือเป็นข้อมูลพื้นฐานส่วนหนึ่งที่ผู้วิจัยสามารถนำไปปรับใช้กับงานวิจัยของผู้วิจัยกล่าวคือการเชื่อมโยงไปถึงกระแสทุนนิยมที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงนางสาวไทยไปสู่สินค้า ซึ่งภาพลักษณ์ความงามทางสรีระก็เป็นองค์ประกอบหนึ่งของสินค้าซึ่งก็คือตัวนางสาวไทย

สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล (2531) ได้ศึกษาเรื่องการประกวดนางสาวไทยตั้งแต่ปี 2477-2530 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการศึกษาถึงการปรับเปลี่ยนบทบาททางสังคมของสตรีไทยที่มีผลต่อการประกวดนางสาวไทย ลักษณะการจัดประกวดนางสาวไทยในแต่ละยุคตลอดจนปัญหาและผลกระทบที่มีต่อการประกวดเองและต่อสังคม ผลจากการวิจัยพบว่าบทบาทของสตรีเปลี่ยนไปหลังจากการศึกษาแบบตะวันตกในสมัยรัชกาลที่ 5 ส่งผลให้สตรีมีความกล้าแสดงออกด้วยวิธีการต่างๆ มากขึ้น การประกวดนางสาวไทยในยุคแรกๆ จึงมีผู้ให้ความสนใจอย่างมาก และการประกวดนางสาวไทยก็พัฒนาขึ้นเรื่อยๆ ตามบทบาทของสตรีที่มีมากขึ้นในสังคม ตั้งแต่ในยุคที่ 2 ที่สตรีผู้เป็นนางสาวไทยมีบทบาทในการประชาสัมพันธ์ประเทศในระดับนานาชาติ และพัฒนาเป็นเชิงพาณิชย์เมื่อผู้หญิงมีบทบาทสำคัญในการจูงใจให้คนหันมาใช้สินค้าที่มีความงามของผู้หญิงเป็นตรารับประกันได้และการประกวดนางสาวไทยมีผลให้ผู้ที่ได้รับตำแหน่งมีโอกาสทางสังคมที่ดีและมีโอกาสได้คู่ครองที่ดี

งานวิจัยของสุพัตรา กอบกิจสุขสกุล ทำให้ผู้วิจัยเห็นพัฒนาการที่ชัดเจนของการประกวดนางสาวไทย และได้รับรู้ข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ของการประกวดนางสาวไทยมาจนถึงปี พ.ศ. 2530 ซึ่งกระแสทุนนิยมทวีความรุนแรงขึ้น ซึ่งจะเป็พื้นฐานข้อมูลให้ผู้วิจัยวิเคราะห์

ต่อมาถึงปัจจุบันว่ากระแสนิยมที่มีมากขึ้นกว่าเดิมจะส่งผลอย่างไรต่อการประกวดนางสาวไทยในปีต่อๆ มาจนถึงปัจจุบัน

ไพโรจน์ คงทวีศักดิ์ (2548) ทำการศึกษาเรื่อง “เมื่อคนกลายเป็นสินค้าผ่านกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า” ที่ค้าขายอยู่ในไนท์บาซาร์ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษาปัจจัยผลักดันให้อาข่าจำนวนไม่น้อยต้องลงมาสู่เมืองเชียงใหม่ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ราบและบนดอย อาทิ การเกิดโครงการพัฒนาทางเศรษฐกิจทั้งภาครัฐและเอกชนในปี 2513 ผลักดันให้อาข่าลงมาหาโอกาสในการทำงาน เพื่อตามกระแสเศรษฐกิจที่ใช้เงินตราเป็นหลักให้ได้ และการที่สื่อโทรทัศน์หลังไหลเข้าสู่แดนดอย ก็เป็นปัจจัยจูงใจอีกประการหนึ่งที่ทำให้อาข่าหลังไหลสู่เมืองมากขึ้น โดยเฉพาะในพื้นที่ไนท์บาซาร์ของเชียงใหม่ที่เป็นชุมชนของอำนาจที่เป็นศูนย์กลางการค้าขายของเมือง มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่หลงมนต์เสน่ห์ของตลาดกลางคืนที่เป็นแหล่งรวมผลิตภัณฑ์พื้นบ้านต่างๆ ประเภทเป็นช่องทางทำกินอย่างดีของอาข่า โดยพวกเขาจะขายของที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของตน การแต่งกายที่แสดงถึงวัฒนธรรมของตนเป็นเครื่องดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มักจะชอบถ่ายรูปกับพ่อค้าแม่ค้าชาวอาข่าที่เดินเร่ขายของอยู่ และพบว่าพ่อค้าแม่ค้าที่แต่งชุดพื้นเมืองอาข่า นั้นขายดีกว่าอาข่าในเครื่องแต่งกายทันสมัยจนเกิดการแต่งกายเลียนแบบอาข่าขึ้น สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไปกระตุ้นให้คนแข่งขันกันหาเงินตรามาเลี้ยงชีพทุกวิถีทาง ไม่เว้นแม้กระทั่งการนำอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์มาเป็นสินค้าด้วย

งานวิจัยของ ไพโรจน์ คงทวีศักดิ์ แสดงให้เห็นว่ากระบวนการกลายเป็นสินค้าเกิดขึ้นได้ แม้แต่ในอัตลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์ซึ่งบางคนอาจคาดไม่ถึง เปรียบเสมือนความงามของการประกวดนางสาวไทยที่สามารถผันแปรไปเป็นสินค้าได้เช่นกัน

ทวิช จตุรพฤกษ์ (2548) ทำการศึกษาเรื่อง “พรมแดน อัตลักษณ์และกระบวนการกลายเป็นสินค้า : การเมืองวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในบริบทการท่องเที่ยว” โดยมีจุดประสงค์ที่ต้องการให้เห็นว่าความเจริญด้านวัตถุและระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมส่งเสริมให้เกิดกระบวนการกลายเป็นสินค้าของชาวเขา ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในบริบทของการท่องเที่ยวผ่าน “ปางมะผ้า” พื้นที่ชายแดนที่ยังคงความสวยงามของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติอยู่ กล่าวคือในปี 2530 ที่ธุรกิจการท่องเที่ยวเติบโตขึ้นมากในประเทศไทย จุดขายอย่างหนึ่งของการท่องเที่ยวก็คือ ความสวยงามตามสภาพธรรมชาติของภูมิประเทศและชาวเขาได้กลายเป็นสินค้าอย่างหนึ่งที่ขายดี ด้วยความไม่เหมือนใครของกลุ่มชาติพันธุ์บนภูเขาทำให้ทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติที่เข้ามาท่องเที่ยวสนใจที่จะเข้าไปสัมผัส ความจริงแท้ของวัฒนธรรมชนเผ่า ซึ่งประสบผลสำเร็จอย่างดี

ชาวเขาที่ปรับตัวทันต่อกระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจถูกผูกขาดกับบริษัทเอกชน ในการนำนักท่องเที่ยวเที่ยวชมในพื้นที่ของตน ชมชีวิตความเป็นอยู่ของคนกลุ่มชาติ

พันธของตัวเอง ขายสินค้าตามที่พิกัดทะเลและจุดชมวิวต่างๆ เรียกว่านำวัฒนธรรมของตนมาเป็นสินค้าแลกเปลี่ยนตรา มีการนำเอาอัตลักษณ์ของตนมาผลิตเป็นสินค้าต่างๆ เริ่มแรกเป็นสินค้าพื้นบ้าน เช่น ผ้าทอ ที่มีสัญลักษณ์เขียวหมาหรือลายพื้นบ้านของตนเอง แต่ต่อมาได้มีการผลิตเป็นสินค้าอื่น เช่น ของใส่แว่นตา กระเป๋า ซองใส่มือถือ โดยมีสัญลักษณ์ของตนประทับอยู่ ซึ่งทำให้ขายดีมากขึ้น ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่าระบบเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันกันอย่างรุนแรงส่งผลให้การท่องเที่ยว การบริโภค และความหมายเชิงวัฒนธรรมขยายตัวมากขึ้น ทำให้เกิดกระบวนการกลายเป็นสินค้าในอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ จนส่งผลให้ภาวะการตลาดของสินค้าชาติพันธุ์แข่งขันกันอย่างเข้มข้น และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เคยเป็นเอกเทศเริ่มจะพร่าเลือนลงทุกที

งานวิจัยของทวิช จตุรพรฤกษ์ เป็นตัวอย่างที่ดีงานหนึ่งของผู้วิจัย ที่จะทำให้เห็นกระบวนการกลายเป็นสินค้าแจ่มชัดขึ้นว่าจุดเริ่มต้นและพัฒนาการอย่างไร และเป็นการต่อยอดให้เห็นอย่างชัดเจนว่ากระบวนการกลายเป็นสินค้านี้สามารถแทรกซึมจนมีบทบาทโดดเด่นได้ในทุกๆ กิจกรรมของสังคม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิวัฒนาการการประกวดนางสาวไทยยุคที่ 1 และยุคที่ 2

การศึกษาวิวัฒนาการของการประกวดนางสาวไทย ที่จะถูกนำเสนอในบทนี้นั้น นอกจากจะทำให้เห็นภาพผลกระทบต่อนื่องจากการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการขยายตัวของระบบทุนนิยม และวิวัฒนาการการให้ค่าความงามและบทบาทสตรีในสังคมไทยที่ส่งผลต่อลักษณะของการประกวดนางสาวไทยในแต่ละช่วงแล้ว ยังจะช่วยให้สามารถทราบถึงการเปลี่ยนแปลงการประกวดนางสาวไทยในแง่มุมต่างๆ ผ่านกลุ่มบุคคลหลักที่เกี่ยวข้องของการวิจัยด้วย

ทั้งนี้ ในภาพรวม พบว่า สังคมโลกมีการจัดประกวดสาวงามขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อปี 1184 ก่อนคริสต์ศักราช เมื่อเจ้าชายปารีสได้มอบแอมเบเป็ลทองคำให้แก่เทพธิดาวีนัส ซึ่งในขณะนั้นได้รับการตัดสินว่าเป็นสตรีที่งามที่สุดในโลก ต่อมา ได้มีการจัดการประกวดนางงามขึ้นอีกในปี พ.ศ. 2359 ณ เมือง สเปนในประเทศเบลเยียม และได้รับความนิยมเรื่อยมาจนมีการจัดประกวดนางงามอเมริกา มิสยูเอสเอ และมิสเวิลด์ (ชลธิชา พันธุ์พานิช, 2537 : 27) การจัดประกวดนางงามในประเทศพัฒนาแล้ว ถือได้ว่าเป็นการจุดประกายความต้องการของผู้คนที่จะได้ยลโฉมความงามของหญิงสาวที่มีคุณสมบัติเพียบพร้อมทั้งรูปร่าง หน้าตา ผิวพรรณ ประกอบกับ ความใคร่รู้ของผู้คนที่ต้องการเห็นหญิงสาวผู้มีความงามเป็นเลิศกว่าผู้หญิงคนใด จึงทำให้การประกวดเพื่อค้นหาสาวงามทั้งในประเทศและทวีปต่างๆ ทั่วโลก เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างมาก

สำหรับการจัดการประกวดสาวงามในประเทศไทยนั้น พบว่า ก่อนที่จะมีการจัดการประกวดอย่างเป็นทางการ แนวคิดในการคัดเลือกหญิงสาวที่มีความงามเป็นเลิศนั้นมีมานานแล้ว โดยการประกวดประชันเกิดขึ้นจากการยอมรับ และการกล่าวขานของคนในสังคมในเรื่องกิตติศัพท์ความงามกันปากต่อปาก ซึ่งผู้คนที่ชื่นชมรับหน้าที่เป็นกรรมการตัดสินอย่างไม่เป็นทางการ แต่สำหรับการประกวดอย่างเป็นทางการ ดังเช่น การประกวดนางสาวไทยหรือการประกวดนางสาวสยามในสมัยนั้นเกิดขึ้น และได้แรงบันดาลใจจากกลุ่มนักศึกษาปัญญาชนและชนชั้นสูงของไทยที่มีโอกาสไปศึกษาต่อยังต่างประเทศ โดยได้พบเห็นการจัดการประกวดสาวงาม จึงนำพาอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากโลกตะวันตกมาสู่ประเทศตน

การได้รับอิทธิพลจากชาติตะวันตกในเรื่องการประกวดสาวงามดังกล่าว ทำให้ชนชั้นปกครองของไทยได้จัดการประกวดสาวงามขึ้นเป็นครั้งแรกในงานฉลองรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2477 โดยในขณะนั้น ถือได้ว่าเป็นกิจกรรมรูปแบบใหม่ของสังคมไทยที่เกิดขึ้นภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง และเรียกการประกวดครั้งนี้ว่า “การประกวดนางสาวสยาม” ทั้งนี้ การจัดการประกวดมีวัตถุประสงค์หลักทางการเมืองมากกว่าเพื่อความบันเทิงใจ โดยคณะกรรมการต้องการที่จะดึงดูดความสนใจของประชาชนให้มาร่วมงานฉลองรัฐธรรมนูญ และ

ค้นหาสาวงามที่จะมาเป็นตัวแทนของรัฐบาล เป็นศรีสง่าแก่รัฐธรรมนูญในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองการปกครองแนวใหม่ (ประชาธิปไตย) นอกจากนี้ ยังมุ่งส่งเสริมนโยบายการสร้างชาติ และพัฒนาคุณภาพสตรีไปพร้อมกันด้วย ผลจากการจัดประกวดนางสาวสยามในครั้งนั้น พบว่าประชาชนให้การตอบรับเป็นอย่างดี จนทำให้กิจกรรมการจัดการประกวดนางสาวสยามมีมาอย่างต่อเนื่อง โดยในภายหลังได้มีการเปลี่ยนชื่อเป็น “การประกวดนางสาวไทย” ตามชื่อประเทศแทน ซึ่งการประกวดก็ยังคงได้รับความนิยมเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

ถึงแม้ จะมีการจัดประกวดนางสาวไทยขึ้นทุกปี โดยอาจจะหยุดลงชั่วคราวในช่วงที่มีความผันผวนทางการเมือง แต่ด้วยสภาพการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองที่เปลี่ยนไป ส่งผลโดยตรงให้การประกวดนางสาวไทยเกิดการปรับเปลี่ยนคุณลักษณะหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นวัตถุประสงค์ รูปแบบการจัดการประกวด หรือแม้กระทั่งคุณสมบัติของสาวงามที่ได้รับตำแหน่ง โดยการปฏิบัติหน้าที่ของเธอแตกต่างกันออกไปอย่างมีเอกลักษณ์และน่าสนใจในแต่ละยุคสมัย การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดแบ่งการประกวดนางสาวไทยออกเป็น 4 ยุค ซึ่งแตกต่างกันตามคุณลักษณะของการจัดการประกวด ดังนี้

- ยุคที่ 1 *นางสาวไทยตัวแทนแห่งรัฐธรรมนูญ* (พ.ศ. 2477 – 2483 และ พ.ศ. 2491-2497) โดยจัดการประกวด เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ในเรื่องรัฐธรรมนูญ
- ยุคที่ 2 *นางสาวไทยตัวแทนแห่งสยามประเทศ* (พ.ศ. 2507-2515) โดยจัดการประกวด เพื่อประชาสัมพันธ์ประเทศในระดับนานาชาติ
- ยุคที่ 3 *นางสาวไทยตัวแทนสาวไทยในระดับสากล* (พ.ศ. 2527-2542) โดยจัดการประกวด เพื่อเฟ้นหาตัวแทนประกวดในเวทีนางงามจักรวาล
- ยุคที่ 4 *นางสาวไทยตัวแทนแห่งศักดิ์ศรีสตรีไทย* (พ.ศ. 2543 - ปัจจุบัน) โดยจัดการประกวด เพื่อสรรหาสาวงามปฏิบัติหน้าที่เป็นทูตวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว

ทั้งนี้ การศึกษาในแต่ละยุคจะแบ่งหัวข้อย่อยออกเป็น 3 ส่วนหลัก คือ (1) *วัตถุประสงค์ในการจัดการประกวด* เพื่อแสดงให้เห็นถึงผลที่ต้องการจะได้รับจากการจัดประกวดในแต่ละยุค โดยในส่วนดังกล่าวจะนำไปเชื่อมโยงกับพัฒนาการทางเศรษฐกิจ เพื่อทำการวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นจากการขยายตัวของทุนนิยมต่อไปในบทที่ 5 (2) *กลุ่มบุคคลหลักในการจัดการประกวด* อันได้แก่ผู้จัดการประกวด และผู้สนับสนุนการจัดการประกวด การศึกษาจะนำเสนอการเปลี่ยนแปลงบทบาทของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องในแต่ละยุค ซึ่งในส่วนนี้จะนำไปวิเคราะห์บทบาทของชนชั้นนำต่อการกำหนดความต้องการของสังคม และการกำหนดอุดมการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงต่อไป (3) *ผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวไทย* โดยพิจารณาตั้งแต่เจตจำนงค์ในการเข้าประกวด คุณสมบัติและหลักเกณฑ์การตัดสิน รางวัลที่ได้รับ การปฏิบัติภารกิจ ไปจนถึงชีวิตหลังจากพ้นตำแหน่ง ซึ่ง

การศึกษาดังกล่าวจะนำไปใช้วิเคราะห์ในบทที่ 5 ในส่วนที่ต้องการจะแสดงให้เห็นกระบวนการ กลายเป็นสินค้าของความงาม เมื่อมีการดำเนินการผ่านการกำหนดมูลค่า และการซื้อขาย

3.1 ยุคที่ 1 นางสาวไทยตัวแทนแห่งรัฐธรรมนูญ (พ.ศ. 2477 - 2483 และพ.ศ. 2491 - 2497)

กลุ่มปัญญาชนจากชนชั้นกลางที่เป็นผลผลิตในการพัฒนาคนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการปกครอง เพื่อพวกเขาได้มีส่วนร่วมในสถาบันการปกครองนั้นๆด้วย และจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกอันเป็นตัวเร่งให้มีการเปลี่ยนแปลง ทำให้กลุ่มปัญญาชนที่ได้รับอิทธิพลตะวันตกในนาม “คณะราษฎร” (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2534) กระทำการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มาเป็นระบอบประชาธิปไตย โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดได้สำเร็จ ทั้งนี้ ในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานรัฐธรรมนูญการปกครองเป็นการชั่วคราว และต่อมาได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม ซึ่งเรียกว่า “รัฐธรรมนูญฉบับถาวร” ในวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 (ส.พลายน้อย, 2543)

ทางรัฐบาลหรือคณะราษฎรในสมัยนั้น เห็นควรให้มีการจัดงานพิธีรับรัฐธรรมนูญขึ้น โดยในปีแรกกำหนดจัดขึ้นเป็นเวลา 3 วัน วันแรก คือ วันที่ 10 ธันวาคม เป็นงานพระราชพิธีพระราชทานรัฐธรรมนูญ ส่วนอีก 2 วัน คือ วันที่ 11 - 12 ธันวาคม จัดให้เป็นวันของการเฉลิมฉลอง และการจัดแสดงมหรสพต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ลิเก ละคร โขน จั๊ว เพลงจำอวด ภาพยนตร์ และการบรรเลงเครื่องดนตรี พิณพาทย์จากกระทรวงวัง และกระทรวงกลาโหม จนเพียงคืนยังจัดให้มีการจุดดอกไม้ไฟ ซึ่งนับว่าเป็นงานเฉลิมฉลองที่ยิ่งใหญ่เกรียงไกร เพื่อให้ประชาชนเทิดทูนและตระหนักถึงคุณค่าความหมายแห่งรัฐธรรมนูญ (ส.พลายน้อย, 2543 :128)

แต่เนื่องจากการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และหลัก 6 ประการของคณะราษฎรอันประกอบไปด้วย (1) การรักษาความเป็นเอกราชของชาติ (2) การรักษาความปลอดภัยภายในชาติ (3) การรักษาความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในด้านเศรษฐกิจ (4) การให้สิทธิเสมอภาคกันแก่ราษฎร (5) การให้เสรีภาพและอิสรภาพแก่ราษฎร (6) การให้การศึกษาแก่ราษฎร รวมกับความรู้พื้นฐานทางการเมือง ยังเป็นเรื่องใหม่มากสำหรับประชาชนในสมัยนั้น จึงทำให้เกิดความสับสนวุ่นวาย การเข้าใจผิดกันมากในวงกว้าง เช่น เรียกรัฐธรรมนูญว่าเป็นลูกมะขุน บ้างก็บอกว่ารัฐธรรมนูญเป็นคน โดยเป็นลูกชายของพระยาพหลพลพยุหเสนา หัวหน้าคณะผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง (ชาติประภิตนันทการ, 2548) หรือแม้แต่เป็นเพียงแค่วาน 2 ชั้น ไม้วางคัมภีร์ของท่านอาจารย์ไว้สำหรับเทศน์ก็มี (ส.พลายน้อย, 2543) ด้วยเหตุนี้ทางคณะราษฎร จึงเห็นความสำคัญเร่งด่วนในการสร้าง

ความเข้าใจอย่างถูกต้องให้กับประชาชน ประกอบกับความต้องการที่จะปลูกฝัง ความศรัทธา ความรัก ความเทิดทูนรัฐธรรมนูญไว้สูงสุด และให้ประชาชนยึดถือปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด จึงส่งผลให้ในปีต่อมา มีการจัดเฉลิมฉลองรัฐธรรมนูญที่ยาวนานขึ้น โดยถือได้ว่าเป็นการฉลองที่ยาวนานที่สุดก็ว่าได้ การเฉลิมฉลองกินระยะเวลาถึงครึ่งเดือนตั้งแต่วันที่ 28 พฤศจิกายน ถึง 12 ธันวาคม พ.ศ. 2476 พร้อมทั้ง ได้เพิ่มสถานที่จัดงานจากเดิมที่สนามหลวง ได้ขยายไปในส่วนของวังสราญรมย์ ท่าราชวรดิฐ และเขาดินวนา (ชาติรี ประภิตนทการ, 2548)

3.1.1 วัตถุประสงค์ในการจัดการประกวด

การสร้าง ความเข้าใจในเรื่องการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จึงทำให้มีการจัดงานการเฉลิมฉลองซึ่งได้มีการแทรกเรื่องราวของรัฐธรรมนูญ และหลัก 6 ประการ ไว้ในทุกๆ กิจกรรมที่เกิดขึ้น ตั้งแต่ การตกแต่งร้านรวง การจัดการประกวดเรียงความ การประกวดปาฐกถา การประกวดบทเพลงและกวี การประกวดละคร ไปจนถึงการละเล่นต่างๆ ก็ล้วนจัดให้อยู่ภายใต้หลักการเดียวกัน ไม่เว้นแม้กระทั่งเวทีการประกวดสาวงามระดับชาติ อย่างเวทีการประกวดนางสาวสยาม (นางสาวไทย) ก็ถูกนำมาเป็นสื่อในการประชาสัมพันธ์ เพื่อเชิดชูค่านิยมทางการเมือง การปกครองแนวใหม่ด้วยเช่นกัน ถึงขนาดมีผู้กล่าวว่าคณะราษฎรจัดการประกวดนางสาวสยามขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือดึงคนให้มารู้จักกับรัฐธรรมนูญ (ชาติรี ประภิตนทการ, 2548) ดังความเห็นของ พ.อ.หลวงเชวงศักดิ์สงคราม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยสมัยนั้นว่า “เพียงแต่จัดให้มีลีกกลางแปลง และงานออกร้านขายของ และยิงบิงโก หรือท่องควนรตไฟเล็กที่คนเคยเห็นจำเจอยู่ตลอดมานั้น ยังไม่ดึงดูดใจคนให้มาเที่ยวงานฉลองรัฐธรรมนูญได้เต็มที่เขาคิดได้และเห็นว่าจะสามารถทำให้คนเลื่อมใสรัฐธรรมนูญได้มากที่สุดก็จริงนี้...เราจะจัดการประกวดนางงามในงานฉลองรัฐฯคราวนี้...ที่มีชื่อว่า นางสาวสยาม” (ทานตะวัน, 2508 :49-50) ซึ่งนับว่าเป็นไปตามจุดประสงค์ของทางคณะราษฎรทุกประการ โดยพบว่า ในปี 2477 ปีที่ 3 ของงานฉลองรัฐธรรมนูญ เป็นการเปิดหน้าประวัติศาสตร์ตำนาน “การประกวดนางสาวไทย” เพราะเป็นปีแรก ของการจัดการประกวดประชันความงามของสาวงามทั่วทั้งแดนสยามในชื่อการ “ประกวดนางสาวสยาม” โดยได้รับเสียงตอบรับอย่างดีเกินคาดจากประชาชนชาวไทย จนถือว่าเป็นกิจกรรมใหญ่ และกลายเป็นกิจกรรมหลักในงานฉลองรัฐธรรมนูญที่มีผู้ให้ความสนใจตั้งตารอคอย การประกวดเป็นจำนวนมาก รัฐบาลจึงดำเนินการจัดการประกวดเรื่อยมา

ซึ่งการจัดการประกวดนางสาวไทยในยุคแรกนี้แบ่งเป็น 2 ช่วงด้วยกัน คือ ช่วงเริ่มต้นปี พ.ศ. 2477-2483 และช่วงหลังในปี พ.ศ. 2491-2497 ทั้งนี้ สาเหตุที่การจัดประกวดหยุดลงชั่วคราว เนื่องจากภาวะสงครามโลกครั้งที่ 2 ในปี 2483 ที่กองทัพญี่ปุ่น ได้ยกพลขึ้นบกที่ประเทศไทย ส่งผลให้ประเทศไทย และทุกประเทศทั่วโลกตกอยู่ในภาวะสงคราม ข้าราชการหมากแพง เศรษฐกิจตกต่ำ ประชาชนเกิดความตึงเครียดในการครองชีพเพราะต้องอพยพหนีภัย จากการทิ้ง

ระเบิดของเครื่องบินฝ่ายสัมพันธมิตร ด้วยความเห็นของผู้บริหารการเมืองยุครัฐบาลยุคนั้น ไม่เพียงสนับสนุนให้การประกวดขาอ่อน จึงเห็นควรให้ยกเลิกกิจกรรมงานรื่นเริงต่างๆเป็นการชั่วคราวก่อน จนกระทั่งเมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 จบลง ไทยได้รับผลกระทบน้อยกว่าประเทศมหาอำนาจอื่นๆ จึงทำให้สภาพเศรษฐกิจฟื้นตัวได้เร็วและขยับตัวดีขึ้น ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามลำดับรัฐบาล จึงได้รื้อฟื้นงานฉลองรัฐธรรมนูญพร้อมการประกวดนางสาวไทยขึ้นอีกครั้งในปี พ.ศ. 2491 ซึ่งเป็นปีแห่งการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของไทย ด้วยการดำเนินนโยบายชาตินิยมที่นำโดยจอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ในการสร้างชาติ โดยประกาศวงไพรบูลย์นำชาติเข้าสู่การเป็นอารยประเทศ โดยแท้จริงความหมายของการสร้างชาตินั้นมีว่า “ชาติไทยมีอยู่แล้ว แต่สถานการณ์บางอย่างของชาติก็ยังไม่ถึงขั้นระดับความต้องการของชาติไปโดย เราจำเป็นต้องพร้อมใจกันสร้างเพิ่มเติมให้ดีขึ้นกว่าเดิม ช่วยกันปรับปรุงไปจนกว่าเราทุกคนจะพอใจอย่างน้อยก็จะได้ระดับเสมอประเทศอื่น” (นันทิรา ขำภิบาล, 2530)

ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการรุกรานจากชาติมหาอำนาจตะวันตก จึงได้ออกรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ประชาชนช่วยนำชาติให้สูงเด่น จำนวน 12 ฉบับด้วยกัน โดยมีอยู่ 2 ฉบับที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การประกวดนางสาวสยามกล่าวคือ ฉบับที่ 1 ว่าด้วยการเปลี่ยนชื่อประเทศ ประชาชน และสัญชาติ จากสยาม เป็น ไทย ส่งผลให้ “การประกวดนางสาวสยาม” ในสมัยนั้นเปลี่ยนเป็น “การประกวดนางสาวไทย” และฉบับที่ 10 เรื่องการแต่งกายของประชาชนชาวไทย ซึ่งเวทีการประกวดนางสาวไทยได้รับมอบหมายหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์ เป็นตัวอย่างที่ดี ในการส่งเสริมพัฒนาสตรีไทย ทั้งทางด้าน การแต่งกายให้ทันสมัยแบบตะวันตก พร้อมทั้งด้านสุขอนามัย และด้านโภชนาการในการดูแลบำรุงร่างกาย ทั้งนี้ เนื่องจาก “การสร้างชาติให้วัฒนาถาวรเทียมอารยประเทศนั้น รัฐบาลจำเป็นต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงส่วนต่างๆของประเทศทุกด้าน โดยเฉพาะในด้านวัฒนธรรมซึ่งหมายถึงลักษณะที่แสดงความจริงของงาม ความเป็นระเบียบอันดีงาม ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชนย่อมมีความสำคัญ... ไปสู่จุดหมายได้รวดเร็ว...ประเทศชาติมีเงินทองใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยแต่ถ้าพลเมืองของชาติมีวัฒนธรรมต่ำ มีจิตใจป่าเถื่อนไม่รู้จักรักษาอนามัย ไม่แต่งกายเป็นระเบียบเรียบร้อย ...ประเทศชาติของเราก็หาควรได้ชื่ออารยะไม่” (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2484) และจากการที่สตรีเป็นแม่พิมพ์ของชาติ เป็นแม่แบบแก่สมาชิกในครัวเรือน อีกทั้งยังมีความสำคัญในฐานะกำลังสำคัญในการพัฒนาชาติเช่นเดียวกับบุรุษ บทบาทรับผิดชอบต่อสังคมเช่นสตรีในอารยประเทศคือ เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในกิจการต่างๆมีวัฒนธรรมที่ดี ดังนั้นการประกวดนางสาวไทยถือเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมให้สตรีไทยมีสุขภาพและอนามัยที่ดี (สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล, 2531) พร้อมคัดเลือกผู้เป็นแบบอย่างสตรีผู้มีความพร้อมทั้งคุณสมบัติ รูปร่าง และ การแต่งกายที่เหมาะสม อันเป็นเครื่องหมายถึงความมีเกียรติของประเทศชาติในฐานะนางสาวไทย

จากวัตถุประสงค์การจัดการประกวดนางสาวไทยในยุคแรกข้างต้น กล่าวได้ว่าในยุคนี้ต่างจัดขึ้นเพื่อประโยชน์ทางการเมืองทั้งสิ้นคือ (1) เพื่อช่วยราชการสนับสนุนการปกครองในระบบรัฐธรรมนูญ จากสภาพการเมืองการปกครองที่ถูกเปลี่ยนแปลงอย่างกะทันหัน ประชาชนในประเทศยังขาดความรู้ความเข้าใจในเหตุการณ์ จึงเป็นหน้าที่สำคัญของรัฐบาลหรือคณะราษฎรในการให้ความรู้แก่ประชาชนไม่ทางตรงก็ทางอ้อม การประกวดนางสาวไทยจึงได้ถูกหยิบยกมาเป็นเครื่องมือในฐานะกิจกรรมที่ให้ความบันเทิงดึงดูดความสนใจจากประชาชนให้มาเที่ยวชมงานฉลองรัฐธรรมนูญพร้อมชิมชั้บอุดมการณ์แนวทางการเมืองการปกครองแนวใหม่ (ประชาธิปไตย) (2) เพื่อส่งเสริมนโยบายการสร้างชาติรับรู้แนวนโยบายการสร้างชาติและการพัฒนาสตรี อันจะยังประโยชน์ในการพัฒนาชาติโดยพร้อมเพรียงกันต่อไป

แต่เมื่อเวลาผ่านไปกระแสแนวคิดความนิยมในตัวผู้นำเริ่มเปลี่ยนไปจุดสำคัญเริ่มที่จอมพล ป. เปิดใช้นโยบายระบบการเมืองให้มีเสรีภาพมากขึ้น และให้มีการจัดตั้งพรรคการเมืองและเลือกตั้ง โดยตั้งพรรคเสรีมนั่งศศิลา ที่หวังให้เป็นฐานอำนาจของตน แต่ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมให้ความสนใจในกิจกรรมของพรรคการเมือง และการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งน้อยมาก เนื่องจากค่านิยมของคนไทยโดยทั่วไปในขณะนั้นยังไม่ผูกพันกับประชาธิปไตยอย่างลึกซึ้งแน่นแฟ้น รวมทั้งยังเห็นว่าทหารเป็นสถาบันที่มีความเข้มแข็ง และมีเกียรติภูมิอยู่แล้ว อีกทั้งระบบพรรคการเมืองที่ยังขาดความเข้มแข็ง ขาดนโยบาย และอุดมการณ์ที่ชัดเจน เกิดการเลือกตั้งสกปรก รัฐบาลขาดความชอบธรรม อันเป็นผลให้ประชาชนเบื่อหน่ายกับสภาพการเมือง จากสุดท้ายของงานฉลองรัฐธรรมนูญเริ่มขึ้นเมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำการรัฐประหารรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในปี 2500 และทำการยกเลิกรัฐธรรมนูญ หันมาปกครองด้วยแนวทางเผด็จการอย่างเต็มที่ ซึ่งการทำรัฐประหารดังกล่าวจึงเสมือนเป็นการสิ้นสุดอำนาจอย่างแท้จริงในทุกด้านของคณะราษฎร (ชาติรี ประภิตนันทการ, 2548) และเหลือไว้เพียงภาพความทรงจำครั้งเก่าของบรรยากาศงานเฉลิมฉลอง และราชพิธีที่กล่าวได้ว่ายาวนานและยิ่งใหญ่ที่สุดในรอบปีของพระนคร

3.1.2 กลุ่มบุคคลหลักในการจัดการประกวด

การจัดการประกวดนางสาวไทยในแต่ละครั้งนั้น นอกจากประชาชนที่เป็นผู้ชมจะให้ความสนใจเป็นอย่างมากแล้ว กลุ่มผู้เกี่ยวข้องในการจัดการประกวดก็ให้ความสนใจในการเข้าร่วมเป็นจำนวนมากไม่แพ้กัน ทั้งนี้ เนื่องจาก กลุ่มบุคคลเหล่านี้ต้องการจะได้รับประโยชน์ในทางใดก็ทางหนึ่ง โดยการจัดการประกวดในยุคที่ 1 นี้ อาจกล่าวได้ว่า เจตจำนงของการเข้าร่วมจัดการประกวด โดยกลุ่มผู้จัดและผู้สนับสนุนนั้นเป็นไปเพื่อต้องการแสดงตนว่า เป็นผู้มีความศรัทธา มีความรักในชาติ ทั้งยังถือเป็นเกียรติยศอันสูงสุดที่ได้ “ช่วยชาติ” ทางหนึ่ง แต่เมื่อวันเวลาเปลี่ยนไปสภาพเศรษฐกิจ การเมือง สังคมก็เปลี่ยนแปลง บุคคลกลุ่มนี้ก็จะยังคงอุดมการณ์ทำประโยชน์เพื่อชาติ

อยู่หรือไม่เป็นสิ่งที่น่าสนใจที่จะทำการศึกษาผ่านเจตจำนงของกลุ่มบุคคลในการจัดประกวดนางสาวไทยต่อไป

การวิจัยนี้ได้มุ่งนำเสนอกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องในการจัดการประกวดเป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้จัดการประกวด⁶ และผู้สนับสนุนการประกวด⁷ เนื่องจากกลุ่มดังกล่าวเป็นกลุ่มที่ตัดสินใจว่าจะให้มีหรือไม่มีการประกวดในแต่ละปี รวมทั้งเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลในการกำหนดวัตถุประสงค์และรูปแบบของการจัดงาน ซึ่งบทบาทดังกล่าวจะแสดงให้เห็นถึงผู้นำความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุค

3.1.2.1 ผู้จัดการประกวดนางสาวไทย

การประกวดนางสาวไทยเกิดขึ้นครั้งแรกจากความต้องการของคณะราษฎร ในการที่จะประชาสัมพันธ์รัฐธรรมนูญให้ประชาชนโดยทั่วไปเกิดความเข้าใจการปกครองแนวใหม่ (ประชาธิปไตย) กลุ่มปัญญาชนที่กลายมาเป็นกลุ่มอำนาจรัฐจึงได้นำแนวทางการประกวดสาวงามจากตะวันตกมาช่วยในการประชาสัมพันธ์ ดังนั้น ในการจัดการประกวดยุคดังกล่าว รัฐบาลจึงเป็นผู้ดำเนินการจัดการประกวดเอง โดยมอบหมายหน้าที่นี้ให้กับกองการต่างประเทศ กระทรวงมหาดไทย เป็นผู้รับผิดชอบในฐานะผู้จัดการประกวดทั้งหมด ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนแรกเป็นเรื่องของโครงสร้างการจัดงานที่มีการแบ่งหน้าที่ออกเป็นแผนกต่างๆ คือ (1) แผนกเลขานุการ (2) แผนกการเงิน (3) แผนกสร้าง ตบแต่งเวที ไฟฟ้า สถานที่และพัสดุ (4) แผนกจัดหาผู้เข้าประกวด (5) แผนกโฆษณาและขยายเสียง (6) แผนกเวที (7) แผนกจำหน่ายบัตรล่วงหน้าและรักษาความสงบภายใน (8) แผนกแต่งกายและรับรองผู้เข้าประกวด (9) แผนกรวมคะแนนตัดสิน (10) แผนกต้อนรับ (11) แผนกสมุดภาพ (12) แผนกแสดงแบบเสื้อและบันเทิง (สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล, 2531 : 70)

⁶ ผู้จัดการประกวดนางสาวไทย คือ กลุ่มที่รับผิดชอบในการดำเนินการจัดประกวดนางสาวไทยให้สำเร็จเสร็จสิ้น รวมไปถึงงานถึงการดูแลภารกิจ ดูแลภาพลักษณ์ และดูแลผลประโยชน์ของนางสาวไทยหลังจากที่ได้รับตำแหน่งให้เสร็จสมบูรณ์จนกว่าจะได้นางสาวไทยคนใหม่ในปีต่อไป โดยผู้จัดการประกวดจะได้รับผลตอบแทนในรูปของตัวเงินและในรูปอื่นๆ เช่น การสร้างพันธมิตร และการยกระดับภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร เป็นต้น (สัมภาษณ์นายชวลวิทย์ สุขอุดม วันที่ 6 มกราคม 2551) ภาระหน้าที่ที่ผู้จัดการประกวดต้องรับผิดชอบโดยคร่าวๆ เริ่มตั้งแต่การกำหนดรูปแบบและขั้นตอนการประกวด การกำหนดคุณสมบัติ การคัดเลือกคณะกรรมการตัดสินการประกวด การรวบรวมผู้สนับสนุน การประสานงานกับสื่อมวลชน การนำเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการประกวดนางสาวไทย การสร้างภาพลักษณ์ความงามของนางสาวไทยผ่านการให้ข้อมูลผู้ที่ได้ตำแหน่งนางสาวไทย และกิจกรรมทางสังคมของนางสาวไทย เป็นต้น (อังครศ บุญทองล้วน, 2539 :101)

⁷ ผู้สนับสนุนการประกวด คือ กลุ่มที่ให้การสนับสนุนการประกวดนางสาวไทยไม่ว่าจะอยู่ในรูปของตัวเงินหรือรูปอื่นๆ เพื่อต้องการโฆษณาสินค้าของตนให้เป็นที่รู้จัก (อังครศ บุญทองล้วน, 2539 :102) โดยกลุ่มนี้ไม่ได้มีส่วนรับผิดชอบในการดำเนินการจัดงานแต่อย่างใด

สำหรับ ในส่วนที่สองคือ เรื่องค่าใช้จ่ายในการจัดประกวด รัฐบาลเป็นผู้จัดการมาโดยตลอดทั้งในส่วนของการดำเนินงานและขั้นตอนของการประกวด คือ การให้งบประมาณการประกวดแก่ส่วนราชการต่างจังหวัด ในการคัดเลือกนางงามประจำจังหวัดมาประกวดนางสาวไทย ในกรุงเทพ เช่น การให้เงินช่วยค่าใช้จ่ายแก่ผู้เข้าประกวด (การประกวดนางสาวสยาม, 2479: 18)

3.1.2.2 ผู้สนับสนุนการประกวดนางสาวไทย

ผู้สนับสนุนการประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 1 นี้ หน่วยงานภาครัฐจะจัดสรรงบประมาณมาสนับสนุนทั้งหมด โดยมีภาคเอกชนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเพียงส่วนน้อยในการให้การสนับสนุน ภาครัฐซึ่งเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบหลักนำโดยกระทรวงมหาดไทย ในฐานะผู้จัดการประกวด และฐานะผู้สนับสนุน โดยเป็นผู้มอบเงินสนับสนุนทั้งเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายต่างๆ ในการประกวดดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ทั้งนี้คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติให้จ่ายเงินจำนวน 2 บาทจากเงินกองสลากกินแบ่งที่ออกในงาน เงินจำนวนนี้ถือเป็นรายจ่ายสูญไม่ต้องคืน โดยกรมการจัดงานได้แบ่งให้กองประกวดนางสาวไทยจำนวน 400,000 บาทนอกนั้นแบ่งให้ร้านแสดงกิจการของกรมกองต่างๆ และกองลีลาศ ร้านแสดงสินค้าเอกชนให้ที่ให้น้ำประปาโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสำหรับรายได้ต่างๆในงานจากค่าผ่านประตูหรือกิจการต่างๆที่เหลือหลังจากรายจ่ายเมื่อสิ้นสุดงานจะตกเป็นของกรมกองนั้นๆ (ฉลองรัฐธรรมนูญด้วยเงิน 5 ล้าน, 2497) โดยมีอัตราค่าผ่านประตู คือ 10 สตางค์ในเวลาช่วงเช้า และ 30 สตางค์ในช่วงเย็น และการหารายได้ยังได้จากกิจกรรมการชิงรางวัลจากการตอบคำถามในหนังสือรัฐธรรมนูญเล่มละ 10 บาท หรือ ตามร้านรวงต่างๆของทั้งรัฐและเอกชน ครั้งละ 5 สตางค์ จนถึง 50 สตางค์ ส่วนรายได้ที่ได้จากการจำหน่ายตั๋วที่นั่งชมการประกวดนางสาวไทยจากอัตราเฉพาะคืนตัดสิน ดังนี้ (อรสม สุทธิสาคร, 2533)

เก้าอี้หมู่ 6 ที่นั่ง	ราคา	35 บาท
ที่นั่งเดี่ยวชั้นที่ 1	ราคา	5 บาท
ที่นั่งเดี่ยวชั้นที่ 2	ราคา	3 บาท
ที่นั่งเดี่ยวชั้นที่ 3	ราคา	2 บาท
ที่นั่งเดี่ยวชั้นที่ 4	ราคา	1 บาท

รายได้จากการจำหน่ายตั๋วดังกล่าวนับได้ว่า สร้างรายได้ให้มากที่สุด เมื่อเทียบกับกิจการทั้งหมดในงานฉลองรัฐธรรมนูญ และจากการได้รับความนิยมมากขึ้นทุกปีจึงมีการปรับราคาตั๋วให้สูงขึ้น ส่งผลให้มีการนำรายได้ไปพัฒนาในส่วนต่างๆไม่ว่าจะเป็นบรรยากาศของงานที่มีความยิ่งใหญ่ตระการตาอย่างสมเกียรติ เงินรางวัลของนางสาวไทยและรองนางสาวไทยที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆทุกปี แถมยังสามารถจัดสรรรายได้นำไปเพิ่มเติมงบประมาณในการเผยแพร่

รัฐธรรมนูญ การสนับสนุนทางอาวุธให้กับกองทัพ รวมถึงนำไปบริจาคได้อีกด้วย (วิศเวท วัฒนสุข, สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2550)

ในส่วนของภาคเอกชนทั้งในและต่างประเทศที่ได้ให้ความสนใจการประกวดและอยากเข้ามามีส่วนร่วมช่วยชาติส่งเสริมกิจกรรมของภาครัฐ หากแต่รัฐบาลยังไม่มียุทธศาสตร์รองรับการสนับสนุนจากภาคนี้มากนักเนื่องจากการประกวดเพื่อเป็นเกียรติเป็นศรีแก่รัฐธรรมนูญเท่านั้น เพียงแต่อนุญาตให้เสนอสินค้าของบริษัทเป็นของกำนัลเล็กน้อยให้กับผู้ได้รับตำแหน่งนางสาวไทยเท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่ล้วนเป็นบริษัทที่เกี่ยวข้องกับความงามทั้งสิ้น อาทิ เครื่องสำอาง ชูดาบายน เครื่องสำอาง Lancôme และห้างอังกฤษตราจูก เป็นต้น (วิศเวท วัฒนสุข, สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2550)

จะมีที่แตกต่างและสร้างความตื่นตาตื่นใจอย่างมาก ก็เห็นจะเป็นการสนับสนุนในปี พ.ศ. 2479 ที่หนังสือพิมพ์อาซาฮี ซิมบุน ของประเทศญี่ปุ่น ที่ประจำอยู่ในสยาม ได้มอบผ้าแพรปักรูปวิญญูเขาให้กับ นางสาวสยามคนที่ 3 คือ นางสาววงเดือน ภูมिरัตน์ เป็นของขวัญ และได้เชิญเธอไปเยือนประเทศญี่ปุ่น เป็นเวลาถึง 3 เดือน เรียกได้ว่าไม่เพียงแต่เธอเพียงผู้เดียวที่รู้สึกตื่นเต้นดีใจ ประชาชนชาวสยามทุกคนก็ตื่นเต้นสนใจเรื่องราวประเทศญี่ปุ่นไปกับเธอด้วย ต่อมาได้มีบริษัทอื่นๆให้ความสนใจและมอบของรางวัลให้นางสาวสยามเช่นกัน อย่างเช่น บริษัท มิตรชุลย์ ได้มอบรางวัลให้นางสาวไทยคนที่ 5 คือ นางสาวพิศมัย โชติวุฒิ โดยเชิญเธอไปท่องเที่ยวยังประเทศญี่ปุ่น เพื่อเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม ที่ถือเป็นการเปิดโลกทัศน์ให้สาวไทย รวมทั้งสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้กับสตรีไทยในสังคมสมัยนั้น (อรสม สุทธิสาคร, 2533)

นอกจากนี้ ในปี พ.ศ. 2493 ทางบริษัท จีเซ็งท้าว โดยนายทุนจีน ได้มอบรางวัลที่สร้างความฮือฮาที่สุดให้กับนางสาวไทยคนที่ 9 คือ นางสาวอัมพร บุรารักษ์ โดยได้มอบตั๋วเครื่องบินเดินทางเที่ยวรอบโลกจำนวน 2 ใบให้เป็นของขวัญ (อรสม สุทธิสาคร, 2533)

จากแรงสนับสนุนของภาคเอกชนข้างต้น จึงเป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่าไม่เพียงแต่ประชาชนคนไทยเท่านั้นที่ให้ความสนใจในการเข้าร่วมงานฉลองรัฐธรรมนูญ นายทุนชาวต่างชาติที่พำนักอยู่ในประเทศไทยก็มีเจตนาในการให้ความร่วมมืออย่างบริสุทธิ์ใจ เพื่อสร้างสัมพันธภาพและเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีอันดีระหว่างองค์กรจากประเทศของตนกับรัฐบาลไทยด้วยเช่นเดียวกัน

3.1.3 ผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวไทย

นอกจากการวิจัยในครั้งนี้ จะให้ความสำคัญกับการศึกษาวัตถุประสงค์ และกลุ่มบุคคลหลักในการจัดการประกวดแล้ว การวิจัยยังให้ความสำคัญกับการศึกษาผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวไทยด้วย เนื่องจาก กระบวนการกลายเป็นสินค้าจะแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนเมื่อพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงลักษณะของผู้ได้รับเลือกให้เป็นนางสาวไทยในแต่ละสมัย โดยจะทำการศึกษารวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเจตจำนงการเข้าประกวด คุณสมบัติของผู้เข้าประกวด หลักเกณฑ์การ

ตัดสิน รางวัลที่ได้รับ ภารกิจที่ต้องปฏิบัติ และชีวิตหลังจากพ้นตำแหน่ง เพื่อให้ครอบคลุม ลักษณะที่จำเป็นในการพิจารณาการกลายเป็นสินค้าของนางงาม

3.1.3.1 เจตจำนงในการเข้าร่วมประกวดนางสาวไทย

ถึงแม้ ในยุคเริ่มการประกวดนางสาวไทย โดยสามารถเทียบได้กับยุคทุนนิยมขุนนาง จะมีการเปิดรับวัฒนธรรมจากตะวันตกมากขึ้น รวมทั้งกระแสการแสดงออกของสตรีต่อสังคม ภายนอกมีมากขึ้น แต่เนื่องจากการที่สภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของไทยเพิ่งจะโอนถ่ายมาจากยุคศักดินา จึงทำให้ทัศนคติการให้ค่าความงามสตรีในยุคนี้อยู่ยังเป็นไปในลักษณะเช่นเดียวกับใน ยุคศักดินาดังที่ได้กล่าวมาแล้วในช่วงต้น โดยพบว่าประชาชนทั่วไปยังยอมรับในคุณลักษณะความ เป็นกุลสตรีที่ดีตามแบบฉบับจารีตประเพณี ซึ่งยังถือเป็นเรื่องหน้าอายต่อวงศ์ตระกูลในการที่สตรี จะออกมาเดินโชว์รูปร่างต่อหน้าสาธารณชน โดยมีผู้คนมาจ้องมองเรื่อร่าจ จากทัศนคติของ สังคมดังกล่าวทำให้เจตจำนงในการเข้าร่วมประกวดของนางสาวไทยแต่ละคนไม่ได้มุ่งเพื่อเงิน รางวัล หรือเพื่อการพาณิชย์ดังเช่นในปัจจุบัน แต่กลับมุ่งเพื่อประโยชน์ที่จะเกิดต่อประเทศชาติ ในช่วงประชาสัมพันธ์การปกครองใหม่

ในยุคเริ่มต้นของการประกวดนางสาวไทย การที่จะให้สาวงามสมัครใจเข้ามาสมัคร เพื่อประกวดนางสาวสยามด้วยตนเองนั้นเป็นไปได้ยากเพราะประเพณีไทยแต่โบราณที่เคารพนับถือ กันมาแต่สมัยก่อน ไม่นิยมให้พาลูกสาวมาเดินโชว์ในที่สาธารณะ ตามธรรมเนียมถือว่าลูกสาวเป็นของ สงวนที่ควรค่าจะต้องเก็บไว้ให้มีชีวิต ไม่ยอมแม้แต่ให้ออกมาเดินกลางถนน จะพบกับผู้ชายได้หรือ เห็นหน้าผู้ชายได้ก็แต่เฉพาะในวันเข้าพิธีแต่งงาน ดังนั้นจึงตกเป็นหน้าที่รัฐบาล (คณะราษฎร) ในการชักจูงแก่ผู้ปกครองให้สาวงามเข้าร่วมประกวดได้มอบหมายหน้าที่ “แมวมอง” ให้กับหน่วยงาน กรมกองต่างๆ ทั่วประเทศ ซึ่งจะทำการศึกษาหาสตรีที่คิดว่าสวยงามพอที่จะเข้าประกวดได้โดยให้ ถือปฏิบัติเสมือน “งานในราชการ” และเมื่อพบแล้วจะให้ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ในหน่วยงาน บรรดาศรีข้าราชการในกระทรวง หรือบุคคลที่มีชื่อเสียงในวงสังคม เป็นผู้ชักชวน ขอร้อง หรือ ขออนุญาตจากผู้ปกครองโดยตรง จึงได้ออกหนังสือตรา “ราชสีห์ใหญ่” ของกระทรวงมหาดไทย เวียนไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดทั่วประเทศให้ค้นหาช่างเผือก ที่มีความงามพอจะส่งเข้าประกวดและ เริ่มณรงค์ทั่วประเทศ เน้นว่าการประกวดนางสาวไทยเป็นการสร้างความภาคภูมิใจ เป็นเกียรติ เป็นศรีแก่วงศ์ตระกูล จากคำประกาศ “การจัดงานครั้งนี้เป็นงานของชาติ ซึ่งจะเป็นเกียรติแก่สตรีผู้ เข้าประกวดเอง นอกจากนี้ยังเป็นศรีสง่าแก่บ้านเกิดเมืองนอน และบิดามารดาของสตรีที่เข้า ประกวดนั้นทุกคน” (ทานตะวัน, 2508 : 50-52)

ตัวอย่างเช่น คุณกันยา เทียนสว่าง นางสาวสยามคนแรกที่ถูกพาไปแนะนำกับ ท่าน หลุยส์อิวัรรณ ซึ่งท่านได้ขอร้องให้คุณกันยา เข้าประกวดนางสาวสยามในปีนั้น โดยท่านให้การ ดูแลสนับสนุนด้วยตนเอง นอกจากนี้ ท่านข้าหลวงจังหวัดอยุธยา ได้ชักชวนนางสาวไทยคนที่ 4

นางสาวมยุรี วิชัยวัฒน์ ให้เข้าประกวดโดยกล่าวว่า “นี่กว่าช่วยชาติหน่อยเถอะ” ในปี 2482 นางสาวไทยคนที่ 6 คุณเรียม เพศยนาวิน ได้ถูกทาบทามโดยคณะอำเภอบางครั้งแรก แต่บิดาไม่อนุญาต จึงรื้อนถึงนายอำเภอที่ต้องไปทาบทามด้วยตนเอง โดยขอร้องให้ช่วยทางราชการในการเข้าร่วมประกวด (อรสม สุทธิสาคร, 2533) รวมทั้ง คุณประจิตร ทองอุไร นางสาวไทยปี 2495 ที่คุณ โฉมศรี กำภู ภรรยาของท่านอธิบดีกรมชลประทานในสมัยนั้น ทาบทามให้เข้าประกวดในนามของกระทรวงเกษตร (ชลธิชา พันธุ์พานิช, 2537 :30)

สำหรับ ในส่วนกลาง รัฐบาลเองก็ได้ส่งแรงสนับสนุนอีกทาง โดยการออกความเห็นผ่านทางสื่อต่างๆ ให้ถือว่าการสมัครเข้าประกวดความงามนี้สามารถสร้างคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ ดังบทความที่ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์หลายฉบับ ว่า

“ท่านที่ได้ชื่อว่าแสดงให้ประเทศชาติทราบว่า ท่านเคารพ และเลื่อมใสในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเพียงไร จึงได้เสียสละความสุขส่วนตัวทุกประการขึ้นมาแสดงร่างให้ประชาชนชม เพื่อเพิ่มความแจ่มใสให้กับบรรยากาศของงานฉลองรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในเวลาเดียวกัน การสมัครเข้าประกวดนางสาวไทยก็ยังคงถือว่าเป็นเกียรติยศแก่ตัวเอง ที่จะได้รับเลือกให้เป็นนางงามของชาติ รวมทั้งผู้จัดส่งนางงามเข้าประกวดก็ถือว่าได้ให้ความร่วมมือแก่ทางราชการด้วย”

จากการรณรงค์ของภาครัฐในการสร้างความเชื่อให้กับประชาชนในเรื่องการให้ความร่วมมือกับกิจกรรมทางรัฐบาลนั้นถือเป็นการช่วยชาติ เป็นเกียรติอันสูงสุด อีกทั้งเกรงใจ ผู้ใหญ่ที่ให้เกิดมาเชิญชวนด้วยตัวเอง จึงทำให้หญิงสาวที่ได้รับการติดต่อให้เข้าร่วมประกวดนางสาวไทยนั้น “เต็มใจที่จะช่วยชาติ” ด้วยความภาคภูมิใจ และถึงแม้ในปี 2479 อันเป็นปีแรกที่ภาคเอกชนได้รับอนุญาตให้เข้ามามีบทบาทในการจัดหาสาวงามเข้าประกวด แต่อย่างไรก็ดี การเข้ามาของภาคเอกชนนี้ มิได้ทำให้การประกวดนางสาวไทยคลายความศรัทธาในการช่วยชาติจากผู้เข้าประกวดและประชาชนลดลงจากการใช้การประกวดเป็นเครื่องมือในการหาผลประโยชน์เชิงพาณิชย์แต่อย่างใด เนื่องจากทางกระทรวงมหาดไทยได้ตั้งเงื่อนไขเพื่อป้องกันมิให้การประกวดถูกชักจูงไปในเชิงธุรกิจการค้า ดังเงื่อนไขที่ระบุชัดเจนไว้ว่า “จักต้องมีให้เป็นที่ไปเพื่อประโยชน์ในเชิงการค้า และเป็นการโฆษณาสินค้าโดยตรงหรือทางอ้อม และนามผู้เข้าประกวดนั้น ห้ามมิให้ใช้สมญาหรือนามห้างร้านอย่างใดๆ ต้องใช้นามบุคคลเท่านั้น” (ชลธิชา พันธุ์พานิช, 2537)

3.1.3.2 คุณสมบัติของผู้สมัครเข้าประกวดนางสาวไทย

คุณสมบัติของผู้เข้าประกวดนางสาวไทย นอกจากจะนับได้ว่าเป็นด่านแรกในการคัดกรองสตรี เพื่อทำการค้นหาสาวงามที่เพียบพร้อมจะปฏิบัติภารกิจต่อไปแล้ว ยังเป็นด่านแรกที่

สามารถแสดงให้เห็นถึงทัศนคติการให้ค่าความงามในแต่ละยุค ซึ่งจะเป็เครื่องสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของการกลายเป็นสินค้าในเบื้องต้นได้ด้วย

คุณสมบัติของผู้เข้าประกวดในยุคนี้ เนื่องจากเป็นปีแรกของการจัดประกวด ดังนั้นข้อกำหนดต่างๆ จึงยังมีไม่มากและยังไม่ครอบคลุมเพียงพอ หากแต่เป็นการเน้นในเรื่องรูปสมบัติเป็นสำคัญ ดังนี้ (สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล, 2531)

- เป็นบุคคลผู้มีสัญชาติไทย
- เป็นนางสาวและอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปีในวันแรกของงานฉลองรัฐธรรมนูญ (ต่อมาในปีพ.ศ.2483 ได้เพิ่มอายุผู้เข้าประกวดจะต้องไม่ต่ำกว่า 16 ปี)
- มิใช่เป็นผู้ประกอบอาชีพหรือมีความประพฤติและชื่อเสียงเป็นที่น่ารังเกียจในการสมาคมของสุภาพชน ในการประกวดนางสาวสยามในช่วงพ.ศ. 2477 - 2480 ยังไม่มีข้อห้ามผู้เข้าประกวดนางสาวสยามเข้าประกวดซ้ำ ดังนั้น การประกวดนางสาวไทยปี พ.ศ.2480 จึงมีอดีตนางสาวไทยปี พ.ศ.2478 คุณฉวีเลาหเกียรติ และคุณวงเดือน ภูมิรัตน์ นางสาวไทยปี พ.ศ.2479 เข้าร่วมประกวดด้วย (การประกวดนางสาวสยาม, 2480 : 34) ซึ่งปีนั้นคุณมยุรี วิชัยวัฒน์ ได้ครองตำแหน่งนางสาวไทย

จากการที่มีเหตุการณ์อดีตนางสาวไทย ซึ่งได้รับการยกย่องว่าสวยที่สุดของประเทศ เข้าประกวดซ้ำถึงสองคน ในปีเดียวกัน คือปี 2480 คงจะเป็นที่กล่าวขานวิพากษ์วิจารณ์ไม่มากก็น้อย เพราะในปีต่อมาก็ได้มีการกำหนดคุณสมบัติผู้เข้าประกวดเพิ่มขึ้นอีกสองข้อ คือ

- ไม่เคยได้รับตำแหน่งนางสาวสยามมาแล้ว
- เป็นผู้ซึ่งกองประกวดนางงาม ได้พิจารณาเห็นสมควรให้เข้าประกวดคัดเลือก

3.1.3.3 หลักเกณฑ์การตัดสินผู้จะดำรงตำแหน่งนางสาวไทย

การพิจารณาคัดเลือกผู้จะได้รับตำแหน่งนางสาวไทยอันทรงเกียรติ นั้น มีหลักเกณฑ์การพิจารณาในหลายด้านด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านหน้าตาและผิวพรรณ ด้านรูปร่าง ด้านการแต่งกาย รวมถึงด้านบุคลิกภาพ การแบ่งเกณฑ์การตัดสินในด้านต่างๆ ดังกล่าว ถึงแม้จะเป็นอุปสรรคที่คณะกรรมการตัดสินจะสามารถมองภาพรวมของนางงามแต่ละคน แต่การแบ่งเกณฑ์ยังมีความจำเป็นในการช่วยคณะกรรมการในการตัดสินจากพื้นฐานที่ต้องพิจารณาเบื้องต้น ดัง ทัศนะของพันตแพทย์วัชรินทร์ มรรคดวงแก้วว่า “แม้จะไม่เห็นด้วยกับการแบ่งเกณฑ์ด้านรูปร่าง หน้าตา แต่เกณฑ์ดังกล่าวมีความจำเป็นต้องทำ เพราะกรรมการที่ไม่สัมผัสไม่รู้จะตัดสินอย่างไร ก็เลยต้องเอาเกณฑ์มากำหนด” (วัชรินทร์ มรรคดวงแก้ว, สัมภาษณ์, 8 สิงหาคม 2550)

หลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการคัดเลือกนางสาวไทยในแต่ละยุคนี้ นอกจากจะสามารถสะท้อนให้เห็นถึงกลุ่มที่กำหนดความต้องการของสังคมแล้ว ยังสามารถแสดงให้เห็นลักษณะของสตรีที่กลายเป็นสินค้าได้ด้วย

(1) ด้านหน้าตาและผิวพรรณ

หน้าตาและผิวพรรณของผู้ที่ดำรงตำแหน่งนางสาวไทยในยุคที่ 1 จะได้รับการเน้นน้ำหนักในการตัดสิน โดยจากการศึกษาผ่านเพลงชมโฉมนางสาวไทย และความเห็นของสื่อมวลชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ทำให้ทราบว่านางสาวไทยในยุคนี้มีลักษณะคล้ายนางในอุดมคติ และเน้นความเป็นธรรมชาติมากที่สุด

จากเนื้อเพลงชมโฉมนางสาวไทย ซึ่งแต่งโดยพรานบุรพา ได้แสดงให้เห็นหลักเกณฑ์การคัดเลือกนางสาวไทยที่เน้นเรื่องรูปลักษณ์ภายนอก (อรสม สุทธิสาคร, 2533: 41)

สาวสยามสี่ พ.ศ.งามลออร่าง	ทรงงามต่างๆกันทุกสรรพส่วน
ปีที่หนึ่งกันยาร่างระหงโปรงพอควร	เป็นน้ำนวลงามจำล้าณารี
จึงสมควรชวนเชิญเป็นพี่ใหญ่	ละม่อมละไมน่าชมสมหน้าพี่
ปีที่สองพริ้งเพราสาว วณิ	งามท่วงที่อ่อนหวานตระการตา
หวานแสนหวานพิศผ่านงามหวานทั่ว	ตลอดตัวน่านิยมสมหน้ากหนา
ปีที่สามนามวงเดือนเดือนอรุรา	กระจุ่มกระจิมหรรุหราน่าเอ็นดู
ผุดผิวผ่องนวลปลั่งคั่งเดือนเพ็ญ	งามเด่นเพียงวงเดือนเดือนใจอยู่
ปีที่สี่มยุรียอดพฐู	เจ้างามหรรุสมนามมยุรี
แววงามน้ันงามเมื่อยามยิ้ม	เพราพริ้มท้วร่างสอางค์ศรี
ชวนชื่นชมสมนามมยุรี	รวมทั้งสี่ พ.ศ.ขอชมงาม

นอกจากนี้ ยังพบตัวอย่างจากคำบรรยายความงามของนางสาวไทยคนที่ 9 คือ คุณอัมพร บุรารักษ์ณ์ ที่กล่าวว่า “นางสาวไทยคนที่ 9 ของประเทศ ผู้มีวงหน้าหวานแอร้มแจ่มใสด้วยรอยยิ้ม ผิวขาวนวลเนียน ผุดผาด ออกอิม เอวคอดกิว สะ โปกผาย เรียวขางาม ท่วงทาทนวลละเมียดละไม เพียบพร้อมด้วยเสน่ห์หอมกรุ่นหวาน ซึ่งของกุหลาบเวียงพิงคอกงาม ซึ่งบัดนั้นได้รุ่งกลิ่นกำจายเหนือฟากฟ้าราตรีของพระนครในงานฉลองรัฐธรรมนูญ” (อรสม สุทธิสาคร, 2533)

บทความความเห็นของสื่อมวลชน ก็สามารถแสดงให้เห็นถึงหลักเกณฑ์การตัดสินด้านหน้าตา โดยได้ลงเนื้อความเปรียบเทียบความงามระหว่าง 2 ตัวเก็งนางสาวสยาม ปี 2497 ดังนี้ “นางสาวยินดี มุกติ จากนครศรีธรรมราช ร่างใหญ่ท้วม ผิวงาม เคนดี ขามีดำหนิเล็กน้อย ใบหน้าได้รูปและงามเกลี้ยงเกล้า นัยน์ตาหวาน เสียตรงจมูกใหญ่ และริมฝีปากกว้างไปนิด ส่วนวงเดือน

ร่างเล็กบาง แต่ไม่เสียส่วน ผิวงามมาก ทรวดทรงดีที่สุด น่องสะอาดเรียวยาว เดินดีกว่า ไบหน้า ก่อนข้างกลม ตาแจ้ว ทุกส่วนดีหมด” (อรสม สุทธิสาคร, 2533)

สำหรับในด้านผิวพรรณ สาวงามจะต้องมีผิวพรรณที่वलเนียนผ่องใส ยามแสงไฟสาดมาจะกระทบผิวสะท้อนกลับความเปล่งประกายสู่สายตาผู้ชม และถึงแม้ผู้เข้าประกวดส่วนใหญ่จะมีผิวพรรณที่ดีตามธรรมชาติอยู่แล้ว บางคนมีผิวสีน้ำตาลตามแบบฉบับสาวไทย บางคนมีผิวขาวซึ่งอาจจะมาจากมีเชื้อสายจีนผสมอยู่ หรืออาจเป็นผู้มีภูมิกำเนิดทางภาคเหนือ แต่เนื่องจากหญิงสาวในสมัยนั้นต้องรับผิดชอบงานบ้านงานเรือนอีกทั้งยังไม่รู้จักการบำรุงตนแบบสากลอาจมีคำนิยามการทำงาน สีผิวจึงเรียบเนียนไม่เท่ากัน ทำให้เครื่องสำอางวิทยาศาสตร์เข้ามามีบทบาทในการเติมความสมบูรณ์แบบในวันประกวด จึงอนุญาตให้สาวงามผู้เข้าประกวดทาแป้งทาปากได้ แต่ห้ามแต่งหน้าทารองพื้น ห้ามเขียนคิ้วหรือใส่ขนตาปลอม รวมทั้งมีข้อห้ามไม่ให้โปะแป้ง ต้องแสดงผิวจริงเท่านั้น จึงได้เกิดขึ้นตอนสำคัญในการตรวจสอบ โดยกรรมการจะทำการตรวจโดยใช้สำลีชุบน้ำเช็ดลงบนผิวกาย ถ้าตรวจพบว่ามีการทำผิดกติกาจะให้ทำการล้างออกเสีย ดังคำบอกเล่าผ่านประสบการณ์ของนางสาวไทย 3 ท่าน ดังนี้

ท่านแรก นางสาวไทยคนที่ 2 คุณวณิ เลาหเกียรติ กล่าวว่า “ตอนเข้าประกวดนี้เตรียมตัวล่วงหน้าไม่นานการทำงานบำรุงร่างกายก็เป็นตามปกติ เพราะเวลานั้นยังไม่นิยมบำรุงร่างกายตามสากลนิยมกันนัก การประกวดก็นิยมแบบธรรมชาติแท้ๆ ไม่แต่งเติมดูก็สวยดีนะคะ” (อรสม สุทธิสาคร, 2533)

ท่านที่ 2 คุณมยุรี วิชยวัฒน์ะ นางสาวไทยคนที่ 4 กล่าวว่า “หลังเวทีกรรมการจะดูผิว เอาสำลีชุบน้ำมาเช็ดดูผิวโปะแป้งมาหรือเปล่า” (อรสม สุทธิสาคร, 2533:44)

ท่านที่ 3 คุณโสภี วสุรัตน์น้องสาวของคุณเรียม เพศนาวิน นางสาวไทยคนที่ 6 กล่าวว่า “พี่เตรียมก่อนประกวดนี้เป็นพี่คนโตก็ต้องทำงานบ้าน เล็บकुดสั้น ไม่ได้ไว้ยาว มีเวลาเตรียมตัวสักสามเดือนได้ ต้องเอาเล็บแช่น้ำอุ่น ไม่เคยเข้าร้านเสริมสวย สมัยนั้นการอบผิวบ่มผิวก็ไม่มี ต้องใส่เสื้อแขนยาวแต่ผิวดีอยู่แล้ว ผิวสีขาวยอมชมพู”

จากข้อมูลข้างต้น แสดงให้เห็นถึงหลักเกณฑ์การตัดสิน และค่านิยมทางความงามในยุคแรกนี้ว่า จะเน้นเรื่องรูปสมบัติเป็นสำคัญ โดยความงามอย่างหญิงไทยแท้จะต้องมีดวงตากกลม โคมหวาน เรียวหน้ารูปไข่ ปากนิด จมูกน้อย คอสมส่วน ฟันขาว เล็บสะอาด ทั้งนี้ ผู้เข้าประกวดยังไม่ต้องมีคุณสมบัติเสริมต่างๆ มากมายไม่มีการระบุดระดับการศึกษา การตัดสินของคณะกรรมการยังไม่ได้กำหนดมาตรฐานของผู้เข้าประกวดมากนัก เพียงแค่เป็นคนไทย สัญชาติไทย รูปร่างหน้าตาสมส่วน สวยสะอาดตามสมัยนิยม ผิวพรรณผุดผาดผ่องใส และมีความประพฤติสมเป็นกุลสตรี เนื่องจากจุดหลักในการตัดสินคณะกรรมการจะให้คะแนนจากการเดิน โชว์บนเวทีเพียงอย่างเดียว ดังนั้นคณะกรรมการจึงมีหลักเกณฑ์ร่วมกันและเน้นที่สุดคือ การเฟ้นหาหญิงสาวผู้ที่มีมั่นใจได้ว่า มีความงามอย่างเป็นธรรมชาติแท้ ทั้งความงามของผิวพรรณ รูปร่าง

หน้าตา และกิจกรรมรยาท โดยจะมีคณะกรรมการหนึ่งชุดด้านหลังเวทีในการกวาดขันตรวจสอบอย่างเข้มข้น เพื่อให้แน่ใจว่าสาวงามที่เดินขึ้นประกวดบนเวทีนั้นทุกคนสวยโดยธรรมชาติไม่มีการเติมแต่งแต่อย่างใด

(2) ด้านรูปร่าง

ในส่วนของรูปร่างนั้น ความงามที่เป็นที่ยอมรับของคนในสมัยนั้น คือ จะต้องเป็นสตรีที่มีช่วงอกอ้อม เอวคอด ขาชิดกัน และเรียวยางามไม่มีตำหนิ สัดส่วนกำลังพอดีตามสมัยนิยม คือ 35-24-36 นิ้ว สูงเฉลี่ย 153 -156 ซม. แต่อย่างไรก็ดี คณะกรรมการตัดสินไม่ได้มีการกำหนดสัดส่วนมาตรฐานที่แน่ชัด จึงยึดหลักเรื่องสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์เป็นสำคัญ โดยวิธีการให้คะแนนแบ่งเป็น (1) ท่อนศีรษะ ใบหน้า ทรงผม สีส้ม คิ้ว นัยน์ตา จมูก ปาก ฟัน คอ หู (2) ช่วงตัว ให้คะแนนตั้งแต่ไหล่ ไหล่บ่า ทรวงอก ถัน ท้อง ตะโพก (3) แขน ขา ให้คะแนนตั้งแต่ ลำแขน ข้อศอก ข้อมือ นิ้วมือ เล็บมือ ลำขา ลำน่อง เข่า ข้อเท้า รูปเท้า นิ้วเท้า รวมทั้ง 3 ส่วนคิดเป็น 85 คะแนน ซึ่งคะแนนดังกล่าวจะนำไปรวมกับคะแนนการเดินอีก 15 คะแนน เป็น 100 คะแนนเต็ม (อรสม สุทธิสาคร, 2533)

เช่นเดียวกับความงามด้านหน้าตาและผิวพรรณ ความงามด้านรูปร่างยังคงจะเน้นการตัดสินจากความเป็นธรรมชาติของนางงามให้มากที่สุด โดยทางคณะกรรมการประกวดไม่อนุญาตให้ใช้อุปกรณ์เสริมสัดส่วน ซึ่งมีการกวาดขันกันอย่างเข้มงวดอย่างมากดังคำกล่าวของคุณมยุรี นางสาวไทยคนที่ 4 กล่าวว่า “รัศเตย์ไม่ได้ เขาจะจับสะโพกดูนะคะ ถ้ารู้ว่าใครใส่สเตย์ต้องเอาออก แล้วท่อนบนห่มสไบนี่นะคะ เสื้อในจะไม่ได้ใส่เลย ถึงเวลาแต่งตัวจะมีเจ้าหน้าที่ที่เลี้ยงมาแต่งตัวให้ โอ้ย อายเขาตาย ถึงแม้เป็นผู้หญิงด้วยกันก็เถอะ กรรมการต้องคอยอยู่ด้วยเขาจะได้รู้ว่ามีการใส่ของปลอมหรือเปล่า” นอกจากนี้ คุณเรียม เพศยนาวิน นางสาวไทยคนที่ 6 ยังได้กล่าวว่า “สมัยก่อนนี้หน้าไม่แต่ง แคทาแป้ง ทาปาก ต้องเป็นธรรมชาติจริงๆก็ห้ามเขียน ไปดูหลังโรงนี้จำได้เลย คุณหญิงอมร ภรรยาคุณวิลาศ โอสถานนท์ ท่านเป็นกรรมการตัดสินอยู่ ต้องเอาลิสซูปแอลกอฮอล์มาเช็ดนิ้วดูว่าใครเขียนนิ้วมาหรือเปล่า แล้วชุดการประกวดนี้เนื่องจากเสื้อเปิดข้างหลังเสื้อชั้นในจะไม่ได้ใส่กัน กระโปรงยาวก็จริง แต่หลังโรงนี้กรรมการเขาต้องเปิดดูชวงขาด้วยนะว่ารูปร่างดีไหม ผิวดีหรือเปล่า...” (อรสม สุทธิสาคร, 2533)

(3) ด้านการแต่งกาย

สำหรับความงามด้านการแต่งกายนั้น เนื่องจากคงจะปฏิเสธไม่ได้ว่าเครื่องแต่งกายเป็นตัวช่วยอย่างดีในการเสริมให้ผู้ที่มีสัวมไม่สวยและดูดีอยู่แล้ว ให้สวยและดูดีมากยิ่งขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่าทำให้สิ้นค้า (นางงาม) มีลักษณะเด่นมากขึ้น ดังนั้น ทางคณะกรรมการการประกวดนางสาวไทย จึงได้มีข้อกำหนดในเรื่องของชุดผู้เข้าประกวดขึ้น โดยในปีแรก (2477) ยังไม่มีการกำหนดชุดผู้เข้าประกวดมากนัก ระบุแต่เพียงว่า “ให้เป็นไปอย่างสุภาพ แต่อย่าให้ขัดความ

สะดวกแก่การวินิจฉัยของกรรมการ” ซึ่งส่วนมากนิยมแต่งกายแบบหม่อม ส่งผลให้ผู้เข้าประกวดในปีนั้นสวมชุดกระโปรงราตรียาวกรองเท้าขึ้นประกวด ต่อมาในปี 2478 จึงเริ่มมีการกำหนดชุดแต่งกาย โดยระบุให้ผู้เข้าประกวดทุกคนแต่งกายตามประเพณีไทย คือ นุ่งผ้าถุงจีบหน้า และห่มสไบเฉียง และในปี 2479 ได้พิถีพิถันเรื่องเครื่องแต่งกายมากกว่าเดิม กล่าวคือคณะกรรมการผู้จัดการประกวดวางระเบียบในเรื่องเครื่องแบบสำหรับนางสาวผู้เข้าประกวดโดยกำหนดให้ นุ่งผ้าลายโจงกระเบน ห่มผ้าแถบสไบเฉียงจีบข้างลงเบื้องหลัง ในปี 2482 ได้เกิดเสียงว่าการแต่งกายด้วยผ้าโจงกระเบนไม่เหมาะสม สำหรับการพิจารณาร่างที่แท้จริง เป็นการพรางตากรรมการตัดสิน ดังนั้นเครื่องแต่งกายจึงมีลักษณะแบบตะวันตก ระบุเป็น กางเกงขาสั้นติดเสื้อ มีสายโยงโอบอ้อมด้านหน้าไปผูกติดด้านหลัง ตัดด้วยผ้าไหมไทย (ทานตะวัน, 2508) จนถึงในปี 2491 ชุดการประกวดได้พัฒนาเรื่อยมาจนเป็นเสื้อแขนกุดเปิดหลัง กางเกงกีฬา (ชลธิชา พันธุ์พานิช, 2537 :31)

ต่อมาจนถึงปีที่มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์มากที่สุดคือ ในปี 2493 หลังจากภาวะสงครามโลกทางกองประกวดได้เปลี่ยนชุดผู้เข้าประกวดเป็น ชุดอาบน้ำ หรือชุดว่ายน้ำ ตัดเย็บด้วยผ้าต่วน เป็นผ้าสองชั้น แบบเรียบไม่โลดโผน แต่ก็ถือเป็นมิติใหม่ของการประกวดโดยการปรับดังกล่าวเป็นไปเพื่อให้ทันสมัยตามแบบตะวันตก แต่มิใช่เป็นการโชว์สัดส่วนให้อูจาดตา การประกวดโดยใส่ชุดว่ายน้ำนี้ นอกจากจะถือเป็นการสร้างบรรยากาศใหม่ๆ กับการประกวดโดยประชาชนจะได้ไม่เบื่อแล้ว ยังทำให้กรรมการได้มองเห็นสัดส่วนที่แท้จริงของผู้เข้าประกวด ซึ่งเป็นผลดีสำหรับการตัดสินด้วย (อรสม สุทธิสาคร, 2533) โดยชุดว่ายน้ำได้กลายมาเป็นหนึ่งในชุดมาตรฐานของผู้เข้าประกวดนางสาวไทยจนถึงปัจจุบัน

3.1.3.4 รางวัลของนางสาวไทย

เมื่อพิจารณาถึงคุณสมบัติ และหลักเกณฑ์การตัดสินผู้ที่จะเป็นนางสาวไทยแล้วทำให้ทราบคุณสมบัติของสินค้า (นางสาวไทย) อย่างไรก็ตาม การที่จะพิจารณากระบวนการกลายเป็นสินค้าให้ครบประเด็น จึงต้องพิจารณาในประเด็นที่เกี่ยวกับมูลค่าของสินค้าด้วย ซึ่งในเบื้องต้นจะทำการศึกษาผ่านของรางวัลที่นางสาวไทยในแต่ละยุคได้รับ

สำหรับ การประกวดนางสาวไทย ในยุคที่ 1 (พ.ศ. 2477 – 2483 และ พ.ศ. 2491 – 2497) กล่าวได้ว่า รัฐบาลจัดการประกวดนางสาวไทยขึ้น โดยหวังจะให้ เป็นเกียรติยศแก่สตรีไทย ในการได้มีโอกาสช่วยประเทศชาติมากกว่าการจัดขึ้นเพื่อหากำไรเชิงพาณิชย์ จึงส่งผลให้ในช่วงปีแรกของการประกวดปริมาณของรางวัลที่นางสาวไทยได้รับนั้นมีไม่มากนัก และของรางวัลส่วนใหญ่หน่วยงานราชการล้วนเป็นผู้จัดหาหรือจัดทำทั้งสิ้น ดังนั้นในช่วงแรกของรางวัลของนางสาวไทยจะประกอบไปด้วยมงกุฎผ้ากำมะหยี่สีค่าปักด้วยด้ายเงิน ซึ่งออกแบบโดยกรมศิลปากร ชันเงิน และลือกเกิดเท่านั้น ทั้งนี้ ยังไม่มีการมอบเงินรางวัลแต่อย่างใด (อรสม สุทธิสาคร, 2533 : 14)

ต่อมา การประกวดนางสาวไทยได้รับความนิยมนอย่างมาก โดยการจำหน่ายบัตรเข้าชมสามารถจำหน่ายหมดในเวลาอันรวดเร็ว ทำให้หน่วยงานราชการผู้จัดงานมีรายรับเพิ่มขึ้นและสามารถนำไปจัดสรรปรับปรุงในส่วนต่างๆ ได้ ดังนั้น ในการประกวดนางสาวไทยปีที่ 3 พ.ศ. 2479 ของรางวัลของนางสาวไทยจึงเพิ่มขึ้น ซึ่งนอกจากจะได้รับมงกุฎแล้ว นางสาวไทยยังได้รับเงินรางวัลจำนวน 800 บาท ลูกโลกเงินสวย 1 ใบ เข็มกลัดเพชร และเสมารัฐธรรมนูญทองลงยา นอกจากนี้ยังมีของรางวัลกระจุกกระจิกจากภาคเอกชนเพิ่มอีก อาทิ กระเช้าเครื่องสำอาง แป้ง น้ำมันใส่ผม และสบู่ เป็นต้น (อรสม สุทธิสาคร, 2533)

จากความนิยมที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ มาต่อเนื่อง ส่งผลให้ในปีต่อมาของการประกวดนางสาวไทยมีการปรับค่าตัวเข้าชม จากที่ช่วงปีแรกๆ ของการประกวด ค่าบัตรเข้าชมชั้นธรรมดาถึงติดขอบเวทีอยู่ที่ 1 บาท 2 บาท 3 บาท และ 5 บาท เป็นราคา 5 บาท 10 บาท 20 บาท และสูงสุดชนิดติดขอบเวที คือ 100 บาทในช่วงปีท้ายของยุคที่ 1 ทั้งนี้ จึงทำให้เงินและของรางวัลนางสาวไทยมากขึ้นทุกปี โดยปี 2481 เงินรางวัลเพิ่มสูงขึ้นอยู่ที่ 1,500 บาท พร้อมด้วยรางวัล และของรางวัลต่างๆ ในปี 2482 มีการปรับมงกุฎให้สูงค่าควรคู่กับศักดิ์ศรีของนางสาวไทยจากผ้ากำมะหยี่ปักดิ้นเงินเป็นกำมะหยี่ปักเลื่อมเพชร พร้อมด้วยสายสะพาย ถ้วยรางวัล เงินสด 2,000 บาท และชุดกิโมโนจากสถานทูตญี่ปุ่น ต่อมา ในปี พ.ศ. 2491 เงินรางวัลเพิ่มขึ้นอีกเป็นร้อยชั่ง หรือประมาณ 8,000 บาท พร้อมรางวัลต่างๆ อาทิ จักรเย็บผ้า และนกยูงหนึ่งตัว โดยปีต่อมาของรางวัลได้สร้างความตื่นตาตื่นใจอย่างมาก กล่าวคือ ได้เพิ่มแหวนเพชรหนักเกือบกะรัต 1 วง ซึ่งเสียบอยู่บนยอดมงกุฎ เงินรางวัลก็เพิ่มเป็น 15,000 บาท จักรเย็บผ้า 2 คัน วิทยุเครื่องใหญ่ เครื่องสำอางลงโคม และตัวเครื่องบินท่องเที่ยวรอบโลก (อรสม สุทธิสาคร, 2533)

จนมาถึงปีสุดท้ายของการจัดการประกวดในยุคแรกนี้ เงินรางวัลสูงถึง 250 ชั่ง หรือประมาณ 20,000 บาท พร้อมมงกุฎซึ่งมีแหวนเพชรเสียบอยู่ 1 วง ถ้วยเงิน เสื้อคลุมกำมะหยี่สีแดง และชุดเครื่องสำอางหลายชุดจากห้างขายยาอังกฤษตราจ ในดิงเกล เมลินอลแมน แม็กซ์แฟ็คเตอร์ (อรสม สุทธิสาคร, 2533 : 117)

3.1.3.5 ภารกิจหน้าที่ของนางสาวไทย

หลักสำคัญของการจัดการประกวดนางสาวไทยในยุคแรกนี้ ดังที่กล่าวมาแล้วว่า ดำเนินการไปเพื่อสร้างความเข้าใจในเรื่องระบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น นางสาวไทยในยุคที่ 1 จึงมีหน้าที่ปฏิบัติภารกิจเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติเป็นหลักสำคัญ โดยแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

(1) กิจกรรมด้านการเมือง

ภารกิจที่เด่นของนางสาวไทยในยุคฉลองรัฐธรรมนูญนี้ คือ การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงานของรัฐบาล ซึ่งเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับการที่รัฐบาลเข้ามาจัดประกวดนางสาวไทย

เพราะนอกจากจะได้นางสาวไทยมาเป็นศรีสง่าแห่งรัฐธรรมนุญแล้ว ตำแหน่งนางสาวไทยยังทำประโยชน์ในการเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพแก่กิจกรรมทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งลักษณะของกิจกรรมที่นางสาวไทยได้รับมอบหมายหลักๆมี 2 ส่วนได้แก่ การส่งเสริมนโยบายการสร้างชาติของจอมพล ป. พิบูลสงคราม และกิจกรรมด้านการเมืองทั่วไป

สำหรับงานด้านการส่งเสริมนโยบายการสร้างชาตินั้น เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่สำคัญของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในการบริหารประเทศเพื่อยกระดับให้มีความเจริญทัดเทียมอารยประเทศ ภายใต้อัตลักษณ์การสร้างชาติที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การพัฒนาคน โดยรัฐบาลในขณะนั้นได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาบทบาทสตรีต่อการสร้างชาติในฐานะ “แม่พิมพ์ของชาติ” ได้กล่าวถึงความสำคัญเรื่องนี้ว่า (สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล, 2531 :58)

“ การสร้างชาติของเราปัจจุบัน ถ้าจะให้ชายสร้างฝ่ายเดียวเท่านั้นเป็นไม่สำเร็จแน่ ต้องอาศัยหญิงช่วยสร้างด้วยจึงจะสำเร็จ ถ้ายังยอมให้หญิงขาดวินัย ขาดความเป็นระเบียบ ขาดความเข้มแข็ง ขาดความมานะอดทน ขาดความกล้าหาญต่อไปแล้ว การสร้างชาติคงสำเร็จไม่ได้ เพราะหญิงเป็นแม่ เมื่อมีลูก ลูกก็ยอมไปตามแม่ ถ้าแม่มีโรคประจำตัว ลูกก็เป็นคนไข้โรคไปด้วย ถ้าแม่ขาดความมานะอดทน แต่งกายไม่เป็นระเบียบ ชอบปลดปล่อยเปล้าเปลือย ลูกก็ต้องเป็นเช่นกันด้วย ตรงกันข้ามถ้าแม่มีระเบียบวินัยดีในการทำงาน มีมานะอดทนกล้าหาญ แต่งกายเป็นระเบียบเรียบร้อยลูกก็ทำตามแม่ไปด้วย ฉะนั้นในการสร้างชาติจึงถือว่าหญิงเป็นเครื่องมือที่จะยังให้เกิดความสำเร็จในขั้นแรกหรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าหญิงเป็นแม่พิมพ์ในการสร้างชาติยังให้ความสำคัญต่อบทบาทภายนอกครอบครัวของสตรี ทั้งนี้เพราะในฐานะที่สตรีเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมเป็นกำลังสำคัญในการสร้างชาติเช่นเดียวกับบุรุษ จึงควรมีบทบาทรับผิดชอบต่อสังคมเช่นสตรีในอารยประเทศ ”

จากเจตนารมณ์ทางการเมืองในการที่จะสร้างชาติดังกล่าว จึงทำให้นางสาวไทยในฐานะสตรีผู้ได้รับการยกย่องแล้วว่างามพร้อมทั้งรูปสมบัติและคุณสมบัติควรค่าแก่การนำมาเป็นเยี่ยงอย่างในการร่วมกันสร้างชาติ ดังนั้น นางสาวไทยในยุคแรกจึงมีบทบาทสำคัญในการประชาสัมพันธ์ให้มีการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล เช่น นโยบายการตั้งกองอาสาชาติ เพื่อเป็นองค์กรบรรเทาทุกข์ในยามประเทศชาติประสบภัยต่างๆไม่ว่าจะเป็นในยามสงคราม สาธารณภัย หรือภัยธรรมชาติ โดยในการตั้งกองอาสาชาตินี้ นางสาวสยามได้ทำหน้าที่เชิญชวนสตรีไทยและประชาชนทั่วไปให้เข้าร่วมกิจกรรมของกองอาสาชาติ โดยเป็นผู้นำในการสมัครเป็นสมาชิก

อาสาชากาด ดังเช่น คุณเรียม เพศนาวิณ นางสาวไทยประจำปีพ.ศ. 2482 และนางสาวไทยประจำปี 2484 คุณสว่างจิตต์ คฤหานนท์ ที่ได้เคยทำหน้าที่ดังกล่าว (นางสาวสยาม, 2483)

อีกทางหนึ่งที่ทางรัฐบาลนำมาเป็นสื่อในการสร้างชาติ คือ ภาพยนตร์ โดยรัฐบาลได้เชิญนางสาวสยามและรองฯ เข้าร่วมแสดงด้วย ดังเช่น ในปี 2482 คุณเรียม เพศนาวิณ นางสาวไทยคนที่ 6 ได้ร่วมแสดงเป็นนางเอกในเรื่อง “เสียดสะ” ต่อมา ในปี พ.ศ. 2485 ทางรัฐบาลได้อำนวยการสร้างภาพยนตร์เรื่อง “บ้านไร่นารา” เพื่อสนับสนุนให้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (อรสม สุทธิสาคร, 2533) และนอกจากการแสดงภาพยนตร์ที่ทางรัฐบาลเป็นผู้จัดสร้างโดยตรงแล้ว ในหน่วยราชการของรัฐยังได้เชิญนางสาวไทยไปร่วมแสดงด้วย เช่น ในปีพ.ศ. 2496 กรมป่าไม้ได้สร้างภาพยนตร์เกี่ยวกับกิจการป่าไม้เรื่อง “กังวาไฟพร” ซึ่งได้รับเกียรติจากรองนางสาวไทย คุณนวลสวาท ลังกาพันธ์ร่วมแสดง

นโยบายด้านการส่งเสริมสุขภาพและการแต่งกาย ทั้งนี้ เนื่องจากนโยบายของรัฐบาลในการที่จะนำพาชาติไปสู่การเป็นอารยประเทศ และแสดงให้เห็นถึงความเจริญทัดเทียมกับชาติตะวันตกนั้น บุคคลในชาติมีส่วนสำคัญที่จะแสดงให้เห็นถึง อารยชน เป็นผู้มีความรู้ และมีวัฒนธรรม ดังนั้น เวทีการประกวดนางสาวไทยจึงมีบทบาทอย่างมากในการเป็นสื่อกระตุ้นแนวคิดในเรื่องการบำรุงตัวของสตรีในสมัยนั้น ซึ่งเห็นได้จากหนังสือเชิญชวนของกระทรวงมหาดไทยที่ส่งไปยังจังหวัดต่างๆ ให้ส่งสาวงามมาประกวด เมื่อ พ.ศ. 2482 ความว่า (สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล, 2531)

“ การประกวดนางสาวไทยเป็นงานนำส่วนหนึ่งของงานฉลองรัฐธรรมนูญ ต่างมีความประสงค์ที่จะยกย่องสตรีไทยซึ่งเลือกเฟ้นแล้ว ในฐานะที่เป็นผู้เปรียบพร้อมด้วยคุณสมบัติความงามและอนามย์ขึ้นดำรงตำแหน่ง ในปีนี้คณะกรรมการจัดงานฉลองรัฐธรรมนูญจึงมีความเห็นว่า สมควรจะขอความร่วมมือจากทางราชการ กระทรวง ทบวง กรม ให้ความอนุเคราะห์จัดหาสตรีไทย ผู้มีลักษณะและคุณสมบัติถูกต้องตามระเบียบของการประกวดนางสาวไทย ผู้เปรียบพร้อมด้วยคุณสมบัติความงามและอนามย์จริงๆ ไว้เป็นตัวแทนของสตรีไทย ให้นำมาชาติได้เห็นว่าประเทศไทยเราก็มีนางสาวไทยที่งามไม่แพ้ประเทศอื่นเขาเหมือนกัน ”

นอกจากเรื่องสุขภาพแล้ว นางสาวไทยยังมีส่วนช่วยในการประชาสัมพันธ์การแต่งกาย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายรัฐบาลในขณะนั้นอีกด้วย โดยพบว่า รัฐนิยมฉบับ 10 มีข้อความที่ว่าด้วยเจตนารมณ์ที่ต้องการให้ประชาชนรู้จักแต่งกายให้เหมาะสมกับกาลเทศะ และไม่ปรากฏตัวต่อหน้าชุมชนด้วยเครื่องแต่งกายที่ไม่สุภาพ เช่น นุ่งแต่กางเกงขั้นใน ไม่สวมเสื้อ หรือนุ่ง

ผ้าลอยชาย แต่ต้องการให้ประชาชนแต่งกายตามแบบอย่างสากลไทยนิยม เช่น ควรสวมเสื้อชั้นนอกให้สะอาดเรียบร้อย และนุ่งผ้าผ้ามุข สวมหมวก และสวมรองเท้า เป็นต้น (ส.พลาญน้อย, 2543: 153)

จากนโยบายของรัฐบาลในอันที่จะประชาสัมพันธ์การแต่งกายอย่างสากลนิยมไทย ดังกล่าว ส่งผลให้การประกวดนางสาวไทยในปีต่อๆมา มีการพัฒนาเครื่องแต่งกายให้มีความเป็นสากลมากขึ้น ดังที่ได้กล่าวรายละเอียดแล้วในหัวข้อความงามด้านการแต่งกายแล้ว ผลที่ได้รับจากการประชาสัมพันธ์ก็เป็นไปตามคาด คือ ประชาชนให้ความสนใจอย่างมาก โดยเฉพาะสุภาพสตรีมีการตื่นตัวนิยมแต่งกายตามแบบไทยสากลเป็นอย่างมาก และเมื่อได้นางสาวไทยผู้เป็นตัวอย่างสุภาพสตรีไทยที่มีสุขอนามัยดี และแต่งกายนำสมัยทุกครั้งที่เธอปรากฏตัวไม่ว่าจะเป็นชุดกลางวัน หรือชุดกลางคืนยังเป็นการตอกย้ำภาพความงามสมบูรณ์แบบอย่างสากลให้ฝังลึกลงไป ในจิตใจของสตรีไทยจนถึงปัจจุบัน ดังคำสัมภาษณ์ของนางสาวไทยปีพ.ศ. 2493 คุณสว่างจิตต์ ฤทธิพันธ์ ที่พูดถึงข้อดีในการดูแลตนเองว่า “ในการที่ได้นางสาวไทยทำให้ข้าพเจ้ามีความพยายามอยู่เสมอที่จะบำรุงรักษาสุขภาพ และอนามัยของร่างกายให้สมบูรณ์ ข้าพเจ้ารู้สึกเมื่อร่างกายแข็งแรงและมีสุขภาพดีนั้นใช่แต่จะทำให้จิตใจเบิกบานเป็นสุขอย่างเดียวก็หาไม่ได้ แต่ยังช่วยให้เกิดกำลังใจอันเข้มแข็งที่จะประกอบกิจการงานทั้งปวง” (อรสม สุทธิสาคร, 2533: 78)

ส่วนที่ 2 กิจกรรมทางการเมืองทั่วไป เพื่อประชาสัมพันธ์เรียกร้องความสนใจจากประชาชนในกิจกรรมภาครัฐ และเป็นแบบอย่างที่ดีของคนในสังคม โดยเฉพาะสตรีในการแสดงบทบาทของตนทำประโยชน์เพื่อประเทศ เช่น การที่คุณเรียม นางสาวไทยพ.ศ.2482 ได้แสดงความสนับสนุนและเป็นกำลังใจให้กับรัฐบาล ในการเรียกร้องอินโดจีนคืนจากฝรั่งเศส โดยเข้าร่วมเดินขบวนกับเขตอำเภอยานนาวา และคณะฟุตบอล ไปมอบดอกไม้ผูกโบว์ธงชาติให้กับนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2483 อีกทั้งได้กล่าวปลอบขวัญให้กำลังใจเหล่าทหารผู้กล้าอีกด้วย (นางสาวสยาม, 2483) เช่นเดียวกับรองนางสาวไทย พ.ศ. 2491 คุณลักขมมี วรรณสูตร ได้รับเชิญเข้าร่วมฟังการประชุมสภาผู้แทนราษฎร โดยหนังสือพิมพ์พิมพ์ไทย วันที่ 24 ธันวาคม 2491 ได้กล่าวสรุปผลดีที่นางงามเข้าร่วมประชุมในสภาว่า “แม้เธอจะไม่เคยรู้เรื่องหรือเข้าฟังมาก่อน หากแต่ก็สร้างบรรยากาศที่ใสสะอาด คืออภิปรายอย่างสุภาพเรียบร้อยกว่าที่เคยมา”

(2) กิจกรรมทางด้านสังคม

งานด้านสังคมและการกุศลถือเป็นอีกกิจกรรมที่นางสาวไทยต้องปฏิบัติควบคู่กับกิจกรรมด้านการเมือง ทั้งนี้เนื่องจาก การทำงานด้านนี้ถือเป็นภาพลักษณ์ที่ดีที่สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทที่เปลี่ยนไปของสตรีได้อย่างเป็นรูปธรรม สำหรับการออกงานทางด้านสังคมในยุคแรกนี้ นอกจากนางสาวไทยจะไม่ได้ค่าตอบแทนแล้ว ยังต้องออกค่าใช้จ่ายในเรื่องการแต่งกาย และบำรุงตัวเองอีกด้วย โดยหน่วยงานผู้จัดการประกวดยังไม่ได้เข้าไปดูแลรับผิดชอบแต่อย่างใด

กิจกรรมด้านสังคมที่นางสาวไทยได้รับเชิญมีหลากหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการไปเป็นเกียรติในพิธีเปิดการแข่งขันกีฬา หรือ การมอบถ้วยรางวัลแก่ผู้ชนะการแข่งขันกีฬา เช่น การแข่งขันฟุตบอลชิงถ้วยนางสาวสยาม ระหว่างสมาคมอัสสัมชัญกับนักเรียนเก่าเทพศิรินทร์ โดยรายได้จากการแข่งขันมุ่งสมทบทุนบำรุงราชการทหารบกแผนกสื่อสาร ซึ่งภายในงานได้เชิญนางสาวสยามคนแรก คุณกันยา เทียนสว่าง เป็นผู้ทำการเชิญลูกฟุตบอลเปิดสนาม และเป็นผู้มอบถ้วยรางวัลแก่ทีมที่ชนะ โดยในปีต่อมาคุณฉวี เลหาเกียรติ ก็ได้รับเกียรตินี้เช่นกัน นอกจากนี้ยังได้เข้าร่วมงานชมวยการกุศลเพื่อหาเงินสมทบทุนช่วยคนตาบอด พ.ศ. 2491 หรือแม้แต่เข้าร่วมงานฟุตบอลประเพณี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในช่วงปี พ.ศ. 2478 - 2480 อีกทั้งกิจกรรมด้านสังคมยังรวมถึงการปรากฏตัวในงานสังคมต่างๆ ที่จัดขึ้นโดยหน่วยราชการหรือเอกชน เพื่อหารายได้สมทบทุนการกุศลต่างๆ ด้วย (อรสม สุทธิสาคร, 2533 :27)

3.1.3.6 ชีวิตหลังพ้นตำแหน่งนางสาวไทย

อาจกล่าวได้ว่าการได้รับตำแหน่งนางสาวไทยของสตรีในยุคนี้เสมือนประตูเปิดสู่โลกกว้างเพื่อพบชีวิตที่ผาสุกอย่างแท้จริง ในการได้ทำกิจกรรมอันทรงเกียรติต่างๆ เพื่อช่วยเหลือประเทศ ได้รับการชื่นชมจากผู้คนมากมายทั้งชนชั้นสูง และประชาชนธรรมดา อีกทั้งในยุคแรกนี้ยังไม่มีกฎระเบียบขี้อายหรือยังไม่มีการเซ็นสัญญา เพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่หลังจากพ้นตำแหน่งแต่อย่างใด ประกอบกับสภาพเศรษฐกิจ และสังคมที่ยังจำกัดบทบาทการทำงานนอกบ้านของผู้หญิง นอกจากนี้ การได้รับตำแหน่งที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้หญิงที่สวยงามที่สุดในประเทศ ซึ่งขณะนั้นเป็นเวทีเดียวที่ได้รับการยอมรับ จึงถือเป็นการเปิดโอกาสให้นางสาวไทยเป็นที่รู้จักและหมายปองของผู้มีคุณสมบัติควรคู่ รวมทั้งการได้สาวงามที่ได้รับการยกย่องจากรัฐบาลมาสู่ครอบครัวตน ถือได้ว่าเป็นการยกย่องเชิดชูเกียรติแก่วงศ์ตระกูลอย่างไม่น่าปฏิเสธได้ ทั้งนี้ จึงส่งผลให้เมื่อพ้นตำแหน่งนางสาวไทยแล้ว ผู้ได้รับตำแหน่งส่วนมากมักจะตัดสินใจเข้าพิธีสมรส แม้กระทั่งระหว่างการดำรงตำแหน่งหรือเพิ่งพ้นตำแหน่งได้เพียงไม่นาน เช่น นางสาวไทย พ.ศ. 2483 คุณลัดดา สุวรรณสุภา เพียง 5 เดือนหลังครองตำแหน่งนางสาวไทย ซึ่งยังไม่พ้นวาระ ก็เข้าสู่พิธีมงคลสมรส กับนายสนธิ พุกประยูร ข้าราชการหนุ่ม สำหรับ นางสาวไทย พ.ศ. 2493 คุณอัมพร บุรารักษ์ หลังอยู่ในตำแหน่งได้ครบปี จากนั้นในปีต่อมา เธอก็หมั้นและเข้าสู่พิธีมงคลสมรสกับร้อยตำรวจตรีวิศิษฐ์ พัฒนานันท์ (อรสม สุทธิสาคร, 2533)

3.2 ยุคที่ 2 นางสาวไทยตัวแทนแห่งสยามประเทศ (พ.ศ. 2507-2515)

การประหวัดนางสาวไทยได้หยุดลงชั่วคราวหลังจากปี 2497 เนื่องจากความผันผวนและการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง โดยหลังจากเดือนกันยายน ปี 2500 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้เข้ายึดอำนาจ จอมพล ป. พิบูลสงคราม และกระทำการถอดถอนหน่วยงานบางหน่วยของกลุ่มอำนาจเก่า แต่ไม่ได้กระทำการล้มเลิกรัฐธรรมนูญที่ใช้อยู่ลง การยึดอำนาจดังกล่าวจึงทำให้ไทยตกอยู่ภายใต้การปกครองรูปแบบเผด็จการเต็มรูปแบบ ซึ่งในขณะนั้น ผู้ยึดอำนาจได้จัดให้มีรัฐบาลชั่วคราว โดยแต่งตั้งให้ นายพจน์ สารสิน เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี หลังจากนั้น รัฐบาลชั่วคราวได้จัดให้มีการเลือกตั้งในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2500 ซึ่งผลการเลือกตั้งทำให้พรรคสหภูมิ (ของจอมพลสฤษดิ์) พรรคเสรีมนังคศิลา และผู้สมัครไม่สังกัดพรรคได้เข้าร่วมจัดตั้งรัฐบาล โดยมีจอมพลถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรี หากแต่เป็นรัฐบาลปกครองประเทศได้เพียง 9 เดือนเท่านั้น เนื่องจาก ความขัดแย้งภายในของพรรคการเมืองร่วมรัฐบาล ประกอบกับรัฐบาลประสบปัญหารายจ่ายสูงกว่ารายรับเป็นจำนวนมากถึง 2,000 ล้านบาท จนทำให้รัฐบาลต้องใช้มาตรการปรับปรุงภาษีเครื่องอุปโภคบริโภค ซึ่งสร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนอย่างมาก (จักษ์ พันธ์ชูเพชร, 2549: 220)

จากสถานการณ์ดังกล่าว จึงทำให้จอมพลสฤษดิ์ ปฏิวัติเข้ายึดอำนาจอีกครั้งในวันที่ 20 ตุลาคม 2501 ภายหลังจากการพักรักษาตัวในสหรัฐอเมริกาในช่วงก่อนหน้า โดยครั้งนี้เป็นการสถาปนาการปกครองแบบเผด็จการเต็มรูปแบบ ไม่มีรัฐธรรมนูญ ไม่มีสภานิติบัญญัติ การออกกฎหมายและการบริหารประเทศจึงอยู่ในมือของ จอมพลสฤษดิ์เพียงผู้เดียว การปกครองในรูปแบบดังกล่าวเป็นไปเพื่อ (1) ต้องการสกัดกั้นระบบคอมมิวนิสต์ (2) ต้องการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม เนื่องจากภาวะการเปลี่ยนแปลงของโลกหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลงและทำให้เกิดสงครามรูปแบบใหม่แทน คือ สงครามเย็น (Cold War) อันเป็นการเผชิญหน้ากันระหว่าง สหรัฐอเมริกาผู้นำโลกเสรีประชาธิปไตย กับสหภาพโซเวียตผู้นำโลกคอมมิวนิสต์ (ศักดิ์นา นัทรกุล ณ อยุธยา, 2526)

เจตจำนงในการสกัดกั้นลัทธิคอมมิวนิสต์ ได้แสดงให้เห็นผ่านประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 4 ที่มีใจความสำคัญว่า “.....ทางสถานการณ์ภายในลัทธิคอมมิวนิสต์เป็นภัยยิ่งใหญ่ เป็นที่ประจักษ์แจ้งทั่วไปในเรื่องความแทรกซึมของลัทธิคอมมิวนิสต์ที่พยายามสร้างอิทธิพลเหนือจิตใจของประชาชนชาวไทย การแทรกแซงของตัวแทนคอมมิวนิสต์มีอยู่ทุกกระแสเศรษฐกิจและสังคม ใช้วิธีโฆษณาชวนเชื่อ และแผนการที่ฉลาดหลายอย่าง ทุ่มเทเงินทองเป็นจำนวนมหาศาลดำเนินการทั้งในทางลับและเปิดเผย พยายามทุกวิถีทางที่จะให้เกิดความเสื่อมโทรมระส่ำระสายในประเทศ ขูดโค่นราชบัลลังก์ ล้มล้างพระพุทธศาสนา และทำลายสถาบันทุกอย่างที่ชาวไทยได้ผูกพันรักษาด้วยความเสียสละอย่างยิ่งยวด” (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2501)

จากความต้องการที่จะกั้นการเข้ามาของระบบคอมมิวนิสต์ในไทย (Communist Containment Policy) จึงส่งผลให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างประเทศไทย และประเทศสหรัฐฯ

ในการให้ประเทศไทยเป็นยุทธศาสตร์การปิดกั้นการขยายอำนาจแนวคิดลัทธิคอมมิวนิสต์มาสู่อินโดจีน ซึ่งนโยบายทางเศรษฐกิจสำคัญที่สหรัฐฯ นำมาช่วยยับยั้งการแพร่ขยายแนวคิดคอมมิวนิสต์ คือ นโยบายเศรษฐกิจแบบระบบทุนนิยม โดยสหรัฐฯ ได้ให้ความช่วยเหลือประเทศไทยทั้งทางด้านการเงิน ในรูปเงินให้เปล่า (Grant) ผลักดันให้ด้านเศรษฐกิจของไทยเติบโตอย่างรวดเร็วตามแนวทางทุนนิยม สำหรับด้านวิชาการ สหรัฐฯ ได้ส่งผู้เชี่ยวชาญให้ความรู้ความชำนาญในการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมของไทยด้วย ในขณะเดียวกัน ไทยตอบแทนการให้ความช่วยเหลือดังกล่าว ด้วยการอนุญาตให้มีกองกำลังทหารสหรัฐฯ เข้าประจำกำลังในประเทศไทย (ชนาสนธิ ๒๕๖๐)

ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่าการดำเนินนโยบายพัฒนาประเทศที่มุ่งอิงสหรัฐฯ ในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ต่างจากนโยบายเศรษฐกิจชาตินิยม ของจอมพล ป. อย่างสิ้นเชิง โดยเสนอหลักการพัฒนาเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมที่ส่งเสริมการลงทุนของภาคเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศเป็นหลัก ในขณะที่รัฐทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ดูแลคอยช่วยเหลือ คุ้มครอง ออกนโยบายเพื่อส่งเสริมสนับสนุนเท่านั้น ซึ่งแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม เห็นได้จากคำแถลงต่อสภาร่างรัฐธรรมนูญ และประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 33 ดังนี้ (สมบัติ จันทรวงศ์ และรังสรรค์ ๒๕๖๑: ๕๕-๕๖)

คำแถลงต่อสภาร่างรัฐธรรมนูญ ได้แสดงให้เห็นแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยตามแนวทางทุนนิยม ว่า (รอง ศยามานนท์, ๒๕๖๐ :379)

“อย่างไรก็ดี การที่คณะปฏิวัติต้องเข้ายึดอำนาจการปกครองของประเทศก็ด้วยความปรารถนาอันแรงกล้า ที่จะหาวิธีอันเหมาะสมในการนำประเทศสู่ความเจริญ มิใช่หมายแต่เพียงว่าจะให้มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล หรือแก้ไขรัฐธรรมนูญ ปกครองประเทศเสียใหม่เท่านั้น หากแต่เห็นว่า การที่จะบริหารประเทศในรูปแบบเดิมนั้น ยังมีอุปสรรคขวางกั้นก้ำกั้วหน้าของประเทศอยู่อีกนานาประการ จำเป็นต้องแก้ไขปรับปรุงกันใหม่ทุกด้านทุกมุม เฉพาะอย่างยิ่งจักรกลในการบริหารประเทศจะต้องให้อยู่ในรูปอันเหมาะสมจริงๆ รัฐบาลจึงจะสามารถบริหารประเทศให้ถึงซึ่งความเจริญ.....ในการบริหารประเทศในครั้งนี้ รัฐบาลนี้เห็นว่าจำเป็นที่จะต้องแก้ไขและปรับปรุงเศรษฐกิจของประเทศเป็นเรื่องใหญ่ และเป็นอันดับที่หนึ่ง ทั้งนี้ก็เพื่อให้มีรายได้ที่แท้จริงสูงขึ้น ซึ่งจะทำให้ระดับการครองชีพของประชาชนสูงขึ้นด้วย ฉะนั้นรัฐบาลจะได้ปรับปรุงการคลัง และการเงินของประเทศ ดำเนินการส่งเสริมการเกษตรกรรม การสหกรณ์ การอุตสาหกรรม และการค้า ตลอดจนการคมนาคมให้ก้าวหน้าเป็นประโยชน์แก่ประชาชนอย่างกว้างขวาง”

สำหรับประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 33 ได้กล่าวถึงการสนับสนุนการลงทุนภาคเอกชนที่ดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางทุนนิยมว่า (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2501)

- รัฐจะไม่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมขึ้นใหม่เพื่อแข่งขัน
- รัฐจะไม่โอนกิจการอุตสาหกรรมของเอกชนมาเป็นของรัฐ
- รัฐให้สิทธิพิเศษต่างๆ กับบริษัทเอกชนทั้งไทย และต่างประเทศ โดยงดอากรขาเข้าสำหรับเครื่องจักร และอุปกรณ์ เมื่อประกอบกิจการอุตสาหกรรมหรือ ขยายขนาด พร้อมทั้ง ในกรณีที่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมในระยะเริ่มกิจการ ใ้ห้คงเว้นไม่ต้องเสียภาษีเงินได้ ในระยะเวลาไม่ต่ำกว่า 2 ปี และไม่เกิน 5 ปี นอกจากนี้ ยังอนุญาตให้ส่งผลิตภัณฑ์ และนำเงินออกนอกประเทศได้
- รัฐจะงดหรือลดการเก็บภาษีศุลกากรขาเข้าสำหรับวัสดุที่จำเป็นต้องใช้ในกิจการอุตสาหกรรมและจำเป็นต้องสั่งจากต่างประเทศ งดหรือลดการเก็บภาษีศุลกากรขาออกสำหรับผลิตภัณฑ์ที่ส่งออกนอกประเทศ ให้ความคุ้มครองโดยห้ามสินค้าชนิดเดียวกันเข้าประเทศ

จากแนวทางการพัฒนาชาติดังกล่าว จึงทำให้นโยบายทางด้านเศรษฐกิจที่จะนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้ถูกกำหนดให้มีความสอดคล้องตามไปด้วย โดยได้มีการจัดร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 ขึ้นเป็นครั้งแรก ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักในการพัฒนาโครงสร้างขั้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการคมนาคมขนส่ง การพลังงาน และการชลประทานเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาอุตสาหกรรมขั้นต่อไป (รอง ศยามานนท์, 2520) ทั้งนี้ นอกจากรัฐบาลจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางด้านธุรกิจการค้าแล้ว รัฐบาลยังให้ความสำคัญกับนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยเห็นว่าเป็นอีกหนทางหนึ่งในการเพิ่มรายได้ให้ประเทศและสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในภาพรวมได้ ดังคำกล่าวที่ว่า (องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2514)

“ ประเทศที่กำลังพัฒนา เผชิญปัญหาต่างไปจากประเทศที่พัฒนาแล้ว ประเทศกำลังพัฒนาอยู่ในระยะแรกของความเจริญทางการท่องเที่ยว และในหลายกรณี การท่องเที่ยวภายในประเทศยังไม่ขยายตัวเท่าใดนัก ประเทศเหล่านี้จึงทำถูกแล้ว ในการถือเรื่องการท่องเที่ยวเป็นอันดับแรกในการหารายได้เงินตราต่างประเทศ แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องถือว่าการท่องเที่ยวเป็นการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการใหม่ๆ โดยเฉพาะการก่อสร้าง การขนส่ง ในเขตที่เหมาะสมแก่การพัฒนา นั้น อุตสาหกรรมประเภทบริการ มิใช่จะสร้างความเจริญและการมีงานทำในเขตนั้นแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่จะก่อให้เกิดมูลฐานการพัฒนาการค้า เครื่องอุปโภคบริโภคอื่นๆด้วย ”

ด้วยเหตุนี้สังคมไทยในยุคแผนพัฒนาเศรษฐกิจ หรือยุคเริ่มของการพัฒนาประเทศตามแบบทุนนิยม อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงได้รับการส่งเสริม โดยมีการจัดตั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หรือ อ.ส.ท. ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2502 ซึ่งพลโทเฉลิมชัย จารุสวรรค์ ผู้อำนวยการ อ.ส.ท. ได้ให้คำนิยามอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไว้ในราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การว่า “อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวหมายถึงการประกอบธุรกิจ และให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทั้งในและนอกราชอาณาจักร รวมถึงกิจการโรงแรม การจัดยานพาหนะ และการประกอบธุรกิจมัลติเพคส์” (องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2514)

องค์กรดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง เพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เผยแพร่ประเทศไทยในด้านวัฒนธรรม ศิลปกรรม ประเพณี นาฏศิลป์ การกีฬา และกิจกรรมอื่น ๆ อันจะเป็นการชักจูงหรือเป็นที่สนใจแก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และร่วมมือในการจัดและดำเนินงานอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของเอกชน โดยมีได้ดำเนินการเพื่อหวังกำไรตอบแทนโดยตรง รายได้หรือผลประโยชน์ใดๆ จากการส่งเสริมการท่องเที่ยวย่อมตกอยู่แก่ประเทศชาติและประชาชนเป็นส่วนรวม ซึ่งมีนโยบายหลัก คือ ไม่ดำเนินกิจการอันเป็นการแข่งขันกับธุรกิจของเอกชน ตรงกันข้ามองค์การนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยเหลือให้ธุรกิจของเอกชนในด้านการท่องเที่ยวก้าวหน้า และขยายตัวเจริญงอกงามยิ่งขึ้น (องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2514)

เมื่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองนิ่งขึ้น จากการปกครองแบบเผด็จการ โดยจอมพลสฤษดิ์ ประกอบกับนโยบายและสภาพเศรษฐกิจ ที่มุ่งให้เกิดการพัฒนาตามแนวทางของทุนนิยม โดยนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในกลยุทธ์สำคัญในการสร้างความเจริญเติบโตของประเทศนั้น จึงเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการริเริ่มการจัดการประกวดนางสาวไทยขึ้นอีกครั้ง โดยรูปแบบการจัดประกวดได้เปลี่ยนไปจากยุคที่ 1 อย่างเห็นได้ชัด

3.2.1 วัตถุประสงค์ในการจัดการประกวด

จากการเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีส่วนสำคัญในการนำรายได้อันมหาศาลเข้าสู่ประเทศ มีความสัมพันธ์สนับสนุนให้เกิดการจัดการประกวดนางสาวไทยขึ้นอีกครั้งหนึ่ง หลังจากห่างหายไปนานกว่า 10 ปี ทั้งนี้ เนื่องจากความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นมากขึ้นระหว่างไทยกับสหรัฐฯ ในการพัฒนาประเทศ ทางบริษัทมิสยูนิเวิร์ส (Miss Universe) ซึ่งเป็นบริษัทจัดประกวดนางงามของเอกชนในสหรัฐฯ จึงได้แสดงเจตจำนงมายังรัฐบาลไทยผ่านทางองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในการเชิญหญิงสาวที่มีความงามที่สุดในประเทศไทยเข้าร่วมประชันความงามในเวทีการประกวดนางงามจักรวาลหรือในสมัยนั้นจะเรียกว่านางงามโลก

การส่งนางสาวไทยเข้าร่วมประกวดนั้น ทางบริษัท Miss Universe จะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายการเดินทางรวมทั้งที่พักให้ทั้งหมด ซึ่งทางรัฐบาลไทยได้เล็งเห็นแล้วว่าเป็นโอกาสอันดีที่

ทางการเมือง และเศรษฐกิจในการส่งนางสาวไทยเข้าร่วม เนื่องจากสามารถแสดงตนให้เห็นว่าเป็น
 คู่มิตรประเทศที่ดีเพื่อการกระชับสัมพันธไมตรีของสองประเทศให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น และถือเป็นอีก
 ช่องทางที่มีประสิทธิภาพในการเผยแพร่ชื่อเสียง วัฒนธรรม และนำประเทศให้ชาวโลกได้รู้จักและ
 เกิดความสนใจเดินทางมาท่องเที่ยวยังประเทศไทย ดังคำกล่าวของผู้บัญชาการ อ.ส.ท. ในปีพ.ศ.
 2506 เมื่อคุณอาภัสรา หงสกุล ได้ครองตำแหน่งนางงามจักรวาลว่า (สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล, 2531)

“ สหรัฐฯ ซึ่งเป็นที่ประหวัดนี้ มีความสัมพันธ์กับประเทศไทยมากที่สุด
 นโยบายการเมืองของสหรัฐอเมริกาเองนั้น ก็เป็นที่รู้จักกันคืออยู่แล้วว่าต้อง
 ขึ้นกับประชาชนเป็นส่วนใหญ่ ถ้าประชาชนอเมริกันรู้จักคนไทย และ
 ประทับใจพอใจมากเท่าไร ความเห็นใจ ความเป็นมิตรก็มีมากยิ่งขึ้น...
 การตัดสินใจให้อาภัสราเป็นนางงามโลกไม่ได้เป็นการชนะใจกรรมการเท่านั้น
 แต่เป็นการชนะใจคนในไมอามี ฟลอริดา และประชาชนทั้งประเทศ และ
 อีกทั่วโลก...ตำแหน่งนางงามโลกที่อาภัสราได้มาครั้งนี้ จะทำให้ทั้งโลก
 รู้จักเมืองไทยมากกว่าส่งทูตสันถวไมตรีไปสัก 10 ชุดเสียอีก เมื่อคน
 อเมริกันรู้จักคนไทยดีเช่นนี้ นโยบายในการช่วยเหลือไทย และสัมพันธ
 ไมตรีระหว่างประชาชนชาวไทยกับอเมริกันกระชับแน่นยิ่งขึ้น”

การประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 2 (พ.ศ.2507 - 2515) จึงเริ่มต้นขึ้นจากการที่สมาคม
 นักเรียนเก่าวชิราวุธวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้รับการทาบทามให้ดำเนินการค้นหา และส่ง
 สาวงามเข้าประกวดเวที Miss Universe ด้วยเหตุผล 2 ประการหลักๆด้วยกัน

ประการแรก เนื่องจากในขณะนั้นทางสมาคมฯ ได้ดำเนินการจัดการประกวดความ
 งามในชื่อ “นางงามวชิราวุธ” ในงานวชิราวุธานุสรณ์ ถือเป็นกิจกรรมที่ประชาชนให้ความสนใจ
 ยอมรับด้วยชื่อเสียงของงานที่จัดมาเป็นเวลานาน ตั้งแต่การจัดงานครั้งแรกในปีพ.ศ.2483 (กอง
 ประกวดนางสาวไทย, 2547: 18) และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดงานในปี 2503 นั้นได้รับความสนใจ
 มากขึ้น นับตั้งแต่งานฉลองรัฐธรรมนูญได้ถูกยกเลิกไป เพราะถือเป็นงานรื่นเริงที่จัดอย่างยิ่งใหญ่
 เพียงงานเดียว

ประการที่สอง ด้วยคณะผู้จัดการประกวดนางงามวชิราวุธกับการจัดการประกวด
 นางสาวไทยในยุคงานฉลองรัฐธรรมนูญเป็นกลุ่มบุคคลกลุ่มเดียวกัน และนายกสมาคมนักเรียนเก่า
 วชิราวุธฯ คือ พลเอกประภาส จารุเสถียร (ยศในขณะนั้น) ได้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง คือ เป็น
 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ซึ่งตำแหน่งดังกล่าวเอื้อต่อการขอความร่วมมือจากทุกภาคส่วน
 ในการจัดการประกวดความงาม เพราะสามารถชักชวนให้หน่วยราชการส่งสาวงามเข้าประกวดได้
 ดังเช่นในยุคแรกที่รัฐบาลเป็นผู้จัด ส่งผลให้ทั้งคณะกรรมการ หลักเกณฑ์การตัดสิน คุณสมบัติ

คุณค่าความงามของผู้ได้รับตำแหน่งจึงไม่ต่างกันแม้กระทั่งรางวัลที่ได้ กล่าวคือ เป็นการเฟ้นหานางสาวไทยในนามนางสาวชิราวุธนั่นเอง

ด้วยการตอบรับอันดีจากทางสมาคมนักเรียนเก่าชิราวุธฯ หน้าที่ในการค้นหาความงามเข้าประกวดนางงามจักรวาล เพื่อยกย่องเกียรติยศ และความงามของสตรีไทย รวมทั้งนำความงามของสตรีไทยไปเป็นสื่อในการสร้างสรรค์ความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศ ดังนั้นกองประกวดจึงได้เปลี่ยนจากรัฐบาลมาเป็น สมาคมนักเรียนเก่าชิราวุธวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ และได้ทำการเปลี่ยนชื่อจากการประกวดนางงามชิราวุธเป็นการประกวดนางสาวไทยในปี พ.ศ. 2507 โดยกำหนดวันตัดสินรอบสุดท้าย คือ วันที่ 3 ธันวาคม แทนวันรัฐธรรมนูญ แต่ยังคงเป็นส่วนหนึ่งของงานวชิราวุธานุสรณ์ จากศาสน์จากผู้อำนวยการกองประกวดนางสาวไทย พลโททฤษฎณ์ สีวะรา แม่ทัพภาคที่ 1 (ยศในสมัยนั้น) ดังนี้

“ น่าจะเรียกได้ว่าเป็นประเพณีที่งานวชิราวุธานุสรณ์จะต้องผนวกการจัดงานประกวดเกี่ยวกับความงามของสตรีเข้าไว้ด้วยกัน เพราะได้จัดติดต่อกันเป็นเวลาหลายปีแล้ว สำหรับปีนี้คณะผู้อำนวยการจัดงานมีมติเห็นพ้องกันว่า โดยที่ประเทศไทยเราละทิ้งการประกวดความงามของสตรีที่เรียกว่านางสาวไทย มาเป็นเวลานานแล้ว ในขณะที่เกือบทุกประเทศทั่วโลก มีการจัดประกวดนางสาวประจำชาติของเขาทุกปี เฉพาะอย่างยิ่งที่น่าสนใจก็คือ ประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงของเราได้จัดการประกวด และส่งนางสาวประจำชาติของเขาไปประกวดนางสาวโลกและได้รับตำแหน่งอันมีเกียรติมาแล้ว... อีกประการหนึ่ง คงเป็นที่ยอมรับกันอย่างน่าภาคภูมิใจแล้วว่า สุภาพสตรีไทยเรามีทั้งความอ่อนหวานละมุนละไม และมีทั้งความงามตามธรรมชาติ ประกอบด้วยผิวพรรณอันละเอียดอ่อน ไม่แพ้ความงามของสตรีชาติหนึ่งชาติใดในโลก เมื่อเป็นเช่นนี้ ประกอบด้วยเหตุผลดังกล่าวแล้ว จึงน่าจะได้ช่วยกันส่งเสริม ให้ความงามของสตรีไทยเด่นชัดและปรากฏแก่สายตาของชาวโลกทั่วไป การคัดเลือก และการส่งเสริมจะกระทำได้กว้างขวาง และเป็นธรรมก็ด้วยการจัดประกวดประชันกันขึ้นเท่านั้น ด้วยเหตุหลายประการที่กล่าวมาแล้วนี้ คณะกรรมการผู้อำนวยการจัดงานวชิราวุธานุสรณ์ จึงได้มีมติเห็นพ้องต้องกันให้จัดการประกวดนางสาวไทยขึ้นในงานนี้ด้วย โดยมีเจตจำนงไว้ว่า จะส่งเสริมสุภาพสตรีที่เข้าประกวด และได้รับการคัดเลือกให้ไปประกวดนางสาวโลก ที่ประเทศสหรัฐอเมริกาต่อไป หากสุภาพสตรีที่ได้รับคัดเลือกนั้น มีทั้งความงาม

และคุณสมบัติเหมาะสมพอจะส่งไปประกวดได้” (กองประกวดนางสาว
ไทย งานวชิราวุธานุสรณ์, 2507 :2)

ปีแรกของการฟื้นฟูการประกวดนางสาวไทย พ.ศ. 2507 ถือเป็นปีแห่งความสำเร็จ
อย่างงดงามโดยแท้ เนื่องจากการประกวดนางสาวไทยได้ถูกชุบชีวิตขึ้นมาอีกครั้ง และนางสาวไทย
คนแรกของยุคที่สองนี้ คือ คุณอาภัสรา หงสกุล ในฐานะตัวแทนของประเทศทำหน้าที่ได้อย่างดี
เยี่ยมในการเผยแพร่ชื่อเสียงของประเทศเป็นผลสำเร็จด้วยความสวย ใบหน้าที่ยิ้มแย้มสดใส ผนวก
กับบุคลิกภาพที่อ่อนหวานอย่างสาวไทย สามารถพิชิตมงกุฏนางงามจักรวาล ได้เป็น Miss Universe
คนแรกของไทย และถือเป็นสาวงามคนแรกของทวีปเอเชียอีกด้วย ดังนั้นจึงสร้างความฮือฮาไปทั่ว
โลก และโดยเฉพาะในประเทศไทยเองจากผลสำเร็จในการส่งนางสาวไทยไปประกวดยัง
ต่างประเทศ ส่งผลให้ชื่อเสียงของการประกวดนางสาวไทยได้รับความนิยมน่าสนใจมากขึ้น
หนึ่ง โดยจัดติดต่อกันทุกปีเรื่อยมา นางสาวไทยผู้ได้รับตำแหน่งยังคงทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์
ประเทศได้ดีแม้ไม่สามารถพิชิตมงกุฏนางงามจักรวาลได้เลยก็ตาม

จนเมื่อปี 2515 ถือเป็นปีสุดท้ายของการประกวดนางสาวไทย เพราะปีต่อมาได้เกิด
เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ขึ้น การประกวดนางสาวไทยจึงถูกยกเลิกไปพร้อมงาน
วชิราวุธานุสรณ์ ทั้งนี้จากฉนวนทางการเมืองที่ทางรัฐบาลเผด็จการจอมพลสฤษดิ์ได้สร้างขึ้น โดย
หลังจากที่จอมพลสฤษดิ์ถึงแก่อสัญกรรมในปีพ.ศ. 2506 ได้ส่งต่ออุดมการณ์ทางการเมืองการ
ปกครองมายังนายกรัฐมนตรีคนต่อมาคือ จอมพลถนอม กิตติขจร ในการมุ่งดำเนินนโยบายทาง
เศรษฐกิจ แต่กลับแซ่เข่นทางการเมือง ใช้นโยบายประชาธิปไตยครึ่งใบ (มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมมาธิราช, 2534) จากการจำกัดเสรีภาพทางความคิดสิทธิทางการเมือง เกิดความเสียสมดุลขึ้น
ระหว่างเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ดังนั้นจึงนำไปสู่การลุกฮือของประชาชน และกลุ่มนักศึกษา
ปัญญาชนในการออกมาต่อสู้เรียกร้องสิทธิของตนตามระบอบประชาธิปไตย ในที่สุดการ
เคลื่อนไหว และเรียกร้องความถูกต้อง จึงนำไปสู่การจลาจล และนองเลือด แต่ในที่สุดกลุ่ม
นักศึกษา ประชาชนก็เป็นฝ่ายกุมชัยชนะ ที่มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ
สังคม และวัฒนธรรม เปิดฉากการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเต็มใบ โดยจัดให้มีการเลือกตั้ง
ตามที่ระบุไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ ที่เกิดจากพลังเบื้องล่าง นั่นคือ ประชาชนเป็นครั้งแรกใน
ประวัติศาสตร์ไทยอย่างแท้จริง มิใช่การยอมรับเชื่อฟังภาพลวงที่ชนชั้นปกครองผู้มีอำนาจสร้างขึ้น
ดังเช่นแต่ก่อน (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2544: 178)

หลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลา นายสัญญา ธรรมศักดิ์ ได้รับพระราชโองการโปรดเกล้าฯ
แต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีต่อจากจอมพลถนอมที่ลาออก รัฐบาลชุดใหม่ได้เปิดโอกาสให้
ประชาชนแสดงออกทางความคิดเห็นที่มีต่อสภาพการเมือง เศรษฐกิจ สังคมอย่างกว้างขวาง กลุ่ม
ปัญญาชนเองก็มีบทบาท และกล้าแสดงออกทางความคิดมากขึ้นเช่นกัน ทั้งนี้เพื่อเสนอ

แนวทางให้สังคมไทยเกิดความเหมาะสม และยุติธรรมในการสร้างเสรีภาพ อำนาจรัฐที่เกิดจากความยินยอมของประชาชน ความเสมอภาค และสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานนั้นเป็นเรื่องสำคัญ โดยอุดมการณ์เหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยในการประกวดนางสาวไทย ในเชิงคัดค้านไม่เห็นด้วยกับการจัดการประกวดความงาม เนื่องจากกลุ่มนักศึกษาหญิงดังกล่าวมีแนวคิดร่วมกันของสตรียุคใหม่ที่มีคุณค่า มีความสามารถในการรังสรรค์สังคมทัดเทียมกับผู้ชาย ให้สังคมยอมรับสตรีมากกว่าวัตถุทางเพศ โดยมองการประกวดความงามที่ทำให้ผู้หญิงเป็นแค่เครื่องมือทางกามารมณ์ เป็นการกดขี่ทางเพศ ในการแสวงหากำไรจากเรือนร่างของสตรีดังบทความเรื่อง เทพีที่ประชาชนปรารถนา โดย ศิลป์ พิทักษ์ชน (2519) กล่าวว่า

“ การประกวด เป็นเกมกีฬาที่บำรุงจิตใจทางกามารมณ์อย่างหนึ่งของชนกลุ่มน้อยผู้นั่งกินนอน โดยไม่ต้องออกแรงงานทำงาน เพื่อผลิตสิ่งที่มีคุณค่าในระบบสังคมศักดินา การละเล่นเพียงบำเรอกามารมณ์แบบนี้ จะมีภายในฮาเร็มของราชสำนักต่างๆ และตามสำนักของเจ้าขุนมูลนายผู้ยิ่งใหญ่ ซึ่งลักษณะของมันก็คือการยกเอาอนาจารขึ้นเป็นศิลป์ และผูกขาดไว้สำหรับบำเรอกามารมณ์พวกตนในราชสำนัก ต่อมาเมื่อระบบการผลิตเปลี่ยนมาเป็นระบบผลิตแบบทุนนิยมที่ชนชั้นกลางผู้ลงทุนเป็นฝ่ายกุมอำนาจ ศิลปะหรือนัยหนึ่งอนาจารในฮาเร็มก็ถูกดึงออกมาปรับใช้ชนชั้นกลางผู้ลงทุน และชนชั้นกลางแสวงหากำไรบางคน ก็ถือเอาการบำเรอกามารมณ์เป็นการค้ากำไรไปเสียเลย การประกวดความงามหรืออีกนัยหนึ่ง การประกวดเนื้อหนังมังสาที่ปกปิดน้อยที่สุดเท่าที่จะน้อยได้ก็แพร่หลาย และมันปรับใช้ผู้ค้ากำไรและผู้มักมากในกามารมณ์ เพียงสองปากเท่านั้นเอง”

จากแรงกระตุ้นของกลุ่มนักศึกษาหญิงดังกล่าว มีผลให้สังคมในขณะนั้นเกิดความตื่นตัวเรียกร้อง และเห็นความสำคัญของสิทธิสตรีมากขึ้น ประกอบกับสภาพการณ์ของประเทศไทย หลังวันมหาวิปโยค 14 ตุลา สังคมที่บอบช้ำ สับสนวุ่นวาย ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ และปัญหาวิกฤตการณ์น้ำมัน จากภายนอกประเทศ ส่งผลให้การจัดการประกวดความงามระดับชาติอย่างการประกวดนางสาวไทยเกิดแรงต้าน ไม่ได้รับการสนับสนุน หรือได้รับความสนใจดังเช่นเคยเป็นมาในตอนต้นของการจัดการประกวด ซึ่งถือเป็นการปิดฉากการประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 2 นี้โดยปริยาย

3.2.2 กลุ่มบุคคลหลักในการจัดการประกวด

จากวัตถุประสงค์ของการจัดการประกวดในยุคที่ 2 (พ.ศ.2507-2515) ซึ่งมีใช้เพื่อการประชาสัมพันธ์รัฐธรรมนูญ หรือระบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยดังเช่นในอดีต ในขณะที่สภาพเศรษฐกิจและสังคมในยุคดังกล่าวนั้นเปลี่ยนแปลงก้าวไปสู่ระบบทุนนิยม พัฒนาการทางเศรษฐกิจจึงมีผลให้การประกวดนางสาวไทยดำเนินไป เพื่อผลประโยชน์เชิงพาณิชย์มากขึ้น มุ่งเน้นในการเฟ้นหาสาวงามผู้ที่จะเป็นตัวแทนสาวงามประเทศไทยสู่เวทีระดับโลก เพื่อหวังสร้างชื่อเสียงให้ประเทศเป็นที่รู้จักของชาวโลกในการชักจูงใจให้เข้ามาท่องเที่ยวยังประเทศไทย นำเงินตราไหลเข้า สร้างอาชีพ เพิ่มกำลังการผลิต เพื่อเศรษฐกิจไทยที่เจริญก้าวหน้า ประชาชนอยู่ดีกินดีตามแนวทางนโยบายของรัฐบาลในขณะนั้น

3.2.2.1 ผู้จัดการประกวดนางสาวไทย

หลังจากเปลี่ยนแปลงกลุ่มผู้จัดการประกวดจากรัฐบาล มาเป็นสมาคมนักเรียนเก่าวชิราวุธฯ นั้น วัตถุประสงค์ในการจัดการประกวดได้เปลี่ยนไปในเชิงธุรกิจ หวังผลทางเศรษฐกิจมากขึ้น ภาคเอกชนได้รับโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นแต่ยังคงไม่มากนัก เนื่องจากจุดเริ่มต้นของการประกวดในยุคนี้ เกิดจากการประกวดนางงามวชิราวุธ อันเป็นส่วนหนึ่งของงานวชิราวุธานุสรณ์ จัดโดย สมาคมนักเรียนเก่าวชิราวุธวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ และได้เปลี่ยนชื่อเป็นการประกวดนางสาวไทย ซึ่งเมื่อดูภายนอกแล้วน่าจะเป็นองค์กรเอกชนเป็นผู้จัดการประกวดแต่หากพิจารณาไปในส่วนของผู้จัดการประกวด ล้วนเป็นผู้ที่มีบทบาท มีอำนาจ หรือดำรงตำแหน่งระดับสูงของภาครัฐทั้งสิ้น โดยประธานการจัดงานนั้นดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในขณะนั้น คือ จอมพลประภาส จารุเสถียร และผู้อำนวยการกองประกวดในขณะนั้นคือ พลโทกฤษณ์ สีวะรา ซึ่งดำรงตำแหน่งแม่ทัพภาคที่ 1 อยู่ในขณะนั้น ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า คณะผู้ดำเนินการจัดประกวดยังคงอยู่ภายใต้เงาของหน่วยราชการที่มีอำนาจอยู่เช่นเดิม เพียงแต่ภาคเอกชนได้เข้ามามีบทบาทแบ่งเบาภาระทางราชการในบางส่วนเท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของสปอนเซอร์ อาทิ สถาบันเสริมความงาม อันมีบทบาทในการทำหน้าที่รับสมัคร และเสาะหาสาวงามในการประกวดนางสาวไทย โดยจะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป

3.2.2.2 ผู้สนับสนุนการประกวดนางสาวไทย

เนื่องจากสมาคมนักเรียนเก่าวชิราวุธฯ อันเป็นองค์กรเอกชนที่นำโดยรัฐ ดังนั้นเงินทุนสนับสนุนส่วนหนึ่ง จึงมาจากภาครัฐบาลแต่ไม่เต็มตัวนักดังเช่นในยุคแรก อย่างไรก็ตาม แม้จะไม่มีการสนับสนุนเม็ดเงินจากภาครัฐดังเช่นเดิม แต่ก็ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อทางด้านการประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 2 แต่อย่างใด ทั้งนี้ เนื่องจาก งานวชิราวุธานุสรณ์ได้ดำเนินการจัดงานสืบทอดต่อกันเป็นเวลานาน นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2483 เป็นต้นมา รายได้จากการ

จำหน่ายบัตรเข้าชมการประกวดมีเพียงพอในการนำมาเป็นเงินทุนในการจัดงานในปีถัดๆ มา นอกจากนี้ เงินดังกล่าวยังมีเพียงพอในการนำไปใช้จ่ายในกิจกรรมการกุศล เพื่อเป็นอนุสรณ์ถึงองค์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวด้วย ดังเช่น อัตราค่าเข้าชมเฉพาะการประกวดนางสาวไทย อย่างเดียวในปี พ.ศ. 2514 ตลอดรายการมี 3 ระดับด้วยกัน คือ 3,000 4,000 และ 5,000 บาท โดยมีจำนวนที่นั่งทั้งสิ้น 7,630 ที่นั่ง นอกจากนี้ ยังมีรายได้จากค่าผ่านประตูให้เข้ามาชมบริเวณงานที่เก็บได้เกือบ 3 ล้านบาทบาท ซึ่งจำนวนดังกล่าวอาจน้อยกว่าปี 2512 เล็กน้อยจากการจำหน่ายบัตรปลอม และไม่ได้ทำการโฆษณาอย่างครึกโครมดังเช่นปีก่อนๆ (นางสาวไทย, 2514: 14) อย่างไรก็ตาม จำนวนเงินจากค่าผ่านประตูก็ยังคงถือเป็นรายได้ที่มหาศาลพอสมควร นอกจากรายได้จากสองทางใหญ่ คือ ค่าเข้าชมการประกวด และค่าผ่านประตูแล้ว การจัดการประกวดในยุคที่ 2 ยังได้รับความร่วมมืออันดีจากภาคเอกชน โดยมีนักธุรกิจทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติ ที่ให้การสนับสนุนบริจาคเงินสมทบทุนสำหรับรางวัลของนางสาวไทย และรองนางสาวไทย เช่นในปี พ.ศ. 2507 รายชื่อผู้บริจาคเงินให้แผนกรางวัลมีถึง 43 รายชื่อดังนี้ โดยจะยกมาส่วนหนึ่ง คือ

- นายรามินทร์ ลำซ่า	บริจาคเงินจำนวน	10,000 บาท
- นายสุขุม นวพันธ์	บริจาคเงินจำนวน	5,000 บาท
- นายอุเทน เตชะไพบูลย์	บริจาคเงินจำนวน	5,000 บาท
- Mr. W.L. Meyer	บริจาคเงินจำนวน	3,000 บาท
- Mr. Eugene Chong	บริจาคเงินจำนวน	2,500 บาท
- นายชนิด ลิวเฉลิมวงศ์	บริจาคเงินจำนวน	2,000 บาท
- นายสุเสียน แซ่เซี่ยะ	บริจาคเงินจำนวน	2,000 บาท
- นายลาบามัด สัจเคว	บริจาคเงินจำนวน	1,200 บาท
- นายเทียนเยี่ยง หวังหลี่	บริจาคเงินจำนวน	1,000 บาท
- นายยง อุทิศกุล มอบไม้เรียวแก่ตมดินตัน ตรา นกอินทรีฯ ชนิดดีเยี่ยม		
- บริษัท ฟิลลิปส์ มอบเครื่องรับโทรทัศน์ 1 เครื่องให้แก่นางสาวไทย		

(กองประกวดนางสาวไทย งานวชิราวุธานุสรณ์, 2507)

3.2.3 ผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวไทย

ลักษณะนางสาวไทยในยุคที่ 2 แม้จะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยเฉพาะการเริ่มเข้ามาของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม จากนโยบายการพัฒนาประเทศของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ก็ตาม แต่เจตจำนง หลักเกณฑ์การตัดสิน คุณสมบัติ นางงาม ตลอดจนกระทั่งของรางวัล และการดำเนินชีวิตหลังพ้นตำแหน่งของนางสาวไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปเชิงพาณิชย์หรือค้ำึงถึงผลประโยชน์ส่วนตนเป็นส่วนน้อยเท่านั้น

3.2.3.1 เจตจำนงในการเข้าร่วมประกวดนางสาวไทย

เนื่องจากยุคนี้เป็นช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนผ่านไปสู่อะบบทุนนิยม ดังนั้นในช่วงต้นของการจัดการประกวด กระบวนการต่างๆยังคงสืบเนื่องมาจากยุคที่ผ่านมา กล่าวคือสาวงามส่วนใหญ่ยังคงได้รับการทาบทามเช่นเดียวกับผู้เข้าประกวดในยุคแรก ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในการประกวดยุคที่ 1 ว่า ทางรัฐบาลได้ขอความร่วมมือจากทั้งข้าราชการชั้นผู้ใหญ่รวมถึงได้ออกหนังสือเวียนไปตามหน่วยงานต่างๆของภาครัฐทั่วประเทศในการเฟ้นหาสาวงามเข้าร่วมเป็นศรีสง่าแห่งรัฐธรรมนูญ แม้ในยุคนี้ทางสมาคมนักเรียนเก่าวชิราวุธฯเป็นผู้ดำเนินการก็ตาม เนื่องด้วยประธานการจัดงาน ซึ่งดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เป็นผู้มีอำนาจทางการเมืองส่งผลให้การขอความร่วมมือจากทางราชการเป็นไปได้โดยง่าย อีกทั้งกลุ่มผู้จัดยังเป็นผู้มีประสบการณ์ผ่านการจัดประกวดในยุคคลองรัฐธรรมนูญ ขั้นตอนต่างๆจึงกระทำเช่นเดิม หากแต่ในช่วงท้ายของยุค ภาคเอกชนเริ่มแสดงบทบาทมากขึ้นทั้งเป็นผู้ชักชวน ให้เงินสนับสนุนในการเตรียมตัวในรูปแบบสปอนเซอร์ และบางรายมีการฝึกสอนเทคนิคต่างๆที่จะสร้างความประทับใจให้กับคณะกรรมการเป็นต้น (วิเศษ วัฒนสุข, สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2550)

จากความตั้งใจดังกล่าวยังผลให้วัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมประกวดของนางงามค่อยๆพัฒนาเปลี่ยนแปลงไป ในช่วงต้นเกิดจากความเชื่อฟัง ปฏิเสธเสียมิได้ด้วยความเกรงใจในผู้ใหญ่ที่ให้เกียรติมาทาบทาม เล็งเห็นถึงคุณสมบัติของตนในการสร้างชื่อเสียงให้ประเทศ อีกทั้งสาวงามที่ได้รับการชักชวนล้วนเป็นบุตรธิดาของผู้มีฐานะทางสังคม ซึ่งเป็นผู้มีต้นทุนทางสังคมดีอยู่แล้วในด้านการดูแลตัวเอง รักสวยรักงาม จึงอยากหาประสบการณ์ใหม่ๆให้กับตนเอง ประกอบกับ เป็นการส่งผู้ที่ได้รับตำแหน่งนางสาวไทยเข้าประกวดนางงามโลก(นางงามจักรวาล) เป็นสิ่งที่ท้าทาย และแปลกใหม่ ดังนั้นจึงตัดสินใจเข้าร่วมประกวดการประลองความงาม ความสามารถบนเวที เพื่อก้าวสู่ระดับนานาชาติที่ยังมาซึ่งเกียรติยศของตนเอง และครอบครัว ดังเช่น นางสาวไทยในปี พ.ศ. 2507 และดำรงตำแหน่งนางงามจักรวาล คุณอภิษฐา หงสกุล เข้าร่วมประกวดจากคำชักชวนของท่านรัชนิพัฒน์ รัชนี้ ซึ่งเป็นเพื่อนของคุณพ่อ น.อ.เพิ่ม หงสกุล ตามคำสัมภาษณ์ของคุณอภิษฐา หงสกุล ว่า

“เมื่อกันวันเกิดคุณพ่อนี่ซิคะ ท่านรัชนิพัฒน์ เพื่อนคุณพ่อกับมาเห็นรูปป๊อกเข้าก็บอกว่า เออละฉันจะเอายายป๊อกเข้าประกวดนางสาวไทย แล้วก็ตกลงกับคุณพ่อให้เรียกตัวเข้ากรุงเทพ (ในขณะนั้น คุณ อภิษฐา กำลังศึกษาอยู่ที่ ปีนัง ประเทศมาเลเซีย) ก่อนหน้าที่จะเข้าประกวดเพียง 4 ถึง 5 วันเท่านั้นเอง” (อภิษฐา หงสกุล, สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2550)

ดังนั้น คุณอภิษฐาจึงเข้าประกวดนางสาวไทย โดยมีท่านรัชนิพัฒน์เป็นผู้สนับสนุน และมีคณะจิตรลดา พญาไทของโรงเรียนวชิราวุธเป็นผู้ส่งเข้าประกวด ซึ่งโดยส่วนตัวเธอเองก็ให้

ความสนใจเรื่องความสวยความงามเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว และคิดว่าเป็นโอกาสที่ดีหากได้รับตำแหน่งการได้ไปประกวดที่เมืองนอกสมัยนั้นถือว่าแปลกใหม่สำหรับคนไทย เธอถือว่าเป็นประสบการณ์ที่ดีของเด็กผู้หญิงคนหนึ่ง จึงตกลงใจเดินทางกลับจากการเรียนหนังสือที่ป็นังเพื่อเข้าประกวด (อาภัสรา หงสกุล, สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2550)

ในปีต่อมา คุณจิรนนท์ เป็นนางสาวไทยอีกท่านที่ถูกเรียกตัวทางโทรเลขจากบิดา พันตำรวจเอก (พิเศษ) จรุง เสวตนันท์ ให้กลับมาประกวดนางสาวไทย ซึ่งขณะนั้นเธอพำนักอยู่ที่ประเทศอังกฤษ ฌวัจกรพงษ์ เป็นเวลาเกือบ 4 ปี ก่อนเดินทางกลับมายังประเทศไทยเพื่อร่วมประกวด โดยมีคุณรองสนิท โชติกเสถียร เป็นผู้ชักชวน และราชตฤณมัยสมาคม เป็นผู้ส่งเข้าประกวด (กองประกวดนางสาวไทย งานวชิราวุธานุสรณ์, 2509)

ปี พ.ศ. 2509 คุณประภัสสร พานิชกุล เป็นนางสาวไทยคนเดียวของยุคที่ 2 ที่ได้รับการสนับสนุนส่งเข้าประกวดจากส่วนภูมิภาค จากบทความ “แดง ผู้น่ารัก” ได้กล่าวถึงการเข้าประกวดของเธอว่า “... ประภัสสรได้เข้าประกวดนางงามบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และได้รับเลือกให้เป็นนางงามบ้านหมี่ ดังนั้นเมื่อจังหวัดลพบุรีจะส่งผู้เข้าประกวดนางสาวไทย เธอจึงได้รับการทาบทามให้เข้าประกวดในนามจังหวัดลพบุรี” (กองประกวดนางสาวไทย งานวชิราวุธานุสรณ์, 2510: 46)

นางสาวไทยประจำปี 2510 คุณอภันตรี ประยูทธเสนีย์ ก็เป็นอีกท่านที่ได้รับการทาบทามจากผู้ใหญ่ เนื่องจากเธอเป็นบุตรสาวของข้าราชการทหารบกที่มีตำแหน่งสูงในสมัยนั้นคือพันเอก (พิเศษ) ยรรยง ประยูทธเสนีย์ ยศในขณะนั้น โดยเธอได้กล่าวว่า “สมัยก่อนดิฉันเรียนอยู่ป็นัง ตอนนั้นใกล้จบแล้ว ก็กลับบ้าน พอมาอยู่กับครอบครัวก็มีความรู้สึกที่ไม่อยากกลับไปแล้ว เพราะเป็นโรคติดบ้าน ดิฉันเป็นลูกทหาร บังเอิญตอนนั้นผู้ใหญ่บอกว่าอย่าเพิ่งกลับไปเลย รอมาประกวดนางสาวไทยดีกว่า ดิฉันเลยมีความรู้สึกที่ดิฉันเหมือนกัน จะได้อยู่บ้านนานๆแต่ไม่ได้คิดถึงว่าเราสวยอะไรเท่าไร แต่มีกองเชียร์ เชียร์กันใหญ่เลย...” (ชุลิตา อารีย์พิพัฒน์กุล, 2547: 173-174) โดยมีราชตฤณมัยสมาคมส่งเข้าประกวด

สำหรับนางสาวไทยปี พ.ศ. 2512 คุณวารุณี แสงศิรินาวัน ก็ได้รับการทาบทามจากนายเจิม ภูมิจิตร ผู้อำนวยการกองประกวดนางสาวไทยในขณะนั้น โดยได้ให้สัมภาษณ์ในหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ วันที่ 4 ธันวาคม 2512 ว่า “คุณอาต๋อย (หมายถึงนางสุดจิตต์ ภูมิจิตร) ได้ให้ความกรุณาต่อเป็ย (ในการเข้าประกวด) มากค่ะ”

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของการจัดการประกวดการเฟ้นหาสาวงามในยุคแรกนั้นยังคงอบอุ่นอยู่ แต่ด้วยกระแสทุนนิยมที่เคลื่อนคลานเข้ามาครอบงำสังคมไทย ก่อให้เกิดชนชั้นนายทุนเอกชน ประกอบกับ หลังจากคุณอาภัสรา หงสกุล เป็นสาวไทยคนแรกที่สามารถคว้าตำแหน่งนางงามจักรวาลมาครองได้เป็นผลสำเร็จ ยิ่งเป็นแรงผลักดันให้กระแสความต้องการ โอกาสเข้าไปชิงมงกุฎนางสาวไทยซึ่งเป็นก้าวแรกสู่ฝันที่จะได้เป็นหนึ่งในจักรวาลของหญิงสาวให้แรงมากขึ้น เอกชนได้มีเจตนาแฝงมองเห็นช่องทางผลประโยชน์เพื่อโฆษณาสินค้า

ของคน จึงใช้เม็ดเงินเข้ามาเป็นอีกหนึ่งแรงขับ ดังจะเห็นได้จากช่วงท้ายของการประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 2 นี้ มีนางสาวไทยมาจากจากบุคคลธรรมดาที่มีได้เป็นลูกหลานชนชั้นปกครองเข้าร่วมประกวดมากขึ้น อีกทั้งทัศนคติในสังคมเริ่มเปลี่ยนไปหันมานิยมผู้สนับสนุนจากภาคเอกชนที่มีอำนาจเงิน จึงได้ส่งผลให้บทบาทของอำนาจเก่าถูกแทนที่ด้วยนายทุน ดังนี้

นางสาวไทยประจำปี พ.ศ. 2511 คุณแสงเดือน แม้นวงศ์ เส้นทางความเป็นนางสาวไทยของเธอเริ่มเมื่อเธอกลายเป็นดาวเด่นชั่วข้ามคืน จากการเป็นครีมนเมเยอร์ของโรงเรียนที่เธอศึกษาอยู่คือ โรงเรียนศึกษานารี จึงได้รับการชักชวนให้เข้าประกวดโดยมีคุณแม่ของเธอเป็นผู้ผลักดัน ให้เข้ารับการคัดเลือกจากทางสปอนเซอร์ผู้สนใจในการสนับสนุน (กองประกวดนางสาว, 2514) เนื่องจากในสมัยนั้น ใบสมัครจะระบุชัดเจนว่าผู้เข้าประกวดจะต้องมีผู้ส่งเข้าประกวดหรือสปอนเซอร์ ทั้งนี้เนื่องจากการเข้าประกวดจะต้องมีค่าใช้จ่ายในการเตรียมตัว ทางกองประกวดมิได้จัดสรรงบประมาณมาสนับสนุน ดังนั้นจึงจำเป็นที่สาวงามผู้เข้าประกวดจะต้องมีผู้ดูแลด้านค่าใช้จ่าย อีกทั้งถ้าสาวงามมีสปอนเซอร์ย่อมแสดงให้เห็นว่ามีการรับรองความประพฤติ เพราะคงไม่มีห้างร้านใดที่จะยอมเสียชื่อจากการสนับสนุนผู้มีความประพฤติอันไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมเข้าประกวดเป็นแน่ และถือเป็นการช่วยทางกองประกวดตรวจสอบในขั้นต้นนั่นเอง (วิศเวท วัฒนสุข, สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2550)

คุณแสงเดือน ได้กล่าวถึงการเข้าประกวดที่ต้องมีการคัดเลือกโดยสปอนเซอร์ว่า “ตอนนั้นเราก็อยากลองดูว่าเราจะสวยพอเข้าประกวดได้ไหม.....วันนั้นเข้าไปแคสติ้ง เข้าไปทั้งชุดนักเรียน หน้าใสเข้าไป แต่เขามีอยู่แล้ว 2 คน แต่งตัวเต็มที่ก็คิดในใจคงไม่เลือกเราหรอก ที่ไหนได้เขาเลือกคนที่ไม่ทำอะไรเลย คุณบุรินทร์ ก็มองอย่าง Artist เราเองก็ไม่ได้เตรียมตัว...” จากนั้นคุณแสงเดือนเข้าประกวดนางสาวไทยในนามเมืองทองไซโก้เป็นผู้ส่งเข้าประกวด และได้รับตำแหน่งนางสาวไทย หลังจากการได้รับตำแหน่งนั้น เธอได้เป็นพรีเซนเตอร์ให้กับนาฬิกาไซโก้ ซึ่งถือเป็นการแสดงตัวตนให้เห็นถึงบทบาทของเอกชนในการต้อนรับการประกวดนางสาวไทยเข้าสู่ทุนนิยม โดยหลังจากนั้นไม่มีสาวงามที่มีผู้ส่งเข้าประกวดจากหน่วยงานราชการได้รับตำแหน่งอีกเลย (ชุลิตา อารีย์พิพัฒน์กุล, 2547)

ในปี 2512 คุณวารุณี แสงศิรินาวิน ได้เป็นนางสาวไทย มีสมาคมพ่อค้าไทย เป็นผู้ส่งเข้าประกวด ต่อมาในปี 2514 อาจารย์เจียรพรรณ โสภณ แห่งโรงเรียนสอนตัดเสื้อเจียรพรรณเป็นผู้จัดหาสปอนเซอร์ และได้เครื่องคิมเป็ปซึ่งเป็นสปอนเซอร์ส่งให้ คุณนิภาภัทร สุดศิริ เป็นนางสาวไทยในปีนั้น ซึ่งในขณะนั้นเธอทำหน้าที่เป็นพนักงานต้อนรับของบริษัทการบินไทย และนางสาวไทยคนสุดท้ายของการจัดการประกวดในยุค 2 นี้ คุณกนกอร บุญมา เธอมาจากครอบครัวเชื้อสายจีน และเข้าเรียนในโรงเรียนเสริมสวยในกรุงเทพฯเช่นเดียวกับ สาวๆ ในยุคนั้น โดยเธอได้สมัครเรียนที่โรงเรียนเสริมสวยแอนนา เธอจึงได้รับการทาบทามจากเจ้าของโรงเรียนที่เธอศึกษาอยู่คือ อาจารย์อรุณี สามโกเศศ และมีภัตตาการแม่ นำส่งเข้าประกวด (ชุลิตา อารีย์พิพัฒน์กุล, 2547)

3.2.3.2 คุณสมบัติของผู้สมัครเข้าประกวดนางสาวไทย

คุณสมบัติหลักๆของผู้เข้าประกวดในยุคที่ 2 ยังคงเป็นไปในลักษณะดังเช่นในยุคแรกคือ (กองประกวดนางสาว, 2509)

- สัญชาติไทย
- เป็นโสด อายุ 16-25 ปี ต่อมาในปี พ.ศ. 2514 ได้เพิ่มเกณฑ์อายุเป็น 17-25 ปี ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับคุณสมบัติของการประกวดนางงามจักรวาล คือ 18 ปี
- ไม่มีอาชีพ และความประพฤติเป็นที่น่ารังเกียจของสังคม
- มีผู้ส่งเข้าประกวดและรับรอง โดยในช่วงหลังได้มีการระบุว่าต้องมีห้างร้านหรือเอกชนเป็นผู้ส่งเข้าประกวด
- กองประกวดพิจารณาสมควรให้ประกวด

แต่จากจุดมุ่งหมายสำคัญของการรื้อฟื้น การประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 2 นี้คือ การค้นหาสาวงามเพื่อเป็นตัวแทนประเทศไทยสู่เวทีการแข่งขันระดับโลก ดังนั้นคุณสมบัติของผู้เข้าประกวดจึงเพิ่มขึ้นแม้จะไม่ได้ระบุไว้ในระเบียบการก็ตาม เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์ประเทศในการเข้าประกวดนางงามจักรวาลนั้น ภาษา และกระบวนการทางความคิดย่อมเป็นสิ่งที่สำคัญไม่ใช่น้อย ดังนั้นสาวงามผู้เข้าประกวดจึงให้ความสำคัญกับคุณสมบัติทางการศึกษามากขึ้น ดังคำเชิญชวนสตรีผู้มีความรู้ให้เข้าร่วมประกวด เพื่อให้วงการการประกวดได้มีผู้มีความรู้เพิ่มขึ้น และเมื่อได้ตำแหน่งก็เป็นการเผยแพร่เกียรติยศ และชื่อเสียงของหญิงไทย (กองประกวดนางสาวไทย งานวชิราวุธานุสรณ์ , 2509)

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาระดับการศึกษาของผู้ได้รับตำแหน่งนางสาวไทยจะเห็นว่ามีการศึกษาสูงขึ้นกว่ายุคแรกๆที่เน้นมีความรู้ทางการเรือนมากกว่า เช่น คุณจิรนนท์ เสวตนันท์ นางสาวไทยปี พ.ศ. 2508 จบการศึกษามัธยมปีที่ 6 จากโรงเรียนเขมะสิริอนุสรณ์และเข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนกรุงเทพการบัญชีจนได้รับประกาศนียบัตร ABI ก่อนเข้าประกวดเป็นครูสอนภาษาไทยให้แก่พระธิดาพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ ที่ประเทศอังกฤษ สำหรับคุณอภินันท์ ประยูรเสณีย์ นางสาวไทยปี พ.ศ. 2510 จบชั้นมัธยมปีที่ 6 จากโรงเรียนเซนต์ฟรังซิสซาเวียร์คอนแวนต์ และศึกษาต่อทางด้านเลขานุการ ที่สถาบัน Ken Yon Rea ที่ปีนัง ประเทศมาเลเซีย (กองประกวดนางสาวไทย งานวชิราวุธานุสรณ์, 2509) เป็นต้น

3.2.3.3 หลักเกณฑ์การตัดสินผู้จะดำรงตำแหน่งนางสาวไทย

บทบรรยายความงามมอบแต่ คุณอาภัสรา หงสกุล นางสาวไทยคนแรกของยุคที่ 2

“ จะหาหญิงใดปานในโลกาแห่งนี้

งามไม่มีที่ติแม้เพียงปลายก้อย

กิริยาอ่อนช้อยคุณางหงส์
 ผิวพรรณอร่ามแจ่มเช่นทอง
 เอื้อนเอ่ยกึ่งน้ำฟุ้งดั่งพิณสวรรค์”

(กองประกวดนางสาวไทย งานวชิราวุธานุสรณ์, 2514)

จากบทความข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 2 พ.ศ.2507-2515 นั้นมีการปรับปรุงหลักเกณฑ์ให้มีมาตรฐานสากลมากขึ้น เพื่อสอดคล้องกับการเข้าร่วมประกวดนางงามระดับนานาชาติประกอบกับวัฒนธรรมตะวันตกที่ไหลเข้ามา ดังนั้นสาวงามจะต้องมีความเพียบพร้อมทั้งรูปร่างสมบัตินี้ และคุณสมบัติ แต่ยังมีไว้ซึ่งความงามโดดเด่นอย่างสาวไทย ซึ่งรายละเอียดความงามในแต่ละด้านเป็นดังนี้

(1) ด้านหน้าตาและผิวพรรณ

หลักสำคัญคือการเฟ้นหาตัวแทนสาวไทยไปประกวดนางงามโลก ดังนั้น ความงามของใบหน้าและผิวพรรณย่อมเน้นให้แสดงถึงความอ่อนหวานคมคาย ถือว่าหลักเกณฑ์ในส่วนนี้ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด ยังคงไว้ซึ่งความงามอย่างสาวไทย อยู่ดังบทความบรรยายเปรียบเทียบความงามของผู้เข้าประกวด ว่า

“...อภันตริ ประยูทเสณี สาวผิวขาวสะอาดอัน ผู้มีจุดเด่นบนใบหน้าตรงที่ดวงตากกลมโต และเป็นประกายวาววาม ปากที่ยิ้มได้อย่างสดชื่น” (การประกวดนางสาวไทย, 2510)

“...อมราวดี เสตโชติ ผู้มีความงามเรียบๆ โดยเฉพาะจุดเด่นที่สุดในเรือนร่างของเธอ คือใบหน้าที่มีความงามตามลักษณะหญิงไทย เป็นที่ต้องตาต้องใจกรรมการตัดสินมากอีกคนหนึ่ง คือ แสงเดือน แม้นวงศ์นางงามผู้มีรูปร่างสมส่วน อีกทั้งยังมีผิวขาวเนียน”

นอกจากนี้ ยังมีบทเพลงที่แต่งขึ้น ที่แสดงให้เห็นความงามด้านหน้าตาและผิวพรรณของนางสาวไทย โดยได้รับเกียรติจากศิลปินผู้มีชื่อเสียงเป็นคนแต่งและขับร้อง เช่น เพลง “อภันตริ ศรีไทย” ชมโณมคุณอภันตริ ประยูทเสณีย์ นางสาวไทยประจำปี 2510 ขับร้องโดย คุณสุเทพ วงศ์กำแหง

ตาแสนคม	แต่กลมหนักเชียวเจ้า
เหลือบแหลมเงา	เป็นประกายวาม
แหลมเกินสร	แหลมหล่อชชายคร้าม
สุดดาวงามเม้นเทียบ	เปรียบแพ้ตาเจ้าเอย

เพลง “แค่แสงเดือน” เป็นบทเพลงชมความงามของคุณแสงเดือน แม้นวงศ์ นางสาวไทยประจำปี 2511 ซึ่งขับร้องโดยคุณวินัย จุลบุษปะ เนื้อร้อง-ทำนองโดย คุณพงษ์ มุกดา

เมื่อแสงเดือน	เจ็ดโคม
เขื่อนแผ่นฟ้างาม	หมื่นแสนคาลัยเลื่อน
เหมือนแสงเดือนนงราม	เธอนั้นงามกว่าใคร
โลกโสกา	เมื่อน้อมมาสู่ฟ้าไทย
เปรียบเหมือนเดือนดวงเด่น	เปรียบน้อมเป็นขวัญใจ
นางสาวไทยผู้งดงาม	หากเดือนดับแรมลับสิ้น
แต่เดือนแห่งดอนมิลับตาม	เปล่งรัศมีศักดิ์ศรีงาม
เทิดนามหญิงไทยแค่แสงเดือน	อย่ารู้เดือนดับแสงไป
ให้ยังคงอยู่ยอดพหูหญิงไทย	ให้เป็นขวัญใจชั่ววันรันดร์

นอกจาก สาวงามจะต้องมีความงามพื้นฐานตามธรรมชาติอย่างไทยแล้ว ในยุคนี้ การแต่งเติมสีสันทนใบหน้าและทรงผมแบบตะวันตก โดยใช้เครื่องสำอางเคมีนั้นได้รับความนิยมอย่างมาก รวมทั้งในยุคนี้กรรมการได้มีการอนุโลมให้แต่งหน้ามากขึ้นตามสมควรกว่ายุคแรก แต่ยังคงห้ามสิ่งแปลกปลอม เช่น วิคผม แฮร์พีช ขนตาปลอม การเขียนต่อตา และการชักเส้นตา (กองประกวดนางสาวไทย งานวชิราวุธานุสรณ์, 2514) เพราะกรรมการในยุคนี้ยังคงเน้นความงามของหน้าตาและผิวพรรณอย่างธรรมชาติเป็นใหญ่

(2) ด้านรูปร่าง

นอกจากรูปโฉมที่แสดงให้เห็นถึงความงามอย่างไทยแล้ว ทรวดทรงที่สมบูรณ์แบบยังต้องประกอบกัน เพื่อความงามเลิศที่เป็นหนึ่งในจักรวาล ดังนั้นหลักเกณฑ์ในส่วนนี้จึงมีการเปลี่ยนแปลง โดยต้องทำการเฟ้นหาสาวงามผู้มีสัดส่วนได้มาตรฐานสากลตามแบบความนิยมตะวันตก ตามผลการวิจัยของนักศึกษาชาวอเมริกันพบว่า ผู้หญิงที่สวยงามที่สุดนั้นต้องมีความสูง 5 ฟุต 4 นิ้ว หรือประมาณ 164 เซนติเมตร น้ำหนัก 122 ปอนด์ หรือ ประมาณ 55 กิโลกรัม และต้องมีสัดส่วน 35 – 24 – 35 นิ้ว นอกจากนี้ ทางกองประกวด Miss Universe เองได้ตั้งเกณฑ์มาตรฐานความงามด้านรูปร่างไว้ด้วยเช่นกัน ดังนี้

- ทำยืนตรงยืดหน้าอก ไหล่ทั้งสองข้างต้องกว้างกว่าสะโพก
- ลำคอระหง คอเป็นฐานรองรับศีรษะอย่างถูกต้อง
- ช่วงแขน ควรทอดตามลำตัวอย่างเหมาะสม

- ช่วงขาทั้งสองข้าง ควรได้สัดส่วนกลมกลืนกันกับสะโพก
- สันเท้าเมื่อชิดอยู่ ควรมีช่องว่างระหว่างขาพอสมควร
- ศีรษะต้องสง่างามเป็นศรีแก่ลำตัว ทรงผมรับกับศีรษะและกลมกลืนกับใบหน้า
- ลำแขนควรอวบเต็มและอ่อนช้อย นิ้วควรเรียวยาว ไม่เล็บเล็กควรแต่งให้สะอาด
- หน้าอกให้พอดี ไม่ใหญ่ น่าเกลียด
- แผ่นหลังแบนราบ ไม่งอ ควรได้สัดส่วนกับความสูงของร่างกาย
- เมื่ออายุ 20 ปีขึ้นไป ต้องสูง 160 เซนติเมตรเป็นอย่างน้อย หน้าอก เอว สะโพกต้องได้สัดส่วนใกล้เคียงมาตรฐานที่สุด คือ 33 – 22 - 35 เซนติเมตร ตามลำดับ (สุพัตรา กอบกิจสุจกุล, 2531: 185-186)

จากการกำหนดมาตรฐานด้านศีรษะ เพื่อให้ได้ตามมาตรฐานสากลแบบตะวันตก ส่งผลให้เกิดพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงรูปร่างของนางสาวไทยแตกต่างไปจากยุคแรกที่มีสัดส่วนเฉลี่ยความสูง 150-160 ซม. รอบอก-เอว-สะโพก 33-24-35 นิ้ว มาเป็น 35-23-35 นิ้ว สูง 160-165 ซม. ซึ่งในยุคที่ 2 นี้ นางสาวไทยจึงสามารถเทียบเท่านางงามจากทั่วโลกได้

(3) ด้านการแต่งกาย

เครื่องแต่งกายยังคงถือเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้สวมใส่มีความโดดเด่น สะดุดตา ในอีกทางหนึ่งยังช่วยเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงทรวดทรงอันดีของสาวงามว่าได้มาตรฐานหรือไม่ ซึ่งเครื่องแต่งกายที่สามารถแสดงสัดส่วนได้ชัดเจน โดยถูกกำหนดให้เป็นชุดบังคับในการประกวดทั้งนางสาวไทย และนางงามจักรวาล คือ ชุดว่ายน้ำ ซึ่งระบุไว้ในระเบียบการประกวดว่า

“ การแต่งกายสำหรับผู้เข้าประกวดทุกคน และทุกรอบจะต้องแต่งชุดประกวดหรือชุดว่ายน้ำตามแบบที่กองประกวดกำหนดไว้ให้ชุดเดียวตลอดการประกวด ชุดประกวดทุกชุดจะต้องได้รับการตรวจจากกรรมการต้อนรับก่อนในตอนเช้าของวันซ้อมเดิน ห้ามใช้โคร่ง ลำลี ฟองน้ำ ฯลฯ เสริมทรง” (กองประกวดนางสาวไทย งานวชิราวุธานุสรณ์, 2509)

โดยชุดว่ายน้ำของกองประกวดในช่วงต้นของยุคที่ 2 นี้ มีลักษณะดังนี้ ตัวเสื้อด้านหน้าเป็นคอกลมลึกพองาม ตัวกระโปรงยาวปิดกางเกงซึ่งตัดเย็บไว้ด้านใน ขากางเกงยางยืด ตัวเสื้อด้านหลังตัดคอแหลมสูงกว่าระดับเอว ประมาณ 8 ถึง 9 เซนติเมตร และให้ใช้ผ้าไหมสีเดียวกันตัดเย็บทั้งตัว (กองประกวดนางสาวไทย งานวชิราวุธานุสรณ์, 2509) โดยแบบชุดว่ายน้ำดังกล่าวนี้

ใช้ถึงปี พ.ศ. 2510 เป็นปีสุดท้าย (ชุลิตา อารีย์พิพัฒน์กุล, 2547 :176) หลังจากนั้นได้เปลี่ยนรูปแบบชุดว่ายน้ำที่ใช้ในการประกวดเป็นชุด One Piece ฝ้ายืดที่แนบเนื้อกว่า เห็นรูปร่างมากกว่า และยังเพิ่มชุดไทยจิตรลดาในการประกวดคืนสุดท้าย เนื่องจากมีรางวัลพิเศษเป็นเงิน 10,000 บาท สำหรับผู้แต่งการชุดไทยได้สวยงาม แต่ผู้เข้าประกวดจะต้องนำชุดมาเอง และจะต้องตัดให้ถูกต้องตามแบบชุดไทยจิตรลดา (กองประกวดนางสาวไทย งานวชิราวุธานุสรณ์, 2514)

(4) ด้านบุคลิกภาพ

หลักเกณฑ์การตัดสินด้านบุคลิกภาพนั้น อันที่จริงได้เริ่มพิจารณาตั้งแต่ในยุคแรกของการจัดการประกวดนางสาวไทยแล้ว หากแต่พิจารณาเพียงโดยรวม คือ ท่วงท่าการเดิน รูปร่างหน้าตาที่สงบเสถียรสมเป็นกุลสตรีเท่านั้น จนมาในยุคที่ 2 นี้ความสำคัญของบุคลิกภาพผู้ที่ดำรงตำแหน่งนางสาวไทยเริ่มมีมากขึ้น จึงได้เพิ่มการพิจารณาตัดสินเรื่องนี้โดยเฉพาะ เนื่องจากวัตถุประสงค์การจัดการประกวดที่เปลี่ยนไป ที่เพื่อต้องการค้นหาสาวงามไปพิชิตมงกุฎนางงามจักรวาล ดังนั้นเพื่อการใช้นางสาวไทยเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ประเทศ ความสวย กิริยาเรียบร้อย อย่างเดียวไม่เพียงพอ ต้องมีบุคลิกภาพที่โดดเด่นสมศักดิ์ศรีสตรีตัวแทนประเทศไทยด้วย ในปี พ.ศ. 2508 ถือเป็นปีแรกที่มีการกำหนดจัดช่วงพุดคุย สัมภาษณ์ผู้เข้าประกวดรอบ 15 คนสุดท้ายขึ้น โดยพิธีกรเป็นผู้ทำการสัมภาษณ์บนเวที ต่อจากนั้นจะมีการสัมภาษณ์ต่ออีกครั้งด้านหลังเวที ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นถึง ความสามารถ ความรู้รอบตัว ปฏิภาณไหวพริบ กิริยามารยาท ความเป็นตัวตนของผู้เข้าประกวด อีกทั้งยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึง ผลจากความพยายามของรัฐบาลตั้งแต่ยุคสมัยจอมพล ป.พิบูลสงครามในการกระตุ้นเพิ่มบทบาท และคุณภาพชีวิตของสตรีไทยให้ทัดเทียมสมเป็นสตรีแห่งอารยประเทศด้วย (วิศเวท วัฒนสุข, สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2550)

และถึงแม้หลักเกณฑ์การตัดสินด้านบุคลิกภาพของสาวงามในยุคนี้จะมีได้กระทำอย่างเป็นทางการหรือเปิดเผยคะแนนอย่างปัจจุบันก็ตาม แต่ถือเป็นการจูดประกายที่ดีในการยกย่องคุณค่าของสตรีไว้ไม่ใช่เพียงแค่ความงามด้านรูปลักษณ์อย่างเดียว

3.2.3.4 รางวัลของนางสาวไทย

สมาคมนักเรียนเก่าวชิราวุธฯ นอกจากเป็นผู้ดำเนินการจัดประกวดนางสาวไทย ใน พ.ศ. 2507-2515 แล้ว ยังคงรับผิดชอบดูแลในส่วนของการรางวัลที่จะมอบให้กับนางสาวไทยและรองฯ ดังเช่นที่รัฐบาลเคยรับผิดชอบในยุคแรกของการประกวด ซึ่งในยุคดังกล่าวบทบาทของกลุ่มธุรกิจเอกชนที่เข้าร่วมสนับสนุนการประกวดมีมากขึ้น ส่งผลให้จำนวนและมูลค่าของรางวัลเพิ่มมากขึ้น เริ่มตั้งแต่มงกุฎนางสาวไทย ซึ่งถือเป็นเครื่องหมายที่แสดงถึงการยอมรับของสังคมว่าเป็นผู้มีรูปโฉมงดงามเหนือสตรีทั่วไป หรืออีกนัยหนึ่ง แสดงเกียรติยศ และศักดิ์ศรีของผู้ได้รับตำแหน่ง ที่หญิงสาวทุกคนใฝ่หาได้มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่เป็นเพียงผ้ากำมะหยี่ปักดินเงิน พร้อมแหวนเพชรแท้หนึ่งวงประดับอยู่ด้านบนของยอดมงกุฎเหนือเครื่องหมายรัฐธรรมนูญ ออกแบบจัดทำโดยกรม

ศิลปากร เปลี่ยนมาเป็นรูปแบบมงกุฎที่มีลักษณะโปร่งทำจากเงินหลุลาย ประดับด้วยอัญมณีเพทายสีน้ำเงิน ซึ่งเป็นสีประจำสถาบันของโรงเรียนวชิราวุธฯ และมีตราวชิราวุธประดับด้วยเพชรแท้อยู่บนยอดมงกุฎ ออกแบบโดยคุณบุรินทร์ วงศ์สงวน ร้านแสงมณี บ้านหม้อ โดยรูปแบบของมงกุฎจะเปลี่ยนไป เพื่อเป็นสัญลักษณ์หนึ่งเดียวในแต่ละปี

นอกจากมงกุฎจะทรงคุณค่ามากขึ้นแล้ว รางวัลหลักๆอื่นๆที่มีการเปลี่ยนแปลงเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นถ้วยรางวัลเกียรติยศจากถ้วยเงินธรรมชาติเป็นถ้วยทองคำแท้น้ำหนัก 10 บาท โดยได้รับเกียรติจากสมเด็จพระภคินีเธอเจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี พระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงประทานถ้วยรางวัลให้ ส่วนการรับมอบรางวัลนางสาวไทยจะได้รับพระราชทานจากสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ 7 ทรงเสด็จมาเป็นองค์ประธานมอบรางวัลในทุกปี (สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล, 2531: 196) เกียรติยศอันสูงสุดที่ได้รับนี้แสดงให้เห็นถึงฐานะของตำแหน่งนางสาวไทยที่ถูกยกย่องและได้รับความสำคัญจากสังคมไทยในยุคนั้น

ในส่วนของเงินรางวัล ได้มีการปรับมูลค่าสูงขึ้นทุกปี จากปีแรก พ.ศ. 2507 รางวัลเงินสดมูลค่า 40,000 บาท เป็น 100,000 บาท ในปี 2512 นอกจากนี้ ของรางวัลเสริมต่างๆจากการสนับสนุนของภาคเอกชนยังเพิ่มขึ้นในทุกปีด้วย เช่น สร้อยคอเพชรราชู ตัวเครื่องบินไปกลับญี่ปุ่น กรมธรรม์ประกันภัย สำหรับในปี 2510 เพิ่มสร้อยไข่มุก 1 เส้น จักรเย็บผ้าซิงเกอร์ 1 คัน วิทยุทรานซิสเตอร์ 1 เครื่อง นาฬิกาข้อมือสวิส 1 เรือน พรเพ็ญไหมไทยตัดเสื้อให้ 1 ชุด และบัตรเสริมความงาม ในปีต่อมาเพิ่มโทรทัศน์สีและตู้เย็น อย่างละ 1 เครื่อง ให้กับนางสาวไทย

3.2.3.5 ภารกิจหน้าที่ของนางสาวไทย

แม้ผู้จัดการประกวดจะเปลี่ยนมาเป็นสมาคมนักเรียนเก่าวชิราวุธฯก็ตาม ลักษณะการทำหน้าที่ระหว่างการครองตำแหน่งนางสาวไทยยังมีลักษณะเช่นเดียวกับในยุคแรก คือ ไม่มีพันธะระหว่างตัวนางสาวไทยและผู้จัดการประกวด ซึ่งกำหนดเป็นลายลักษณ์อักษร เพียงแต่ทางสมาคมฯได้ให้การดูแลอย่างต่อเนื่องในฐานะผู้ประสานงานติดต่อให้ ดังนั้นนางสาวไทยในยุคที่ 2 พ.ศ. 2507-2515 หลังจากปฏิบัติภารกิจหลักในการเข้าร่วมการประกวดนางงามจักรวาล เพื่อประชาสัมพันธ์ประเทศไทยแล้ว กิจกรรมด้านอื่นๆหากทางสมาคมฯพิจารณาแล้วเห็นสมควร จึงถือเป็นอีกภารกิจหนึ่งของนางสาวไทยด้วยเช่นกัน ดังคำกล่าวของอาภัสรา หงสกุลว่า “หน้าที่ที่จะเป็นไปโดยอัตโนมัติ ไม่มีพันธะผูกพัน กองประกวดไม่ได้ยุ่งอะไรกับเรา จบแล้วก็จบกันเลย แต่งานการกุศลต่างๆก็คอยมาเชิญเราไปไหนต่อไหนตลอด” (อาภัสรา หงสกุล, สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2550)

(1) กิจกรรมในฐานะตัวแทนประเทศเชิงเศรษฐกิจและการเมือง

แม้หน้าที่รับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับทางการเมืองในยุคนี้จะไม่เด่นชัดมากเท่ากับยุคฉลองรัฐธรรมนูญ แต่เนื่องจากทางภาครัฐไม่คัดค้านการใช้ชื่อการจัดการประกวดนางสาวไทยจากนางงามวชิราวุธ และสนับสนุนผลักดันให้เกิดการประกวดขึ้นอีกครั้ง รวมทั้งการเชื่อมโยง

ความสัมพันธ์ระหว่างการประกวดกับภาครัฐ เนื่องจากกลุ่มบุคคลผู้มีอำนาจเป็นกลุ่มเดียวกัน ดังนั้น การปฏิบัติหน้าที่ของนางสาวไทยในยุคนี้ ยังคงไว้ซึ่งหน้าที่รับผิดชอบอันทรงเกียรติที่เกี่ยวข้องกับการเมืองดังเช่นในอดีต แม้จะต่างกันบ้างในส่วนของการละเอียดก็ตาม ดังเช่น การเป็นตัวแทนของประเทศไทยในการเป็นฝ่ายต้อนรับขององค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (อ.ส.ท) เมื่อคราวงานแสดงสินค้า “เอ็กซ์โปว์” จัดขึ้นที่ประเทศญี่ปุ่น

นางสาวไทย 4 ท่านสี่สมัย ได้แก่ คุณอาภัสรา หงสกุล คุณอภันตรี ประยูทธเสนีย์ คุณแสงเดือน แม้นวงศ์ และคุณวารุณี แสงศิรินาวัน ได้รับเชิญจากคณะกรรมการจัดงานเอ็กซ์โปว์ ผ่านกระทรวงเศรษฐกิจ ให้ไปปรากฏตัวในนามประเทศไทยพร้อมโชว์เครื่องแต่งกายในชุดไทยพระราชนิยม และได้รับเชิญร่วมในการแข่งขันกีฬาระดับนานาชาติ เอเชียนเกมส์เมื่อครั้งที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพในปี 2509 คุณจิรนนท์ ซึ่งดำรงตำแหน่งนางสาวไทยประจำปี 2508 ในขณะนั้นได้ทำหน้าที่เป็นผู้เชิญธงชาติไทยลงสนาม รวมทั้งเป็นผู้เชิญเหรียญกีฬาอีกด้วย

ในปี 2509 ภารกิจสำคัญของนางสาวไทยในปีนั้น คุณประภัสสร คือการเดินทางออกไปเยือนประเทศฮ่องกง เมืองไทเป ประเทศไต้หวัน เมืองโอซากา ประเทศญี่ปุ่น ในฐานะทูตสันถวไมตรี เพื่อเผยแพร่ชื่อเสียงความงามของสตรีไทย ให้ประเทศเพื่อนบ้านได้รู้จักดียิ่งขึ้นซึ่งเธอและคณะได้รับการต้อนรับอย่างดียิ่งในไต้หวัน (กองประกวดนางสาวไทย งานวชิราวุธานุสรณ์, 2510)

ในปี 2511 ระหว่างดำรงตำแหน่งนางสาวไทย แสงเดือน ได้รับเชิญให้ไปประเทศญี่ปุ่น ไต้หวัน และฮ่องกง เพื่อช่วยเผยแพร่วัฒนธรรมและการท่องเที่ยวไทย นอกจากนี้ สโมสรหุ่นขี้ผึ้งแห่งฮ่องกง ได้ทำการปั้นหุ่นขี้ผึ้งของเธอ ในชุดแต่งกายไทยเรือดั้น สวมมงกุฎ พร้อมคาดสายสะพายแถบภาษาอังกฤษว่า Miss Thailand อีกด้วย นับว่าเป็นเกียรติประวัติของตัวเธอและประเทศไทยที่แสงเดือนเป็นสตรีไทยคนแรกและคนเดียวที่มีหุ่นขี้ผึ้งปรากฏอยู่ที่พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งฮ่องกงนั่นเอง (วิศเวท วัฒนสุข, สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2550)

(2) กิจกรรมด้านสังคม

งานด้านการกุศล และสังคมสงเคราะห์ถือเป็นหน้าที่ปฏิบัติที่ยังคงอยู่คู่กับสุภาพสตรีผู้มีความงามทั้งกายและใจมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะตั้งแต่ปีพ.ศ. 2510 ภารกิจของนางสาวไทยในด้านสาธารณกุศลเด่นชัดขึ้นกว่าช่วงต้นมาก อันเป็นผลสืบเนื่องจากการเข้าร่วมเป็นฝ่ายพันธมิตรของประเทศไทยในสงครามเวียดนามที่ประเทศความรุนแรงมากขึ้น ดังนั้นนางสาวไทยจึงได้เข้าร่วมในการปล่อยขบวน และให้กำลังใจแก่ทหารผู้กล้า รวมถึงการบรรเทาทุกข์ให้กับผู้ประสบภัย จนกล่าวได้ว่าเป็นหน้าที่หลักของนางสาวไทยในยุคที่ 2 อย่างแท้จริง จากข้อมูลดังนี้

ในปี 2510 ภารกิจสำคัญของอภันตรี นอกจากปฏิบัติงานด้านสาธารณกุศลภายในประเทศแล้ว ภารกิจสำคัญอย่างหนึ่งคือ การเดินทางไปบำรุงขวัญทหาร ยังสมรภูมิเวียดนาม

ได้ร่วมกับนางสาวไทยและรองนางสาวไทยในปีถัดมา เนื่องจากสถานการณ์ของภาวะสงครามเวียดนามกำลังครุกลง ในปีต่อมา นางสาวไทยคนที่ 18 คุณแสงเดือนได้เดินทางไปบำรุงขวัญทหารยังสมรภูมिवีียดนามได้ร่วมกับนางสาวไทยรุ่นพี่เช่นกัน (วิศเวท วัฒนสุข, สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2550)

คุณกนกอร บุญมา เป็นนางสาวไทยคนที่ 21 และเป็นคนสุดท้ายในยุคที่ 2 ในปี 2515 ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งที่สำคัญของเธอเช่นเดียวกับนางสาวไทยรุ่นพี่ๆ ในการปลอบขวัญทหาร เนื่องจากสถานการณ์บ้านเมืองในยุคนั้นยังไม่มีความสะดวกทั้งภายนอกและภายในประเทศ กนกอรกล่าวว่า “ตอนที่อยู่ในตำแหน่งนางสาวไทยจำได้ว่าไปงานบ่อยมากๆ และสมัยนั้นทหารไทยเรายังมีการสู้รบกับฝ่ายคอมมิวนิสต์อยู่ ดิฉันได้มีโอกาสไปปลอบขวัญทหารที่ปฏิบัติหน้าที่ตามชายแดนด้วย เพราะปีนั้นรู้สึกว่างานค่อนข้างมากเลยล่ะ ส่วนใหญ่แล้วเป็นงานการกุศล อาจเป็นเพราะดิฉันเป็นนางสาวไทยคนสุดท้ายในยุคนั้นด้วย” (ชุลิตา อารีย์พิพัฒนกุล, 2547: 230)

นอกจากการเดินทางไปเยี่ยมทหารชายแดนแล้ว นางสาวไทยยังปฏิบัติภารกิจอื่นเพื่อช่วยเหลือทหารอีกด้วย อาทิ นางสาวไทยประจำปี 2510 คุณอภันตรี ได้เข้าร่วมแสดงละครการกุศลทางโทรทัศน์ด้วยเช่นกัน เรื่อง “ซ้องนาง” และ “ธิดาเห่า” โดยในปีต่อมา เหล่านางสาวไทยและรองฯ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2507 - 2511 ได้ร่วมกันจัดงานแสดงทางโทรทัศน์ เพื่อหารายได้ช่วยเหลือทหารทั่วประเทศ ซึ่งได้แบ่งการแสดงออกเป็นประเภทต่างๆ เช่น ร้องเพลง รำ เป็นโฆษก แล้วแต่ความถนัด เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2511

การปฏิบัติหน้าที่ด้านการกุศล สังคมสงเคราะห์ ก็มีมาอย่างไม่ขาดสายเช่นกัน เช่น ได้รับเชิญไปเป็นเกียรติในงานฟุตบอลการกุศลต่างๆ เหมือนครั้งนางสาวไทยในยุคแรก ดังคำกล่าวของคุณประภัสสร นางสาวไทยประจำปี 2509 ว่า “งานจุฬาฯ งานธรรมศาสตร์หารายได้การกุศลนางสาวไทยต้องไปทุกวันเราเลือกไม่ได้ เมื่อเป็นงานการกุศลจริงๆ ไม่มีผลประโยชน์ใดๆ ทั้งสิ้น สมัยดิฉันมีน้ำท่วมหนักที่อุดรฯ หนองคายเราก็ต้องไป ไปจัดงานบอลที่ขอนแก่น” (วิศเวท วัฒนสุข, สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2550)

นอกจากภารกิจที่ต้องเดินทางไปพบปะกับประชาชนด้วยตนเองแล้วในยุคนี้ยังเพิ่มบทบาทเกี่ยวกับสื่อมวลชน เพื่อเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการขอความร่วมมือในการช่วยเหลือด้านการกุศลของนางสาวไทย ทั้งทางภาพ และเสียง เช่น การร้องเพลงอัดแผ่นเสียง ของคุณจิรนนท์ เพื่อนำรายได้สมทบทุนมูลนิธิสมาคมนักต่อต้านโรคมะเร็งแห่งประเทศไทย มูลนิธิสมาคมนพราบายาเสฟติดให้โทษ และสถานพักฟื้นคนชรา ของกรมประชาสงเคราะห์ (สุพิตรา กอบกิจสุขสกุล, 2531: 199) นอกจากนี้ ยังเข้าร่วมแสดงละครการกุศลเรื่อง “อนุภาพพ่อขุนรามคำแหงมหาราช” เพื่อหารายได้จัดสร้างอนุสาวรีย์พ่อขุนรามคำแหง ที่โรงละครแห่งชาติ

จากข้อมูลข้างต้น อาจกล่าวได้ว่าภารกิจด้านสังคม ถือได้ว่าเป็นภารกิจหลักของนางสาวไทยในยุคที่ 2 ซึ่งในขณะนั้นนางสาวไทยไม่ได้รับค่าผลตอบแทนรูปของตัวเงินแต่อย่างใด

ดังคำให้สัมภาษณ์ของคุณอภิสรฯ หงสกุล นางสาวไทยประจำปี 2507 “ตอนเป็นนางสาวไทยยังไม่มียานพวกพรีเซนเตอร์ เพราะต้องไปงานการกุศลส่วนใหญ่ ไปวันละ 3-5 งาน คุณพ่อ คุณแม่ ต้องออกค่าใช้จ่ายเองหมด ค่าคนขับรถ ค่าเสื้อผ้า จนกระทั่งไปเรียนต่อ และเรียกกลับมาเพื่อเตรียมตัวไปประกวด Miss Universe” (อภิสรฯ หงสกุล, สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2550)

(3) กิจกรรมด้านการพาณิชย์

ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าในยุคนี้ เอกชนได้เข้ามามีบทบาทร่วมให้เงินสนับสนุนทั้งในส่วนของการสร้างวัด และการส่งผู้เข้าประกวดในฐานะการเป็นสปอนเซอร์ส่วนตัว โดยผู้สนับสนุนเริ่มมีบทบาทเด่นชัดขึ้นในช่วงกลางถึงช่วงท้ายของการประกวดนางสาวไทยตามแรงขับเคลื่อนทางสังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลให้ภารกิจด้านการเป็นสื่อโฆษณาสินค้าเริ่มเด่นชัดขึ้นสำหรับในยุคที่ 2 นี้ นับตั้งแต่ บริษัทเมืองทองโซโก้ได้เข้าร่วมเป็นผู้ส่ง คุณแสงเดือน แม้นวงษ์ เข้าประกวด และได้รับตำแหน่งนางสาวไทย จึงถือเป็นการประสบความสำเร็จของบริษัทเอกชน ในฐานะสปอนเซอร์ ที่ยังประโยชน์ทั้งทางชื่อเสียง และยังได้นางสาวไทยมาเป็นสื่อโฆษณาให้กับบริษัทของตนอีกด้วย ดังจะเห็นจากการตีพิมพ์ภาคโฆษณานาฬิกาของคุณแสงเดือนทางหน้าหนังสือพิมพ์ ในปีต่อมา ภาคเอกชน ห้างร้านต่างๆ ได้ให้ความสนใจส่งสาวงามเข้าประกวดและบรรลุลูกมุ่งหมายตามกัน

อย่างไรก็ดี แม้กิจกรรมด้านโฆษณาสินค้าเชิงพาณิชย์ให้กับสปอนเซอร์ผู้ส่งเข้าประกวดจะเริ่มเด่นชัดขึ้นก็ตาม แต่ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นนั้นทางเอกชนยังถือเป็นเพียงแค่ผลพลอยได้มากกว่าเป็นวัตถุประสงค์หลักในการส่งนางงามเข้าประกวด (สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล, 2531) ทั้งนี้เมื่อพิจารณารายชื่อของสปอนเซอร์ผู้ส่งสาวงามเข้าประกวด ล้วนแล้วเป็นธุรกิจที่มีชื่อเสียงทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็น บริษัทเป๊ปซี่ บริษัทการบินไทย และบริษัทสุราแม่โจ้ แต่บริษัทที่มีอิทธิพลส่วนใหญ่มิได้มีสัญญาการผูกมัดให้นางสาวไทย หรือนางงามที่ตนส่งเข้าประกวดไปเป็นพรีเซนเตอร์ให้กับสินค้าตนหลังการประกวดดังเช่นที่จะปรากฏให้เห็นกับนางสาวไทยยุคที่ 3 หากแต่บริษัทเหล่านั้นต้องการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร ความภาคภูมิใจ และเกียรติที่ได้รับในการเป็นส่วนหนึ่งของงานระดับประเทศมากกว่า (บุรินทร์ วงศ์สงวน, สัมภาษณ์, 9 สิงหาคม 2550)

3.2.3.6 ชีวิตหลังพ้นตำแหน่งนางสาวไทย

ชีวิตหลังจากการปฏิบัติหน้าที่เสร็จสิ้นลง 1 ปีเต็มของนางสาวไทยในยุคที่ 2 นี้ ได้เปลี่ยนไปจากยุคสาวงามดอกไม้ของชาติในยุคแรกที่ภารกิจยังไม่มากนัก ตำแหน่งที่ได้มาอีกนัยหนึ่งถือเป็นสิ่งที่ดึงดูดผู้หมายปองให้เข้ามาแนะนำตัว เสนอเป็นผู้ดูแลนางสาวไทยคนงาม แต่เนื่องจากภารกิจต่อเนื่องของนางสาวไทยยุคตัวแทนแห่งสยามประเทศนั้นมีมากมายจากทั้งทางภาครัฐ และเอกชน ทำให้การเข้าสู่ประตูวิวาห์ถูกต่อเวลาออกไป แต่ดอกไม้งามยอมเป็นที่หมายปองของบุรุษเพศผู้มาพร้อมซึ่งคุณสมบัติ วิชาชีพทั้งรับราชการ ธุรกิจส่วนตัวหรืออาชีพที่ได้รับการ

นับหน้าถือตาจากวงสังคม เวลาที่ถูกต่อจึงไม่นานนักเมื่อเทียบกับนางสาวไทยในยุคต่อๆไป ที่ได้มีโอกาสก้าวเข้าทำงานในแวดวงบันเทิงมากขึ้น ดังนั้น นางสาวไทยผู้นำชื่อเสียงมาสู่ประเทศไทยในยุคที่ 2 ทุกท่านจึงก้าวอย่างเข้าสู่ชีวิตคู่เป็นส่วนใหญ่ ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ของคุณบุรินทร์ วงศ์สงวน “สมัยก่อน (ยุคที่ 2) คนคู่การประกวดแน่ๆ หนังสือพิมพ์แต่ก่อนมีแต่ข่าวการประกวด ไม่มีข่าวฆ่ากัน รถชน เพราะฉะนั้นสมัยนั้นทุกอย่างมีเกียรติ เมื่อได้ตำแหน่งแล้วคนอยากรู้จัก หรือมาแต่งงานด้วย เพราะฉะนั้นนางงามสมัยก่อน ท้ายสุดแล้วก็แต่งงาน โดยสมัยนั้นน้อยมากที่จะเข้าวงการบันเทิง” (บุรินทร์ วงศ์สงวน, สัมภาษณ์, 9 สิงหาคม 2550)

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากชีวิตหลังพ้นวาระการครองตำแหน่งของนางสาวไทยในยุคที่ 2 ส่วนใหญ่ จะสามารถแสดงให้เห็นได้ตามคำกล่าวข้างต้น

คุณประภัสสร นางสาวไทยประจำปี 2509 หลังจากพ้นตำแหน่งได้เข้าทำงานในฝ่ายประชาสัมพันธ์ของห้างอังกฤษตรางู พร้อมทั้งเป็นนางแบบควบคู่ไปด้วย จากนั้นประมาณ 6 ปี คุณประภัสสรจึงเข้าพิธีสมรสกับ ร.ต.ท. เทิดพงษ์ เทียนสุวรรณ และมีบุตรด้วยกัน 3 คน หลังจากแต่งงานแล้วคุณประภัสสรได้หันมาเปิดค่ายมวย ก่อนที่จะดำเนินธุรกิจร้านอาหารจนถึงปัจจุบัน

นางสาวไทยประจำปี 2510 คุณอภิญญา หลังปฏิบัติหน้าที่ของนางสาวไทยหนึ่งปีจึงได้เข้าทำงานกับทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และสมรสกับ ร.ท. เฉลิมพล ยิ่งเจริญ โดยมีบุตรสาว 1 คน

หลังจากหมดตำแหน่งนางสาวไทย คุณแสงเดือน ได้ทำงานเป็นผู้ประกาศข่าวช่อง 3 และประชาสัมพันธ์ของควบคู่กันไปด้วยเป็นเวลา 3 ปี จากนั้นในปี 2516 จึงสมรสกับนักธุรกิจนายนิเวศน์ พร้อมพันธุ์ มีบุตรสาวรวม 2 คน

สำหรับคุณนิภาภัทร เป็นนางสาวไทย ที่ทำงานเป็นพนักงานต้อนรับให้กับสายการบินไทย ก่อนที่จะเข้าประกวดนางสาวไทย ดังนั้นเธอจึงต้องปฏิบัติหน้าที่การเป็นนางสาวไทยพร้อมกับการทำงาน “...พอได้ตำแหน่งนางสาวไทย ก็มีงานออกมาก พอถึงกำหนดบินก็บินไม่ค่อยได้ ก็เลยกราบลาออกมาทำงานประชาสัมพันธ์ ตั้งแต่นั้นมาทำงานหน้าที่นี้มาตลอด” จากนั้นในปี 2516 นิภาภัทร ได้สมรสกับ นายจตุพร ศรีหนาทกถากุล มีบุตรรวม 4 คน ปัจจุบัน หลังจากเกษียณจากบริษัทการบินไทย นิภาภัทร ได้กลับมาทำงานกับครอบครัวร่วมกับสามี ในธุรกิจโรงแรมในเครือแลนด์มาร์ก โฮเต็ล (ชุลิตา อารีย์พิพัฒน์กุล, 2547)

ส่วนนางสาวไทยคนสุดท้ายของยุค ภายหลังจากหมดหน้าที่ในตำแหน่งนางสาวไทย หลังจากนั้น อีก 2 ปี คุณกนกอรได้สมรสกับนายสุวิทย์ พงษ์จรัสพันธุ์ และไปตั้งรกรากอยู่ที่จังหวัดนครราชสีมา พร้อมกับบุตรทั้ง 3 คน (วิเศษ วัฒนสุข, สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2550)

ถึงแม้จะกล่าวได้ว่านางสาวไทยในยุคที่ 2 จะแต่งงานหลังพ้นจากตำแหน่งเป็นส่วนใหญ่ แต่ในขณะเดียวกันนางสาวไทยบางท่านก็ได้มีโอกาสเข้ามาสัมผัสวงการบันเทิง ซึ่งพบว่าการได้รับตำแหน่ง “นางสาวไทย” มีส่วนช่วยให้ได้รับผลตอบแทนทั้งในรูปของตัวเงินและความ

เชื่อมั่นมากขึ้น ดังคำให้สัมภาษณ์ของคุณอภัสรา หงสกุล กล่าวว่า “ตอนกลับมาจากการประกวด Miss Universe ได้เป็นพรีเซนเตอร์หลายชิ้น โดยได้ค่าตอบแทน ซึ่งก่อนหน้านี้ไม่มีใครทำมาก่อนเลย ตอนนั้นเป็นที่ฮือฮาเหมือนกันว่าเสียเกียรติ เพราะเป็นนางงามสมัยนั้นรับเงินไม่ได้ แต่พอเห็นว่าที่เมืองนอกทำ กลับมาก็ทำ ซึ่งค่าตัวค่อนข้างแพง เล่นหนึ่งหนึ่งเรื่องได้ 300,000 บาท ซึ่งดารายอดนิยมได้ 50,000 บาท โฆษณาก็เป็นแสน ซึ่งตอนนั้นมากที่สุด สำหรับการทำธุรกิจ ในตอนนี้ ถ้ามีตำแหน่งก็ช่วย ไม่ว่าจะทำอะไร เพราะเราเป็นพรีเซนเตอร์เองได้ ซึ่งเราเป็นที่น่าเชื่อถืออยู่” (อภัสรา หงสกุล, สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2550)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

วิวัฒนาการการประกวดนางสาวไทยยุคที่ 3 และยุคที่ 4

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและเศรษฐกิจ ในช่วงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 จนถึงช่วงหลังวิกฤติเศรษฐกิจ ในปี 2540 ส่งผลโดยตรงให้เกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะของการประกวดนางสาวไทยในทุกแง่มุม โดยเริ่มจากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ นับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง ปี 2475 เป็นต้นมาที่มีผลต่อการจัดประกวดนางสาวไทย คือ เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งเป็นการชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยของขบวนการนักศึกษาประชาชน ที่สามารถผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจากการทหารที่ครองอำนาจมา 15 ปี (ตั้งแต่ 2501) จนทำให้โครงสร้างเศรษฐกิจ และการเมืองของไทย รวมศูนย์อำนาจอยู่ในมือชนชั้นนำทางอำนาจ กลายมาเป็นประชาธิปไตยแบบรัฐสภาได้เป็นผลสำเร็จ ภายหลังจากเหตุการณ์ดังกล่าว สถานการณ์บ้านเมืองก็ยังไม่สงบดีจนความรุนแรงเกิดขึ้นอีกครั้งในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวนับว่าเป็นการสังหารหมู่ ขบวนการประชาธิปไตยของฝ่ายนักศึกษาประชาชนที่เกิดขึ้น เพราะชนชั้นนำหัวเก่าสุดขั้วหวาดกลัวว่าขบวนการนักศึกษาจะนำประเทศไทยไปสู่ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม (วิทยากร เชียงกูล, 2545)

หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 โครงสร้างอำนาจทางการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญจนส่งผลถึงโครงสร้างอำนาจในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจปี 2540 โดยเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้กลุ่มธุรกิจได้เข้ามามีบทบาทในกระบวนการทางการเมืองอย่างมาก สามารถเข้าควบคุมดูแลกลไกภาครัฐอย่างเปิดเผย และมีการสนับสนุนเงินแก่พรรคการเมืองมากขึ้น (จุมพล นิมิตพานิช, 2545) เหตุผลสำคัญที่ทำให้นายทุนสามารถขยายบทบาทมาสู่ภาคการเมือง เนื่องจาก การที่รายจ่ายทางการเมืองเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วหลังปี 2516 โดยรัฐธรรมนูญมีบทบัญญัติโน้มน้าวให้มีพรรคการเมืองขนาดใหญ่ และกฎหมายการเลือกตั้งที่โน้มน้าวให้มีเขตเลือกตั้งขนาดใหญ่ ซึ่งจำเป็นต้องใช้เงินจำนวนมากขึ้นในการบริหารงานและการได้รับคะแนนเสียง นอกจากนี้ การที่ไทยขาดแคลนพรรคการเมืองอุดมคติที่จะมาถ่วงดุลอำนาจ จึงทำให้นายทุนสามารถขยายบทบาทได้ ทั้งนี้ เนื่องมาจากการทำลายพรรคการเมืองที่มีแนวทางสังคมนิยมทั้งในยุคจอมพลสฤษดิ์ และในช่วงเดือนตุลาคม 2519 จึงทำให้พรรคการเมืองอุดมคติไม่สามารถดำรงอยู่ได้ (รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์, 2536)

จากการที่กลุ่มธุรกิจได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองดังกล่าว แสดงให้เห็นว่ากลุ่มนี้ไม่ได้มีบทบาทและอิทธิพลในทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังมีในทางการเมืองด้วย ซึ่งการเข้าไปมีบทบาททางการเมืองยังทำให้มีส่วนช่วยเสริมความโน้มน้าวที่จะมุ่งสู่เป้าหมายการจำเริญเติบโตทาง

เศรษฐกิจของตนมากกว่าเดิมด้วย (รังสรรค์ ณะพรพันธุ์, 2532) โดยกลุ่มพ่อค้า นายทุนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ของกลุ่มตนได้ง่ายดายมากขึ้น (จุมพล หนิมพานิช, 2545)

ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ระหว่างชนชั้นนำทางอำนาจกับกลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ดำเนินควบคู่ไปกับการพัฒนาทุนนิยมที่เน้นการเจริญเติบโตทางอุตสาหกรรม การค้า การบริการ ในช่วงปี 2520 เป็นต้นมา นอกจากจะทำให้เกิดการรวมศูนย์อำนาจในมือนักธุรกิจ นายธนาคาร เจ้าที่ดิน คนร่ำรวย ข้าราชการชั้นสูงแล้ว ยังได้เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต และค่านิยมให้มีลักษณะเห็นแก่ตัว แข่งแย่ง แข่งขัน เพื่อมุ่งหาเงิน มุ่งหากำไร และการบริโภคสูงสุด ทั้งในระดับชนชั้นผู้นำทางการเมืองและทางเศรษฐกิจ และในระดับประชาชนทั่วไป (วิทยากร เชียงกูล, 2541 :36) โดยการพัฒนาดังกล่าวเมื่อดูเผินๆ ก็เหมือนว่า เศรษฐกิจโดยรวมเจริญเติบโตดี แต่โดยลึกแล้วสร้างปัญหาความขัดแย้งซับซ้อนมากขึ้น จนนำไปสู่กลุ่มนายทหารทำการรัฐประหารยึดอำนาจปี 2534 และกรณีประท้วงที่ทหารยึดอำนาจเข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรีในเดือนพฤษภาคม 2535 ซึ่งลุกลามไปถึงเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ 2535 และวิกฤติทางเศรษฐกิจในปี 2540 (วิทยากร เชียงกูล, 2545 : 37)

จากโครงสร้างทางอำนาจที่รวมศูนย์อยู่ในมือคนกลุ่มน้อยมายาวนาน จนเป็นสาเหตุพื้นฐานที่นำพาเศรษฐกิจของประเทศไปสู่วิกฤติเศรษฐกิจปี 2540 ที่นับได้ว่าเป็นอีกเหตุการณ์ที่สำคัญต่อประวัติศาสตร์เศรษฐกิจศาสตร์การเมือง และเป็นช่วงสำคัญในการศึกษาถึงผลกระทบต่อการประกวดนางสาวไทยนั้น พบว่า นอกจากปัจจัยพื้นฐานทางโครงสร้างอำนาจทางการเมืองแล้ว ปัจจัยทางเศรษฐกิจยังเป็นตัวเร่งวิกฤติเศรษฐกิจ 2540 ด้วย โดยเศรษฐกิจไทยในขณะนั้นมีลักษณะเจริญเติบโตแบบฟองสบู่ และเมื่อถึงจุดหนึ่งฟองสบู่ก็ได้แตกลง โดยปี 2531- 33 ความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจภายในประเทศผลักดันให้มีการสร้างสนามกอล์ฟ รีสอร์ท บ้านจัดสรรเพิ่มขึ้น มีการซื้อขายที่ดินเพื่อเก็งกำไร คือ ซื้อไว้ก่อนเพื่อขายต่อในราคาสูงขึ้น ซึ่งเป็นเพียงการเปลี่ยนมือเจ้าของที่ดิน โดยไม่ก่อให้เกิดผลผลิต แต่มีผลทำให้ราคาเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จนเมื่อราคาสูงเกินไปก็เริ่มขายไม่ออก โดยเฉพาะ เมื่อเกิดวิกฤติการณ์อ่าวเปอร์เซียในปี 2533 การทำรัฐประหารยึดอำนาจของ รสช. ปี 2534 และเหตุการณ์นองเลือดพฤษภาคม 2535 นอกจากนี้ ทางภาคการเงินยังพบตัวเร่งวิกฤติที่สำคัญ คือ การที่ภาคธุรกิจเอกชนในช่วงทศวรรษ 2530 กู้เงินทั้งจากสถาบันการเงินในประเทศและต่างชาตินำมาใช้จ่ายในธุรกิจเก็งกำไรอสังหาริมทรัพย์ หลักทรัพย์ เงินตราต่างประเทศ และธุรกิจขนาดใหญ่ เช่น อุตสาหกรรมเหล็ก ปิโตรเคมี การประกอบรถยนต์ โดยที่ไม่สามารถหาผลตอบแทนกลับมาได้คุ้มค่ากับการลงทุน หนี้ทั้งในประเทศและนอกประเทศในปี 2539 มีมูลค่าสูงถึง 355.6 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือ 197.9% ของผลิตภัณฑ์มวลรวม (วิทยากร เชียงกูล, 2541)

จากสภาพการณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจ ภายใต้กระแสการขยายตัวของระบบทุนนิยมดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการประกวดนางสาวไทยในยุคนี้ๆ ไม่ว่าจะเป็นเจตจำนงที่จะจัดให้มีการประกวดหรือไม่ ก็ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ความสงบเรียบร้อย

ในบ้านเมือง หรือแม้แต่รูปแบบการจัดการประกวดนางสาวไทยและคุณสมบัติของนางสาวไทยในยุคทุนนิยมขยายตัว ก็ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของกลุ่มชนชั้นนำทางอำนาจ ดังที่จะได้กล่าวถึงต่อไป โดยในบทนี้ได้แบ่งวิวัฒนาการการประกวดนางสาวไทยออกเป็น 2 ยุคด้วยกัน คือ ยุคที่ 3 *นางสาวไทยตัวแทนสาวไทยในระดับสากล (พ.ศ. 2527 - 2542)* ซึ่งการศึกษานอกจากจะแสดงให้เห็นถึงภาวะการเมือง และเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อการจัดประกวดแล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงกระบวนการกลายนางงามเป็นสินค้าจากการขยายตัวของระบบทุนนิยมได้เป็นอย่างดี สำหรับในยุคสุดท้ายที่จะทำการศึกษา คือ ยุคที่ 4 *นางสาวไทยตัวแทนแห่งศักดิ์ศรีสตรีไทย (พ.ศ. 2543 - ปัจจุบัน)* จะแสดงให้เห็นถึงรูปแบบการจัดการประกวดนางสาวไทยที่ต่างออกไป แม้จะอยู่ในบริบทโครงสร้างอำนาจทางการเมืองและระบบเศรษฐกิจภายใต้กระแสทุนนิยมที่คล้ายเดิม

4.1 ยุคที่ 3 *นางสาวไทยตัวแทนสาวไทยในระดับสากล (พ.ศ. 2527 - 2542)*

การประกวดนางสาวไทยถูกจัดขึ้นอย่างต่อเนื่องเรื่อยมาจนถึงปี 2516 ซึ่งเป็นปีที่การจัดประกวดนางสาวไทยต้องหยุดชะงักลง เนื่องจากเหตุการณ์ความไม่สงบเรียบร้อยในบ้านเมือง โดยในวันที่ 14 ตุลาคม 2516 เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจากเผด็จการทหาร มาสู่ประชาธิปไตยแบบรัฐสภา ความผันผวนทางการเมืองยังไม่สงบดี โดยเกิดการปะทุขึ้นอีกครั้งเมื่อมีการสังหารหมู่ขบวนการประชาธิปไตยของฝ่ายนักศึกษาและประชาชนในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ซึ่งแม้ในระหว่างนั้นจะมีกระแสเรียกร้องให้มีการจัดประกวดนางสาวไทยจากบุคคลหลายวงการ อาทิ พลเอกถนอม กวีสระ หรือ อติคนางสาวไทย จิรนนท์ เสวตนันท์ รวมทั้งสมาคมสตรีสมวยแห่งประเทศไทย และในช่วงถัดมา สถานการณ์ทางการเมืองจะคลี่คลายขึ้น โครงสร้างอำนาจทางการเมืองได้เปิดกว้างให้คนหลายกลุ่ม โดยเฉพาะนายทุน นักธุรกิจเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาประเทศ ประกอบกับการที่เศรษฐกิจไทยได้มีการขยายตัวจากอานิสงค์ของการเจริญเติบโตเศรษฐกิจในเอเชียตะวันออก ภายใต้ชื่อ “East Asia Miracle” ก็ตาม

แต่การประกวดนางสาวไทยก็ยังไม่ได้มีการริเริ่มจัดขึ้นอีกครั้ง ทั้งนี้ เนื่องจากชนชั้นนำทางอำนาจการเมืองและเศรษฐกิจยังไม่ให้การสนับสนุนเท่าที่ควร ดังตัวอย่างที่เกิดขึ้นในปี 2521 ที่ราชยานยนต์สมาคมแห่งประเทศไทย (ร.ย.ส.ท.) ได้ริเริ่มจัดประกวดนางสาวไทยขึ้นอีกครั้ง โดยจัดรวมอยู่ในงาน “มหกรรมชื่นชมประเทศไทย” ซึ่งเป็นงานที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและเผยแพร่เอกลักษณ์ไทย แต่ความริเริ่มดังกล่าวต้องประสบความล้มเหลว เพราะคณะรัฐมนตรีเวลานั้น ซึ่งมีพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันท์ เป็นนายกรัฐมนตรีมีมติไม่สนับสนุน (สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล, 2531: 209-210)

อนึ่ง แม้หลายฝ่ายจะกล่าวทักสินคดีด้านลบที่มีต่อการประกวดนางงามจะมีส่วนผลักดันไม่ให้เกิดการจัดงานขึ้น ดังที่ปรากฏในบทความ เช่น “ประกวดขาอ่อน : คุ่มค่าหรือไม่” “นางงาม

จักรวาล ประเมินผลได้ผลเสียทางเศรษฐกิจและสังคม” และ “ประกวดขาอ่อน ได้ไม่เท่าเสีย” โดยเห็นกิจกรรมประกวดนางงามเป็นการกดขี่ทางเพศในรูปแบบหนึ่ง และเป็นการสร้างค่านิยมความงามให้แก่สตรีในแนวทางที่ผิด อย่างไรก็ตาม แนวคิดที่มีต่อการประกวดนางงามในด้านลบนี้ในเวลาต่อมา ไม่ใช่ตัวแปรหลักที่ก่อให้เกิดการจัดหรืองดกิจกรรมการประกวดเท่ากับเงื่อนไขอื่นๆ เช่น ความเอื้ออำนวยทางการเมือง เศรษฐกิจ รวมทั้งนโยบายของผู้ปกครองที่มีต่อการประกวดนางสาวไทย ในขณะเดียวกัน ทศนคติในทางลบกลับเป็นการสร้างบรรยากาศ ประชาสัมพันธ์ ให้แก่วงการประกวดความงามได้ทางหนึ่ง แม้ว่าบรรยากาศดังกล่าวจะเป็นในเชิงการปฏิเสธการจัดการประกวดก็ตาม (ชลวิทย์ สุขอุดม, สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2551)

การจัดประกวดนางสาวไทยได้ยุติลงเป็นเวลาถึง 11 ปี (พ.ศ. 2516 - 2526) และสมาคมนักเรียนเก่าวชิราวุธฯ ได้จัดขึ้นเป็นผลสำเร็จอีกครั้งในปี 2527 ทั้งนี้ ที่อยู่ภายใต้กระแสคัดค้านจากสังคมก็ตาม โดยเหตุผลสำคัญมาจาก 2 สาเหตุหลัก คือ (1) การที่มีข่าวว่าบริษัท Miss Universe⁸ ได้เดินทางมาสำรวจความเป็นไปได้ที่จะจัดประกวด Miss Universe ในประเทศไทย ซึ่งการเดินทางมาสำรวจ พร้อมทั้งข้อสัญญาร่วมกันระหว่างผู้จัดการประกวดนางสาวไทยกับบริษัท Miss Universe ในอันที่จะส่งสาวงามตัวแทนของประเทศเข้าร่วมการประกวดกับสาวงามจากทั่วโลก ส่งผลให้เกิดการรื้อฟื้นการจัดงานขึ้นได้สำเร็จ (อังครศ บัญทองล้วน, 2539:46) (2) การที่นายกสมาคมนักเรียนเก่าวชิราวุธฯ ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบการจัดการประกวดนางสาวไทย และประธานกรรมการสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ซึ่งเป็นสื่อที่มีอิทธิพล เป็นคนๆ เดียวกัน คือ นายชาติเชื้อกรรณสูตร จึงทำให้การจัดประกวดนางสาวไทยเกิดขึ้นอย่างยิ่งใหญ่อีกครั้งได้สำเร็จ โดยนับได้ว่าการจัดการประกวดนางสาวไทยสามารถยังประโยชน์ให้เกิดกับทั้ง 2 องค์กรในเวลาเดียวกันได้ (ชลวิทย์ สุขอุดม, สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2551)

การประกวดนางสาวไทยได้ดำเนินเรื่อยมาอย่างต่อเนื่องหลังจากปี 2527 ไม่ว่าจะผ่านการเปลี่ยนมือทางการเมือง และผ่านช่วงเศรษฐกิจเติบโตอย่างมาก ไปจนถึงช่วงวิกฤติเศรษฐกิจปี 2540 ก็ตาม แต่การประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 3 ก็มีอันต้องยุติลง ในปี 2542 โดยเป็นการเปลี่ยนแปลงพันธมิตรการจัดการประกวดนางสาวไทยจากเดิม คือ สมาคมนักเรียนเก่าวชิราวุธฯ และสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 มาเป็น กลุ่มผู้จัดการประกวดนางสาวไทยในยุคถัดไป คือ สมาคมนักเรียนเก่าวชิราวุธฯ และสถานีโทรทัศน์ ITV ในขณะที่ สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 เติมนำจัดการประกวดต่อในชื่อใหม่ว่า “นางสาวไทยจักรวาล” หรือ Miss Thailand Universe

⁸ บริษัท Miss Universe คือ บริษัท แปซิฟิก นิคคิง มิลล์ ซึ่งเป็นธุรกิจเอกชนของอเมริกา ที่ตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2494 และต่อมาได้ขายกิจการให้กับบริษัท ไทเซอร์ร็อก และบริษัทพาราเมาท์ พิคเจอร์ ในปี พ.ศ. 2498 และ พ.ศ. 2524 ตามลำดับ (สุพัทธา กอบกิจสุขสกุล, 2531)

(ประเสริฐ งามจิตธรรม, 2545 : 110) เหตุผลหลักของการยุติบทบาทการจัดประกวดนางสาวไทย โดยพันธมิตรที่ร่วมงานกันมากกว่า 16 ปี คือ ความไม่ลงรอยกันของผลประโยชน์ในการจัดการประกวดนางสาวไทยระหว่าง สมาคมนักเรียนเก่าวิชาวุฒฯ และสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ในเรื่องการผูกขาดสิทธิ์ในการคัดเลือกผู้ที่จะดำรงตำแหน่งนางสาวไทย และคำลิขสิทธิ์เพื่อใช้ชื่อในการสานต่อประวัติศาสตร์การประกวดนางสาวไทย (ชุมพล ยูสานนท์, สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2551) ทั้งนี้ รูปแบบการจัดการประกวดนางสาวไทย ไปจนถึงคุณสมบัติของนางสาวไทยในยุคที่ 3 ซึ่งอยู่ภายใต้บริบททุนนิยมขยายตัวอย่างชัดเจนนี้ มีลักษณะที่แตกต่างไปจากในยุคก่อนดังที่จะกล่าวในรายละเอียดต่อไป

4.1.1 วัตถุประสงค์ในการจัดการประกวด

จากจุดเริ่มต้นที่ทำให้เกิดการรื้อฟื้นการจัดการประกวดนางสาวไทยขึ้นอีกครั้งหลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ที่ได้กล่าวมาแล้วว่าเกิดจากข้อสัญญากับบริษัท Miss Universe นั้น จุดเริ่มต้นดังกล่าวได้กลายมาเป็นวัตถุประสงค์หลักในการจัดการประกวดนางสาวไทยในปี 2527 - 2542 โดยตรง ดังที่ได้ระบุไว้ในระเบียบการประกวดนางสาวไทยว่า (1) เพื่อคัดเลือกผู้ที่เหมาะสมให้ดำรงตำแหน่ง “นางสาวไทย” (2) เพื่อคัดเลือกผู้ที่จะเป็นตัวแทนประเทศไทยในการประกวด “นางสาวจักรวาล”

นอกจากนี้ ยังระบุไว้ในสัญญาระหว่างบริษัท Miss Universe และสมาคมนักเรียนเก่าวิชาวุฒฯ ดังเช่นปี 2531 ว่า “ผู้จัดการประกวดในประเทศไทยต้องยอมรับว่า การดำเนินการประกวดนางสาวไทยนั้น มีวัตถุประสงค์เพียงประการเดียว คือ การคัดเลือกสาวงามให้แก่บริษัท นางงามจักรวาล เพื่อจะนำไปประกวดชิงตำแหน่งนางงามจักรวาลเท่านั้น” (สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล, 2531 :216- 219)

ถึงแม้ วัตถุประสงค์ของการจัดประกวดนางสาวไทยเพื่อไปประกวด Miss Universe จะเป็นไปเช่นเดียวกับยุคที่ 2 ก็ตาม แต่เงื่อนไขของสัญญานั้นได้แตกต่างออกไป โดยการประกวดนางสาวไทยยุคที่ 2 มิได้มีข้อตกลงผูกมัดที่แน่ชัดระหว่างกองประกวดนางสาวไทยกับบริษัท Miss Universe ว่าจะต้องส่งนางสาวไทยไปประกวดให้กับบริษัท Miss Universe ดังคำกล่าวของเลขาธิการจัดงานวิชาวุฒฯ นายคำนึ่ง ชาญเลขา เมื่อครั้งให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนถึงเรื่องการให้ชื่อนางสาวไทยในการประกวดนางงาม รวมทั้งวัตถุประสงค์ของการประกวด เพื่อส่งนางสาวไทยไปประกวดนางงามระดับสากลว่า (สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล, 2531 : 217)

“แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่า จะส่งนางสาวไทยไปประกวดนางสาวโลกทุกปีไป แต่เราอาจพิจารณากันภายหลังว่าปีไหนควรส่งไปตามความเหมาะสม ด้วยเหตุนี้เองจึงต้องใช้ชื่อนางสาวไทยไว้ก่อน เพราะถ้าใช้ชื่อ

ว่า นางงามวชิราวุธแล้วส่งไปประกวดนางสาวโลก โดยเรียกชื่อการส่งว่า
นางสาวไทย ประชาชนอาจตำหนิภายหลังได้”

สำหรับในยุคที่ 3 นี้สาระสำคัญของสัญญาระหว่างบริษัท Miss Universe และสมาคม
นักเรียนเก่าวชิราวุธฯ ได้กำหนดอย่างชัดเจนว่า นางสาวไทยต้องไปประกวดนางงามจักรวาล
ดังเช่นที่ระบุไว้ในสัญญา พ.ศ. 2531 ว่า “ผู้จัดประกวดในประเทศไทยต้องจัดการประกวด เพื่อ
คัดเลือกสาวงามส่งให้แก่บริษัทนางงามจักรวาล โดยการประกวดในประเทศไทยจะช้ากว่าวันที่ 15
มีนาคมไม่ได้ และสาวงามที่ได้รับการคัดเลือกแล้วต้องเตรียมตัวเดินทางทันทีที่มีคำสั่งมาถึง”
(ชุมพล ยูสานนท์, สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2551)

จากวัตถุประสงค์ที่จะส่งนางสาวไทยเข้าประกวดนางงามจักรวาล และเกิดประสบ
ความสำเร็จขึ้นในปี 2531 เมื่อสาวงามตัวแทนจากประเทศไทยสามารถคว้าตำแหน่งนางงามจักรวาล
มาครองได้ คือ ภรณ์ทิพย์ นาคหิรัญกนก นั้น ชื่อเสียงที่ได้รับจากการประกวดนางงามต่างประเทศ
และเป็นการประชาสัมพันธ์ประเทศ ได้สร้างผลประโยชน์ทางการพาณิชย์มากขึ้น (สุพัตรา กอบ
กิจสุขสกุล, 2531 :216) จึงทำให้วัตถุประสงค์ดังกล่าวได้รับการยึดถือให้เป็นจุดหลักในการจัดการ
ประกวดนางสาวไทยเรื่อยมาจนสิ้นสุดยุคที่ 3

4.1.2 กลุ่มบุคคลหลักในการจัดการประกวด

กลุ่มบุคคลหลักในการจัดการประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 3 ได้มีการเปลี่ยนแปลงไป
จากยุคก่อน โดยจะพบว่าเมื่อเศรษฐกิจแบบนายทุนขยายตัวมากขึ้น และการแข่งขันทางการค้า
รุนแรงมากขึ้น กลุ่มนักธุรกิจ นายทุนก็ได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับการประกวดนางสาวไทย โดยจะได้รับ
ผลประโยชน์ตอบแทนจากการเข้ามาสนับสนุนในรูปแบบแตกต่างและหลากหลายออกไป โดยจะ
แบ่งการศึกษาถึงกลุ่มบุคคลหลักในการจัดการประกวดนางสาวไทยออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้จัดการ
ประกวดนางสาวไทย และผู้สนับสนุนการประกวดนางสาวไทย

4.1.2.1 ผู้จัดการประกวดนางสาวไทย

คณะผู้จัดการประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 3 แตกต่างออกไปจากการจัดการประกวด
ในยุคที่ 2 ในแง่ที่มีการเพิ่มเติมองค์กรที่เข้ามามีส่วนรับผิดชอบในการดำเนินการจัดการประกวด
และดูแลภารกิจของนางสาวไทย โดยจากเดิมที่สมาคมนักเรียนเก่าวชิราวุธวิทยาลัย ในพระบรม
ราชูปถัมภ์ เป็นผู้ดูแลทุกกระบวนการจัดการประกวดแต่เพียงผู้เดียว ต่อมาในยุคที่ 3
สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ได้เข้ามาเป็นหนึ่งในผู้จัดงานร่วมกับสมาคมนักเรียนเก่าวชิราวุธฯ
ด้วยเหตุผลสำคัญ เนื่องจากการที่นายชาติเชื้อ วรรณสูตร ดำรงตำแหน่งสำคัญใน 2 องค์กรหลักที่มี
ส่วนสนับสนุนการประกวดนางสาวไทย คือ ดำรงตำแหน่งเป็นนายกสมาคมนักเรียนเก่าวชิราวุธฯ

ซึ่งเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์การประกวดนางสาวไทย และประธานกรรมการสถานีโทรทัศน์สี กองทัพบกช่อง 7 ซึ่งเป็นสื่อที่สามารถใช้เผยแพร่ประชาสัมพันธ์การจัดงานได้

การที่สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 เป็นหน่วยงานที่สมาคมนักเรียนเก่าวชิราวุฒฯ ไว้วางใจให้นำลิขสิทธิ์นางสาวไทยไปจัดการประกวดนั้น นับได้ว่าเป็นอีกก้าวหนึ่งที่สำคัญของประวัติศาสตร์การจัดประกวดนางสาวไทย ในแง่ของการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การประกวดนางสาวไทยให้คนในทั่วประเทศทุกภูมิภาคของไทยได้รับรู้ และในขณะเดียวกันก็เป็นอีกก้าวหนึ่งที่สำคัญในการประชาสัมพันธ์ผู้สนับสนุน หรือโฆษณาสินค้าได้เป็นอย่างดี โดยพบว่าในยุคก่อนๆ การประชาสัมพันธ์การประกวดนางสาวไทย ยังไม่ได้มีการรับรู้อย่างกว้างขวาง ประชาชนที่รับรู้เรื่องการประกวดนางสาวไทยส่วนใหญ่ยังจำกัดวงอยู่ในเขตเมืองหลวงเป็นหลัก เช่น ในช่วงปี 2477-2497 ที่หนังสือพิมพ์และวิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อหลักในการเผยแพร่ข่าวสารการประกวด ซึ่งสื่อดังกล่าวยังไม่สามารถกระตุ้นให้ประชาชนสนใจการประกวดเท่ากับการเห็นบรรยากาศจริงภายในงาน ตั้งแต่ปี 2508 เป็นต้นมา แม้จะมีการถ่ายทอดสดการประกวดนางสาวไทยทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 4 และถ่ายทอดสดโดยสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ในปี พ.ศ. 2510 แต่การแพร่ภาพยังจำกัดอยู่เฉพาะภายในกรุงเทพมหานครเท่านั้น เนื่องจากรัศมีการแพร่ภาพไปยังจังหวัดต่างๆ ยังไม่ทั่วถึง การเปลี่ยนแปลงการประชาสัมพันธ์กิจกรรมประกวดนางสาวไทย ครั้งสำคัญเกิดขึ้นในยุคที่ 3 เมื่อสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 เริ่มมีการส่งสัญญาณแพร่ภาพผ่านดาวเทียม ในปี พ.ศ. 2522 ตามโครงการ “ขยายสัญญาณโทรทัศน์จากส่วนกลางไปสู่ชนบท ” ซึ่งทำให้ทั่วประเทศสามารถรับชมรายการเดียวกันได้พร้อมกัน ความก้าวหน้าของช่อง 7 ที่เป็นหนึ่งในผู้จัดการประกวดนางสาวไทยด้วยนั้น จึงเป็นการช่วยประชาสัมพันธ์ชื่อเสียงของงานได้เป็นอย่างดี (สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล, 2531 :201-203)

ภารกิจที่ผู้จัดการประกวดโดยปกติต้องรับผิดชอบดำเนินการให้เสร็จสิ้นในแต่ละปี โดยคร่าวๆ เริ่มต้นจากการกำหนดรูปแบบการจัดงาน การคัดเลือกคณะกรรมการตัดสิน การรวบรวมผู้สนับสนุนการจัดงาน การประสานงานกับสื่อมวลชน รวมไปถึงงานถึงการดูแลภารกิจและผลประโยชน์ของนางสาวไทยในแต่ละปีนั้น อย่างไรก็ตาม ในการจัดการประกวดยุคที่ 3 ซึ่งเป็นยุคที่นางสาวไทยจะต้องเป็นตัวแทนประเทศเข้าประกวดนางงามจักรวาลนั้น ผู้จัดการประกวดมีภารกิจประจำเพิ่มเติมจากการจัดการประกวดในยุคที่ 1 และ 2 คือ การจัดเตรียมการให้แก่นางสาวไทยในการเตรียมตัวประกวดนางงามจักรวาล โดยจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายต่างๆ ดังนี้ (วิเศษ วัฒนสุข, สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2550)

- ตัวเครื่องบินโดยสารชั้นหนึ่งไป-กลับ
- เสื้อผ้า ได้แก่ ชุดค็อกเทล 2 ชุด ชุดลำลอง 6 ชุด ชุดราตรี และชุดประจำชาติ
- ของขวัญที่แสดงเอกลักษณ์ไทย 1 ชิ้น เพื่อมอบแก่ประเทศซึ่งเป็นเจ้าภาพ

- เงินจำนวน 200 ดอลลาร์สหรัฐฯ เพื่อให้แก่ประเทศซึ่งเป็นเจ้าภาพในการประกวดมอบให้แก่นางสาวไทย

สำหรับผลตอบแทนที่ผู้จัดการประกวดจะได้รับนั้น นอกจากจะอยู่ในรูปของตัวเงิน โดยสมาคมนักเรียนเก่าวชิราวุธฯ จะได้รับค่าลิขสิทธิ์ในอัตราคงที่ ซึ่งช่วงต้นของการจัดการประกวดยุคที่ 3 จะได้รับ 2-3 แสนบาทต่อการจัดการประกวด 1 ครั้ง และเพิ่มเป็น 2 ล้านบาทในช่วงหลังของยุคที่ 3 รวมทั้ง การสามารถดึงดูดสปอนเซอร์ในการใช้เวทีประกวดนางสาวไทยเป็นสื่อโฆษณา ผ่านเวลาออกอากาศของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 แล้ว ยังได้รับผลตอบแทนในรูปแบบอื่นๆ ที่ไม่ใช่ตัวเงิน ในแง่ของการสร้างภาพลักษณ์ให้กับองค์กรด้วย (นายชลวิทย์ สุขอุดม, สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2551)

4.1.2.2 ผู้สนับสนุนการประกวดนางสาวไทย

จากการที่ภาคเอกชน โดย สมาคมนักเรียนเก่าวชิราวุธฯ และสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 เป็นผู้จัดการประกวดนางสาวไทยร่วมกันในยุคที่ 3 ซึ่งเป็นยุคที่งบประมาณในการดำเนินการจัดประกวดไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐบาลเหมือนในยุคก่อนๆ ประกอบกับเป็นช่วงที่ระบบทุนนิยมขยายตัวอย่างมากในประเทศไทย จึงทำให้บทบาทของนายทุนผู้สนับสนุนการประกวดนางสาวไทย หรือสปอนเซอร์เพิ่มขึ้นตามไปด้วย

กลุ่มผู้สนับสนุนการประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 3 อาจแบ่งได้ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ สปอนเซอร์ร่วมจัดงานหลัก และสปอนเซอร์ที่ให้การสนับสนุนผู้เข้าประกวดแต่ละคน ทั้งนี้ ถึงแม้ว่าจำนวนเงินที่ให้การสนับสนุนจะเป็นตัวแบ่งประเภทของสปอนเซอร์ว่าเป็นสปอนเซอร์หลักหรือไม่ อย่างไรก็ตาม ผู้ให้การสนับสนุนแต่ละประเภทต่างมีเป้าหมายเหมือนกัน คือ ต้องการที่จะโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้าและบริษัทตนเองให้ได้รับความนิยม โดยการโฆษณาถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการชักจูงใจให้ผู้บริโภคหันมาซื้อสินค้าแทนแทนของบริษัทคู่แข่ง การโฆษณาสินค้าอิงกับเหตุการณ์สำคัญ ในที่นี้คือการประกวดนางสาวไทย จึงนับได้ว่าเป็นกลยุทธ์ในการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจในระบบทุนนิยมได้เป็นอย่างดี

(1) สปอนเซอร์ร่วมจัดงานหลัก

ผู้สนับสนุนการจัดงานหลักนั้น ไม่ได้มีเฉพาะกิจการที่เกี่ยวกับความงามเท่านั้นที่ให้ความสนใจ แต่กิจการอื่นๆ ที่ไม่ได้เกี่ยวกับความงามต่างก็ให้ความสนใจเข้าร่วมอย่างมาก เช่น บริษัททรอยนต์ บริษัทเครื่องอุปโภคบริโภคและเครื่องใช้ไฟฟ้า โรงแรมและรีสอร์ท เป็นต้น สำหรับการประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 3 สปอนเซอร์หลักที่ให้การสนับสนุนมาก คือ บริษัทคอลเกต – ปาล์มโอลีฟ ซึ่งบริษัทไม่ได้มีบทบาทในการกำหนดว่านางสาวไทยจะต้องเป็นแบบไหน หรืออยากได้แบบไหน แต่บริษัทจะไปมีบทบาทตอนได้รับสิทธิขาดในตัวนางสาวไทยไปเป็นสื่อ

โฆษณา (วัชรินทร์ มรรคดวงแก้ว, สัมภาษณ์, 8 สิงหาคม 2550) ตั้งคำสัมภาษณ์ของผู้อำนวยการฝ่ายการตลาด บริษัท คอลเกตฯ มร. แวน กัส ที่บอกจุดประสงค์ในการเข้าร่วมสนับสนุนการประกวดนางสาวไทยว่า (สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล, 2531: 205-207)

“ ทางด้าน โปร โมชั่น เรามีแคมเปญใหญ่อิงกับนางสาวไทย ... เราจะจัดประกวดนางสาวไทยร่วมกับสมาคมศิษย์เก่าชิราวุธฯ ซึ่งแถลงข่าวไปแล้วในนามคอลเกตปาล์มโอลีฟ เพราะตอนนั้นเรายังไม่ Launch สินค้าตัวนี้ ...แต่ความจริงแล้วเราต้องการเอาสบู่ปาล์มโอลีฟไปผูกกับนางสาวไทย ...ถ้าประสบความสำเร็จเราจะทำไปทุกปี ”

นอกจาก บริษัทปาล์มโอลีฟจะได้แสดงภาพลักษณ์ของตนเองผ่านการโฆษณาตามเวลาออกอากาศในแต่ละวัน และผ่านการโฆษณาแฝงระหว่างการแข่งขันประกวด ดังเช่นตัวอย่าง ภาพการเก็บตัวของผู้เข้าประกวดนางสาวไทยปี 2531 ที่มีการใส่เสื้อและหมวกเขียนว่า “Palmolive” (ดั่งภาพที่ 1-2) แล้ว ผู้ที่ดำรงตำแหน่งนางสาวไทยในแต่ละปีจะต้องเป็นสื่อโฆษณาให้กับบริษัท คอลเกต-ปาล์มโอลีฟ (ดั่งภาพที่ 3-4) พร้อมกันนี้บริษัทยังได้โฆษณาสินค้าผ่านการให้ประชาชนร่วมส่งคำทนายเกี่ยวกับผิวพรรณของนางสาวไทยคนใหม่เพื่อชิงเงินรางวัล โดยมีเงื่อนไขว่าต้องส่งคำตอบลงในผลิตภัณฑ์ของบริษัทประเภทใดก็ได้ด้วย ซึ่งนโยบายการโฆษณาผลิตภัณฑ์อิงกับนางสาวไทยของบริษัทคอลเกต – ปาล์มโอลีฟนี้ ถือเป็นกลยุทธ์หนึ่งที่ใช้ในการแข่งขันกับบริษัทคู่แข่ง อย่าง บริษัท เวอร์บราเธอร์ ซึ่งดำเนินกิจกรรมประเภทเดียวกัน โดยในขณะนั้นมีสบู่อักส์ ที่ครองตลาดมากที่สุด คือ ราว 30% ของสินค้าประเภทเดียวกัน (อังครศ บุญทองล้วน, 2539: 102)

ภาพที่ 1 : การโฆษณาของสปอนเซอร์ผ่านภาพกิจกรรมการเก็บตัวของนางงาม

ภาพที่ 2 : การโฆษณาของสปอนเซอร์ผ่านภาพกิจกรรมการเก็บตัวของนางงาม

ภาพที่ 3 : นางสาวไทยประจำปี 2530 กับการเป็นพรีเซนเตอร์ให้กับผู้สนับสนุนหลัก

ภาพที่ 4 : นางสาวไทยประจำปี 2531 กับการเป็นพรีเซนเตอร์ให้กับผู้สนับสนุนหลัก

สำหรับในด้านเครื่องแต่งกาย ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับความงามของผู้เข้าประกวดนั้น ในการจัดการประกวดยุคที่ 3 ได้แตกต่างไปจากยุคแรก และยุคที่สองที่ผู้เข้าแข่งขันจะต้องจัดหาเครื่องแต่งกายเองทั้งสิ้น ในขณะที่ยุคที่ 3 บริษัทที่เกี่ยวข้องกับเครื่องแต่งกายได้เข้ามามีบทบาทเป็นสปอนเซอร์ให้การประกวดนางสาวไทย จึงทำให้ผู้เข้าประกวดไม่ต้องจัดหาเครื่องแต่งกายเองอีกต่อไป

ระเบียบเกี่ยวกับเครื่องแต่งกายดังกล่าวได้กล่าวไว้ในระเบียบการประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 3 อย่างชัดเจนว่า “ในการประกวดแต่ละรอบ ผู้เข้าประกวดจะต้องแต่งกายในชุดว่ายน้ำ และรองเท้าว ซึ่งทางกองประกวดจัดหาให้ และจะได้ออบให้เป็นกรรมสิทธิ์เมื่อเสร็จสิ้นการประกวด” (กองประกวดนางสาวไทย, 2530)

ตัวอย่าง สปอนเซอร์การจัดการประกวดนางสาวไทย พ.ศ. 2530 (1) แคมพรีน่า สนับสนุน ชุดว่ายน้ำ ชุดชายหาด (2) กาลวิน สนับสนุน ชุดราตรี (3) สรญา สนับสนุน สายสะพาย

โดยนอกจากสปอนเซอร์เครื่องแต่งกายจะสนับสนุนทางด้านสินค้าแล้ว ยังสนับสนุนเงินแก่กองประกวดนางสาวไทย อีกรายละเอียด 100,000 บาทด้วย โดยผลตอบแทนที่ได้รับ คือ ป้ายชื่อสินค้าของบริษัทนั้นๆ จะถูกติดในงาน และมีสัญลักษณ์สินค้า (Logo) อยู่ท้ายสปอตโฆษณาร่วมงานนางสาวไทยที่ออกอากาศทางทีวีแทบทุกคืน นับตั้งแต่ต้นปีจนถึงวันประกวดเป็นเวลาพร้อมกว่า 3 เดือน รวมไปถึง สามารถยกระดับภาพลักษณ์ให้กับสินค้านั้นๆ ดังเช่น ชุดว่ายน้ำแคทริน่า ที่สร้างภาพลักษณ์ความงามทางสรีระอิงกับนางสาวไทย ด้วยการสวมชุดว่ายน้ำเปิดเผยเรือนร่าง เห็นสัดส่วนสวยงามตามมาตรฐานสากล (อังเครศ บุญทองล้วน, 2539)

นอกจากนี้ สปอนเซอร์ที่เกี่ยวกับความงามอื่นก็ได้แสดงความจำนงให้การสนับสนุนอย่างมากมาย เช่น คัพเวอร์มาร์ค สนับสนุนเครื่องสำอางแต่งหน้า โรงเรียนเสริมสวย เกศสยาม และสถาบันการศึกษาตัดผมจันทนาให้การดูแลเรื่องทรงผมของผู้เข้าประกวด สถาบันพัฒนาบุคลิกภาพจอห์น โรเบิร์ตเวอร์ ให้การดูแลด้านการฝึกบุคลิกภาพนางงามก่อนขึ้นเวทีประกวดและอบรมการเดินบนเวที (สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล, 2531)

ผลตอบแทนที่สปอนเซอร์เกี่ยวกับความงามได้รับ อยู่ในลักษณะการโฆษณาสินค้า และโฆษณาบริษัทเช่นเดียวกัน ดังเช่น การโฆษณาสถาบันการศึกษาตัดผมจันทนาติดกับการประกวดนางสาวไทย ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 : การโฆษณาสถาบันการศึกษาตัดผมจันทนากับการสนับสนุนนางสาวไทย

สำหรับสปอนเซอร์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับกิจการความงามก็ให้ความสนใจในการประชาสัมพันธ์บริษัทตนเองเช่นกัน โดยสปอนเซอร์ด้านสถานที่ก็เป็นหนึ่งในผู้สนับสนุนที่มีความสำคัญทุกปี ซึ่งสถานที่การจัดประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 3 ได้เปลี่ยนแปลงไปจากในยุคที่ 1 ที่จัดขึ้นในส่วนที่อยู่ในความดูแลของราชการ อาทิ พระราชอุทยานสราญรมย์ หรือ สวนลุมพินี มาเป็นการจัดหาสถานที่เอกชนที่สะดวกต่อการคมนาคม โดยใน 2 ปี แรกของการจัดประกวด คือ พ.ศ. 2527 และ พ.ศ. 2528 จัดประกวด ณ เมืองพัทยา ชลบุรี และสวนสยาม มินบุรี ซึ่งประสบปัญหาจำนวนผู้ชมน้อย จึงได้เปลี่ยนแปลงสถานที่ประกวดมาสู่โรงแรมไฮแอทเซ็นทรัลพลาซ่า ซึ่งได้เป็นสปอนเซอร์ด้านสถานที่รับสมัคร และสถานที่ประกวดเรื่อยมาจนถึงสิ้นยุคที่ 3 (ปี 2542) (สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล, 2531)

รายนามผู้สนับสนุนการประกวดในแต่ละปีแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงไป แต่ยังมีองค์ประกอบคล้ายเดิมทุกปี ดังเช่น รายนามของผู้สนับสนุนการจัดประกวดปี 2534 ได้แก่ บริษัท คอลเกตปาล์มโอลีฟ โรงแรมไฮแอทเซ็นทรัลพลาซ่า รถยนต์จากมิตซูบิชิ ชุดว่ายน้ำแคทริน่า ชุดราตรีจากกาลวิน แต่งหน้าจากคัพเวอร์มาร์ค แต่งผมจากจันทนา จอห์นโรเบิร์ตพาวเวอร์ ตัวเครื่องบินจากการบินไทย มงกุฎเพชรจาก Bualaad และสายสะพายจากสรญา

(2) สปอนเซอร์ที่ให้การสนับสนุนผู้เข้าประกวดแต่ละคน

สปอนเซอร์ที่ให้การสนับสนุนผู้เข้าประกวด ถือได้ว่ามีความสำคัญต่อการจัดงาน โดยถือเสมือนเป็นหน่วยย่อยในด้านการจัดหาสตรีเข้าร่วมประกวดนางสาวไทย ซึ่งผู้สนับสนุนดังกล่าวจะมาจากบริษัทธุรกิจการค้าเช่นเดียวกับสปอนเซอร์หลัก ซึ่งประเภทของสินค้าที่เข้ามาสนับสนุนก็มีความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น สถานเสริมสวย เครื่องสำอาง เครื่องแต่งกาย กลุ่มธุรกิจเรียลเอสเตท กลุ่มโรงแรมหรือรีสอร์ท กลุ่มชมรม-สมาคม ธุรกิจอุปโภคบริโภค เช่น น้ำมันพืช เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น (วิสเวท วัฒนสุข, สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2550)

การสนับสนุนผู้เข้าประกวดเป็นรายคน นอกจากสปอนเซอร์จะต้องให้เงินสนับสนุนแก่กองประกวดแล้ว สปอนเซอร์ยังอาจจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเตรียมตัวให้กับผู้เข้าประกวดด้วย เช่น ขั้นตอนการเสริมสวย มีนับตั้งแต่การนวดหน้า อบไอน้ำ ไปจนถึงการเขียนคิ้วถาวร การทำหน้าอก จมูก ตา ซึ่งค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยตกประมาณ 50,000 บาทต่อคน (สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล, 2531:243)

ดังคำให้สัมภาษณ์ ของภัสราภรณ์ ชัยมงคล นางสาวไทยประจำปี 2533 ที่กล่าวถึงบทบาทของสปอนเซอร์ว่า “ การประกวดนางสาวไทย ต้องพึ่งพาสถานเสริมสวย เพื่อขัดผิวนวดหน้า นวดตัว และอีกสารพัดอย่าง ให้ตัวเองสวยพร้อมสรรพที่สุดก่อนเข้าประกวด ซึ่งเงินค่าใช้จ่ายต่างๆ ก็ได้รับการสนับสนุนจากค่าสายสะพายของสปอนเซอร์ คือ สปอนเซอร์จะให้เงินมาก่อนหนึ่ง ” (กัลย์, 2533: 126)

สำหรับ อารียา สิริโสภา นางสาวไทยประจำปี 2537 ได้เคยกล่าวถึงจำนวนเงินที่สปอนเซอร์ให้การสนับสนุนว่า “ ตรงนี้ฉันขยายเห็นว่าถ้าหาสปอนเซอร์ได้ก็ได้ เพราะสปอนเซอร์ก็ให้เงินเยอะพอสมควร ถ้าไม่ได้ (ตำแหน่ง) ก็ได้เงิน 3-4 แสน สมัยโน้นค่อนข้างมาก ” (จุลิตา อารีย์พิพัฒน์กุล, 2547)

สำหรับผลตอบแทนที่สปอนเซอร์สนับสนุนเป็นรายคนจะได้รับนั้น คือการประชาสัมพันธ์ห้างร้านของตนผ่านการมีสายสะพายที่ระบุชื่อบริษัทผู้ให้การสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการเข้าประกวด ซึ่งได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ดังเช่น หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ วันที่ 1 มีนาคม 2530 ได้เขียนถึงการประกวดนางสาวไทยปี 2530 ว่าได้รับความสนใจจากบริษัทห้างร้านที่แสดงความจำนงขอเป็นสปอนเซอร์ผู้เข้าประกวด เพราะต้องการที่จะมีชื่อสินค้าติดสายสะพายนางงามขณะเดินบนเวที และมีการถ่ายทอดสดของช่อง 7 สีทั่วประเทศ

นอกจากผลตอบแทนจากการที่จะเห็นสายสะพายบริษัทตนได้รับการออกอากาศทางโทรทัศน์แล้ว สื่อมวลชนสาขาอื่นๆยังนำเสนอภาพของผู้เข้าประกวดควบคู่กับสปอนเซอร์ที่สนับสนุนด้วย ซึ่งถือเป็นการประชาสัมพันธ์อย่างดี โดยจะสังเกตได้จาก การให้สัมภาษณ์ของผู้เข้าประกวดเพื่อลงในนิตยสารต่างๆ จะมีการกล่าวถึงสปอนเซอร์ด้วยเสมอ อาทิ

การให้สัมภาษณ์ของภรณ์ทิพย์ นาคหิรัญกนก นางสาวไทยประจำปี 2531 ในช่วงการเก็บตัว ที่ลงตีพิมพ์ในนิตยสารขวัญเรือน ปี 2531 “ สปอนเซอร์ที่ส่งประกวดในครั้งนี้ที่บ้านใช้ชื่อ ลิตเติล ค็อกซ์ ไฮเตล ก็คิสโก้ ค็อกซ์ มันอยู่ในลิตเติลค็อกซ์ ไฮเตล เป็นของคุณน้ำดิฉันเอง ” (รุจนิษฐ์, 2531: 150)

นิตยสารดาราทภาพยนต์ ปี 2532 ลงบทความเกี่ยวกับผู้ที่ได้รับตำแหน่งต่างๆ ในการประกวดนางสาวไทยปี 2532 ซึ่งนอกจากจะบอกว่าใครได้ตำแหน่งอะไรแล้ว ยังบอกกำกับด้วยว่าใครเป็นสปอนเซอร์ส่งเข้าประกวดด้วย ดังภาพที่ 6

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 6 : ผู้สนับสนุนรายบุคคลได้รับการโฆษณาไปพร้อมกับผู้ได้รับตำแหน่ง

โฉมหน้าผู้ได้รับตำแหน่งทั้งหมด

ทนายทึ่งอดีตและปัจจุบัน... เรียมกิมผัดว๋ย!

น.ส.ยอดดา รงหนาน...
หมายเลข 31 ได้ตำแหน่งขวัญใจช่างภาพด้วย เป็นคนกรุงเทพฯ จบอนุปริญญาด้านนาฏศิลป์การละคร จากวิทยาลัยนาฏศิลป์ ส่งประกวดโดย...ทีตินเปอเพร

น.ส.เพชรรัตน์ ศรีแก้ว...
หมายเลข 48 รองอันดับหนึ่ง ซึ่งขอคว้าตำแหน่งมิสตาโดม จากแอลเอ. เป็นคน จ.ศรีสะเกษ และกำลังเป็นนักศึกษา ส่งประกวดโดย...เบียร์สิงห์เอ๊าส์

น.ส.รัชนีสุดา อินวัฒนา...
หมายเลข 19 รองอันดับสอง เป็นชาว จ.ระยอง เป็นนักศึกษา ส่งประกวดโดย...บ.ไทยเทเบิล

น.ส.จริญญา หาญวงษ์...
หมายเลข 16 รองอันดับสาม ได้ตำแหน่งซูว๊วยน้ำสวยที่สุด เป็นคน จ.นครราชสีมา กำลังเป็นนักศึกษา ส่งประกวดโดย...เครือดำแอลการ์มีต้า

น.ส.ทิพาพร เพชรรัตน์...
หมายเลข 43 รองอันดับสุดท้าย เป็นคนกรุงเทพฯ กำลังเป็นนักศึกษา ส่งประกวดโดย...บ้านตาชามังค

และ...หมายเลข 24 ได้ตำแหน่งแต่จากซูว๊วยสวยที่สุด คือ น.ส.สุมิทรา ไชยวงศ์พรหม และสาวงามที่ติดรอบไปสี่ตัว แต่ถูกได้ตำแหน่ง ซิวใจองงวย เพราะเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ในกลุ่มนางงามด้วยกับ คือ หมายเลข 39 น.ส.วิธยา ปิ่นเพชร

ทีมข่าว "ดาวภาพยนตร์" ก็ได้เก็บภาพต่าง ๆ จากเวทีประกวด และสรุปผลให้แฟน ๆ ได้ทราบกันต่อไปในวันที่มีนางสาวไทยคนใหม่ เพื่อจะเป็นตัวแทนสาวไทยไปประกวด *มิสยูนิเวิร์ด* ต่อไป ก็บอกกล่าวกันไว้ทรงนี้เลยว้า...สาวงามที่จะไปประกวดนางงามจักรวาลไม่ต้องประหม่า เพราะเรามีปุยเป็นกำลังใจให้อยู่แล้วที่บนเวทีประกวด *มิสยูนิเวิร์ด* เพราะฉะนั้น...จงมีความมั่นใจในตัวเองให้มากที่สุด ขอให้โชคดีเหมือนปุยนะ เมื่อเวลาถึงมาถึ!!!

รายงานข่าวโดย...
ทีมงานดาวภาพยนตร์

น.ส.เพชรรัตน์ ศรีแก้ว ได้ตำแหน่งรองนางสาวไทย อันดับ 1

น.ส.รัชนีสุดา อินวัฒนา ได้ตำแหน่งรองนางสาวไทย อันดับ 2

น.ส.จริญญา หาญวงษ์ ได้ตำแหน่งรองนางสาวไทย อันดับ 3

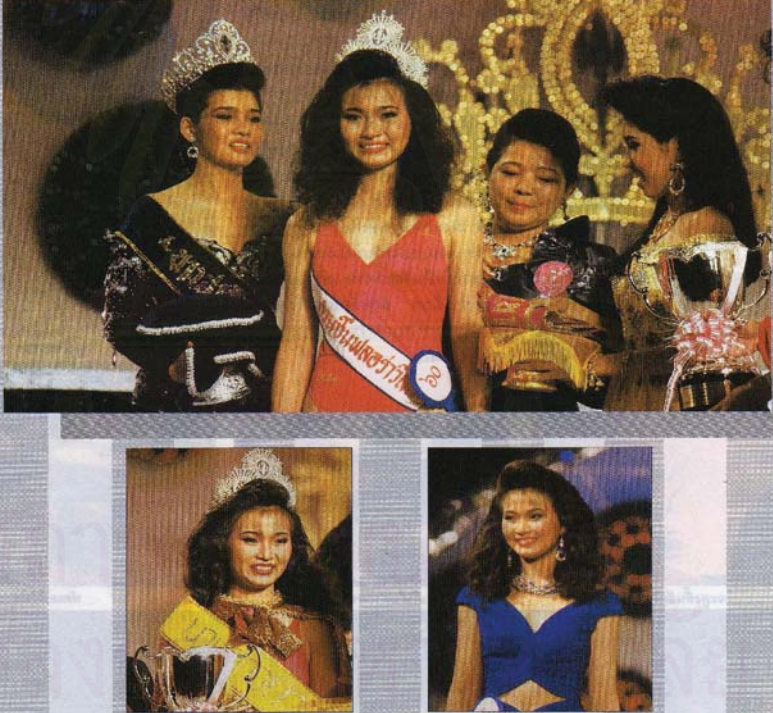

น.ส.ทิพาพร เพชรรัตน์ ได้ตำแหน่งรองนางสาวไทย อันดับ 4

นอกจากนี้ สปอนเซอร์ยังได้รับผลประโยชน์จากการที่สามารถใช้ภาพลักษณ์ของนางงามมาส่งเสริมการขายให้กับสินค้าบริษัท ดังเช่น คำสัมภาษณ์ของผู้ผลิตสินค้าบำรุงผิวพรรณ แครรีน โลชั่น ซึ่งเป็นสปอนเซอร์ให้กับสราภรณ์ หุ่มเรื่องวงศ์ รองนางสาวไทยอันดับ 1 พ.ศ. 2529 “เพราะสินค้าของเราเกี่ยวกับความงามของผิวพรรณ เราจึงมุ่งเน้นทางนี้ขึ้นมาตลอดตั้งแต่วางตลาด และทุกครั้งเราส่งก็จะติดตำแหน่งมาด้วยทุกครั้ง ซึ่งกลายเป็นภาพพจน์ที่ดีสำหรับแครรีนกับผู้หญิง” (สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล, 2531: 225) การลงโฆษณาของบริษัทชวนชื่นฟลอราวิลล์ ที่เป็นผู้สนับสนุนภัสราภรณ์ ชัยมงคล ดังภาพที่ 7

ภาพที่ 7 : นางสาวไทยโฆษณาให้กับบริษัทที่สนับสนุนสายสะพาย

ขอแสดงความยินดีกับ
นางสาว ภัสราภรณ์ ชัยมงคล
เนื่องในโอกาสรับตำแหน่งนางสาวไทยคนใหม่ ประจำปี 2533

ชวนชื่น
Worachai Win

โครงการ ชวนชื่น ฟลอรา วิลล์

บริษัท มั่นคงเคหะการ จำกัด

719 ซอย 12 “มั่นคง” ถนนบรรทัดทอง ปทุมวัน กรุงเทพฯ 10300
โทร. 254-6500-18

4.1.3 ผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวไทย

การศึกษาผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวไทยในยุคที่ 3 นี้ นอกจากจะแสดงให้เห็นว่า เจตจำนงในการเข้าร่วมประกวดและคุณสมบัติของนางสาวไทยได้แตกต่างออกไปจากอดีตแล้ว ยังแสดงให้เห็นผลของการขยายตัวของระบบทุนนิยมต่อการประกวดนางสาวไทยได้อีกด้วย โดยจะพบได้จากการเปลี่ยนแปลงของรางวัลที่ได้รับ ภารกิจที่นางสาวไทยต้องทำระหว่างได้รับภารกิจรวมไปจนถึงชีวิตหลังพ้นตำแหน่งนางสาวไทย ซึ่งรายละเอียดเป็นไปดังนี้

4.1.3.1 เจตจำนงในการเข้าร่วมประกวดนางสาวไทย

จากสภาพการเมืองและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปจากยุคก่อนๆ โดยโครงสร้างอำนาจที่มีนายทุนเข้าไปมีบทบาทภายใต้การขยายตัวของระบบทุนนิยมในไทยนั้น ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกสาขาอาชีพออกมาแข่งขันกันทำมาหากินมากขึ้น ประกอบกับทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของสตรีในเรื่องการทำงานและการแสดงออกต่อสังคมภายนอกได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง จึงทำให้ภาพลักษณ์ของการเข้าร่วมประกวดนางสาวไทยได้เปลี่ยนแปลงไปจากยุคที่ 1 และยุคที่ 2 โดยจากเดิมที่นางงามจะเข้าร่วมประกวดจะต้องมีผู้ชักจูง โดยให้เหตุผลว่าทำไปเพื่อประเทศชาติ เพื่อประโยชน์ส่วนรวม และเพื่อสร้างชื่อเสียงให้กับประเทศในฐานะ Miss Universe มาเป็นเหตุผลที่นำไปเพื่อปัจเจกบุคคลมากขึ้นในยุคที่ 3 โดยมีการให้เหตุผลที่แตกต่างออกไป ไม่ว่าจะเป็นการได้รับประสบการณ์ที่ดี ได้รับเงินรางวัลเลี้ยงตัว รวมทั้งการปูพื้นฐานที่ดีในอนาคต ได้วิธีหนึ่ง อาทิ การก้าวเข้าสู่การทำงานในวงการบันเทิง และการทำงานในบริษัทที่มีชื่อเสียง

การเปลี่ยนแปลงเจตจำนงในการเข้าร่วมประกวดนางสาวไทยที่มีแนวโน้มในเชิงปัจเจกชนมากขึ้น สามารถสะท้อนได้จากอดีตนางสาวไทยหลายท่าน เช่น คุณชุตินา นัยนา นางสาวไทยประจำปี 2530 กล่าวไว้ว่า “...มีผู้ใหญ่ทางภาคทาบตามให้ลงประกวดนางสาวไทยที่บ้านก็ไม่เห็นด้วยเหมือนเดิมค่ะ ตอนก่อนสมัครก็ลังเลมาก สมัครเป็นคนสุดท้ายตอนสัมภาษณ์รอบแรกนางงามส่วนใหญ่ก็จะพรีเซนท์กันสวยงามมาก ว่าอยากมาประกวดเพราะอย่างนั้นอย่างนี้ มั่นใจอะไรต่างๆ เอ ก็บอกว่ามาประกวดเพราะอยากเอาชนะคุณพ่อคุณแม่ค่ะ ก็ไม่ได้มั่นใจนะค่ะแต่อยากมาหาประสบการณ์” (ชุลิตา อารีย์พิพัฒน์กุล, 2547:323)

คุณอรอนงค์ ปัญญาวงศ์ นางสาวไทยประจำปี 2535 ให้สัมภาษณ์ที่แสดงให้เห็นเจตจำนงในการเข้าร่วมประกวดที่เปลี่ยนแปลงไปจากยุคเดิมว่า “เหตุผลหลักที่เข้ามาประกวดเพราะต้องการหาประสบการณ์ และถ้าได้เงินจากการประกวดจะเป็นทุนสำหรับการศึกษาต่อไป” (อรอนงค์ ปัญญาวงศ์, สัมภาษณ์, 7 สิงหาคม 2550)

คุณอารียา สิริโสภาน นางสาวไทยประจำปี 2537 ได้กล่าวว่า “หลายคนบอกว่า เป็นนางสาวไทยเข้าไปประกวดเพราะอยากได้ประสบการณ์ ไม่ใช่ค่ะ อยากได้เงิน เพราะอยากไปเที่ยวยุโรปต่อ ” (ชุลิตา อารีย์พิพัฒน์กุล, 2547 :393)

คุณภาวดี วิเชียรรัตน์ 2538 ได้ให้สัมภาษณ์ถึงเหตุผลการเข้าร่วมประกวดในแนวทางที่เป็นเหตุผลส่วนตัวเช่นกันว่า “ก่อนประกวดนางสาวไทยเคยประกวดเวทีที่เมืองนอก เวทีแรกเป็นเทพีสงกรานต์ที่วัดไทยในแอลเอ ต่อมาก็ประกวดธิดาโดมของธรรมศาสตร์ ได้ตำแหน่งทั้งสองเวทีจากนั้นมะปรางก็มาอยู่เมืองไทย ที่คิดมาประกวดนางสาวไทยแรกๆ ก็อยากประกวดเล่นๆ เพื่อหาเงินเรียนต่อ” (ชุลิตา อารีย์พิพัฒน์กุล, 2547:408)

นอกจากนี้ การเข้าร่วมประกวดของนางงามก็ไม่จำเป็นต้องมีผู้หลักผู้ใหญ่ในบ้านเมืองมาชักชวนดังเช่นเดิม การเข้าร่วมประกวดที่เกิดจากความสมัครใจจากตัวนางงามและผู้ปกครองมีให้เห็นมากขึ้น โดยเห็นว่าการเข้าประกวดไม่ใช่เรื่องที่น่าอาย และนางสาวไทยมิใช่เรื่องที่ต้องหลบซ่อนมิให้ผู้ปกครองทราบอีกต่อไป

สำหรับบทสัมภาษณ์ของคุณพรรณเพ็ญ ปานประดับ มารดาของคุณปริยานุช ปานประดับ รองนางสาวไทยอันดับ 1 พ.ศ. 2531 เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นทัศนคติของผู้ปกครองที่มองภาพลักษณ์ของการประกวดเปลี่ยนแปลงไป “แม่แนะนำนิดหน่อย (ตอนเข้าประกวด) ตอนนั้นแม่พาไปทำผม แม่ก็บอกเขาว่าอย่ามารักพ่อรักแม่นะ..... เบื่อแล้ว ให้รักชาติไปเลยแล้วเขาก็พูดเอง” (สุพิศรา กอบกิจสุขสกุล, 2531: 229)

เช่นเดียวกับทัศนคติของภรณ์ทิพย์ นาคหิรัญกนก ที่ได้กล่าวถึงความเห็นของผู้ปกครองในการตัดสินใจเข้าร่วมประกวดว่า “ที่มาประกวดครั้งนี้คุณแม่ไม่เคยห้าม ท่านก็คิดว่าดิฉันได้มาเที่ยวเมืองไทยได้ ท่านบอกว่ามันจะเป็น good experience คุณแม่จะมาดูดิฉันประกวดด้วยในวันรู้ผล” (รุจนิษฐ์, 2531: 150)

คุณสาวิณี ประการะนัง นางสาวไทยประจำปี 2527 ได้กล่าวถึงเหตุการณ์เมื่อมีคนชักชวนเธอไปประกวดธิดาโดม แอลเอ ซึ่งเป็นก้าวสำคัญในการเข้าประกวดนางสาวไทยในอีก 4 ปีต่อมาว่า “ยังจำได้เลยว่า คุณแม่เฝ้าพูดคำแรกเลยว่า อู๋..... ลูกถึงอย่างเอหรือจะไปประกวดกับเขาได้ แขนงก็ยาว ตัวก็ดำอย่างนี้แต่คุณแม่ก็ โอ เค ให้ประกวด แล้วก็ตัดชุดราตรีที่ใช้ประกวดให้เองด้วยละ” (ชุลิตา อารีย์พิพัฒน์กุล, 2547: 280)

4.1.3.2 คุณสมบัติของผู้สมัครเข้าประกวดนางสาวไทย

คุณสมบัติเบื้องต้นของการเป็นนางสาวไทย ซึ่งพิจารณาได้จากการกำหนดคุณสมบัติการรับสมัครของกองประกวดนางสาวไทยนั้น พบว่าจุดเด่นของคุณสมบัติผู้เข้าประกวดในยุคที่ 3 คือการเพิ่มในเรื่องของระดับการศึกษาเข้าไปด้วย ดังจะเห็นตัวอย่างจากคุณสมบัติของผู้เข้าประกวดนางสาวไทย พ.ศ. 2530 ที่ระบุไว้ดังนี้ (กองประกวดนางสาวไทย, 2530)

- ต้องมีสัญชาติไทย
- มีอายุไม่ต่ำกว่า 17 ปี และไม่เกิน 25 ปี
- ต้องเป็นโสดไม่เคยผ่านการสมรสหรือให้กำเนิดบุตรมาก่อนแต่อย่างใด

- มีการศึกษาไม่ต่ำกว่าชั้น ม.3 หรือเทียบเท่า
- ต้องไม่เคยประกอบอาชีพหรือมีความประพฤติอันเป็นที่รังเกียจของสังคม
- เป็นผู้ที่มีสุขภาพดีไม่มีโรคที่สังคมรังเกียจและ/หรือ โรคที่เกี่ยวกับความงาม

นอกจากการกำหนดคุณสมบัติในการเข้าประกวดดังกล่าวแล้ว เมื่อพิจารณาจากระดับการศึกษาของผู้เข้าประกวดตั้งแต่ยุคที่ 1 ถึงยุคที่ 3 จะพบว่าผู้เข้าประกวดมีแนวโน้มที่จะได้รับการศึกษาในระดับสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ ในยุคที่ 1 ผู้เข้าประกวดมีการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ พัฒนาสูงขึ้นเป็นระดับมัธยมในยุคที่ 2 และระดับอุดมศึกษาในยุคที่ 3 ดังตัวอย่างของผู้เข้ารอบประกวดนางสาวไทย ปี 2530 ที่มีสัดส่วนของผู้จบการศึกษาระดับต่างๆ ดังนี้ (สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล, 2531: 231)

ม.1 – ม.3	จำนวน 18 คน
ม. 4- ม.6	จำนวน 7 คน
ปวช ปวส ปวท	จำนวน 15 คน
อุดมศึกษา	จำนวน 20 คน

ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในเรื่องกฎเกณฑ์ระดับการศึกษาผู้สมัครสำหรับการประกวดนางสาวไทย รวมไปถึงจนถึงแนวโน้มที่ผู้เข้าประกวดมีระดับการศึกษาสูงขึ้น เป็นเรื่องที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการจัดงานประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 3 คือ เพื่อหาตัวแทนสาวไทยไปประกวด Miss Universe ทั้งนี้ เพราะการส่งนางงามผู้ที่จะเป็นตัวแทนประเทศชาติไปเผยแพร่ชื่อเสียงในต่างประเทศ นอกเหนือจากจะต้องมีความงามทางรูปสมบัติแล้ว คุณสมบัติทางสติปัญญา ชาติไหวพริบ รวมทั้งความสามารถในการสื่อสารภาษาได้เข้าใจ ก็เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญ ด้วยเหตุนี้ ระดับการศึกษาจึงเป็นเกณฑ์พื้นฐานในการคัดเลือกนางงามที่จะกลายเป็นสินค้าต่อไป

4.1.3.3 หลักเกณฑ์การตัดสินผู้จะดำรงตำแหน่งนางสาวไทย

สำหรับหลักเกณฑ์การตัดสินผู้จะดำรงตำแหน่งนางสาวไทยในยุคที่ 3 พบว่าหลักเกณฑ์ได้แปรเปลี่ยนมาสู่มาตรฐานความงามสากลอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของใบหน้า ทรวดทรง และบุคลิกภาพ ซึ่งแนวคิด “ความงามสากล” จะให้ความสำคัญกับคุณสมบัติด้านความรู้ความสามารถและบุคลิกภาพเพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยผู้ที่มาทำหน้าที่ในการตัดสินการประกวดในยุคที่ 3 ยังคงวางพื้นฐานเดิม คือ มาจากบุคคลที่มีชื่อเสียงในสังคม รวมทั้งสาขาอาชีพต่างๆ อาทิ นักธุรกิจ นักหนังสือพิมพ์ นายแพทย์ ฯลฯ (ชุมพล ยูสานนท์, สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2551) อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปสู่ทุนนิยมมากขึ้น ประกอบกับข้อจำกัดทางการเงินในการจัดประกวด สัดส่วนของคณะกรรมการตัดสินจึงมีการ

เปลี่ยนแปลงจากยุคก่อนๆซึ่งเป็นกรรมการกิตติมศักดิ์เป็นส่วนใหญ่ มาเป็นกรรมการที่มาจากสปอนเซอร์เพิ่มสัดส่วนมากขึ้นในยุคที่ 3 (วัชรินทร์ มรรคดวงแก้ว, สัมภาษณ์, 8 สิงหาคม 2550)

การตัดสินนางสาวไทยในยุคที่ 3 ประกอบด้วย 3 ด้านหลัก ดังนี้

(1) ด้านหน้าตา ผิวพรรณ และรูปร่าง

ทางด้านใบหน้า พิจารณาจากความสวยงามกลมกลืน และได้สัดส่วนระหว่างรูปหน้าตา จมูก ปาก แก้ม คิ้ว คาง และฟัน นอกจากนี้ใบหน้าที่ได้สัดส่วนสัมพันธ์กันแล้ว นางสาวไทยยังจะต้องประกอบด้วยผิวพรรณที่เนียนสวยด้วย สำหรับทรวดทรงของนางสาวไทยต้องมีความสมส่วนของรูปร่าง อันได้แก่ ออก เอว สะโพก และความสูง ซึ่งจะพบว่าการประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 3 นี้ มาตรฐานสัดส่วนของนางสาวไทยใกล้เคียงกับสตรีชาวตะวันตก โดยนางงามจะมีรูปร่างสูงโปร่งมากขึ้น ทั้งนี้ ทันตแพทย์วัชรินทร์ มรรคดวงแก้ว หนึ่งในกรรมการคัดเลือกนางสาวไทย ได้ให้เกณฑ์เฉลี่ยส่วนสัดของนางงามว่าควรจะมีขนาดดังนี้ คือ

รอบอก	33-34	นิ้ว
รอบเอว	24-25	นิ้ว
รอบสะโพก	35-36	นิ้ว
ส่วนสูง	161-170	เซนติเมตร
น้ำหนัก	54-55	กิโลกรัม

ในการประกวดยุคที่ 3 ได้มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในเรื่องการทำศัลยกรรมความงามของผู้เข้าประกวดนางสาวไทยด้วย โดยยอมรับนางงามที่ทำศัลยกรรมมากขึ้นจากในยุคเดิมที่เน้นความงามของนางงามที่เป็นธรรมชาติมากที่สุด ดังจะเห็นได้จากคำให้สัมภาษณ์ของสุภาพร พันธุ์สกุล พี่เลี้ยงนางงามในยุคนั้น กล่าวถึงการเริ่มทำศัลยกรรมของนางงามว่า “ สมัยภรณ์ทิพย์ พิมพิโลนี่ทำแล้วจุมูกกับหน้าอก ในสมัยก่อนวงการประกวดไม่ยอมรับศัลยกรรมเดี๋ยวนี้เห็นว่าทำแล้วสวยก็ยอม ” (สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล, 2531: 51) กระแสการทำศัลยกรรมของนางงาม จึงเป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่าบทบาทของทุนนิยมได้เข้ามามีบทบาทในวงการความงามและการสร้างคนให้เป็นสินค้าอย่างเป็นรูปธรรมได้ทางหนึ่ง

(2) ด้านบุคลิกภาพ

หลักเกณฑ์การให้คะแนนบุคลิกภาพ จะพิจารณานับตั้งแต่ท่าทางการแสดงออก การยืน ท่วงทีการเดิน น้ำเสียง และการพูดจา เป็นต้น ทั้งนี้หลักเกณฑ์การให้คะแนนจะใช้วิธีการต่างๆ กันไปในแต่ละปี ตัวอย่างเช่น ในการประกวด พ.ศ. 2530 และ 2531 จะใช้วิธีการให้คะแนนสูงสุด คือ 5 และต่ำสุด คือ 3 (ชุมพล ยูสานนท์, สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2551)

ความสำคัญด้านบุคลิกภาพมีมากขึ้นในการจัดประกวดนางสาวไทย เนื่องจากแนวคิด “ ความงามสากล ” ที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประกวดนางงามสมัยใหม่ โดยแนวคิดนี้เริ่ม

ปรากฏนับตั้งแต่ ทศวรรษ 2510 ในการประกวดนางงามของประเทศตะวันตก เช่น Miss America Miss Universe และ Queen of Pacific ซึ่งหลักเกณฑ์การหาผู้ชนะดำรงตำแหน่งนางงามของทั้ง 3 เวทีนั้น มิได้คำนึงถึงความสวยงามของรูปโฉมเป็นหลักแต่เพียงสิ่งเดียวเช่นที่ผ่านมา หากแต่ได้พิจารณาคุณสมบัติด้านอื่น ประกอบด้วย ความสามารถพิเศษ บุคลิกภาพ การพูดจา รวมทั้งสติปัญญาไหวพริบ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าคุณสมบัติด้านบุคลิกภาพที่เพิ่มขึ้นเกี่ยวข้องโดยตรงกับการที่นางงามมีวุฒิทางการศึกษาสูงขึ้น และมีคุณสมบัติการศึกษาโดยเฉพาะภาษาต่างประเทศเพิ่มขึ้น (ชุมพล ยูสานนท์, สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2551)

ตัวอย่าง คำสัมภาษณ์ที่แสดงถึงหลักเกณฑ์ด้านบุคลิกภาพของผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการประกวดนางงามระดับนานาชาติ เช่น การประกวด Queen of Pacific ที่ได้กล่าวว่า (สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล, 2531: 246)

“ คณะกรรมการมิได้ถือเอาความสวยงามของนางงามเป็นเรื่องสำคัญสุดยออีกต่อไป แต่ถือเอาบุคลิกลักษณะและการพูดจาแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดเป็นส่วนสำคัญในการพิจารณาด้วย ซึ่งทั้งนี้ก็ต้องอาศัยความสามารถทางภาษาประกอบ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ ซึ่งถ้าตัวนางงามไม่สามารถพูดภาษาอังกฤษได้จะกลายเป็นนางงามไปทันทีเพราะไม่สามารถแสดงความในใจ แสดงความรู้สึกนึกคิดออกมาได้ ... ทั้งนี้ เพราะผู้หญิงที่มีรูปร่างหน้าตาสวยงามนั้นหาไม่ยาก เพราะไม่ว่าชาติไหนภาษาใดก็มีคนสวยงามด้วยกันทั้งนั้น แต่ผู้มีบุคลิกลักษณะดี มีมนุษยสัมพันธ์ดี และสามารถพูดภาษาคนรู้เรื่องเข้าใจนั้น หาได้ยาก”

จากแนวโน้มของเวทีการประกวดนานาชาติดังกล่าว ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์การตัดสินการประกวดนางสาวไทย ดังคำสัมภาษณ์ของนายชาติเชื้อกรรณสูตรที่ได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของหลักเกณฑ์ด้านบุคลิกภาพ ดังนี้

“ เราต้องยอมรับว่าโลกแคบลง ความเปลี่ยนแปลงต่างส่งอิทธิพลให้แก่กัน ... นางสาวไทยก็เช่นกันจะไม่สวยงามแบบไทยๆ ที่ผ่านมา ต้องมีความสวยด้านอื่นประกอบเรื่องรูปร่าง บุคลิกภาพ ภาษา ต้องเข้าใจว่าเราหาตัวแทนไปประกวด Miss Universe คำว่า Universe มันก็ International อยู่แล้ว ถ้าสวยงามๆ แบบเดียวก็สู้เขาไม่ได้ ต้องมีความรู้รอบตัว มีบุคลิกภาพดี ได้มาตรฐาน”

นายเจิม ภูมิจิตร ประธานกรรมการตัดสินนางสาวไทยประจำปี 2527 ได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของบุคลิกภาพ ซึ่งส่งผลให้ สาวิณี ประการะนัง ครองตำแหน่งนางสาวไทยว่า

“ คุณสาวิณี มีคุณสมบัติเหมาะสมหลายอย่างถ้าพูดถึงความสามารถ ถึงแม้ไม่ได้ยอดเยี่ยมแต่ไม่แพ้คนอื่น ส่วนคุณสมบัติที่ชนะคนอื่น เช่น ว่า ด้านภาษาพูดได้หลายภาษา โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ ”

สำหรับในปีที่คุณภรณ์ทิพย์ นาคหิรัญกนก ได้ครองตำแหน่งนางสาวไทยนั้น หนึ่งในคณะกรรมการก็ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับเรื่องบุคลิกภาพเธอไว้ว่า “ มีท่าทางสง่างามสมส่วน ไหวพริบดี หน้าตาเด่น ” (นางสาวไทย, 2531: 20)

ในทรรศนะของทันตแพทย์วัชรินทร์ มรรคดวงแก้ว ผู้ซึ่งเป็นคณะกรรมการตัดสินการประกวดตั้งแต่ปี 2508 จนถึงปัจจุบัน เห็นว่า หลักเกณฑ์ด้านบุคลิกภาพนอกจากจะเป็นเกณฑ์หลักที่ใช้ในการพิจารณาโดยตลอดแล้ว ยังมีผลอย่างมากสำหรับการตัดสินในรอบสุดท้าย “ ถ้าเข้ามาอยู่ตรงรอบ 3 คนสุดท้าย ผมถือว่าสวย Very Close (ใกล้เคียงกันมาก) เนื่องจากผ่านกรรมการมาเป็นร้อยท่าน ผมจะตัดสินที่คุณสมบัติ..... โดยดูเป้าหมายของการประกวดก่อน คุณสมบัติในที่นี้ ไม่ใช่เดินเอาความรู้เข้ามา เพราะเราไม่ได้ประกวดความรู้ เราประกวดความสวย ผมจะเลือกให้เอาไปใช้งานได้ก่อน อาทิ พูดภาษาอังกฤษได้ดี กิริยามารยาทดี มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ประสบการณ์ทำงาน ความสวยผมถือว่าไปแต่งเอาได้ผมให้คะแนนบุคลิกภาพมาเป็นอันดับหนึ่งต้อง Beauty and Brain ” (วัชรินทร์ มรรคดวงแก้ว, สัมภาษณ์, 8 สิงหาคม 2550)

หลักเกณฑ์การตัดสินที่เพิ่มในเรื่องบุคลิกภาพ และความรู้ความสามารถ โดยเฉพาะด้านภาษาต่างประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การส่งนางสาวไทยไปประกวด Miss Universe ดังกล่าว นอกจากจะทำให้มีสตรีไทยที่อยู่ในต่างแดนเข้ามาประกวดนางสาวไทยเพิ่มขึ้นแล้ว นับแต่ สาวิณี ปะการะนัง นางสาวไทยปี 2527 ซึ่งกลับมาจากสหรัฐฯ และนางสาวไทยปี 2531 ภรณ์ทิพย์ นาคหิรัญกนก รวมทั้งรองนางสาวไทยอันดับ 4 อิศราภรณ์ จงเจริญ ก็เดินทางมาจากประเทศสหรัฐฯ ยังทำให้สามารถดึงสปอนเซอร์ในการส่งเข้าประกวดได้ง่ายขึ้น เนื่องจาก สปอนเซอร์ผู้ส่งเองก็เริ่มที่จะต้องการ ได้ผู้เข้าประกวดที่มีความรู้ความสามารถ เพราะหากผู้ที่ตนส่งมีความงาม รวมทั้งความสามารถมากเท่าใด โอกาสที่จะได้รับตำแหน่งก็ย่อมสูงขึ้น ซึ่งหมายถึงผลประโยชน์ที่สปอนเซอร์จะได้รับจากการโฆษณาประชาสัมพันธ์ในฐานะผู้จัดส่งมากขึ้น เท่านั้นเอง (สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล, 2531)

(3) ด้านการแต่งกาย

ถึงแม้เครื่องแต่งกายของนางงามในยุคที่ 3 ไม่ได้มีส่วนสร้างความไม่เท่าเทียมหรือความแตกต่างในการตัดสินดังเช่นในยุคที่ 1 ที่ผู้เข้าประกวดจัดหาชุดมาใส่เอง ดังนั้นคนที่มีความสามารถในการประกวดก็สามารถหาชุดที่มากปิดข้อบกพร่องของร่างกายตนเองได้ดีกว่าคน

อื่น แต่สำหรับผู้เข้าประกวดในยุคที่ 3 ซึ่งจะต้องสวมชุดในลักษณะที่เหมือนกันทุกคน เนื่องจากมีสปอนเซอร์ให้การสนับสนุนการประกวด อย่างไรก็ตาม ความไม่แตกต่างกันของเครื่องแต่งกายกลับมีส่วนช่วยให้คณะกรรมการตัดสินคัดเลือกนางสาวไทยได้ดีขึ้นจากความงามของรูปร่างอย่างแท้จริง

การสนับสนุนจากสปอนเซอร์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเครื่องแต่งกายที่ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญเมื่อการประกวดนางสาวไทยได้เข้าสู่ธุรกิจประเภทหนึ่ง การเล็งผลประโยชน์ตอบแทนจากเวทีประกวดนางสาวไทยของผู้ประกอบการธุรกิจดังกล่าว ทำให้การประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 3 มีการให้การสนับสนุนเครื่องแต่งกายในกิจกรรมต่างๆ ซึ่งได้กล่าวถึงไว้แล้วในช่วงต้น

สำหรับบรรดาเครื่องแต่งกายที่สปอนเซอร์ให้ผู้เข้าประกวดสวมใส่และได้รับความสนใจมากที่สุดในยุคที่ 3 คือ ชุดว่ายน้ำ ซึ่งการที่นางงามต้องสวมชุดว่ายน้ำเข้าประกวดนั้น เป็นไปตามการผันแปรต่อสภาพสังคม ที่ได้รับรูปแบบอิทธิพลการประกวดนางงามจากตะวันตก โดยชุดว่ายน้ำที่เป็นรูปแบบในการประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 3 มีการออกแบบที่เปิดเผยให้เห็นสรีระทุกส่วนของร่างกายอย่างเด่นชัดมากขึ้น หรือเรียกว่าแบบ High - Cut จากแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของเครื่องแต่งกายดังกล่าว แม้ส่วนหนึ่งก่อให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์ว่าไม่เหมาะสมกับความเป็นกุลสตรีไทย (สุพิศรา กอบกิจสุขสกุล, 2531: 240) แต่ในบางส่วนกลับส่งผลให้นางงามลูกครึ่งได้ครองตำแหน่งนางสาวไทยมากขึ้น ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากนางงามลูกครึ่งสามารถสวมชุดว่ายน้ำลักษณะ High-Cut ได้ลงตัวกว่าสรีระของหญิงไทย

อย่างไรก็ตาม การที่นางงามสวมชุดว่ายน้ำที่ไม่ค่อยจะมิดชิดเข้าประกวดนอกจากจะเป็นไปเพื่อให้คณะกรรมการตัดสินความงามของรูปร่างได้อย่างชัดเจนและเท่าเทียมกันแล้ว ยังเป็นหลักในการสร้างจิตวิทยาของการโฆษณาสินค้ารวมอยู่ด้วย เพื่อให้ชื่อสินค้าของตนเป็นที่รู้จักและคุ้นเคยของผู้ชมมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจาก การที่ผู้เข้าประกวดที่ไม่ใช่นางงามลูกครึ่งจะต้องพยายามปรับรูปร่างของตนเองให้เหมาะกับชุดว่ายน้ำที่ได้รับสปอนเซอร์มากที่สุด ซึ่งส่งผลต่อการได้รับคะแนนสูงในการตัดสิน และสำหรับสปอนเซอร์ก็จะเป็นผลดีต่อยอดขาย โดยกระตุ้นให้สตรีไทยเปลี่ยนแปลงรูปร่างตนเองให้เหมาะกับสินค้าตนมากขึ้น ดังคำให้สัมภาษณ์ของทันตแพทย์วัชรินทร์ มรรคดวงแก้ว แสดงให้เห็นทรศนะการใส่ชุดว่ายน้ำเข้าประกวดว่า “สาวไทยต้องเตรียมตัวให้เหมาะกับชุดของเขา (ชุดว่ายน้ำ High-Cut) เพราะฉะนั้น Value ของเขาจะมาโฆษณาเราต้องมีผล (เชิงโฆษณา) บ้าง ” (วัชรินทร์ มรรคดวงแก้ว, สัมภาษณ์, 8 สิงหาคม 2550) นอกจากนี้ การที่นางงามสวมชุดว่ายน้ำเข้าประกวดยังสร้างกระแสให้ผู้คนสนใจการประกวดมากขึ้น และส่งผลโดยตรงต่อการโฆษณาสินค้าตามมา “การแต่งชุดว่ายน้ำ ยิ่งไปคนก็ยิ่งดู ยิ่งดูก็ยิ่งได้โฆษณา แต่นั่นก็คือหลักการค้าของเขา” (บุรินทร์ วงศ์สงวน, สัมภาษณ์, 9 สิงหาคม 2550)

4.1.3.4 รางวัลของนางสาวไทย

รางวัลที่นางสาวไทยในยุคที่ 3 ได้รับนั้นพบว่ารายละเอียดของรางวัลไม่ได้มีองค์ประกอบที่แตกต่างกันมากนัก แต่อาจจะแตกต่างกันในเรื่องของจำนวนที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปีมากกว่า โดยนางสาวไทย จะได้รับรางวัลเป็น เงินสด มงกุฎเพชร ถ้วยเกียรติยศ เสื้อคลุม สายสะพาย รถยนต์ 1 คัน ทีวีสี่ 1 เครื่อง ตู้เย็น 1 เครื่อง ผลิตภัณฑ์ปาล์มโอลีฟใช้ตลอดปี ฯลฯ

ตารางที่ 1 : รางวัลที่นางสาวไทยในยุคที่ 3 ได้รับ

ปี	รางวัลที่ได้รับ
2530	มงกุฎเพชร ถ้วยเกียรติยศ เงินสด 300,000 บาท รถยนต์ 1 คัน ทีวีสี่ 1 เครื่อง ตู้เย็นขนาด 5 คิว 1 ตู้ ผลิตภัณฑ์ปาล์มโอลีฟใช้ตลอดปี รางวัลอื่นๆ ซึ่งกองประกวดจะได้ประกาศให้ทราบต่อไป (กองประกวดนางสาวไทย, 2530: 20)
2531	มงกุฎเพชร ถ้วยเกียรติยศ เงินสด 300,000 บาท รถยนต์ 1 คัน ทีวีสี่ 1 เครื่อง ตู้เย็นขนาด 5 คิว 1 ตู้ ผลิตภัณฑ์ปาล์มโอลีฟใช้ตลอดปี รางวัลอื่นๆ ซึ่งกองประกวดจะได้ประกาศให้ทราบต่อไป (กองประกวดนางสาวไทย, 2531: 14)
2534	มงกุฎเพชร สายสะพาย ถ้วยเกียรติยศ เงินสด 350,000 บาท รถยนต์ 1 คัน ทีวีสี่ 1 เครื่อง ตู้เย็นขนาด 5 คิว 1 ตู้ ผลิตภัณฑ์ปาล์มโอลีฟใช้ตลอดปี รางวัลอื่นๆ ซึ่งกองประกวดจะได้ประกาศให้ทราบต่อไป (กองประกวดนางสาวไทย, 2534: 16)
2535	มงกุฎเพชร สายสะพาย ถ้วยเกียรติยศ เงินสด 350,000 บาท รถยนต์ 1 คัน ทีวีสี่ 1 เครื่อง ตู้เย็นขนาด 5 คิว 1 ตู้ ผลิตภัณฑ์ปาล์มโอลีฟใช้ตลอดปี รางวัลอื่นๆ ซึ่งกองประกวดจะได้ประกาศให้ทราบต่อไป (กองประกวดนางสาวไทย, 2535: 15)
2536	มงกุฎเพชร สายสะพาย ถ้วยเกียรติยศ เสื้อคลุม เงินสด 500,000 บาท รถยนต์ นำเข้าจากประเทศญี่ปุ่น มิตรชุบิชิ 1.6 เกียร์ออโตเมติกพร้อมแอร์ 1 คัน ทีวีสี่ ไคสตาร์ 20 นิ้ว 1 เครื่อง วีดีโอไคสตาร์ 1 เครื่อง ตู้เย็นขนาด 5 คิว 1 ตู้ ผลิตภัณฑ์ปาล์มโอลีฟใช้ตลอดปี รางวัลอื่นๆ ซึ่งกองประกวดจะได้ประกาศให้ทราบต่อไป (กองประกวดนางสาวไทย, 2536: 17)

ปี	รางวัลที่ได้รับ
2540	มงกุฎเพชร สายสะพาย ถ้วยเกียรติยศ เงินสด 780,000 บาท รยยนต์มิตซูบิชิ แลนเซอร์ 1.8 SEI Limited ขนาด 1800 ซี.ซี 4 ประตูเกียร์อัตโนมัติ 1 คัน สร้อยคอเพชรมูลค่า 300,000 บาท ทวีลีโดสตาร์ 29 นิ้ว 1 เครื่อง ตู้เย็นโดสตาร์ 5.9 คิว 1 ตู้ ตู้และเครื่องเสียงโดสตาร์ 1 ชุด ผลิภัณฑ์จาก บริษัทคอลลเกต-ปาล์มโอลีฟ (ประเทศไทย) จำกัดใช้ตลอดปี รางวัลอื่นๆ ซึ่งกองประกวดจะได้ประกาศให้ทราบต่อไป (กองประกวดนางสาวไทย, 2540: 17)
2541	มงกุฎเพชรจากเพชรบูลิลี่ สายสะพาย ถ้วยเกียรติยศ เงินสด 800,000 บาท รยยนต์มิตซูบิชิแลนเซอร์ 1.8 SEI Limited ขนาด 1800 ซี.ซี 4 ประตูเกียร์อัตโนมัติ 1 คัน สร้อยคอเพชรมูลค่า 300,000 บาทจากผลิภัณฑ์ฟิเดนเน่ ทวีลีโดสตาร์ 29 นิ้ว 1 เครื่อง ตู้เย็นโดสตาร์ 6 คิว 1 ตู้ ตู้และเครื่องเสียงโดสตาร์ (HB100) ผลิภัณฑ์ถนอมพิวนีเวียโดย บริษัท ไบเออร์สต้อर्फ (ประเทศไทย) จำกัดใช้ตลอดปี รางวัลอื่นๆ ซึ่งกองประกวดจะได้ประกาศให้ทราบต่อไป (กองประกวดนางสาวไทย, 2541: 12)
2542	มงกุฎเพชรจากผลิภัณฑ์ฟิเดนเน่พลัส สายสะพาย ถ้วยเกียรติยศ เงินสด 800,000 บาท รยยนต์มิตซูบิชิแลนเซอร์ 1.8 SEI Limited ขนาด 1800 ซี.ซี 4 ประตูเกียร์อัตโนมัติ 1 คัน สร้อยคอเพชรมูลค่า 300,000 บาทจากผลิภัณฑ์ฟิเดนเน่ ทวีลีโดสตาร์ 29 นิ้ว 1 เครื่อง ตู้เย็นโดสตาร์ 6 คิว 1 ตู้ เครื่องซักผ้าโดสตาร์ 1 เครื่อง ผลิภัณฑ์ถนอมพิวนีเวียโดย บริษัท ไบเออร์สต้อर्फ (ประเทศไทย) จำกัดใช้ตลอดปี รางวัลอื่นๆ ซึ่งกองประกวดจะได้ประกาศให้ทราบต่อไป (กองประกวดนางสาวไทย, 2542: 12)

สำหรับของรางวัลที่แตกต่างกันแต่ละปี ที่เห็นได้เด่นชัดมากที่สุด คือ จำนวนเงินรางวัลของนางสาวไทย โดยเงินรางวัลเพิ่มขึ้นจาก 200,000 บาทในปี 2527 ตามคำให้สัมภาษณ์ของสาววิณี ประการะนัง “รางวัลนางสาวไทยได้รถโตโยต้า เงิน 2 แสน ตู้เย็น โทรทัศน์ มงกุฎเพชร ตัวเครื่องบินกรุงเทพฯ-ลอนดอน จากไทยอินเตอร์ ได้ของกระจุกกระจิกอย่างพวกกล่องถ่ายรูป ” (ยี่อิด, 2527) ได้เพิ่มมาเป็น 300,000 บาทในปี 2530 และ 800,000 บาท ในปี 2542

สาเหตุที่ทำให้ของรางวัลจากการประกวดเพิ่มมากขึ้นในทุกปี ส่วนหนึ่งมาจากจำนวนเวทีประกวดความงามมีมากขึ้น จึงทำให้การแข่งขันระหว่างเวทีการประกวดมีมากขึ้น การเพิ่มมูลค่าของรางวัลจึงเป็นอีกกลยุทธ์หนึ่งในการเพิ่มความสามารถในการดึงดูดให้คนสนใจเวทีการประกวดของตนมากขึ้น ดังเช่นคำสัมภาษณ์ของคุณบูรินทร์ วงศ์สงวน ว่า “ผู้จัดตอนนี้ (ยุคที่

3-4) จัดเพื่อการค้า ไม่ได้เหมือนสมัยก่อนที่จัดเพื่อต้องการหาคนสวยของประเทศ อย่างสมาคมวิชาวุฒฯ ตอนนี้เป็นช่องนี้ ช่องนั้น จัดเพื่อการค้า เมื่อทำการค้าผลประโยชน์หรือของรางวัลที่จะมาเสนอให้นางงามมีมากขึ้น” (บุรินทร์ วงศ์สงวน, สัมภาษณ์, 9 สิงหาคม 2550)

4.1.3.5 ภารกิจหน้าที่ของนางสาวไทย

การประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 3 มีลักษณะและสัดส่วนการปฏิบัติภารกิจของนางสาวไทยที่แตกต่างออกไปจากยุคอดีตเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในแง่ของบทบาทนางสาวไทยในเชิงพาณิชย์ ทั้งนี้เนื่องจากการที่สมาคมนักเรียนเก่าวิชาวุฒฯและสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ซึ่งเป็นธุรกิจเอกชนเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดงานและดูแลภารกิจนางสาวไทย โดยภารกิจหน้าที่ของนางสาวไทยในยุคที่ 3 ได้มีการระบุนความรับผิดชอบต่อกองประกวดนางสาวไทยอย่างชัดเจน ซึ่งผูกมัดมากขึ้นในปีต่างๆ ของการประกวด ดังเช่น

ในปี 2530 ระเบียบการประกวดนางสาวไทยได้กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ได้รับตำแหน่ง ดังนี้ (กองประกวดนางสาวไทย, 2530: 20)

- นางสาวไทย จะต้องปฏิบัติหน้าที่ในงานอันเป็นสาธารณกุศลหรืออื่นๆ ตามที่ได้รับความเห็นชอบจากกองประกวดหรือผู้ที่ได้รับมอบอำนาจ ไม่น้อยกว่า 12 ครั้ง
- นางสาวไทยจะต้องเดินทางไปประกวดนางสาวจักรวาล 1987 ณ ประเทศสิงคโปร์

ตั้งแต่ปี 2531 หน้าที่ความรับผิดชอบของนางสาวไทยผูกมัดกับกองประกวดนางสาวไทยขึ้น (กองประกวดนางสาวไทย, 2531: 15; กองประกวดนางสาวไทย, 2540: 14)

- ผู้ที่ได้รับตำแหน่งนางสาวไทย มีความผูกพันกับกองประกวด 15 เดือน ตั้งแต่วันที่ได้รับตำแหน่ง
- นางสาวไทย จะต้องปฏิบัติหน้าที่การงานอันเป็นสาธารณกุศลหรืออื่นๆ ตามที่ได้รับความเห็นชอบจากกองประกวดหรือผู้ที่ได้รับมอบอำนาจ ไม่น้อยกว่า 12 ครั้ง
- นางสาวไทยจะต้องเดินทางไปประกวดนางสาวจักรวาล
- การทำสัญญาหรือภาระผูกพันใดๆ เกี่ยวกับการแสดงตัว การแสดงภาพยนตร์ละคร การเดินแบบ การประชาสัมพันธ์ และอื่นๆ ที่ผู้เข้าประกวดได้ทำไว้กับบุคคลภายนอกก่อนหน้าที่จะเข้าประกวดฯนี้ เมื่อผู้เข้าประกวดผู้ใดได้รับตำแหน่งนางสาวไทยแล้ว ผู้เข้าประกวดผู้นั้นต้องทำการยกเลิกสัญญาหรือภาระผูกพันดังกล่าวทันที และจะต้องปฏิบัติตามสัญญาที่ทางกองประกวดฯ ได้ทำไว้กับสปอนเซอร์ผู้ให้การสนับสนุน

สำหรับภารกิจที่นางสาวไทยจะต้องปฏิบัติภายในปีหนึ่งๆ สามารถแบ่งได้ออกเป็น 3 ด้านหลัก โดยที่สัดส่วนของภารกิจในเชิงพาณิชย์มีเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

(1) กิจกรรมในฐานะตัวแทนประเทศเชิงเศรษฐกิจและการเมือง

นางสาวไทยยุคนี้เข้าไปมีบทบาทน้อยมาก เมื่อเทียบกับในยุคที่ 1 ที่นางสาวไทยทำหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์ทางการเมืองโดยตรง ยกเว้นกรณีภรณ์ทิพย์ นาคหิรัญกนก นางสาวไทย พ.ศ. 2531 ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นทูตสันถวไมตรีจากกระทรวงต่างประเทศ ในฐานะที่เธอนำชื่อเสียงมาสู่ประเทศด้วยการได้รับตำแหน่ง Miss Universe โดยกระทรวงต่างประเทศออกหนังสือเดินทางทูตให้เป็นเวลา 1 ปี ในการช่วยประชาสัมพันธ์งานของรัฐบาล อนึ่ง ปรากฏการณ์ที่นางสาวไทยได้รับตำแหน่งทูตจิตติมศักดิ์นี้ กล่าวได้ว่าเป็นกรณีพิเศษ เพราะปกติตำแหน่งทูตสันถวไมตรีมักมอบให้แก่ พระบรมวงศานุวงศ์ หรือข้าราชการกระทรวงต่างประเทศเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ ภรณ์ทิพย์จึงเป็นเอกชนและนางสาวไทยคนแรกที่ได้รับตำแหน่งที่มีเกียรตินี้ (วิเศษ วัฒนสุข , สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2550)

(2) กิจกรรมด้านสังคม

หน้าที่งานสังคมสงเคราะห์และการกุศล ยังคงเป็นหน้าที่ของนางสาวไทยในยุคนี้ที่ยังคงปฏิบัติกันอยู่ ดังจะเห็นได้จากการออกงานช่วยเหลือการกุศลต่างๆ อาทิ โครงการณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ อันเป็นโครงการที่ต้องการให้คนทั่วประเทศที่ไม่รู้หนังสือได้อ่านออกเขียนได้ ซึ่งชุดิมา นัยนา นางสาวไทยประจำปี 2530 ได้ร่วมมือกับสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร เป็นแบบถ่ายภาพ ทำโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ เชิญชวนอาสาสมัครสอน ให้กรุงเทพมหานคร โดยไม่ได้รับค่าสมมนาคุณ (สมหมาย วงศ์วิทยากุล, 2530) หรือการณรงค์ตามโครงการ “Care for Kids” ของภาวดี วิเชียรรัตน์ นางสาวไทยประจำปี 2539 ดังภาพที่ 8

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 8 : นางสาวไทยกับกิจกรรมด้านสังคม

นอกจากนี้ การช่วยเหลือสังคมยังรวมถึงการแบ่งเงินรางวัลที่ได้รับจากการประกวดไปช่วยเหลือสถานสงเคราะห์หรือมูลนิธิต่างๆ เช่น สถานสงเคราะห์คนชรา สถานสงเคราะห์คนพิการ เป็นต้น (สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล, 2531: 256) ตัวอย่างหนึ่งเห็นได้จาก การให้

สัมภาษณ์ของสาวฉวี ประการะนัง หลังจากให้สัมภาษณ์กับนิตยสาร โลกคารา ปี 2527 ว่า เงินรางวัล ส่วนหนึ่ง มอบให้มูลนิธิเด็กบ้านทานตะวัน อีกส่วนหนึ่งมอบให้ทหารตำรวจชายแดน เป็นต้น

(3) กิจกรรมด้านการพาณิชย์

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพาณิชย์เป็นภาระใหม่ที่เกิดขึ้นกับนางสาวไทยในยุคนี้ เพราะมีธุรกิจมากมายเข้ามาเกี่ยวข้องกับการประกวด สภาพสังคมเปลี่ยนไปเป็นทุนนิยมมากขึ้นซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงงานประกวดนางสาวไทยให้กลายเป็นเรื่องของการลงทุนธุรกิจ การทำหน้าที่นางงามในด้านโฆษณาประชาสัมพันธ์ทางการค้ามิใช่เป็นเรื่องของผลพลอยได้เช่นที่ผ่านมา หากเป็นจุดมุ่งหมายโดยตรงของผู้จัดการประกวด ดังจะเห็นได้จากข้อสัญญาที่ว่าด้วยสิทธิและผลประโยชน์ของผู้ที่ได้รับตำแหน่งซึ่งกองประกวดได้เข้าไปมีบทบาทกำหนดหน้าที่ที่นางสาวไทย จะต้องปฏิบัติ ดังนี้

- การทำนิติกรรมสัญญาหรือข้อตกลงใดๆ ในการออกแสดงตนถ่ายแบบโฆษณาประชาสัมพันธ์ แสดงภาพยนตร์ หรือละคร โทรทัศน์ ฯลฯ ของนางสาวไทยจะต้องได้รับความเห็นชอบของกองประกวด หรือผู้ที่ได้รับมอบอำนาจ

ในระหว่างดำรงตำแหน่ง ค่าตอบแทนในการที่นางสาวไทย ออกแสดงตน โฆษณาประชาสัมพันธ์ แสดงภาพยนตร์ หรือละคร โทรทัศน์ ถือว่าเป็นลิขสิทธิ์ของกองประกวดหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายแบ่งให้นางสาวไทย ตามจำนวนที่เหมาะสมต่อไป

- ในระหว่างดำรงตำแหน่งนางสาวไทย จะต้องพักอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร หากประสงค์จะพักอาศัยนอกเขตกรุงเทพมหานคร จะต้องได้รับความเห็นชอบจากกองประกวด หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายก่อน ซึ่งจะต้องอาศัยในที่ที่สามารถติดต่อได้สะดวกเสมอ (กองประกวดนางสาวไทย, 2530: 21)

สำหรับตัวอย่างกิจกรรมด้านพาณิชย์ที่นางสาวไทยในยุคที่ 3 ต้องปฏิบัติ คือ การถ่ายแบบโฆษณาสปูปาล์มโอลีฟให้กับบริษัทคอลเกต-ปาล์มโอลีฟ ซึ่งเป็นหนึ่งในผู้สนับสนุนหลักการประกวดนางสาวไทย โดยเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528 ที่นางสาวไทยธารทิพย์ พงษ์สุข ถ่ายหนังโฆษณาให้ 1 เรื่อง รวมทั้งโปสเตอร์ให้ 1 ใบ โดยได้รับค่าตอบแทน 50,000 บาท และในปีต่อๆ มา กิจกรรมโฆษณาสินค้าของนางสาวไทยก็กลายเป็นข้อสัญญาหนึ่งที่นางสาวไทยจะต้องปฏิบัติให้กับบริษัทคอลเกต-ปาล์มโอลีฟ โดยนางสาวไทยจะต้องเล่นหนังโฆษณาให้กับบริษัท 3 เรื่อง โดยบริษัทไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ ให้กับนางสาวไทยแต่อย่างใด (สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล, 2531: 257)

นอกจากนางสาวไทยจะต้องเป็นพรีเซนเตอร์โฆษณาให้กับผู้สนับสนุนหลักอย่าง ปาล์มโอลีฟแล้ว ในยุคที่การประกวดเป็นไปในเชิงพาณิชย์นี้ผู้ที่ได้รับตำแหน่งจากการประกวดยังต้องเป็นพรีเซนเตอร์ให้กับสปอนเซอร์ที่สนับสนุนสายสะพายด้วย อาทิ ภาพของธารทิพย์ พงษ์สุข ที่เป็นพรีเซนเตอร์ให้กับน้ำมันพืช ดังภาพที่ 9

ภาพที่ 9 : นางสาวไทยกับการเป็นพรีเซนเตอร์โฆษณา

น้ำมันพืช
มรกต

พิเศษ!
 คูปองทุกบาท
 มรกต + ซ้อนส้ม
 $30 + 15 = 45$
 บาทเพียง **33.**

รพ.ไทย พว.28
 น.ส. ธารทิพย์ พงษ์สุข
 นางสาวไทย ปี 2528

มรกต
คูปองทุกหยด

ตามข้อสัญญาที่กองประกวดได้จัดทำขึ้นกับนางสาวไทยนั้น จะเห็นได้ว่ากองประกวดไม่ได้ดูแลเฉพาะภารกิจด้านพาณิชย์ของนางสาวไทยเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการดูแลผลประโยชน์ของนางสาวไทยด้วยเช่นกัน โดยพบว่าถึงแม้กองประกวดนางสาวไทยไม่ได้ให้ค่าตอบแทนตายตัวในแต่ละเดือน แต่กองประกวดกลับมีสิทธิ์ในการต่อรองค่าตอบแทนที่นางสาวไทยจะได้รับในแต่ละงาน รวมทั้งยังหักค่าตอบแทนบางส่วนที่นางสาวไทยได้รับเพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายของการดูแลนางสาวไทยในแต่ละปีด้วย

สาวิณี ประการะนัง นางสาวไทยประจำปี 2527 ได้กล่าววาทบทนาการดูแลผลประโยชน์ของกองประกวดนางสาวไทยว่า ในระหว่างที่ดำรงตำแหน่งนางสาวไทย 1 ปี ทางกองประกวดไม่ได้มีเงินเดือนให้ แต่ถ้าภารกิจใดของนางสาวไทยมีค่าตอบแทน ทางกองประกวดจะหักค่าใช้จ่ายไว้อย่างน้อยร้อยละ 40 ซึ่งหากนางสาวไทยไม่มีงาน ก็จะไม่มียาได้

สำหรับคุณอรอนงค์ ปัญญาวงศ์ ได้กล่าวถึงการแบ่งค่าตอบแทนที่ได้รับระหว่างการครองตำแหน่งนางสาวไทย ว่า “เรามีภาระหน้าที่เพิ่มขึ้น มีกิจกรรมที่ให้เราไปร่วมไม่ว่าจะเป็นงานของราชการหรือเอกชนที่ต้องการให้เราไปร่วมงาน ซึ่งตอนนั้นช่อง 7 ดูแล จะมีผู้จัดการกองประกวดไปด้วยทุกครั้ง เวลาออกงานภาคเอกชน รายได้ที่ได้จากการไปโชว์ตัว จะผ่านทางช่อง 7 และช่อง 7 จะแบ่งให้ ซึ่งเขาก็มีรายจ่ายในการจ้างพี่เลี้ยงและอื่นๆ ซึ่งทางเขาคงไม่ได้อะไร” (อรอนงค์ ปัญญาวงศ์ , สัมภาษณ์, 7 สิงหาคม 2550)

4.1.3.6 ชีวิตหลังพ้นตำแหน่งนางสาวไทย

การที่สตรีได้ครองตำแหน่งนางสาวไทย ไม่เพียงแต่จะได้รับผลตอบแทนในรูปของเงินตราหรือสิ่งของเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการได้รับชื่อเสียง เกียรติยศจากการที่ได้ดำรงตำแหน่งในวาระหนึ่งๆ ด้วย นอกจากนี้โอกาสการทำงานจะเข้ามาในช่วงที่ดำรงตำแหน่งนางสาวไทยแล้ว การได้ครองตำแหน่งนางสาวไทยยังถือว่าเป็นใบเบิกทางในหน้าที่การงานที่ดีเมื่อพ้นจากวาระนางสาวไทยในแต่ละปีด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งโอกาสในการเข้าสู่วงการบันเทิง

เหตุผลสำคัญที่ทำให้นางสาวไทยสามารถก้าวเข้าสู่การทำงานในวงการบันเทิง ซึ่งถือเป็นอีกอาชีพหนึ่งที่สามารถสร้างรายได้เป็นอย่างดี ก็คือ ผู้จัดการประกวดเป็นเจ้าของสื่อทีวี ในที่นี้หมายถึง สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าเป็นสื่อที่มีอิทธิพลมากที่สุด ดังนั้นการจะผลักดันให้นางงามรับหน้าที่ต่างๆ ในวงการบันเทิงต่อไปจึงไม่ใช่เรื่องยาก ประกอบกับ การจัดประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 3 นั้น จัดขึ้นหลังจากที่ว่างเว้นไปนานถึง 11 ปี ซึ่งเป็นช่วงที่การแข่งขันระหว่างช่องทีวีจอแก้วมีความเข้มข้นอย่างมาก และวงการภาพยนตร์ไทยก็กำลังอยู่ในกระแสการปลูกฝังค่านิยม จึงทำให้วงการบันเทิงขาดแคลนบุคลากร ดังนั้น การประกวดจึงเปรียบเสมือนเวทีผลิตบุคลากรเข้าไปตอบสนองความต้องการของวงการบันเทิงได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เนื่องจาก คุณสมบัติประการแรกสำหรับบุคลากรเบื้องหน้าในวงการบันเทิง ก็คือ รูปลักษณ์

การมีตำแหน่งไม่ว่าจะสูงสุดหรือรองลงมายังเป็นเสมือนใบปริญญาการันตีว่าเหมาะสมแน่ๆ (ประเสริฐ เจริญจิตรธรรม, 2545) การกลับมาครั้งนี้ของการประกวดจึงสามารถทำให้วงการบันเทิงกลับมาคึกคักขึ้นอีกครั้งหนึ่ง โดยพบว่าบรรดานางสาวไทย และรองนางสาวไทย ต่างเข้ามาโด่งดังกันทั่วหน้า

ในปี 2527 สาวินี ประการะนัง ครองตำแหน่งนางสาวไทย แม้เธอจะก้าวเข้าสู่ชีวิตคู่โดยทันที ภายหลังจากครองตำแหน่งนางสาวไทยจนครบวาระ แต่ก็ยังเห็นว่าเธอมีงานทีวีบ้างประปราย โดยมีละครให้เล่นอยู่เรื่องหรือสองเรื่อง ในขณะที่ รองนางสาวไทย กลับได้รับโอกาสในวงการบันเทิงอย่างหลากหลายกว่า ไม่ว่าจะเป็นวีรญา วรากร รองนางสาวไทยอันดับหนึ่ง เคยสวมบทบาทเป็นพิธีกรคู่กับไตรภพ ลิมปัทธ์ ในรายการ “เกมละครปริศนา” และวาสิฎฐี ศรีโลฟุ้ง แสดงภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ไว้หลายเรื่อง ที่เด่นๆ เห็นจะเป็นเรื่อง “เชลยศักดิ์” ทางช่อง 7 สี

ในปี ต่อๆมา ยังคงเห็นแนวโน้มการเข้าสู่วงการบันเทิงของนางสาวไทยเช่นเดียวกัน ชารทิพย์ พงษ์สุข นางสาวไทยประจำปี 2528 เข้าวงการมาในฐานะเจ้าของรายการชื่อ “เศรษฐกิจทั่วไทย” ว่ากันว่า ชารทิพย์ มีความสามารถตั้งแต่เขียนบท ตัดต่อ เป็นพิธีกร จนกระทั่งนำเทปไปออกอากาศแบบวันแมน โชว์เลยทีเดียว (ประเสริฐ เจริญจิตรธรรม, 2545:127-128)

พลเอก เป็นผลงานการละครเพียงเรื่องเดียวที่นางสาวไทยปี 2530 ชุติมา นัยนา ได้รับบทเป็นนางเอก ไม่นานหลังจากนั้นมารับบทแม่ของศรธรรม เทพพิทักษ์ ในเรื่อง “ผยอง” (ประเสริฐ เจริญจิตรธรรม, 2545) หลังจากนั้น ชุติมามีงานแสดงอีกหลายเรื่องตามมาอย่างต่อเนื่อง แต่ที่เป็นที่กล่าวขวัญถึงอย่างมาก คือ อัลบั้มเพลงเดี่ยว ที่มีผลงานโด่งดังอย่างเพลง “ห้วง”

สำหรับ ยอดดารองานาม นางสาวไทยประจำปี 2532 กับบทบาทพิธีกร โดยเฉพาะรายการ “ซ้อปิ้ง กริ่ง 7 สี” ซึ่งคู่ซัดเจนกว่าการเป็นนักแสดง (ประเสริฐ เจริญจิตรธรรม, 2545)

นางสาวไทยประจำปี 2535 อรอนงค์ ปัญญาวงศ์ ได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับโอกาสในวงการบันเทิงที่ได้รับจากการได้ครองตำแหน่งนางสาวไทยว่า “ก่อนหน้าประกวดนางสาวไทยไม่เคยทำงานวงการบันเทิงมาก่อน ถือว่าการประกวดนางสาวไทย เป็นครั้งแรกที่ได้เข้ามาทำงาน ซึ่งถ้าไม่ได้ (ตำแหน่ง) ก็คงไม่ได้มาอยู่ในวงการบันเทิง พอได้ก็เป็นการเปิดโอกาส และเป็นบันไดให้ก้าวมาอยู่ทุกวันนี้” (อรอนงค์ ปัญญาวงศ์, สัมภาษณ์, 7 สิงหาคม 2550) โดยงานแสดงของอรอนงค์ ประเดิมด้วยละครเทิดพระเกียรติเรื่อง “นางเสือง” ตามมาด้วยบทนางเอกเรื่อง “ละครเร่” ซึ่งเธอทำได้ดีทั้งบทบาทนักแสดงและพิธีกรรายการต่างๆ การได้รับโอกาสเล่นละครทั้งสองเรื่องนั้น ผู้จัดละครและผู้บริหารของช่องเป็นผู้เลือก โดยเธอไม่ต้องไปแคสติ้งเหมือนนักแสดงปกติแต่อย่างใด ซึ่งสามารถสะท้อนได้ว่าการได้รับตำแหน่งนางสาวไทยเป็นใบเบิกทางที่ดี

โดดเด่นในทุกๆด้าน สำหรับนางสาวไทยปี 2537 ป๊อปป-อารียา สิริโสภา ไม่ว่าจะเป็นพิธีกรรายการทีวีและพิธีกรรายการระดับชาติต่างๆ สำหรับงานแสดงที่เป็นที่กล่าวถึง เช่น เป็นนางเอกเรื่อง นิรมิต คู่กับ เบิร์ด-ธงชัย (ประเสริฐ เจริญจิตรธรรม, 2545: 132-134)

เปิดตัวได้อย่างงดงามในละครฟอร์มยักษ์ “อำนาจ” สรวงสุดา ลาวัณย์ประเสริฐ นางสาวไทยประจำปี 2540 จึงกลายเป็นนักแสดงเต็มตัว ในปีต่อมา ชลิตา เกาว์ชาติ สตรีที่ครองมงกุฏนางสาวไทยก็เป็นอีกคนหนึ่งที่มีความโดดเด่นด้านงานพิธีกร และเคยสัมผัสกับงานแสดงละครเรื่อง “ลูกทาส” ในฐานะดารารับเชิญ และในปี 2542 คุณหมอนางงาม อภิสมัย ศรีรังสรรค์ ทำหน้าที่ได้ยอดเยี่ยมในบทบาทผู้ประกาศข่าวทางช่อง 7 (ประเสริฐ เจริญจิตรธรรม, 2545:137)

ถึงแม้ เมื่อพิจารณาจากรายชื่อนางสาวไทยที่ได้ผ่านงานวงการบันเทิงมาข้างต้น แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มการประกอบอาชีพหลังจากพ้นวาระการครองตำแหน่งนางสาวไทยได้เป็นอย่างดี แต่ก็ไม่สามารถกล่าวเป็นการทั่วไปได้ว่าการเป็นนางสาวไทยจะต้องเข้ามาทำงานวงการบันเทิงเสมอไป ทั้งนี้เนื่องจาก เหตุผลความชอบและความถนัดส่วนบุคคล จึงทำให้นางสาวไทยบางคนกลับเลือกใช้ตรา “นางสาวไทย” เบิกทางในอาชีพอื่นที่ตนถนัด และประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานอื่นได้ อาทิ ทวีพร (คลังพลอย) สิงหะคเชนทร์ นางสาวไทยประจำปี 2529 กล่าวถึงหน้าที่การงานหลังจากพ้นวาระว่า “พอพ้นจากตำแหน่ง วิกี้มีงานประจำ ทำให้ต้องห่างเหินไปจากวงการนางงามและแวดวงบันเทิง ตอนนี้อยู่ทำงานอยู่บริษัทการบินไทยค่ะ อยู่ในส่วนของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน สิบกว่าปีที่ทำงานมาก็มีความสุข ตอนนี้อยู่มีความสุขกับงาน และชีวิตครอบครัวก็มีความสุข ” (ชลิตา อารีย์พิพัฒน์กุล, 2547:306)

ฉัตรทริกา อุบลศิริ นางสาวไทยประจำปี 2536 กล่าวถึงเหตุผลที่ไม่ก้าวเข้าสู่วงการบันเทิงว่า “ปู่ก็มีความรู้สึก ถ้าเราทำงานทางด้านบันเทิง ก็อาจจะทำได้ไม่ดีเท่ากับมาทำงานข้างนอกคือ ปู่ก็เรียนจบคณะบัญชี มหาวิทยาลัยสยาม คิดว่าอยากทำอะไรตามสิ่งที่เราเรียนมา พอทำแล้วก็สนุกกับงานในเวลานี้ ” (ชลิตา อารีย์พิพัฒน์กุล, 2547: 375)

สำหรับภรณ์ทิพย์ นาคหิรัญกนก ซึ่งโด่งดังจากการนางงามจักรวาล และนางสาวไทยประจำปี 2531 แม้จะเคยมีผลงานในวงการบันเทิง อาทิ ผลงานเพลงหนึ่งชุด ซึ่งมีเพลง “บ้านเรา” และ “We are the world” เป็นเพลงเอกก็ตาม แต่เนื่องจากความที่เป็นคนดังระดับโลก จนไม่สามารถจะมารับงานแสดงเล็กๆน้อยๆ ได้ จึงทำให้ผลงานด้านทีวี ไม่ว่าจะเป็นงานละครหรืองานพิธีกรในประเทศไทยไม่ปรากฏให้เห็น อย่างไรก็ตาม ภรณ์ทิพย์กลับมีความโดดเด่นด้านงานสาธารณกุศลต่างๆ และประสบความสำเร็จจากงานด้านดังกล่าวเป็นอย่างมาก

จากการศึกษาการดำเนินชีวิตของนางสาวไทยหลังจากพ้นวาระการครองตำแหน่งจะพบว่านางสาวไทยแต่ละท่านได้ใช้คำว่า “นางสาวไทย” ในการเป็นใบเบิกทางเข้าสู่อาชีพที่ตนเองถนัด โดยในช่วงแรกอาจกล่าวได้ว่าผู้ที่ได้รับตำแหน่งจะเข้าสู่การทำงานในวงการบันเทิงทุกคน แต่เมื่อเวลาผ่านไปจะทำให้เห็นชัดถึงความถนัดและความชอบมากขึ้น ซึ่งทำให้นางสาวไทยบางคนได้ใช้คำว่า “นางสาวไทย” ในการเป็นใบเบิกทางไปสู่อาชีพในแวดวงอื่น หรือแม้กระทั่งใช้เป็นส่วนประกอบหนึ่งในการกำหนดผลตอบแทนที่จะได้รับจากการทำงานในวงการบันเทิงต่อไป ดังที่ คุณอรอนงค์ ปัญญาวงศ์ ให้สัมภาษณ์ว่า “ การเป็นนางสาวไทยเป็นใบเบิกทางให้มาสู่วงการบันเทิง

เท่านั้น แต่ค่าตัวจะสูงเท่าไรต่อไปขึ้นอยู่กับนางสาวไทยว่าจะอยู่ในโทรทัศน์บ่อยแค่ไหน (ถ้าเห็น) บ่อยๆ เวลาไปร่วมงานก็จะสามารถเรียกค่าตัวได้มากกว่า (นางสาวไทยที่ไม่ค่อยปรากฏตัว) ” (อรอนงค์ ปัญญาวงศ์, สัมภาษณ์, 7 สิงหาคม 2550)

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ทุกคนได้รับเหมือนกันจากการครองตำแหน่ง ก็คือ การตีตราสินค้า “นางสาวไทย” ผนวกลงไปในทุกอาชีพที่จะผู้เคยดำรงตำแหน่งกำลังทำ และจะทำต่อไปในอนาคต ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ของอารียา สิริโสภา นางสาวไทยประจำปี 2537 ที่กล่าวว่า “เราเป็นนางสาวไทยประจำปี 2537 คือเราเป็นตลอดชีวิต คนก็ยังมองว่าเราเป็นนางสาวไทยประจำปีนั้นๆ ... ไม่ว่าเราจะไปเป็นครู เป็นอาจารย์ เป็นนักเขียน หรือเป็นทหาร สิ่งที่ดีตัวเรามา คือคำว่านางสาวไทย ” (จุลิตา อารีย์พิพัฒน์กุล, 2547: 395-396)

4.2 ยุคที่ 4 นางสาวไทยตัวแทนแห่งศักดิ์ศรีสตรีไทย (พ.ศ. 2543 - 2550)

สภาพการเมือง และเศรษฐกิจในยุคที่ 4 อาจกล่าวได้ว่ามีลักษณะที่แตกต่างออกไปจากยุคอื่นๆ โดยกล่าวได้ว่าเป็นยุคที่ทุนนิยมขยายตัวอย่างชัดเจนที่สุดใน 3 ยุคที่ผ่านมา ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจดังกล่าวจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะการประกวดนางสาวไทยต่อไป

เนื่องจากในปี พ.ศ. 2544 ได้เกิดการเลือกตั้งเปลี่ยนแปลงทางการเมือง พรรคไทยรักไทยได้รับเลือกให้เป็นรัฐบาล ยังผลให้ชนชั้นนายทุนสามารถเข้าสู่อำนาจรัฐอย่างเต็มตัว จากการนำของ พันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีซึ่งในขณะนั้น เป็นบุคคลที่มีพื้นฐานทางด้านการค้า และธุรกิจมาก่อนเข้ารับตำแหน่ง และพยายามจับจุดปัญหาของสังคมไทย แก้ไขปัญหาหลักๆของประเทศ เน้นยุทธศาสตร์ทางการตลาด และการสร้างภาพลักษณ์ โดยเสนอภาพลักษณ์ในฐานะผู้มี “วิสัยทัศน์” และประสบความสำเร็จทั้งในการบริหารและธุรกิจ โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญ คือ ความต้องการเคลื่อนเศรษฐกิจไทย ในการส่งเสริมเพิ่มจำนวนผู้ประกอบการธุรกิจขนาดเล็ก ขนาดกลาง เพื่อจะได้มีการใช้ทักษะของคนท้องถิ่น และทุนภายในที่จมอยู่รวมทั้งสินทรัพย์อื่นๆ(รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติ) อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ประเทศไทยขยับขึ้นไปบนสายโซ่มูลค่าการผลิต และบรรลุเป้าประสงค์เพิ่มความมั่งคั่งให้กับประเทศในระดับเดียวกับของประเทศอุตสาหกรรมพัฒนาแล้ว หรือโลกที่หนึ่ง (ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2547 :111)

ในภาพรวม อาจกล่าวได้ว่า ลักษณะการดำเนินนโยบายการเมืองระบบทักษิณ และแนวทางพัฒนาเศรษฐกิจแบบทักษิณ เป็นแนวเสรีประชานิยม กล่าวคือ รัฐบาลจะเป็นตัวแทนทุนใหญ่ (ธีรยุทธ บุญมี, 2546) รวมอำนาจเบ็ดเสร็จทางการเมือง ผูกขาดทางเศรษฐกิจ โดยเร่งดำเนินการตามนโยบายประชานิยม หรือ Liberal Populist - Policy ในการนำเอาประชานิยมมาสนับสนุน

นโยบายทุนนิยมเสรี ซึ่งก็คือ การเปลี่ยนทรัพยากรทุกอย่างของประเทศรวมทั้งคนจนให้เป็นทุน และเป็นผู้บริโภค (ธีรยุทธ บุญมี, 2546) เพื่อการกระตุ้นเศรษฐกิจอย่างเต็มขั้น มองระบบเศรษฐกิจทั้งหมดเสมือนธุรกิจแห่งหนึ่ง และมองหาช่องทางที่จะนำสินทรัพย์ที่ระบบเศรษฐกิจมีอยู่ในที่ต่างๆ ออกมาใช้เพื่อสร้าง “กำไรแห่งชาติ” ให้หมด ดังคำกล่าวของพันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร ถึงแนวทางการบริหารของรัฐบาลดังนี้ (ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2547: 122)

“บริษัทก็คือประเทศ ประเทศคือบริษัทคล้ายกันครับ บริหารเหมือนกัน เป็นการบริหารด้วยเศรษฐกิจทั้งนั้น ต่อไปนี่เป็นยุคของการบริหารด้วยเศรษฐกิจไม่ใช่เป็นการบริหารด้วยตัวอื่น เศรษฐกิจเป็นตัวกำหนด”

นโยบายเสรีประชานิยม เริ่มจากตลาดภายในประเทศก่อนเป็นหลัก โดยการเพิ่มอุปสงค์ภายในประเทศ ด้วยรายจ่ายของภาครัฐเป็นปัจจัยกระตุ้นที่สำคัญ ทั้งในระดับประเทศและระดับรากหญ้า ในการสร้างอำนาจซื้อให้กับประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มที่เคยรู้สึกถูกกีดกันออกไปอยู่ชายขอบ จากการลดค่าใช้จ่ายพื้นฐาน ทั้ง 30 บาทรักษาทุกโรค การพักชำระหนี้เกษตรกร หรือกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น ส่วนในภาคเอกชนผู้ประกอบการอุตสาหกรรม เกษตรกรรมและอสังหาริมทรัพย์ได้มีการลดอัตราดอกเบี้ยให้ต่ำลง และเงื่อนไขทางการเงินที่ผ่อนปรน มีการจัดหาเงินทุนเพื่อสนองโครงการต่างๆ โดยใช้สินเชื่อจากธนาคาร หรือสถาบันการเงินภาครัฐ และขณะที่สภาพคล่องทางการเงินจากมาตรการกึ่งการคลังยังคงอยู่ทางรัฐได้เพิ่มสภาพคล่องจากการช่วยเหลือภาระต้นทุนกู้ยืมของภาคธุรกิจ ทั้งสินเชื่อเพื่อการบริโภคส่วนบุคคล และเพื่อที่อยู่อาศัย (ชูศักดิ์ จุฑาธุช, 2545:157) ยิ่งช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งในการเข้าสู่ วัฏจักรการฟื้นตัวและกระตุ้นระบบทุนนิยมให้กระจายในวงกว้าง

ต่อมาทางรัฐบาลได้ตระหนักว่าการดำเนินการกระตุ้นเศรษฐกิจภายในสุดโต่งเพียงอย่างเดียว นั้นมีขีดจำกัด อีกทั้งได้รับเสียงวิพากษ์วิจารณ์จากนักการเงินนานาชาติว่า มีลักษณะชาตินิยม มุ่งสู่ตลาดภายในมากเกินไป รวมถึงผลกระทบจากการบริโภคมากขึ้นบางส่วนจะไหลออกนอกประเทศ ในรูปของการเพิ่มสินค้านำเข้า อีกส่วนหนึ่งได้ไหลออกไปลงทุนยังต่างประเทศ และจากความสำคัญของปัจจัยภายนอกที่มีต่อเศรษฐกิจไทยอย่างปฏิเสธเสียมิได้ ดังนั้นทางภาครัฐจึงดำเนินการนโยบายเศรษฐกิจคู่ขนาน ในการกระตุ้นภาคการส่งออก การลงทุนจากต่างประเทศ และการท่องเที่ยว โดยจะใช้นโยบายกระตุ้นตลาดภายในต่อเมื่อภาคเศรษฐกิจต่างประเทศซบเซา และจะหยุดเมื่อภาคต่างประเทศกลับดีเหมือนเดิม พร้อมกันนั้นรัฐบาลทักษิณยังได้ชักชวนให้รัฐบาลของประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคดำเนินนโยบายเศรษฐกิจคู่ขนานในทำนองเดียวกัน เพื่อเพิ่มอุปสงค์ของกันและกัน การส่งออกจะได้พุ่งขึ้นทั้งภูมิภาค และผลักระบบเศรษฐกิจออกจากภาวะซบเซาไปพร้อมๆ กัน (ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2547: 118)

และด้วยเหตุที่ว่า ภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมหลักอย่างหนึ่งที่สามารถนำรายได้เข้าสู่ประเทศจำนวนมาก ประกอบกับนโยบายดังกล่าวทำให้รัฐบาลปรับโครงสร้างส่วนราชการจัดตั้ง กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เพื่อทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว รวมทั้งเพิ่มเงินสนับสนุนให้กับองค์กรการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในฐานะหนึ่งในอุตสาหกรรมเป้าหมายหลัก อีกทั้งจากคำยืนยันของธนาคารแห่งประเทศไทยให้สัมภาษณ์ว่า “การขยายตัวของเศรษฐกิจไตรมาสแรกดีกว่าที่คาดไว้ เพราะการฟื้นตัวของ การท่องเที่ยวและการอุปโภคบริโภคภายในประเทศประเทศที่เพิ่มสูงกว่าที่คาดไว้ ทำให้การขยายตัวของเศรษฐกิจที่คาดว่าจะลดลงกลับดีขึ้น...” (ชูศักดิ์ จุฑาธุช, 2545: 157)

จากนโยบายของภาครัฐที่เน้นให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจ โดยส่วนหนึ่งผ่านการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จึงเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการจัดการประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 4 ขึ้นและพัฒนารูปแบบแตกต่างไปจากยุคเดิม ตั้งแต่วัตถุประสงค์การจัดประกวด ไปจนถึงผู้ที่ถูกเลือกสรรให้มาครองตำแหน่งนางสาวไทย เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล

การประกวดนางสาวไทยได้สร้างชื่อเสียง และมีส่วนกระตุ้นช่องทางการไหลเข้าของ การลงทุนรวมถึงเงินตราต่างประเทศให้กับประเทศไทยตลอดมาจนถึงปี 2551 ซึ่งถือเป็นปีแห่งการ ลื่นสุดปีของการประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 4 ด้วยเหตุปัจจัยทางเศรษฐกิจ การเมือง เริ่มจากใน ปี 2548 ด้วยอาการไม่สู้ดีนัก จากเศรษฐกิจมีแนวโน้มขยายตัวในอัตราชะลอตัวลง คุลบัญชี เคนสะพัดมีแนวโน้มขาดดุล อัตราเงินเฟ้อสูงขึ้นตามราคาพลังงาน ประกอบกับราคาน้ำมันผันผวน สูงขึ้น ผลกระทบภัยแล้ง ภัยพิบัติจากคลื่นยักษ์สึนามิ ทั้งเหตุการณ์ไม่สงบทางภาคใต้ ช้ำยังเกิดเสียง วิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลในความไม่โปร่งใสเริ่มมากขึ้น จากปัญหาการทุจริตเชิง นโยบายต่างๆ อาทิ การสั่งซื้อเครื่องตรวจระเบิด CTX ซึ่งก็คล้ายงด้อยคุณภาพเพื่อแจกเกษตรกร การรับซื้อลำไยอบแห้ง โครงการวัวล้านตัว เป็นต้น

เหตุปัจจัยทางการเมืองและเศรษฐกิจต่างๆ ส่งผลให้ความเชื่อมั่น และความศรัทธาที่ ประชาชนได้เคยมีต่อรัฐบาลทักษิณ เริ่มค่อยๆลดลง ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าห่วงว่า รัฐบาลจะสามารถแก้ไข สถานการณ์ต่างๆให้ผ่านพ้นได้หรือไม่ (ชูศักดิ์ จุฑาธุช, 2545:169) แต่โอกาสการแก้ปัญหานั้น มีไม่มากเสมอไป ในวันที่ 19 กันยายน 2549 ได้มีการทำรัฐประหารขึ้นโดย คณะปฏิรูปการ ปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) ซึ่งมีพลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน เป็นหัวหน้าคณะ โดยได้ยกเลิกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินของทักษิณ แล้วประกาศ กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักรแทน (วิกิพีเดีย, 2550)

การทำรัฐประหารรัฐบาลทักษิณ จึงส่งผลให้เกิดการตรวจสอบความถูกต้องในโครงการ ต่างๆที่รัฐบาลชุดทักษิณได้ดำเนินการไว้ ซึ่งหนึ่งในนั้นคือการตรวจสอบการดำเนินงานของ สถานีโทรทัศน์ ITV ซึ่งเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์กลุ่มชินคอร์ป ของครอบครัวชินวัตร จากกรณี ของสถานีโทรทัศน์ ITV ซึ่งดำเนินงานผิดสัญญาสัมปทานและเจตนาฉ้อโกงในการเป็นสื่อสาธารณะ

โดยศาลปกครองสูงสุดมีคำพิพากษาให้ ITV ต้องจ่ายค่าสัมปทานให้กับสำนักปลัดนายกรัฐมนตรีปีละ 1 พันล้านบาท และปรับผังรายการเป็นข่าวสารและสาระประโยชน์ร้อยละ 70 และบันเทิงร้อยละ 30 จนในที่สุด คณะผู้ปกครองดำเนินการปรับเปลี่ยนให้เป็นทีวีสาธารณะอย่างเต็มรูปแบบภายใต้การกำกับดูแลขององค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย ในวันที่ 14 มกราคม 2551

การปรับเปลี่ยนดังกล่าว นอกจากจะส่งผลกระทบต่อตรงกับพนักงาน และผู้ผลิตรายการในสถานี ITV แล้ว ก็ยังส่งผลกระทบมายังการประกวดนางสาวไทย เนื่องจาก ITV ได้รับเกียรติเป็นผู้รับมอบสิทธิการจัดการประกวดอย่างเป็นทางการ เมื่อไม่มีสถานี ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบจัดการประกวดนี้แล้ว ถือว่าการประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 4 โดยความร่วมมือกันของสมาคมนักเรียนเก่าชิราวุธฯ และสถานี ITV ได้สิ้นสุดลง เมื่อเปลี่ยนเป็นทีวีสาธารณะ ในวันที่ 14 มกราคม 2551 เวลาเที่ยงคืนด้วย

อย่างไรก็ตาม ความต้องการสืบสานการจัดการประกวดนางสาวไทยที่จัดขึ้นยาวนานถึง 73 ปีนั้นยังคงอยู่ ดังนั้นในช่วงแห่งการเปลี่ยนผ่านนี้ยังไม่มีอะไรแน่ชัดนัก และอยู่ในช่วงดำเนินการเจรจาหาทางที่เหมาะสมที่สุด โดยทางตัวแทนของสมาคมนักเรียนเก่าชิราวุธฯ เจ้าของสิทธิการจัดการประกวดนางสาวไทยอย่างเป็นทางการ โดยคุณชมพล ยูสานนท์ กรรมการบริหารสมาคมนักเรียนเก่าชิราวุธฯ ประธานฝ่ายจัดการประกวดนางสาวไทย ได้กล่าวถึงอนาคตของการประกวดนางสาวไทยว่า “เราเริ่มเตรียมตัวตั้งแต่ประกวดนางสาวไทยเสร็จเมื่อเดือนตุลาคม (พ.ศ 2550) เริ่มหารือกับทางสมาคมฯ และผู้ใหญ่ ตอนนี้อยู่ระหว่างการเตรียมตัวอีก 5 - 6 เดือน สำหรับช่อง 5 ช่อง 9 ซึ่งยังไม่มีนางงามก็คุ้ยๆกันอยู่ แต่ถ้าเป็นช่อง 3 ช่อง 7 ก็น่าสนใจ เพราะอาจมีคนให้ความสนใจเยอะ แต่จริงแล้วเราไปไหนก็ได้ ตอนที่เรายู่ที่ ITV ก็โอเค มันมีความเป็นไปได้หมด แม้แต่ทีวีสาธารณะที่เกิดขึ้นก็มีการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ซึ่งก็สอดคล้องกับนางสาวไทย เพราะเราส่งเสริมวัฒนธรรมก็อาจเป็นไปได้ แต่ตรงนี้ยังไม่ได้คุยกันเลย ถ้าไปทีวีสาธารณะจริงๆก็คิดว่าไม่น่ามีปัญหาถึงทางช่องจะไม่มีโฆษณา แต่ตรงนี้ก็สามารรถใช้เงินของรัฐได้” ซึ่งทิศทางที่แน่ชัดของประวัติศาสตร์การประกวดสาวงามที่ยาวนานที่สุดจะเป็นอย่างไรต่อไปคงต้องรอดูผลต่อไป

4.2.1 วัตถุประสงค์ในการจัดการประกวด

การเปลี่ยนผ่านของการประกวดนางสาวไทยจากยุคที่ 3 เพื่อเข้าสู่ยุคปัจจุบันนี้ มิได้มีเหตุจากระยะห่างของช่วงเวลาหรือความผันผวนของบ้านเมืองดังเช่นประวัติศาสตร์การประกวดนางสาวไทยที่เป็นมาในอดีต หากแต่การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น เพื่อชุบชีวิต เรียกคุณค่าของนางสาวไทยให้กลับฟื้นคืนมาอีกครั้งหนึ่ง และจากจุดมุ่งหมายเดียวกัน การประสานความต้องการร่วมกันจึงเกิดขึ้นภายใต้แรงสนับสนุนจากทั้งองค์กรภาครัฐ และเอกชน

ทั้งนี้ เนื่องจากความต้องการเร่งด่วนในการดำเนินงานเพื่อสร้างภาพลักษณ์ ความเชื่อมั่นจากนานาชาติในการเข้ามาลงทุน และท่องเที่ยว จึงก่อเกิดเป็นเหตุแห่งความร่วมมือขึ้น ภายใต้อุปสงค์จากทางภาครัฐ และเมื่อมองมายังกลุ่มผู้ประสานความต้องการอย่างสมาคมนักเรียนเก่าชิราวุธฯเอง แม้ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้จัดการประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 3 ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นจะส่งผลให้ความต่อเนื่องของการจัดการประกวดนางสาวไทยเหมือนจะหยุดชะงักลง

อย่างไรก็ตาม ด้วยความตั้งใจอันแน่วแน่ของทางสมาคมนักเรียนเก่าชิราวุธฯ ในฐานะเจ้าของลิขสิทธิ์การประกวดนางสาวไทยแต่เพียงผู้เดียว ที่ยังคงมุ่งมั่นให้มีการดำเนินการจัดการประกวดอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ของการประกวดนางสาวไทย ที่แม้จะมีอาจขัดขวางกระแสของทุนนิยมได้ แต่เพียงต้องการให้ความศักดิ์สิทธิ์ในการจัดการประกวดนางสาวไทย ซึ่งถือเป็นการประกวดสาวงามระดับชาติและมีประวัติอันยาวนานยังคงอยู่ อีกทั้งหน้าที่ของทางสมาคมฯ ในการหารายได้ เพื่อใช้จ่ายในกิจกรรมสาธารณประโยชน์ เช่น การบำรุงโรงเรียน หรือให้ทุนการศึกษา ดังปณิธานที่ได้ตั้งไว้แต่เริ่มต้น รวมทั้งความลงตัวในการประสานความร่วมมือเด่นชัดขึ้น เนื่องจากในขณะนั้นทางนายกสมาคมนักเรียนเก่าชิราวุธฯ คุณภราดร พยัควิเชียร ได้ดำรงตำแหน่งผู้ว่าการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยพоди (ชลวิทย์ สุขอุดม, สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2551)

ด้วยเหตุผลหลายประการดังกล่าวคุณภราดร พยัควิเชียร จึงมีดำริเห็นว่าหากมีการจัดการประกวดนางสาวไทยขึ้นนั้นจะสามารถยังประโยชน์มาสู่ประเทศชาติและองค์กรที่เข้าร่วมได้ ซึ่งอาจกล่าวว่าการจัดประกวดในยุคที่ 4 สามารถเทียบเคียงได้ว่ามีแรงจูงใจในการเริ่มต้น เช่นเดียวกับการจัดการประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 2 ที่นางสาวไทยสามารถทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ต่างกันในส่วนของการกิจหน้าที่นางสาวไทยกล่าว คือ นางสาวไทยในยุคนั้นจะต้องเดินทางเข้าร่วมประกวดในเวที Miss Universe แต่ในยุคปัจจุบัน จากความต้องการสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุน รวมถึงนักท่องเที่ยวต่างชาติ ทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จึงได้มอบหมายหน้าที่อันทรงเกียรติให้กับผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวไทย ในฐานะ “ทูตวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว” ในการปฏิบัติหน้าที่สร้างความโดดเด่นในเวทีโลกอันเป็นการประชาสัมพันธ์ประเทศเชิญชวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างให้เดินทางมาท่องเที่ยวยังประเทศไทยมากขึ้น

ในส่วนทางสมาคมนักเรียนเก่าชิราวุธฯเอง สามารถสานต่อการจัดการประกวดนางสาวไทยให้ยังคงอยู่ในหน้าประวัติศาสตร์ แม้ไม่ได้รับสิทธิ์ในการส่งนางสาวไทยไปประกวดเพื่อก้าวสู่เวทีระดับโลก อย่างเวทีการประกวด Miss Universe ก็ตาม ทางคณะกรรมการจัดประกวดได้มีความเห็นตรงกันว่า ไม่ควรส่งนางสาวไทยผู้ทรงเกียรติเปี่ยมไปด้วยด้วยศักดิ์ศรีแห่งสตรีไทยไปประกวดยังเวทีอื่น แต่กลับควรเพิ่มบทบาทอันเป็นการสมควรยิ่งกว่าการประชันเพียงแต่ความงามอย่างเดียว (ชุมพล ยูสานนท์, สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2551) นอกจากนี้ ยังต้องการ

เรียกแรงศรัทธา ความเชื่อมั่นในเวทีการประกวดนางสาวไทยให้กลับคืนมา ดังนั้น การที่นางสาวไทยได้ดำรงตำแหน่งทูตวัฒนธรรมผู้ซึ่งนำชื่อเสียงที่โด่งดังของประเทศไปเผยแพร่ และปฏิบัติหน้าที่ที่มากขึ้น เน้นการแสดงขีดความสามารถของสตรีไทย เพื่อยังประโยชน์แก่สาธารณะดังเช่นที่เคยเป็นมาในอดีต

นอกจากนี้ กองประกวดยังพัฒนารูปแบบการจัดการประกวดให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ และสังคมปัจจุบันมากยิ่งขึ้น อาทิ การยกเลิกการใส่ชุดว่ายน้ำบนเวที การใช้คอมพิวเตอร์เพื่อประมวลผลคะแนน การวัดระดับ IQ และEQ หรือ การทดสอบบุคลิกภาพทางอารมณ์ และความสามารถทางสติปัญญา ตลอดจนการอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ประสบการณ์และความคิดริเริ่มแบบสร้างสรรค์ รวมทั้งการนำความสามารถพิเศษของผู้เข้าประกวดมาใช้ประกอบการพิจารณาการตัดสิน พร้อมทั้งจัดให้มีการประกวดรอบคัดเลือกของภูมิภาคต่างๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้หญิงไทยทั่วประเทศได้มีโอกาสเข้าร่วมการประกวดอย่างทั่วถึง โดยกำหนดวันประกวดรอบสุดท้ายในวันที่ 12 พฤษภาคมของทุกปีในช่วง 4 ปีแรกจนมีความเห็นให้เลื่อนวันประกวดมาช่วงปลายเดือนตุลาคมในปัจจุบัน (กองประกวดนางสาวไทย, 2544)

สรุปวัตถุประสงค์การจัดการจัดประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 4 ดังนี้ (กองประกวดนางสาวไทย, 2543)

- เพื่อคัดเลือกสตรีไทยที่มีความสวยงาม ความรู้ ความสามารถ และมีคุณสมบัติที่เหมาะสมให้ดำรงตำแหน่ง “นางสาวไทย”
- เพื่อเชิดชูเกียรติและรณรงค์บทบาทสตรีไทยเผยแพร่สู่สาธารณชน
- เพื่อให้ดำรงตำแหน่ง “ทูตวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว” ให้กับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เพื่อปฏิบัติหน้าที่ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สร้างชื่อเสียงให้กับประเทศ
- เพื่อเป็นตัวแทนสตรีไทยในการปฏิบัติหน้าที่อันก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ และเพื่อให้ได้สตรีที่เป็นตัวแทนจากภาคต่างๆตามนโยบายเผยแพร่การจัดการประกวดจากเมืองหลวงกระจายสู่ภูมิภาค ในยุคนี้เองกองประกวดนางสาวไทยจึงได้เปลี่ยนแปลงวิธีการคัดเลือกผู้สมัครเข้าประกวดนางสาวไทย ให้เป็นตัวแทนภูมิภาค 76 คนทั่วประเทศ โดยแบ่งเป็น 4 ภูมิภาค

ภาคเหนือ	จำนวน 18 คน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	จำนวน 19 คน
ภาคใต้	จำนวน 14 คน
ภาคกลาง ตะวันออก ตะวันตก	จำนวน 25 คน

4.2.2 กลุ่มบุคคลหลักในการจัดการประกวด

กลุ่มผู้จัดประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 4 โดยภาพรวมแล้วไม่ได้แตกต่างจากยุคที่ 3 เนื่องจากเป็นความร่วมมือกันระหว่างภาคเอกชน แต่ในส่วนที่แตกต่าง คือ พันธมิตรที่เข้าร่วมโดยผู้จัดการประกวดนางสาวไทยเปลี่ยนพันธมิตรจากช่อง 7 เป็น ช่อง ITV รวมถึงการเปลี่ยนแปลงสปอนเซอร์หลัก ซึ่งการที่ภาพรวมของกลุ่มผู้จัดการประกวดไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปมากนัก จึงทำให้แนวทางการจัดประกวดนางสาวไทยยังเป็นไปในเชิงพาณิชย์เป็นสำคัญ

4.2.2.1 ผู้จัดการประกวดนางสาวไทย

สมาคมนักเรียนเก่าชิราวุธฯ ในฐานะเจ้าของสิทธิ์สำหรับการประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 4 นี้ได้ดำเนินการเฟ้นหาพันธมิตรใหม่ในการเป็นผู้รับมอบสิทธิ์เป็นผู้อำนวยการจัดการประกวดนางสาวไทย ซึ่งในทีนี้จะต้องทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการดำเนินงาน ตั้งแต่จ่ายค่าลิขสิทธิ์ให้แก่ทางสมาคมจำนวน 3 ล้านบาทในปีแรกแล้วจึงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆจนปัจจุบันสูงถึง 5 ล้านบาท (ชลวิทย์ สุขอุดม, สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2551) จัดหาสปอนเซอร์ร่วมสนับสนุนการจัดการประกวด เสนอแนวคิด รูปแบบการจัดงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นสื่อในการแพร่ภาพออกอากาศอย่างต่อเนื่องทุกขั้นตอน จนถึงการถ่ายทอดสดในวันประกวดรอบตัดสิน (กองประกวดนางสาวไทย, 2544: 5) นอกจากนี้ ยังต้องร่วมดูแลรับผิดชอบ ภารกิจหน้าที่ และค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นให้กับผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวไทย และรองฯ ด้วย

หลังจาก สมาคมฯ พิจารณาในแผนงานอย่างเป็นทางการและการเจรจาตกลงเพื่อหาผู้เหมาะสมแล้ว ทางสถานีโทรทัศน์ ITV ในขณะนั้น เป็นผู้ได้รับมอบสิทธิ์อย่างเป็นทางการในการจัดการประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 4 เพราะนอกจากการเห็นพ้องในแผนดำเนินการที่เปลี่ยนมาเป็นมิติใหม่ โดยให้ตำแหน่งนางสาวไทยทรงคุณค่า และต้องการลดภาพลักษณ์ในเชิงลบลง พร้อมกับลดระดับของการเป็นสินค้าในเชิงพาณิชย์แล้ว ความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างสมาคมนักเรียนเก่าชิราวุธฯกับสถานี ITV ก็ยังเป็นสิ่งสำคัญเช่นกันเนื่องจาก ผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ ITV ในขณะนั้น เป็นศิษย์เก่าที่โรงเรียนชิราวุธวิทยาลัยเช่นกัน คือคุณศรันย์ธร ชูติมา

จากปณิธานการจัดการประกวดนางสาวไทยในยุคนี้ ที่มีได้มีจุดประสงค์มุ่งหวังเพื่อแสวงหาผลกำไร แต่ถือเป็นกิจกรรมที่สามารถก่อให้เกิดภาพลักษณ์อันดีให้แก่ทางสถานีและผู้ร่วมสนับสนุน ดังนั้นจึงมิใช่เรื่องยากนักในการหาพันธมิตร ประกอบกับข้อตกลงในรูปแบบของการขายเวลาโฆษณา และการตอบแทนอื่นๆให้แก่ผู้สนับสนุนจึงเสนอราคาที่พอจะนำมาใช้จัดการประกวดได้เท่านั้น ซึ่งมีได้หวังผลเชิงพาณิชย์แต่อย่างใด รวมทั้งในส่วนของสมาคมนักเรียนเก่าชิราวุธฯ นั้นรายได้จากค่าลิขสิทธิ์ยังคงถูกนำไปใช้ทำกิจกรรมสาธารณกุศลเช่นเดิม (ชุมพล ยูสานนท์, สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2551)

4.2.2.2 ผู้สนับสนุนการประกวดนางสาวไทย

จากเป้าหมายหลักที่ต้องการสร้างภาพลักษณ์อันดี พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนทัศนคติไม่ถูกต้องของสังคมที่มีต่อการจัดการประกวด และผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวไทย รวมทั้งต้องการเพิ่มบทบาทของนางสาวไทยให้ทรงคุณค่ามากขึ้น จึงส่งผลให้บริษัท ห้างร้านที่มีชื่อเสียง ต่างให้ความสนใจเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในหน้าประวัติศาสตร์การคัดเลือกสาวงามผู้ดำรงตำแหน่งอันทรงเกียรติ ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประเทศชาติอย่างแท้จริง ทั้งนี้ยังได้เล็งเห็นถึงผลตอบแทนที่จะได้รับ จากกิจกรรมนี้ในการอำนวยความสะดวกให้แก่องค์กรของตนด้านการประชาสัมพันธ์ และการสร้างภาพลักษณ์อันดีเพิ่มช่องทางในการสร้างความเข้าใจในตัวสินค้าให้กับผู้บริโภค

ทั้งนี้ นอกจากจะได้รับการสนับสนุนจากสินค้าที่เกี่ยวกับความสวยความงามของผู้หญิงโดยตรง อย่างเช่น บริษัทเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย เครื่องสำอาง เครื่องประดับ เครื่องดื่มเพื่อสุขภาพที่เข้าร่วมแล้ว ยังมีบริษัทซึ่งไม่ได้มีสินค้าเกี่ยวข้องกับความสวยงาม แต่ต้องการแสดงให้เห็นถึงเจตนาอันดีในการตอบแทนผู้บริโภค โดยการคืนกำไรสู่สังคม ผ่านช่องทางการสนับสนุนการประกวดเพื่อคัดเลือกทูตวัฒนธรรม เช่น บริษัท ไทยเบฟเวอเรจ มาเก็ตติ้ง จำกัด ผู้ผลิตเบียร์ช้าง และน้ำดื่มช้าง ซึ่งดำเนินการตอบแทนสังคมตลอดมา ไม่ว่าจะเป็นการแจกผ้าห่มให้กับผู้ประสบภัยหนาว การให้ทุนการศึกษา หรือมอบเงินสนับสนุนมูลนิธิต่างๆ และการเข้าร่วมสนับสนุนการประกวดในฐานะผู้ร่วมจัดการประกวดนั้น ทางหนึ่งต้องการสนับสนุนกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อประเทศในการมีส่วนร่วมคัดเลือกตัวแทนสาวไทยทำหน้าที่ทูตวัฒนธรรม

ในด้านผู้สนับสนุนหลักการประกวดนางสาวไทย ทาง BSC กล่าวว่า “ผลิตภัณฑ์ BSC โดยบริษัท ไอซีซี อินเตอร์เนชันแนล จำกัด (มหาชน) มีความยินดี ร่วมสนับสนุนการประกวดนางสาวไทย เนื่องด้วยเล็งเห็นความสำคัญของวัตถุประสงค์ ในการคัดเลือกสตรีไทยที่เหมาะสม พร้อมสรรพทั้งรูปสมบัติ และคุณสมบัติ เพื่อเป็นตัวแทนสตรีไทยทั่วประเทศในการดำรงตำแหน่งทูตวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญ และต้องใช้ความสามารถในหลายๆด้าน ซึ่ง BSC มุ่งกลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนรุ่นใหม่ ทันสมัย มีความรู้ ความสามารถ และมีความมั่นใจในตัวเองซึ่งเหมาะสมกับลักษณะของสินค้า” คุณธีรดา อัมพันวงษ์ ผู้จัดการผลิตภัณฑ์ BSC กล่าว (กองประกวดนางสาวไทย, 2544)

บริษัท โทรคาเดโร ไทม์ จำกัด หนึ่งในผู้สนับสนุนการประกวดนางสาวไทย ให้ความเห็นว่า “เวทีแห่งศักดิ์ศรีสตรีไทย เวทีที่มีความชัดเจนในการคัดเลือกหญิงที่มีความงามและความอ่อนหวานนุ่มนวลตามแบบฉบับสตรีไทย ที่ผสมผสานอย่างกลมกลืนกับความรู้ความสามารถ ทักษะ สติปัญญา ไหวพริบ และความมั่นใจในตัวเอง เป็นตัวแทนผู้หญิงยุคใหม่ มีความมั่นใจในรูปแบบการจัดการประกวดที่ชัดเจน คือการคัดเลือกหญิงไทยในสไตล์ Beauty with Brain ซึ่งตรงกับบุคลิกของชาร์ลีโอด์ ที่เน้นการสร้างสรรค์ผลงานเพื่อสุขภาพสตรีผู้มีเอกลักษณ์ไม่ซ้ำ

ใคร” คุณดาร์วิน มหาดำรงกุล กรรมการผู้จัดการบริษัทโทรคาเดโร ไทม์จำกัด กล่าว (กองประกวดนางสาวไทย, 2546:75)

นอกจากผู้สนับสนุนจากทางภาคเอกชนแล้วทางภาครัฐเองในองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องก็ได้ให้การสนับสนุนเช่นกัน อย่างเช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าได้มอบหมายหน้าที่การเป็นทูตวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวให้กับนางสาวไทย ซึ่งถือเป็นการยกระดับคุณค่าทางสังคม ที่ตรงกับเจตนารมของการจัดการประกวด โดยทางภาครัฐเองก็ได้ พิธีเซนเตอร์ของประเทศเพื่อประชาสัมพันธ์ ดังสาส์นจากผู้ว่าการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ประจำปี 2545-2549 คุณจุฑามาศ ศิริวรรณ กล่าวว่า

“ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีความยินดีที่ได้ให้การสนับสนุนกิจกรรมการประกวดนางสาวไทย ประจำปี 2545 ...และเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายสนับสนุนการท่องเที่ยวของประเทศไทยที่ต้องการเผยแพร่เรื่องราวของประเทศไทยไปสู่สายตาของชาวต่างชาติทั่วโลก รวมถึงการชักชวนให้คนไทยท่องเที่ยวเมืองไทยตามนโยบาย เที่ยวเมืองไทยไปได้ทุกเดือน ซึ่งนางสาวไทยประจำปี 2545 จะเป็นผู้นำความงดงามและศิลปวัฒนธรรมของเมืองไทยไปบอกเล่าให้ชาวโลกได้รับรู้ผ่านหน้าที่ทูตวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว ...โดยเปิดโอกาสให้สตรีไทยในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทยมีส่วนร่วมในกิจกรรมการประกวดนางสาวไทยในครั้งนี้ อย่างมีเกียรติ และเต็มภาคภูมิเพื่อให้สมกับคำว่า นางสาวไทยเวทีแห่งศักดิ์ศรีสตรีไทย” (กองประกวดนางสาวไทย, 2545: 3)

คุณพรศิริ มโนหาญ ผู้ว่าการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยประจำปี 2550 ให้ความเห็นว่า “การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มีความยินดีที่ได้สนับสนุนการจัดประกวดนางสาวไทยประจำปี 2550 เป็นเวทีการประกวดที่ได้รับการยอมรับของคนไทยมากที่สุด ในการประกวดนางสาวไทยแต่ละครั้งเปิดโอกาสให้สตรีไทย ทั้งทุกภูมิภาคของประเทศได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้ ซึ่งเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวอีกทางหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ได้รับตำแหน่งนางสาวไทยประจำปี 2550 ดำรงตำแหน่งทูตวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเพื่อทำหน้าที่เผยแพร่ประเพณีวัฒนธรรม และสถานที่ท่องเที่ยวอันงดงามและน่าประทับใจของประเทศไทยสู่สายตาชาวโลก ในปีนี้ ททท. ได้จัดโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยว Amazing Thailand เพื่อประชาสัมพันธ์ประเทศไทยเพื่อร่วมเฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา... โดยเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวจากทั่วทุกมุมโลกให้เดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทย และร่วมเฉลิมฉลองในโอกาสสำคัญยิ่งในครั้งนี้ด้วย” (กองประกวดนางสาวไทย, 2550: 5)

อีกภาคส่วนหนึ่งมาจากทางสภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชูปถัมภ์ อันเป็นองค์กรที่ให้การดูแลบทบาทของสตรีได้ให้เกียรติเข้าร่วมในขั้นตอนการเฟ้นหาสาวงามที่เหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประเทศชาติ ทั้งนี้เพื่อต้องการส่งเสริมในกิจกรรมที่แสดงให้เห็นถึงภาพลักษณ์อันดี รวมถึงบทบาทสำคัญของสตรีในการมีส่วนร่วมช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศในช่วงวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และหากมองในทางกลับกันแล้วการที่เวทีการประกวดนางสาวไทยได้รับเกียรตินี้ ถือเป็นเครื่องการันตีได้ถึงความงามพร้อม สมเป็นกุลสตรีไทยแห่งสมัยนิยมซึ่งได้ผ่านการพิจารณาจากบุคคลระดับสูงจนได้รับการเห็นชอบ และได้รับการยอมรับจากสังคมในเวลาเดียวกัน ดังเช่น สาสน์จากสภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์ประจำปี พ.ศ. 2544 – 2548 คุณยุวดี นิ่มสมบุญได้กล่าวว่า

“ สภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์มีความยินดีอย่างยิ่งที่ได้เป็นองค์กรหนึ่งที่ร่วมสนับสนุนการจัดการประกวดนางสาวไทยมาอย่างต่อเนื่อง ดิฉันเองในฐานะประธานสภาสตรีแห่งชาติฯ ขอแสดงความยินดีกับความสำเร็จในการจัดการประกวด ซึ่งนางสาวไทยทั้ง 2 ปีที่ผ่านมา (2543-2544) ก็ได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า เธอคือผู้ที่งามพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ เปี่ยมไปด้วยความสามารถ สมกับการเป็นสตรียุคใหม่แต่ยังคงความงดงามอ่อนหวานแบบไทย นางสาวไทยนอกจากจะได้ปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวแทนหญิงไทย ในการช่วยเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม และสถานที่ท่องเที่ยวอันงดงามของไทยในตำแหน่งทูตวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวแล้ว ยังเป็นโอกาสอันดีในการแสดงให้ชาวไทยและชาวต่างชาติ ได้ประจักษ์ถึงความสามารถของสตรีไทย ซึ่งไม่ได้ด้อยกว่าสตรีใดในโลก” (กองประกวดนางสาวไทย, 2545: 4)

สาสน์จากคุณเขาวเรศ ชินวัตร ประธานสภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์ ประจำปี 2549

“เวทีนางสาวไทย เป็นเวทีที่มีตำนานมากกว่า70ปี มีนางสาวไทยมาแล้ว42คน ที่ได้สร้างชื่อเสียงให้กับประเทศชาติอย่างต่อเนื่อง และเป็นที่ยอมรับแล้วว่าเป็นเวทีที่มีกระบวนการคัดเลือกเพื่อค้นหาหญิงไทยที่มีคุณค่า และเพียบพร้อมไปด้วยความงามทั้งร่างกาย และจิตใจ ซึ่งตลอดเวลาที่ผ่านมาก็ได้มีการพัฒนาและปรับเปลี่ยนรูปแบบในการคัดเลือกและการประกวด เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของสังคมและของโลก ทั้งนี้หญิงที่มีความงาม ความสามารถทันสมัยเหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ของนางสาวไทยในการเป็นตัวแทนประเทศ...ซึ่งล้วนแต่เป็นสิ่งที่สร้างชื่อเสียง

ให้กับประเทศไทยแล้ว ที่สำคัญที่สุดคือ นางสาวไทยเป็นตัวแทนหญิงไทย ที่ได้แสดงให้เห็นชาวโลกได้ประจักษ์ถึงคุณค่า และความงามที่แท้จริง ... โลก เปลี่ยนไป หญิงไทยต้องพัฒนา และก้าวให้ทัน บทบาทของผู้หญิงวันนี้ พร้อมที่จะเดินไปข้างหน้าทำประโยชน์เพื่อประเทศชาติ เพื่อคงไว้ซึ่ง คุณค่าของเวทีการประกวด ซึ่งเป็นศักดิ์ศรีสตรีไทย” (กองประกวดนางสาวไทย, 2550: 4)

นอกจากความร่วมมืออันดีจากองค์กรภาครัฐในส่วนกลางแล้ว ยังได้รับความร่วมมือจากภาครัฐในส่วนภูมิภาค จังหวัดต่างๆ ที่ให้การสนับสนุน ผ่านการอำนวยความสะดวกตั้งแต่รอบคัดเลือกในส่วนภูมิภาค ถึงช่วงเวลาการเก็บตัวสาวงามเพื่อร่วมกิจกรรมของทางกองประกวด ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญในการเก็บคะแนน โดยให้การดูแลการจัดเตรียมทั้งสถานที่ท่องเที่ยว และที่พัก รวมถึงกิจกรรมต่างๆ ที่ช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์อันดีของทั้งสองฝ่าย โดยถือเป็นการเปิดโอกาสในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดตนเองอีกทางหนึ่ง เนื่องจากภาพความประทับใจของกิจกรรมจะถูกถ่ายทอด เผยแพร่ออกสู่สายตาผู้ชมทั่วประเทศในวันประกวดรอบตัดสิน อีกทั้งยังสามารถแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของทั้งกองประกวด และสาวงาม ที่ถึงแม้จะยังไม่ได้ดำรงตำแหน่งทูตวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว ต่างก็เต็มใจที่จะประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดที่ตนได้เข้าร่วมเก็บตัว ซึ่งที่ผ่านมาได้รับความร่วมมือจากหลายจังหวัด อาทิ เชียงใหม่ ลำปาง ขอนแก่น ลพบุรี ระยอง ประจวบคีรีขันธ์ สงขลา ตราด กาญจนบุรี นครปฐม และ กรุงเทพมหานคร เป็นต้น

4.2.3 ผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวไทย

สำหรับนางสาวไทยในยุคที่ 4 ถึงแม้จะมีความแตกต่างในเรื่องของคุณสมบัติและหลักเกณฑ์การตัดสินที่คำนึงถึงการเฟ้นหาสาวงามไปเป็นทูตวัฒนธรรมฯ แทนการเข้าร่วมประกวด Miss Universe ก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาเจตจำนงการเข้าร่วมของนางงาม ของรางวัลภารกิจด้านการพาณิชย์ที่มีความสำคัญขึ้น พร้อมทั้งชีวิตหลังพ้นตำแหน่ง แสดงให้เห็นว่าอิทธิพลการขยายตัวของระบบทุนนิยมยังคงมีให้เห็นอย่างชัดเจน

4.2.3.1 เจตจำนงในการเข้าร่วมประกวดนางสาวไทย

สาวงามที่เข้าร่วมประกวดนางสาวไทยยุคนี้ถือเป็นภาพสะท้อนสังคมปัจจุบันให้เห็นถึงสภาพสตรียุคใหม่ ที่มีความสามารถด้านการเรียน การทำงานในระดับที่สูง หรือในสถาบันที่มีชื่อเสียง ทั้งมีความโดดเด่นในด้านบุคลิกภาพ การแสดงความคิดเห็น และมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาของประเทศเป็นหลัก จึงทำให้เหตุของการเข้าร่วมการประกวดเพื่อการมองหาประสบการณ์ใหม่ๆ ในชีวิต อีกทั้งความสำเร็จของทางกองประกวดในการสร้างภาพลักษณ์อันล้ำค่า และความเชื่อมั่น

ให้กับหญิงสาวผู้มีความใฝ่ฝันในการครอบครองรางวัลอันทรงเกียรติ เพื่อเป็นสุภาพสตรีผู้เดียวที่เพียบพร้อมไปด้วย รูปสมบัติ คุณสมบัติ ที่คู่ควรในแต่ละปี เนื่องจากทุกขั้นตอนของการประกวดจะรักษาเกียรติของสาวงามผู้เข้าประกวดเป็นอย่างดี จากการไม่ให้มีการใส่ชุดว่ายน้ำเดินอวดเรือนร่างต่อสาธารณชนบนเวทีการประกวด โดยถือเป็นแรงกระตุ้นหลักในการตัดสินใจในการเข้าร่วมประกวด ประกอบกับรูปแบบการจัดการงานในการค้นหาสาวงามที่มีความโดดเด่น แตกต่างกันไปในแต่ละปีก็เป็นแรงผลักดันเช่นกัน อาทิ รูปแบบแนวคิดการจัดการงาน ปี2544 “คุณค่าความงามแห่งไทย” ในปี 2545 ค้นหาสาวไทย “ดอกไม้ของชาติ” ปี2546 “70 ปีสมศักดิ์ศรีสตรีไทย นางสาวไทยคนที่ 40” ในปี2547 คือ “กุหลาบงาม...สยามนคร” และในปี 2550 คือ “งามล้ำค่ากัลยาเทิดแผ่นดิน” เป็นต้น

จากเหตุผลที่ไม่ต้องมีการสวมชุดว่ายน้ำเข้าประกวด และการเปลี่ยนรูปแบบการจัดการงานล้วนเป็นอีกแรงหนึ่งที่ชักนำในสาวงามผู้มีความสามารถเหมาะสมกับความต้องการของกองประกวดเข้าร่วมกิจกรรมอย่างไม่ลังเล ดังเช่น นางสาวไทยประจำปี 2543 ซึ่งเป็นคนแรกของการประกวดนางสาวไทยในยุคนี้ได้กล่าวว่า

“นุ้มมีเหตุผลหลายเหตุผลที่ทำให้ตอนแรกไม่อยากจะประกวด อย่างแรกก็คือเป็นอาจารย์ กลัวภาพพจน์ออกมาจะแรง กลัวคนว่าเป็นอาจารย์แล้วออกมาประกวดมันสมควรหรือไม่สมควร แต่พอมาดูรูปแบบ และจุดประสงค์ของการประกวดทำให้เราเห็นว่าไม่เสียหายแถมยังมีเกียรติอีกด้วย ก็คือไม่มีการใส่ชุดว่ายน้ำ มีสอบข้อเขียน สอบสัมภาษณ์เป็นภาษาอังกฤษ มีการดูกันตอนไม่แต่งหน้าเลย แต่ละอย่างบอกว่าทำเพื่อจะทดสอบถึงคุณสมบัติของผู้หญิง จริงๆแล้วการเป็นทูตวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเป็นตำแหน่งที่มีเกียรติ เน้นความสามารถอย่างสูง ไม่ใช่เป็นการได้ตำแหน่งเพื่อไปแข่งขันกับประเทศอื่นๆแล้วก็จบกัน... คุณแม่ก็บอกอยากให้ไป ถ้านุ้มอยากมีโอกาสอยากมีส่วนร่วมทำประโยชน์ให้กับสังคม เพราะเรารู้ว่าเรามีความสามารถ ถ้าเราไม่เปิดโอกาสให้ตัวเองได้ทำตรงนั้น ก็ไม่มีโอกาสอะไร ก็เลยประกวด”

นางสาวไทยคนที่ 2 ของยุคที่ 4 คุณสุจิตรา อรุณพิพัฒน์ได้กล่าวถึงความรู้สึกภูมิใจ และสาเหตุที่ทำให้เธอเข้าประกวดว่า

“ ภูมิใจกับการประกวดนี้มากค่ะ เพราะการประกวดเวทีนี้ เป็นการประกวดที่มีประวัติยาวนาน ถือเป็นารยกย่องสตรี...แล้วในปัจจุบันหลายสื่อก็ได้ให้ความสำคัญกับนางสาวไทยมากขึ้น เพราะเป็นการประกวดที่

ไม่ได้เน้นความงามภายนอกเพียงอย่างเดียวแต่ทั้งประกวดสมอง ประกวดความงามภายในจิตใจด้วย และเหตุสำคัญที่ทำให้เธอเข้าประกวดจนพิชิตชัยได้นั้นคือ คุณแม่ที่เป็นคนจุดประกาย...บอกว่าอยากให้ลองประกวดดูอย่างน้อยก็ทำให้เราได้ประสบการณ์เป็นที่รู้จักของสังคม ถ้าเกิดได้ตำแหน่งขึ้นมาทำให้เราได้รับเกียรติ ซึ่งจริงๆพอเข้ามาประกวดแล้วเราก็ทำอะไรหลายอย่าง”

คุณปฏิพร สิทธิพงษ์ นางสาวไทยประจำปี 2545 ได้กล่าวถึงแรงบันดาลใจของเธอในการเข้าประกวดนางสาวไทยว่า

“ในตอนนั้นเธอเพิ่งจบการศึกษาระดับปริญญาโทจาก Boston University ประเทศสหรัฐอเมริกา จึงเดินทางกลับมายังประเทศไทยหวังว่าจะหางานทำ โดยระหว่างรอการตอบรับจากบริษัทที่เธอไปวางใบสมัครนั้น คุณแม่ของคุณหน้อยได้ชักชวนให้เข้าประกวดนางสาวไทย โดยได้ให้เหตุผลว่าต้องการให้ลูกสาวคนสวยผู้จริงจัง คร่ำเคร่ง และเครียดกับการเรียนมาตลอด น่าจะลองสัมผัสกับโลกอีกด้านที่สนใจเรื่องสวยๆงามๆดูบ้าง เธอเองก็ไม่ได้ขัดข้องอะไร เนื่องจากเห็นว่าไม่มีอะไรเป็นเรื่องน่าเสียหาย ทั้งไม่มีการใส่ชุดว่ายน้ำในการประกวด เป็นเวทีอันศักดิ์สิทธิ์ ไม่มีชื่อเสียงในทางที่เสียหายจากนางสาวไทยรุ่นก่อน ทำให้ในความคิดของเธอตอนนั้นคิดว่า ถ้าไม่ได้ตำแหน่งนางสาวไทยก็ถือว่าได้ประสบการณ์ในการลองเปิดใจสู่อีกโลกหนึ่ง ถ้าได้ก็ถือว่าได้ทำงานหนึ่งปีจึงตัดสินใจก้าวเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในหน้าประวัติศาสตร์การประกวดนางสาวไทย” (ปฏิพร สิทธิพงษ์, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2551)

นางสาวไทยประจำปี 2546 คุณชาลิสสา บุญครองทรัพย์ ผู้ซึ่งมีความตั้งใจอยากเป็นนางสาวไทยคนที่ 40 ในปีแห่งการครบรอบการก่อตั้งสมาคมนักเรียนเก่าชิราวุธฯ ครบ 70 ปี ว่า

“ ตอนแรกก็ไม่ได้คิดว่าจะมาประกวด แต่ปีนี้ (2546) ข่าวการประกวดนางสาวไทยแรงมาก ถือเป็นข่าวใหญ่เลย เราก็เลยสนใจรู้สึกว่าจะเวทีนี้น่าสนใจดีนะ ทุกคนก็คงอยากจะมีอันอยู่ตรงจุดนี้ หมิงก็เป็นคนหนึ่ง”

นอกจากนี้ เธอยังได้กล่าวถึงความตั้งใจนี้อีกว่า “เกิดจากการได้รับชมโฆษณาประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้สาวงามทั่วประเทศเข้าร่วมการประกวดในปีนั้น ผู้ที่ได้รับตำแหน่งนางสาวไทยจะได้รับความพิเศษมากเพียงใด ทั้งการได้รับ คทาและผ้าคลุม ซึ่งจัดทำเฉพาะปีนี้

เท่านั้น รวมถึงความยิ่งใหญ่ของการจัดงานเพื่อเฉลิมฉลองการครบรอบ และการได้รับหน้าที่อันทรงเกียรติในการเป็นทูตวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว เพื่อสมกับเป็นตัวแทนสตรีสมศักดิ์ศรีสตรีไทย ดังนั้นเธอจึงตัดสินใจขออนุญาตจากผู้ปกครอง แม้อุณหภูมิของเธอจะให้อำนาจความมั่นใจสักกี่ครั้งว่า “ถ้าไม่ได้จะอายมัย” เธอก็ยังยืนยันถึงความตั้งใจว่า “ถ้าไม่ได้ไม่อายแต่จะทำให้ได้” จนได้รับอนุญาตให้เข้าประกวดนางสาวไทย โดยการดูแลจากคุณแม่ของเธอ” (ชาลิสา บุญครองทรัพย์, สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2551)

นางสาวไทยประจำปี 2547 คุณสิรินทรียา สัตยาศัย ได้กล่าวว่า “เนื่องจากเวทีการประกวดนางสาวไทยนั้นเป็นเวทีที่มีเกียรติ มีประวัติอันยาวนาน และไม่มีอะไรที่สะดุดตาในการประกวด ประกอบกับบทบาทของนางสาวไทยรุ่นก่อนๆที่มีความเหมาะสมเป็นที่ยอมรับจากสังคม จึงคิดว่าไม่น่ามีอะไรเสียหาย ถ้าจะลองเข้าร่วมประกวดดู คิดว่าเอาให้สนุกที่สุด แต่จุดเริ่มต้นไม่ได้มาจากความสมัครใจของตัวเองทั้งหมด ซึ่งตอนนั้นได้แรงกระตุ้น สนับสนุนจากเพื่อนสนิทและคุณแม่ของเพื่อนเป็นสำคัญตั้งแต่การจัดหาใบสมัคร กรอกใบสมัคร ถึงยื่นใบสมัครให้ จนในตอนนั้นถือเป็นผู้สมัครคนสุดท้ายที่ไม่มีอะไรเตรียมตัวใดๆเลย และจากการเห็นถึงหน่วยก้านดี สูง ตัวใหญ่ อวบๆ หน้าตาโอเค คุณสมบัติอันเหมาะสม ซึ่งฉายแววมาตั้งแต่เด็ก รวมถึงการได้รับการศึกษาจากประเทศสหรัฐอเมริกาในช่วงมัธยมปลาย และเข้ารับการศึกษาในระดับปริญญาตรี ที่มหาวิทยาลัยมหิดล ในภาควิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม อันเป็นการประจวบเหมาะับหน้าที่ทูตวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวที่ผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวไทยได้รับ ซึ่งตรงกับทางสายวิชาที่ได้เรียน ประกอบกับยังได้มีการพูดคุยเล่นๆกับเพื่อนร่วมคณะว่าถ้าได้เป็นนางสาวไทย คงจะสบายและอาจารย์ต้องรักเรามากแน่นอน เพราะการได้ทำหน้าที่ทูตวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว ถือเป็นการได้เรียนรู้ในภาคปฏิบัติ ลงสนามจริง และสามารถสร้างชื่อเสียงให้กับคณะของตนด้วย จึงตัดสินใจเข้าร่วมการประกวดโดยไม่ได้คำนึงถึงชื่อเสียงในด้านวงการบันเทิงแต่อย่างใด” (สิรินทรียา สัตยาศัย, สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2551)

จากการเป็นผู้ที่มีความงามทั้งร่างกายและจิตใจ นางสาวไทยประจำปี 2549 คุณชลลนา ก้องธรนินทร์ เธอผู้มีดีกรีเป็นคุณหมอนอนาคต เนื่องจาก ตอนนี้อยู่กำลังศึกษาอยู่ที่คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

“มีความมุ่งมั่นตั้งใจอยากช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน โดยการเปิดบริการคลินิกรักษาโรคฟรีให้กับประชาชนทั่วไปที่ประสบปัญหาด้านค่ารักษาพยาบาล เพราะเธอเคยได้สัมผัสถึงความไม่เท่าเทียมกันในการได้รับการรักษาของผู้ที่มีรายได้น้อย ในประเทศไทย จึงเกิดแรงบันดาลใจที่จะต้องการระดมทุนและด้วยเป็นโครงการที่มีขนาดใหญ่ ดังนั้นความต้องการการร่วมมือจากสังคมในวงกว้างถือเป็นสิ่งสำคัญ เหนือไปกว่านั้น

คือการมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก เพื่อเป็นทั้งหลักประกันให้โครงการมีความน่าเชื่อถือแล้ว มองในด้านการความร่วมมือย่อมมีผู้ให้ความสนใจเป็นจำนวนมาก และเมื่อมีการจัดการประกวดนางสาวไทยขึ้น คุณลลนาจึงเห็นเป็นโอกาสอันดีที่เธอจะสามารถสร้างชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคนทั้งประเทศ เพื่อก้าวเข้าสู่ความฝันในการให้ความช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสให้เป็นจริง” (ลลนา ก้องธรนินทร์, สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2551)

นางสาวไทยประจำปี 2550 ผู้ซึ่งประกาศก้องถึง ความใฝ่ฝันมาตั้งแต่เธอยังเด็กว่า “ฉันอยากจะเป็นนางสาวไทย จากประสบการณ์ความประทับใจในวัยเด็กที่ได้ชมการประกวดนางงามจักรวาล ซึ่งถือเป็นอีกปีหนึ่งที่สาวไทยสามารถสร้างชื่อเสียงให้กับประเทศในการครองตำแหน่ง Miss Universe เป็นผลสำเร็จ โดยคุณภรณ์ทิพย์ นาคหิรัญกนก ผู้มีคุณสมบัติทุกประการครบถ้วนจนสามารถเปลี่ยนทัศนคติทำให้ชาวโลกได้ประจักษ์ว่าสตรีไทยมีความรู้ มีความคิด มีความสง่างามมากเพียงใด ส่งผลให้คุณอ้อในตอนนั้น ตั้งคุณภรณ์ทิพย์เป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งในการดำเนินชีวิต และการเป็นนางสาวไทย จนทำให้เมื่อก้าวเข้าสู่วัยอันสมควรเธอจึงตัดสินใจทำตามความฝันของตัวเอง โดยเลือกเวทีนางสาวไทยเวทีแห่งตำนานเป็นหนทางสู่ความฝันที่เป็นจริง” (อังคณา ตริรัตน์ทิพย์, สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2551)

นอกจากข้อมูลที่นางสาวไทยแต่ละคนได้ให้ไว้ ผู้มีส่วนร่วมในการจัดประกวด อาทิ ทันตแพทย์วัชรินทร์ มรรคดวงแก้ว ซึ่งเป็นหนึ่งในคณะกรรมการตัดสินการประกวดนางสาวไทย ตั้งแต่ยุคที่ 3 ได้แสดงให้เห็นถึงผลจากการที่วัตถุประสงค์การจัดงานเปลี่ยนไป ส่งผลให้เจตจำนงของคนที่เข้าร่วมประกวดและคนที่เข้าร่วมประกวดเปลี่ยนไปด้วย “สมัยนี้ (ยุคที่ 4) เด็กรุ่นใหม่มีการศึกษาสูง พูดย่อ ทักษะสูง รุ่นหลังๆ นี้ พ่อแม่มาเอง พฤติกรรมเปลี่ยน เพราะพลเอกชรินทร์เปลี่ยนวัตถุประสงค์ ไม่ใช่ไปประกวด Miss Universe ส่วนหนึ่งที่เข้ามามีบทบาทคือ การไม่ใช่ชุดว่ายน้ำต่อหน้าสาธารณชน เปลี่ยนโดย (1) แต่ก่อนมีค่ายส่งมา เปลี่ยนเป็นมินิสิต นักศึกษา ลูกคนมีฐานะ (2) รูปร่างหน้าตาเปลี่ยนไปเหมือนกัน เมื่อก่อนเป็นนางงาม หลังๆ เป็นนางแบบ ผอมบาง” (วัชรินทร์ มรรคดวงแก้ว, สัมภาษณ์, 8 สิงหาคม 2550)

4.2.3.2 คุณสมบัติของผู้สมัครเข้าประกวดนางสาวไทย

เมื่อพิจารณาคุณสมบัติในการรับประกวดนางสาวไทยตั้งแต่ในปี 2543 – 2550 จากสูจิบัตร พบว่าคุณสมบัติในเบื้องต้นไม่ได้มีการเพิ่มเติมมาจากในยุคที่ 3 แต่อย่างใด โดยมีรายละเอียดดังนี้

- ต้องมีสัญชาติไทย โดยกำเนิด และมีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทย
- มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี และไม่เกิน 25 ปี (แต่มีอายุไม่เกิน 26 ปีในวันประกวดรอบตัดสินครั้งสุดท้าย)

- มีความสูงไม่ต่ำกว่า 163 เซนติเมตร
- ต้องเป็นโสด ไม่เคยสมรสทั้งโดยพฤตินัยและนิตินัย ไม่เคยประกอบพิธีการงานเลี้ยงงานมงคลสมรส จดทะเบียนสมรสหรือการใช้ชีวิตคู่กันที่สามิภรรยา รวมทั้งไม่เคยตั้งครรภ์หรือให้กำเนิดบุตรมาก่อนแต่อย่างใด
- มีการศึกษาไม่ต่ำกว่าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า ทั้งนี้ต้องอ่าน เขียน พูด และเข้าใจภาษาไทย
- ต้องไม่เคยประกอบอาชีพ หรือมีความประพฤติอันเป็นนาร้างเกี้ยวของสังคม อาทิ การถ่ายหรือบันทึกภาพที่ล่อแหลมต่อศีลธรรมอันดีของสังคม
- เป็นผู้มีความสุขดีไม่เป็นโรคที่สังคมรังเกียจ หรือโรคที่เกี่ยวกับความงาม

4.2.3.3 หลักเกณฑ์การตัดสินผู้จะดำรงตำแหน่งนางสาวไทย

“ความโปร่งใสและยุติธรรม” เป็นสิ่งที่คณะกรรมการดำเนินการจัดประกวดได้ให้ความสำคัญเป็นที่สุดมาโดยตลอด และให้ความใส่ใจในรายละเอียดของระบบการให้คะแนนตัดสินในทุกขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การเขียน โปรแกรมคอมพิวเตอร์ประมวลผล เพื่อให้คะแนนที่ออกมามีความชัดเจน ถูกต้อง ไปจนถึงปรับหลักเกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละรอบแตกต่างกันด้วย ดังนี้

การประกวดในรอบคัดเลือกภูมิภาคจะพิจารณาคัดเลือกสตรีไทยที่มีความสวย เป็นหลัก โดยพิจารณาความสวยงามของใบหน้า รูปร่าง ได้สัดส่วน และผิวพรรณเนียนสวย รวมถึงบุคลิกโดยรวม

การประกวดรอบคัดเลือกผู้เข้ารอบ 40 คนสุดท้าย การพิจารณาจะเข้มข้น และละเอียดยิ่งขึ้น โดยมีการสัมภาษณ์ผู้เข้าประกวดอย่างหนัก เพื่อค้นหาความสวยงามควบคู่ไปกับการรู้ความสามารถ

การประกวดแสดงความสามารถพิเศษ เพื่อพิจารณาถึงปฏิภาณไหวพริบ และความกล้าที่จะแสดงออก การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เพื่อให้เห็นถึงบุคลิกภาพ น้ำเสียง และความมีเสน่ห์

การประกวดรอบตัดสินกรรมการจะพิจารณาหลักเกณฑ์ทั้งหมดอีกครั้งเมื่ออยู่บนเวทีที่ต้องได้รับแรงกดดัน ซึ่งกรรมการตัดสินจะมาจากหลากหลายสาขาอาชีพ รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญทางด้านความงาม ที่มาช่วยค้นหาสาวงามที่พร้อมที่สุด (กองประกวดนางสาวไทย, 2546: 21)

(1) ด้านหน้าตา ผิวพรรณ รูปร่าง และบุคลิกภาพ

“จากการดำเนินการที่ผ่านมาสถานีโทรทัศน์ ITV ด้วยรูปแบบที่มุ่งมั่นพัฒนาศักยภาพสตรีไทย การประกวดในปีนี้จะยังคงเน้นความสามารถที่ควบคู่กับความงามของผู้เข้าประกวด เพื่อให้ผู้ได้รับตำแหน่งทูตวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว ได้อย่างสมศักดิ์ศรีและมีประสิทธิภาพสูงสุด ...มีการเพิ่มการทดสอบบุคลิกภาพทางอารมณ์ และความสามารถทางสติปัญญา

เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการให้คะแนน โดยประกอบกับคะแนนด้านความงาม และบุคลิกภาพ” (กองประกวดนางสาวไทย, 2543)

หลักเกณฑ์ในการเฟ้นหานางสาวไทยในยุคนี้ที่มีการพัฒนาให้ทันสมัย เน้นย้ำในเรื่องความโปร่งใสและมีได้ต้องการเพียงหญิงสาวที่มีความสวยเพียงอย่างเดียวเพราะ คุณสมบัติในด้านความงาม ผิวพรรณของนางสาวไทยยุคนี้ ก็ไม่ได้ด้อยกว่ายุคก่อนๆ เพียงแต่เป็นความงามในแบบฉบับใหม่ที่แฝงความคล่องแคล่วว่องไว เสนอความเป็นตัวของตัวเอง ส่วนใหญ่เป็นความงามที่สมกับวัย ความสวยจึงเป็นไปตามธรรมชาติ จะเห็นได้จากนางสาวไทยในยุคนี้ส่วนใหญ่จะกำลังศึกษาอยู่ในระดับอุดมศึกษาในสถาบันที่มีชื่อเสียงของประเทศทั้งสิ้น เนื่องจากต้องการสตรีที่มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริงในการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งได้นำเกณฑ์ด้านอายุมาเป็นตัวกำหนดระดับการศึกษา ซึ่งมีอายุระหว่าง 18 - 25 ปี (ชุมพล ยูสานนท์, สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2551) และด้วยความเป็นตัวของตัวเองของเด็กสาวยุคใหม่ จึงเปิดหน้าประวัติศาสตร์ความงามเปลี่ยนมาตรฐานเดิมๆ ไม่มีการแต่งหน้า ทรงผมที่เป็นแบบแผนเหมือนเดิมอีกต่อไป เราจึงได้เห็นทรงผม หน้าตา และบุคลิกที่หลากหลายเหมาะสมกับคนๆ นั้นมากขึ้น

ในด้านสรีระ นางสาวไทยจะมีรูปร่างที่เล็กและบอบบางกว่าเดิม ตามมาตรฐานสมัยนิยม โดยเฉลี่ยจะอยู่ที่ 32-24-35 สูง 168 ซม. ประกอบกับนางสาวไทยไม่จำเป็นต้องไปยื่นประชันกับสาวงามนานาชาติบนเวทีโลก จึงไม่จำเป็นที่จะต้องมีสรีระสูงใหญ่ หรือต้องมีเชื้อสายชาวตะวันตกผสมอยู่ เช่นความนิยมในยุคที่ผ่านมา เพราะการปฏิบัติหน้าที่อันทรงเกียรติเป็นตัวแทนของประเทศนั้นต้องแสดงถึงความเป็นตัวตนของสาวไทย เพื่อสร้างแรงดึงดูดในเชิงบวก นำสู่ผลสำเร็จด้านการทำงานเป็นสิ่งสำคัญกว่า

(2) ด้านการแต่งกาย

สำหรับเครื่องแต่งกายในยุคนี้ ถูกแบ่งออกเป็น 3 ชุดหลักๆ คือ ชุดไทยประจำภาค ชุด Sport Ware และ ชุดราตรี โดยในช่วงต้นของการประกวด (ปี 2543-2547) สาวงามจะปรากฏตัวในชุดประจำภาค เนื่องจาก การประกวดนางสาวไทยได้เปิดโอกาสให้สาวงามทุกภาคทั่วประเทศเข้าประกวด ซึ่งในแต่ละภาคจะมีอัตราการรับสมัครไม่เท่ากันตามขนาดประชากร ด้วยเจตจำนงที่ต้องการอนุรักษ์ และประกาศความสวยงามของศิลปวัฒนธรรม รวมถึงเครื่องแต่งกายประจำชาติในแต่ละภาค ทางกองประกวดจึงเห็นควรที่จะนำเสนอสาวงามผู้ทำหน้าที่ตัวแทนสตรีไทยในการประชาสัมพันธ์ประเทศในอนาคตในชุดที่บ่งบอกถึงความเป็นไทยตามภาคของภูมิลำเนาผ่านเนื้อผ้าที่ถูกถักทอตามลักษณะผ้าโบราณ ซึ่งมีการพัฒนาปรับเปลี่ยนที่เหมาะสมในทุกปี โดยอาจารย์โกลม พานิชพันธ์ เป็นผู้ทำการออกแบบเครื่องแต่งกายในรอบนี้เปิดเผยว่า

“ ในปี 2544 จะเน้น Form ของผ้าโบราณ เน้นความเป็นสาวงาม การแต่งกายจะเป็นลักษณะเครื่องนุ่งห่ม มีการพัน ผูก ไม่ใช่เครื่องสอใดสักจุดเด่นก็คงอยู่ที่ลวดลายผ้าซึ่งเป็นของท้องถิ่นชัดเจน ...สำหรับผ้าที่ใช้จะแยกลวดลายเป็นภาค เช่น ภาคกลางจะเป็นฝ้ายกในสมัยอยุธยา ภาคเหนือจะเป็นชุดเจ้านายทางเหนือ เป็นต้น... นอกจากนี้ หลายท่านได้มีการติชมมาว่า ถ้าหากมีการประยุกต์ให้ใช้ง่ายขึ้นก็จะเป็นสิ่งที่ดี... รวมทั้งเพื่อเป็นการส่งเสริมอาชีพทอผ้าไทย การออกแบบของเราจึงใช้แนวคิดที่ว่า ใช้ผ้าไทยโบราณผสมผสานกับโทนสีของเสื้อตามสมัยนิยม ที่ผู้คนทั่วไปสามารถสวมใส่ได้ เพื่อช่วยกันอนุรักษ์ และยังเสริมบุคลิกของผู้เข้าประกวดด้วย เช่น ภาคใต้เรากำหนดสีที่สดใสของผ้าไหมที่จะช่วยทำให้ผิวของผู้เข้าประกวดดูดีขึ้น แต่ยังคงใช้เสื้อด้านในแบบของสตรีชาวใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เราใช้ผ้าไหมไทยจากจังหวัดสุรินทร์ผสมแบบเสื้อชาวไทยพวน ในส่วนภาคเหนือเราใช้ผ้าจากกลุ่มทอผ้า จังหวัดแพร่ทำเป็นผ้าถุง และเครื่องนุ่งห่มด้านบนเรากำหนดสีผ้าพันอกแบบโบราณ โดยใช้ผ้าไหมอัดพลีททำเป็นเกาะอกสำหรับภาคกลางตัวเสื้อเราใช้ผ้าไหมอัดพลีท ทำเป็นเสื้อสายเดี่ยวคล้ายสไบเฉียงเข้ารูป แต่ผ้าถุงยังคงเป็นผ้าไหมเขียนลวดลายดอกไม้สีสดใส” (กองประกวดนางสาวไทย, 2545)

ต่อมาในช่วงปีหลัง (ปี 2548-2550) ของการประกวดได้ลดจำนวนสาวงามผู้ผ่านเข้ารอบลง เพื่อต้องการให้ประชาชนใกล้ชิดและรู้จักกับผู้เข้าประกวดมากยิ่งขึ้น ตัวแทนของแต่ละภาค จึงมีจำนวนน้อย ดังนั้นรอบเปิดตัวนั้นจึงเปลี่ยนแปลงเครื่องแต่งกายเป็นชุดสากลที่สวมใส่ช่วงเย็น หรือชุดดินเนอร์ให้เหมือนกันทุกคน ไม่มีการแบ่งภาคอีกต่อไป แต่ยังคงเน้นถึงความเป็นไทยอยู่ ชุด Sport Ware เน้นความกระชับกระเฉง เพื่อให้ใส่ในรอบการเดินให้คะแนนช่วงเก็บตัว และรอบจริง ได้รับการสนับสนุนจากบริษัท BSC โดยจะเน้นสีสดใส เช่น ส้ม ชมพู เหลือง เขียว เป็นต้น ในส่วนของรูปแบบใช้เนื้อผ้ายัดที่แบบเนื้อเล็กน้อย เพื่อให้เห็นรูปร่างของสาวงามมากขึ้น ในส่วนท่อนบนมีลักษณะเป็นเสื้อแขนกุด ส่วนท่อนล่าง บางปีเป็นกระโปรงสั้น ซึ่งมีกางเกงอยู่ด้านใน บางปีเป็นกางเกงขาสั้นเหนือเข่าเน้นช่วงเรียวขา เพื่อให้ดูสวยงามแต่ยังคงไว้ซึ่งความสุภาพเรียบร้อย ในส่วนของชุดนี้มาแทนการสวมใส่ชุดว่ายน้ำบนเวที (กองประกวดนางสาวไทย, 2545)

ชุดราตรี รอบ 10 คน ถึง 3 คนสุดท้ายในแต่ละปี จะมีความโดดเด่นแตกต่างกันไปตามรูปแบบการจัดประกวดแต่ยังคงความเป็นไทย ใช้ผ้าไทย เน้นความสง่างาม สูงค่าเพราะหนึ่งใน

นั่นจะเป็นผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวไทยแน่นอน เช่น ปี 2544 ตามรูปแบบเวทีแห่งศักดิ์ศรีสตรีไทย คอนเสิร์ตของชุดราตรีเปิดเผยโดยคุณนิพนธ์ ทองสะอาด จากห้องเสื้อ บีบี ชาร์ ว่า

“จะเป็นชุดราตรีสีทอง ซึ่งเป็นสีที่ได้รับความนิยมในปีนี้ (ปี 2544) โดยคำนึงถึง ความงดงามและสง่างามของผู้สวมใส่เป็นหลัก และในปี 2545 ดอกไม้งามสยามประเทศ จะใช้ผ้าไหมไทยในโทนสีหวานประดับด้วยลูกไม้และมุก เพื่อเพิ่มความหรูหรายิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังมีความเก๋ที่ผ้าคลุมไหล่ ที่มีภาพพื้นท์ลวดลายดอกไม้ที่มีความอ่อนช้อย ทั้งดอกหางนกยูง ดอกชัยพฤกษ์ ดอกราชพฤกษ์ ดอกแคทลียา ดอกชื่องนาง ดอกเอื้องผึ้ง ดอกดาหลา กุหลาบและชงโค” (กองประกวดนางสาวไทย, 2545)

ปี 2547 กุหลาบงามสยามนคร คอนเสิร์ตชุดโดยคุณเอกภูมิ งามฉมัง จากห้องเสื้อ Surface กล่าวว่า “ทางร้านได้แนวคิดจากรูปแบบของงาน เลยอยากให้นุ่มนวลอ่อนหวาน และสง่างาม ผ้าไทยที่นำมาใช้ก็นำไปปักลวดลายใหม่ ในการปักลวดลายต่างๆอย่างงดงาม แม้จะไม่ได้เน้นแนวย้อนยุคเหมือนชุดไทยภูมิภาค แต่ก็เน้นการนำผ้าไทยต่างมาตัดเย็บ เน้นโทนสีอ่อนหวาน สัมกับความงามของผู้เข้าประกวด และอยากบอกว่าผ้าไทยทุกชิ้นที่นำมาใช้เราใส่ใจ ใส่ความคิด และใส่การสร้างสรรค์อย่างเต็มที่ เพื่อให้มีความงดงามอย่างที่สุด” (กองประกวดนางสาวไทย, 2547: 58)

การเปลี่ยนวัตถุประสงค์การจัดงาน ซึ่งต้องการเฟ้นหาทูตวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงเครื่องแต่งกายโดยยกเลิกการให้สาวงามสวมชุดว่ายน้ำเดินอวดโฉมบนเวทีการประกวด เนื่องจากเป็นการไม่เหมาะสม ที่จะให้ผู้ดำรงตำแหน่งอันทรงเกียรติเดินอวดเนื้อหนังมังสา เพื่อป้องกันมิให้เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์เชิงชู้ชอนดังเช่นในอดีต อีกทั้งนางสาวไทยในยุคนี้ไม่จำเป็นต้องเดินทางไปประชันโฉมในเวทีโลก มาตรฐานการให้คะแนนชุดว่ายน้ำจึงหายไป ในยุคนี้ เปลี่ยนเป็นชุดที่แสดงให้เห็นผิวพรรณ และความสมส่วนของรูปร่างอย่างสุภาพก็สามารถแสดงให้เห็นความงามของรูปร่างได้แล้ว อีกทั้งการปฏิบัติงานจริงนางสาวไทยในฐานะตัวแทนประเทศ การสวมใส่ชุดประจำชาติ และชุดราตรีที่สวยงามเป็นหน้าตาของประเทศก็เพียงพอแล้ว

4.2.3.4 รางวัลของนางสาวไทย

สำหรับรางวัลของผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวไทย นอกเหนือจากรางวัลหลักอันทรงคุณค่าและเป็นสัญลักษณ์ เป็นประเพณีที่สืบทอดกันมา ซึ่งประกอบไปด้วย มงกุฎเพชร สายสะพาย ถ้วยรางวัลแล้ว ในส่วนของรางวัลจากผู้ร่วมสนับสนุนการจัดการประกวดภาคเอกชน ได้มอบผลิตภัณฑ์สินค้าของตน ในบางรายอาจมอบเป็นสิ่งของอื่นที่เหมาะสมกับเวทีนี้ เพื่อช่วย

เสริมภาพลักษณ์ที่สูงค่าให้นางสาวไทย โดยของรางวัลนั้นมีความแตกต่างกันไปในแต่ละปี และพัฒนาไปในแนวทางที่ดีขึ้น โดยมากขึ้นทุกปี ทั้งนี้เป็นผลมาจากการประสบความสำเร็จของการประกวดนางสาวไทย และบทบาทของนางสาวไทยที่สร้างชื่อเสียงที่ดีในปีที่ผ่านมา นอกจากนี้ของรางวัลต่างๆมากมายที่ได้รับ ในส่วนของเงินรางวัลก็ถูกจับตามองเช่นกันโดยในยุคที่ 5 นี้ทางสมาคมนักเรียนแก้วชिरารุชฯ และสถานีโทรทัศน์ ITV ได้ลงมติเพิ่มเงินรางวัลให้ถึง 1,000,000 บาท เพื่อสมกับการประกวดนางสาวไทยเวทีแห่งศักดิ์ศรีสตรีไทย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 2 : รางวัลที่นางสาวไทยในยุคที่ 4 ได้รับ

ปี	รางวัลที่ได้รับ
2543	มงกุฎเพชร สายสะพาย ถ้วยรางวัลเกียรติยศ สร้อยคอเพชร และเข็มเพชรารุช มูลค่า 500,000บาท เงินสด1,000,000บาท รถยนต์ Toyota Corolla มูลค่า 836,600บาท 1คัน กรมธรรม์ประกันชีวิตมูลค่า 6,000,000บาทจาก บริษัท สหประกันชีวิต จำกัด โทรศัพท์มือถือระบบ GSM Nokia 8210 มูลค่า 38,000 บาท นาฬิกาโมวาโด มูลค่า 50,000บาท ผลิตภัณฑ์โซกนูสซีใช้ฟรีตลอดปี (กองประกวดนางสาวไทย, 2543: 28)
2544	มงกุฎเพชร สายสะพาย ถ้วยรางวัลเกียรติยศ เงินสด1,000,000 บาท สร้อยคอเพชร 300,000 บาทจากผลิตภัณฑ์ เบียร์ไทย (1991) จำกัด สร้อยข้อมือเพชร Diamond Line มูลค่า100,000 บาทจาก Forevermark.Com รถยนต์ Volkswagen New Beetle มูลค่า 1,800,000บาท 1 คัน กรมธรรม์ประกันชีวิต และอุบัติเหตุ 6,000,000 บาท จากบริษัท ธนชาติชุกริประกันชีวิต จำกัด โทรศัพท์มือถือระบบ GSM บัตรเติมน้ำมันฟรีตลอด 1 ปีจากน้ำมันคาลเท็กซ์ ผลิตภัณฑ์ ARTY Professional 50,000 บาท ทำผมฟรี 1 ปีจากโรงเรียนเสริมสวยเกษสยาม (กองประกวดนางสาวไทย, 2544: 30)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปี	รางวัลที่ได้รับ
2545	<p>มงกุฎเพชร สายสะพาย ถ้วยรางวัลเกียรติยศ เงินสด 1,000,000 บาท สร้อยคอเพชรจากราชดำริเจมส์ มูลค่า 350,000 บาท นาฬิกาข้อมือฝังเพชร Charriol รุ่นเมเจฟ พร้อมชุดเครื่องประดับ มูลค่า 727,000 บาท รถยนต์ Audi A3 1.8 Turbo 1,800,000บาท คอร์สเรียนภาษาต่างประเทศจากสถาบันสอนภาษาแบร์ลิทซ์ มูลค่า 120,000 บาท ตัวเครื่องบินเพื่อปฏิบัติหน้าที่ทูตวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวในต่างประเทศจากบริษัท โบอิงฮอติเคย์ทัวร์ แอนด์ แทรเวล จำกัด มูลค่า 120,000บาท โทรศัพท์มือถือระบบ GSM เครื่องสำอาง ARTY Professional มูลค่า 50,000บาท ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมสุขภาพ วิตามินสกัดเข้มข้นจากแบร์ลิทซ์ มูลค่า 100,000บาท ธรรมเนียมประกันชีวิตคุ้มครองอุบัติเหตุและสุขภาพจาก บริษัท AIA จำกัด วงเงินมูลค่า 5,000,000 บาท สถานเสริมความงามพลอยสวย มอบคอร์สทำหน้าตลออซีพและผลิตภัณฑ์ 1 ปี มูลค่า 70,000 บาท (กองประกวดนางสาวไทย, 2545)</p>
2546	<p>มงกุฎเพชร สายสะพาย ผ้าคลุม และคทา รวมมูลค่า 700,000บาท เงินสด 1,000,000 บาท รถยนต์ Citroen C3 มูลค่า 1,200,000บาท นาฬิกาข้อมือฝังเพชร Charriol มูลค่า 866,020 บาท คอร์สเรียนภาษาต่างประเทศจากสถาบันสอนภาษาแบร์ลิทซ์มูลค่า 100,000บาท เครื่องฟอกอากาศ ไบออนแอร์ รุ่น BAP1560 มูลค่า 299,000บาท เครื่องสำอาง BSC Pure Care 50,000บาท ชุดบำรุงเส้นผมจาก ISO มูลค่า 50,000 บาท ธรรมเนียมประกันชีวิตคุ้มครองอุบัติเหตุและสุขภาพจาก บริษัท AIA จำกัด วงเงินมูลค่า 5,000,000บาท ทำผมฟรีที่โรงเรียนเสริมสวยเกศสยามฟรีตลอด 1 ปี (กองประกวดนางสาวไทย, 2546)</p>
2547	<p>มงกุฎเพชร สายสะพาย ถ้วยรางวัลเกียรติยศ เงินสด 1,000,000 บาท ชุดเครื่องประดับเพชรและนาฬิกาข้อมือฝังเพชร Charriol มูลค่า 2,000,000 บาท รถยนต์ Mazda Tribute มูลค่า 1,500,000 บาท คอร์สเรียนการแสดงกันตนา เครื่องสำอาง BSC Pure Care มูลค่า 50,000บาท ธรรมเนียมประกันชีวิตคุ้มครองอุบัติเหตุและสุขภาพจาก บริษัท AIA จำกัด วงเงิน 5,000,000 บาท ทำผมฟรีที่โรงเรียนเสริมสวยเกศสยามฟรีตลอด 1 ปี (กองประกวดนางสาวไทย, 2547)</p>

ปี	รางวัลที่ได้รับ
2549	มงกุฎเพชร (ซึ่งปีนี้มีชื่อเสียงโดยเปลี่ยนสีพลอยบนมงกุฎจากสีน้ำเงินซึ่งเป็นสีประจำโรงเรียนวชิราวุธฯ เป็นสีเหลือง เพื่อร่วมเฉลิมฉลองการครองราชย์ครบ 60ปีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว) สายสะพาย ถ้วยรางวัลเกียรติยศ เงินสด1,000,000 บาท ชุดเครื่องประดับเพชรจาก บริษัท Perfect Diamonds Jewelry มูลค่า 300,000 บาท รถยนต์ Volkswagen จำนวน 1 คัน มูลค่า 1,500,000บาท กรมธรรม์ประกันชีวิตคุ้มครองอุบัติเหตุและสุขภาพจาก บริษัท AIA จำกัด วงเงิน 5,000,000 บาท ผลิตภัณฑ์สก็อตคอลลาเจนอี คีมีฟรี 1 ปี ผลิตภัณฑ์ เจเล่ โลท์ฟรี 1 ปี และผลิตภัณฑ์ BSC Cosmetology มูลค่า 50,000 บาท ทำผมฟรีที่โรงเรียนเสริมสวยเกษสยามฟรีตลอด 1 ปี (กองประกวดนางสาวไทย, 2549)
2550	มงกุฎเพชร สายสะพาย ถ้วยรางวัลเกียรติยศ เงินสด1,000,000บาท ชุดเครื่องประดับเพชรจาก บริษัท Perfect Diamonds Jewelry มูลค่า 300,000 บาท รถยนต์ เซฟโลเรต จำนวน 1 คัน มูลค่า 1,500,000 บาท กรมธรรม์ประกันชีวิตคุ้มครองอุบัติเหตุและสุขภาพจาก บริษัท AIA จำกัด วงเงิน5,000,000 บาท ผลิตภัณฑ์สก็อตคอลลาเจนอี คีมีฟรี 1 ปี ผลิตภัณฑ์ เจเล่โลท์ฟรี 1 ปี ชุดโฮมเชียเตอร์ AJ ผลิตภัณฑ์ BSC Cosmetology มูลค่า 50,000 บาท ทำผมฟรีที่สถาบันเสริมสวยนานาชาติ เกตุวดี-แกนคินีฟรี 1 ปี (กองประกวดนางสาวไทย, 2550)

4.2.3.5 ภารกิจหน้าที่ของนางสาวไทย

การประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 5 (ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 - 2550) เวทีแห่งศักดิ์ศรีสตรีไทยนั้น จากเจตจำนงของทางผู้จัดการประกวด ซึ่งเป็นที่ทราบกันคืออยู่แล้วว่าต้องการพัฒนาทั้งรูปแบบการจัดการประกวด และสาวงามผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวไทย ให้เข้ากับสภาพการณ์ปัจจุบันที่สตรีมีความรู้ ความสามารถ มีบทบาทสำคัญในสังคมมากขึ้น รวมทั้งต้องการสร้าง และส่งเสริมภาพลักษณ์อันดีของสตรีไทยสู่สายตาชาวโลกผ่านตัวแทน คือ นางสาวไทย ผู้ผ่านขั้นตอนการคัดเลือกมีคุณสมบัติเพียบพร้อม ในการใช้ความรู้ความสามารถอุทิศตนเพื่อสังคมและประเทศ โดยเมื่อได้รับตำแหน่งแล้วนางสาวไทยมีภาระผูกพันกับทางกองประกวด ดังที่สุจิตร์นางสาวไทย ประจำปี 2547 ระบุว่า

- ผู้ที่ได้รับตำแหน่งนางสาวไทย จะมีความผูกพันกับกองประกวด นับตั้งแต่วันที่ได้รับตำแหน่งไปจนถึงวันส่งมอบตำแหน่งในปีต่อไป

- นางสาวไทยต้องปฏิบัติหน้าที่ในฐานะ “ทูตวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว” ในนามการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเพื่อปฏิบัติหน้าที่ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สร้างชื่อเสียงให้กับประเทศไทย ทั้งในและต่างประเทศ
- นางสาวไทยต้องปฏิบัติหน้าที่ในงานอันเป็นสาธารณกุศล หรืออื่นๆ ตามที่ได้รับความเห็นชอบจากกองประกวดทุกครั้ง
- นางสาวไทยต้องปฏิบัติตามสัญญาที่กองประกวดได้ทำกับผู้สนับสนุนการประกวด
- นางสาวไทยจะต้องพักอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ หากประสงค์จะพักอาศัยนอกกรุงเทพฯ จะต้องได้รับความเห็นชอบจากกองประกวดก่อน ซึ่งจะต้องเป็นสถานที่ที่สามารถติดต่อได้สะดวกเสมอ

การระบุนางสาวไทยผู้ชนะเลิศกล่าวเป็นการแสดงว่า นางสาวไทยในยุคนี้อาจมีพันธะผูกพันกับทางกองประกวดทุกคน เมื่อได้รับตำแหน่งแล้วตลอดหนึ่งปีที่ตั้งตำแหน่งจะต้องปฏิบัติหน้าที่ทุกอย่างที่ได้รับมอบหมายอย่างสมบูรณ์ที่สุด ซึ่งการต้องมีข้อสัญญาดังกล่าวถือเป็นหนึ่งในกระบวนการคัดเลือก การสร้างนางสาวไทยที่แท้จริง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่ากระบวนการคัดเลือก และการประกวดจนได้ผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวไทยนั้น เป็นเพียงจุดสิ้นสุดแห่งการเริ่มต้นเท่านั้น โดยผู้ได้ตำแหน่งนางสาวไทยแล้วเชื่อว่าจะจบกัน หากเป็นการเริ่มต้นงานชิ้นเอก เพราะเมื่อได้ผู้ที่มีความพร้อมในการรับสิ่งที่ทางกองประกวดจะปลูกฝัง ชัดเกล้าให้เธอผู้นั้นเป็นนางสาวไทยที่ทุกคนยอมรับแล้ว หนึ่งปีต่อจากนั้น ทุกหน้าที่จะกระทำเพื่อตอกย้ำภาพลักษณ์อันดีให้กับสังคมในโลกยุคปัจจุบันผ่านการใช้สื่อต่างๆ เธอผู้นี้คือผู้มีความงามพร้อมทั้งสติปัญญา กิริยาทุกท่วงท่าสมเป็นนางสาวไทยจากเวทีอันทรงเกียรติเพื่อเชิดชูสตรีไทยโดยแท้จริง (ชลวิทย์ สุขอุดม, สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2551)

นอกจากนี้ สาสน์จากนางสาวไทยแต่ละปีมีส่วนสำคัญ ที่แสดงให้เห็นว่าพันธะผูกพันกับทางกองประกวด ไม่ได้เน้นเรื่องผลประโยชน์ที่ทางกองประกวดจะหาได้จากนางสาวไทย แต่กลับเป็นพันธะผูกพันที่กองประกวดต้องการจะสร้างภาพลักษณ์ของนางสาวไทยในแต่ละปีให้ดีเพื่อความยั่งยืนของสถาบันนี้ต่อไป อาทิ สาสน์จากนางสาวไทย ประจำปี 2544 คุณสุจิตรา อรุณพิพัฒน์ “ตลอดช่วงเวลาการดำรงตำแหน่งนางสาวไทย ทูตวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว คนภายนอกอาจนึกถึงภาพที่สวยงามสะกดสายตา แต่จริงแล้ว น้อยต้องเหน็ดเหนื่อย และทุ่มเทกับภารกิจอันมากมาย แต่ถึงกระนั้น วันเวลาเหล่านี้ กลับสอนให้น้อยตระหนักถึงการดำรงอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี และความรับผิดชอบต่องานสาธารณประโยชน์ ก็ได้ทำให้เด็กสาวอย่างน้อยเติบโตเป็นผู้หญิงที่สมบูรณ์แบบมากขึ้น ... แต่น้อยสามารถมองย้อนกลับไประลึกถึงวันเวลาในอดีตด้วยความ

ภาคภูมิใจ ซึ่งนุ้ยเองเชื่อว่า นี่คือคุณค่าที่ประเมินมิได้ ในฐานะผู้หญิงคนหนึ่งที่ยืนยันว่าลูกผู้หญิงคืออะไร และความรับผิดชอบคืออะไร” (กองประกวดนางสาวไทย, 2545:13)

ปฎิพร สิทธิพงษ์ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “เมื่อหลังจากได้ตำแหน่งแล้วภาพที่เคยคิดไว้ว่าการเป็นนางสาวไทยต้องทำอะไร ไม่เหมือนซะทีเดียว นึกว่าแค่สวยไปตามงาน หน่อยยังไม่เข้าใจเนื้องานว่าจริงๆ ต้องทำอะไร ซึ่งในความเป็นจริงต้องปรับตัวเยอะ ระวังตัว ต้องเป็นกุลสตรี เหนือไปกว่านั้นคือไม่ใช่แค่ต้องใช้ความรู้ ความสามารถ กลับต้องใช้ทั้งการแก้ปัญหาเฉพาะหน้ามากขึ้น ทั้งกิริยา บุคลิก สติ ความรู้ สำคัญมากเพราะนางสาวไทยจะถูกลองภูมิบ่อยๆ” (ปฎิพร สิทธิพงษ์, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2551)

สิรินทรียา สัตยาศัย เองเธอเองได้กล่าวว่าแม้งานจะเหนื่อยไม่เป็นอย่างที่คิด แต่ก็ได้สิ่งดีๆ กลับมาจากการได้เจอสัมผัสได้รับน้ำใจไมตรีจากบุคคลทุกระดับ (สิรินทรียา สัตยาศัย, สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2551)

จากข้อความข้างต้น แสดงให้เห็นแล้วว่า การได้มาซึ่งตำแหน่งอันทรงเกียรตินั้น จะมาพร้อมกับภาระหน้าที่ ที่ต้องใช้ความรู้ ความสามารถที่มีอยู่ทำคุณประโยชน์ พัฒนาตัวเองมากขึ้น ไม่ใช่เพียงแค่ความสวยเพียงอย่างเดียว ซึ่งนางสาวไทยทุกคนต้องได้รับการฝึกฝนอย่างหนักจากภาคสนามจริง จนเป็นที่ยอมรับและสร้างความน่าเชื่อถือให้กับตนเอง เวทีนางสาวไทย และสังคมในปัจจุบันด้วย

สำหรับภารกิจแรกที่นางสาวไทยทุกคนต้องปฏิบัติก่อนรับมอบตำแหน่งทูตวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการนั้น คือ การเดินสายขอบคุณสปอนเซอร์ผู้ร่วมสนับสนุนทั้งภาครัฐ ในส่วนจังหวัดต่างๆ และเอกชนทั้งบริษัท โรงแรม และสถานที่จัดงาน รวมถึงสื่อมวลชน ทั้งหนังสือพิมพ์ นิตยสาร ที่ให้ความสนใจติดตาม และนำเสนอข่าวความเคลื่อนไหวของการประกวดด้วยดีมาโดยตลอด ซึ่งภารกิจนี้จะเสร็จสิ้นในช่วง 2 สัปดาห์แรกจากการครองตำแหน่ง หลังจากนั้นการปฏิบัติหน้าที่ของนางสาวไทย เพื่อประโยชน์ต่อสังคมอย่างแท้จริงจะเริ่มขึ้น โดยแบ่งได้เป็น 3 ประเภทหลัก ดังนี้

(1) กิจกรรมในฐานะตัวแทนประเทศเชิงเศรษฐกิจ และการเมือง

จากจุดกำเนิดของการประกวดนางสาวไทยด้วยแนวความคิด และการปฏิบัติงานของภาครัฐบาล ฉะนั้นคงปฏิเสธไม่ได้ว่าหน้าที่หลักของนางสาวไทยในทุกยุคทุกสมัยต้องทำเพื่อประเทศชาติเป็นหลัก แม้ภารกิจอาจจะแตกต่างกันไปบ้างตามกาลเวลาเพราะคงไม่มีงานฉลองรัฐธรรมนูญที่ต้องให้ความรู้ด้านประชาธิปไตยแก่ประชาชน หรือสงครามความรุนแรง ที่นางสาวไทยจะต้องปฏิบัติหน้าที่ในการปลอบขวัญ และให้กำลังใจแก่เหล่าทหารหาญ ดังในยุคที่ 1 และ 2 อีกต่อไป โดยในยุคนี้เป็นยุคแห่งการแข่งขันด้านเศรษฐกิจ นางสาวไทย จึงได้รับหน้าที่ในการเป็นทูตวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นตำแหน่งที่อันทรงเกียรติ มีคุณค่า และเป็นภารกิจอัน

ยิ่งใหญ่ของนางสาวไทยทุกคน ในการเดินทางไปร่วมกิจกรรมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยใน
ที่ต่างๆทั่วโลก เพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมประเพณี และสถานที่ท่องเที่ยวอันสวยงามของประเทศไทย
(กองประกวดนางสาวไทย, 2544: 51)

โดยทิววัฒนธรรมและการท่องเที่ยวคนแรก คือ คุณปนัดดา วงศ์ผู้ดี ได้ถ่ายทอด
ประสบการณ์ของเธอว่า “นับว่าเป็นเกียรติอย่างสูงสำหรับบูนัม ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นทูต
วัฒนธรรมและการท่องเที่ยวที่จะช่วยเผยแพร่ และสร้างชื่อเสียงให้กับประเทศไทย สำหรับงาน
ภายในประเทศไทย บูนัมประทับใจทุกๆ จังหวัดที่ได้ไป เพราะประชาชนแต่ละจังหวัดให้การ
ต้อนรับอย่างอบอุ่นและเป็นกันเอง อีกทั้งได้มีโอกาสแสดงเป็นนางนพมาศจำเป็น ที่บอกว่าจำเป็น
เพราะไม่มีการซ้อมมาก่อน ที่จังหวัดสุโขทัย มาดูงานในต่างประเทศกันบ้าง งานแรกคือ งาน
EXPO ที่เมือง Hannover ประเทศเยอรมนี ที่นั่นบูนัมได้มีโอกาสพบกับคนไทยและคนเยอรมัน
มากมาย รวมทั้งการได้พูดคุยกับผู้สื่อข่าวถึงการท่องเที่ยว และภาพลักษณ์ของหญิงไทย และได้ถูก
ตีพิมพ์ในสื่อต่างๆเล่มที่มีคนสนใจเสื้อชุดผ้าไหมที่เรานำไปโชว์ ส่วนที่ญี่ปุ่นได้มีโอกาสไป
โตเกียว โอซาก้า และนาโกย่า บูนัมได้มีส่วนร่วมในขบวนบุปผชาติ และที่ดียิ่งกว่านั้นคือ รถของ
ประเทศไทยชนะเลิศการประกวดด้วยคะแนน นอกจากนี้ยังได้ประชาสัมพันธ์เทศกาลอาหารไทย การ
รำไทย ดีใจมากที่ไม่ได้ไปยืนยิ้มเฉยๆ และบูนัมยังได้ไปออسترเลียถึง 2 ครั้ง 2 คราในงานประเพณี
ลอยกระทงและสงกรานต์” (กองประกวดนางสาวไทย, 2544)

นางสาวไทยคนที่ 38 ทิววัฒนธรรมและการท่องเที่ยวคนที่ 2 คุณสุจิรา
อรุณพิพัฒน์ ได้กล่าวว่า “เมื่อตอนนี่ยังเด็กเห็นผู้ที่ได้ตำแหน่งนางสาวไทยแล้วนึกว่าไม่มีอะไร
ต่อจากนั้นแค่อาจจะไปออกงานสวยงามบ้างบางงานไม่น่าจะหนักหนาอะไร และเมื่อมาเป็น
นางสาวไทยเองรู้สึกมองผิดไปหมด เพราะงานที่ได้รับมอบหมายนั้นมากมายซึ่งในขณะนั้นมีอายุ
แค่ 19 ปี แต่ด้วยความเป็นคนอยากเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ อยู่แล้ว เลยมองเป็นเรื่องสนุกเป็นประสบการณ์
ที่จะเก็บเกี่ยวได้ปีเดียวเท่านั้น จึงตั้งหน้าตั้งตาทำเต็มที่ งานแรกของการเป็นทิววัฒนธรรมในต่าง
แดน คือการเดินทางไปยังประเทศญี่ปุ่นร่วมงานที่มีชื่อว่า Midosuji Parade เป็นเทศกาลประกวด
รถบุปผชาติ ซึ่งจัดติดต่อกันมาหลายปีแล้ว และเกือบทุกปีประเทศไทยสามารถรองแชมป์ไว้ได้จึง
ถือเป็นแรงกดดันเล็กๆของเราที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ให้ดีที่สุด โดยวันแรกที่เดินทางถึงเมือง
โอซาก้าก็ได้รับการต้อนรับอย่างดีจากศูนย์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยที่ประจำอยู่ประเทศญี่ปุ่น
โดยคุณประกิจ ดำเนินการซ้อม เพื่อแสดง 2 วัน วันแรก คือร่วมขบวนรถลากประกอบการแสดง
วัฒนธรรมไทย เช่น การแสดงโขน รำ 4 ภาค ในงานแถลงข่าววันที่ 2 ร่วมนั่งรถบุปผชาติ โดยมี
หน้าที่สร้างความประทับใจโบกมือทักทาย และประกาศยิ้มแห่งสยามให้กับนักท่องเที่ยวทั้งชาว
ญี่ปุ่นและต่างชาติได้ประทับใจ ซึ่งมีระยะทางยาวหลายกิโล จนได้รับชัยชนะ รู้สึกหายเหนื่อยเป็น
ปลิดทิ้ง หลังจากนั้นในตอนเย็นเข้าร่วมงานเลี้ยงฉลอง น้อยเองในฐานะทิววัฒนธรรมและการ
ท่องเที่ยวขึ้นกล่าวขอบคุณ และประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของประเทศไทย ซึ่งขณะนั้น

ทางการท่องเที่ยวเองได้จัดโครงการ เที่ยวทั่วไทยไปได้ทุกเดือน และผลสืบเนื่องจากโครงการดังกล่าวนี้จึงเดินทางกลับมายังประเทศญี่ปุ่นอีกครั้ง แต่คราวนี้ไปยังเมืองฟูกูโอกะ เพื่อร่วมงานการพบปะกันของผู้ดำเนินธุรกิจด้านการท่องเที่ยว เป็นการแลกเปลี่ยนสถานที่พักของผู้ประกอบการรวมถึงแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทย เดินทางอีกครั้งในงานเดียวกันที่ประเทศเวียดนาม ซึ่งจากประสบการณ์การทำงานนี้ถือเป็นการเปิดโลกกว้างเห็นถึงวัฒนธรรมของประเทศอื่นๆ รวมถึงภาคภูมิใจที่แม้จะเป็นเพียงส่วนเล็กๆ แต่ก็ได้ช่วยประชาสัมพันธ์ประเทศไทยให้ชาวโลกได้รู้จักประเทศบ้านเกิดของเราได้ดียิ่งขึ้น

อีกความประทับใจหนึ่งที่ไม่ลืมคือ การได้ล่องกระทงวันเดียว 3 งานใน 2 ประเทศ คือ เทศกาลวันล่องกระทงในปีนั้นจะต้องไปปฏิบัติหน้าที่ 3 งานด้วยกัน ที่แรกคือที่จังหวัดลพบุรี ช่วงบ่ายต้องนั่งรถลากแห่รอบเมือง เพื่อประชาสัมพันธ์เชิญชวนประชาชนมาร่วมงานของจังหวัด เดินทางต่อมาจังหวัดสุโขทัยในช่วงค่ำร่วมการแสดงประวัติความเป็นมาของประเพณีล่องกระทง และคืนเดียวกันนั้นเดินทางไปยังประเทศออสเตรเลีย เพื่อร่วมงานเทศกาลล่องกระทงของสถานทูตไทย ส่วนการทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยเองก็ถือว่าสำคัญเช่นกัน เพราะถ้าคนไทยไม่เที่ยวเมืองไทยไม่รักเมืองไทยแล้วจะให้ใครมารัก จึงเร่งสร้างจิตสำนึกให้กับนักท่องเที่ยวชาวไทย โดยการเป็นผู้ดำเนินรายการนำเที่ยวในจังหวัดต่างๆ การได้รับเกียรติเป็นพิธีกรในงาน Amazing Thailand Grand Sale รวมทั้งการเดินทางร่วมเปิดงานเทศกาลต่างๆ ที่เกิดขึ้นทุกเดือนตามโครงการของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ตั้งแต่ เชียงราย ลำปาง อุตรดิตถ์ ขอนแก่น พัทธยา หาดใหญ่ และเกาะทะลุ เป็นต้น ซึ่งเกาะทะลุแห่งนี้ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ประทับใจอย่างมาก เพราะความสมบูรณ์ของธรรมชาติที่ยังคงอยู่ เนื่องจากเป็นเกาะที่เน้นให้นักท่องเที่ยว เที่ยวเชิงอนุรักษ์”

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 10 : นางสาวไทยประจำปี 2544 ร่วมขบวนบุปผชาติในงาน Midosuji Parade 2001

ภาพที่ 11: นางสาวไทยประจำปี 2544 ร่วมการแสดงภายในงานเลี้ยงประกาศรางวัลชนะเลิศ การประกวดรถบุปผชาติ

ภาพที่ 12 : นางสาวไทยประจำปี 2544 ร่วมงาน Thailand Tourism Road Show

คุณปฏิพร ลิทธิพงศ์ นางสาวไทยประจำปี 2545 ในฐานะทูตวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวกล่าวว่า “เนื่องจากในปีนั้น ทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้เชิญคุณตึก เจษฎาพร ผลดี มาเป็นพรีเซนเตอร์หนึ่งในโครงการเที่ยวทั่วไทยไปได้ทุกเดือน การปฏิบัติหน้าที่ในปีของหน้อยจึงไม่มากนัก เมื่อเทียบกับปีก่อนๆ เพราะมีคนมาช่วยแบ่งเบาภาระ โดยได้ไปปฏิบัติหน้าที่ยัง 2 ประเทศด้วยกัน ประเทศแรกคือ ประเทศไต้หวัน เป็นเวลา 5 วัน จากการร่วมมือกันของทางสถานทูตไทยประจำประเทศไต้หวัน และกระทรวงพาณิชย์ เพื่อประชาสัมพันธ์ให้นักลงทุนชาวไต้หวันมีความสนใจดำเนินธุรกิจในประเทศไทย ทั้งเรื่องของ ข้าวไทย สินค้าไทย แหล่งท่องเที่ยว ขนบธรรมเนียมประเพณีไทย และอาหารไทย โดยแบ่งเรื่องราวในการบรรยายแต่ละวัน วันละเรื่อง โดยหน้อยเองจะต้องทำหน้าที่เยอะมาก ทั้งค้นหาเรื่องที่น่าสนใจ รวบรวมข้อมูล จัดเรียงลำดับเนื้อหา รวมถึงการขึ้นเวที เพื่อดำเนินรายการด้วยตนเอง ถ้าถามว่าเป็นงานที่หนักไหม แน่นอนว่าไม่ใช่งานที่ง่ายเลยสำหรับคนที่ยังไม่มีประสบการณ์อย่างเรา แถมไม่ได้พูดภาษาไทยอีก แต่ด้วยหน้าที่ความรับผิดชอบในฐานะตัวแทนของประเทศของผู้หญิงไทย จึงตั้งใจทำทุกอย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้การเดินทางไปของเราครั้งนี้คุ้มค่ากับประเทศมากที่สุด ซึ่งผลที่ออกมาเป็นที่น่าพอใจอย่างมาก นอกจากชื่อเสียงการเป็นนางสาวไทยที่ทำให้เป็นที่น่าสนใจแล้ว เนื้อหาที่นำเสนอจากเสียงตอบรับ คำชมต่างๆว่าเรามีคุณสมบัติของการเป็นผู้บรรยายที่ดี สร้างความภูมิใจ

ให้หน่อยไม่น้อยจน อีกทั้งเป็นแรงกระตุ้นให้เราพัฒนาตัวเองในด้านบุคลิกภาพ การพูดต่อหน้าสาธารณชน ประหนึ่งว่าเริ่มค้นหาความสามารถของตัวเองที่อาจซ่อนอยู่เจอ

อีกหนึ่งประเทศ คือ ฮองกง ครั้งนี้ได้ร่วมเดินแฟชั่นโชว์ในงานครบรอบของสายการบินไทย สำหรับงานนี้รู้สึกตื่นเต้นพอสมควร เพราะเป็นงานที่ไม่ถนัด แต่โชคดีที่มีน้องๆรองนางสาวไทยไปด้วยกัน เลยทำให้ผ่านพ้นไปได้ และเมื่อมองย้อนกลับ ไปถือเป็นภาพความประทับใจเพราะไม่คิดว่าตัวเองจะได้รับโอกาสพบประสบการณ์ที่แปลกใหม่นี้

ส่วนงานในประเทศนั้น เนื่องจากการประกวดในปีของหน่อยมีไฮไลท์ของการประกวดคือ การให้สาวงามจากทั่วประเทศเดินทางมาร่วมประกวด โดยรถไฟ ดังนั้นเมื่อหน่อยได้รับตำแหน่งทูตวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว จึงได้รับหน้าที่เป็นพิธีกรรายการท่องเที่ยวโดยรถไฟ งานนี้ได้เดินทางไปท่องเที่ยว และประชาสัมพันธ์ในหลายจังหวัด ครั้งนี้มีประสบการณ์ว่าการเป็นพิธีกรในรายการ กับการดำเนินรายการด้านวิชาการนั้น มีจุดต่างกันอย่างไร เพื่อนำมาค้นหาตัวเอง แต่ถ้าเป็นงานที่หน่อยเองประทับใจ และถือว่ายากที่สุด ตื่นเต้นที่สุดเรียกได้ว่ามากกว่าตอนประกวดนางสาวไทยเสียอีก คือการเป็นพิธีกรภาคภาษาอังกฤษ ชื่องาน ไม่แน่ใจแต่เป็นงานที่ใหญ่มาก ทางกรมการ เพราะเป็นงานขององค์การนาชาติ ซึ่งมีสมาชิกน้อยกว่าประเทศที่มาจัดการประชุมในประเทศโดยประเทศไทยเป็นเจ้าภาพ ในปีนั้น เพราะแม้จะมีพื้นฐานทางภาษาที่ดี แต่เมื่อต้องดำเนินรายการต่อหน้าผู้บริหารระดับสูงจากทั่วโลก ทำให้ประหม่าบ้างแต่เมื่องานผ่านพ้นไปได้ด้วยดีก็ถือเป็นความภาคภูมิใจที่สุดที่ได้รับเกียรติและใช้ความรู้ความสามารถของตัวเองสร้างชื่อเสียงที่ดีให้กับประเทศได้” (ปฏิพร สิทธิพงศ์, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2551)

นางสาวไทยประจำปี 2547 คุณสิรินทรียา สัตยาชัย เธอกล่าวถึงเกียรติและประสบการณ์ที่ได้ว่า “เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งนางสาวไทยในฐานะทูตวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว นั้นได้เดินทางไปปฏิบัติหน้าที่ยัง 2 ประเทศ 1 ทวีป โดยปีนั้นทางการท่องเที่ยวจะเน้นในเรื่องการประชาสัมพันธ์สินค้าไทยควบคู่กับเสนอแหล่งท่องเที่ยว ประเทศแรกที่ได้ไป คือประเทศไต้หวัน ครั้งนี้ไปประชาสัมพันธ์ โปรมอเตอร์เรือทุเรียน ครั้งนี้สนุกมากเพราะต้องแต่งตัวเต็มยศ ใส่มงกุฎพร้อมสายสะพาย เดินทางไปตาม Super Market ต่างๆ 10 กว่าที่ ให้ประชาชนสนใจเข้ามาร่วมสนุก โดยจะมีการกำหนดเวลาที่ทอง ผู้ที่ซื้อทุเรียนในช่วงเวลาจะได้รับทุเรียนจากมีอนางสาวไทยและร่วมถ่ายภาพเป็นที่ระลึก ซึ่งได้รับการตอบรับดีมาก ๆ ถึงขนาดต้องมีบอดี้การ์ดมาคอยกันเลยทีเดียว และเมื่องานออกมาดีก็สร้างความภูมิใจให้ตัวเองไม่น้อย สำหรับการเดินทางครั้งนี้ฝ่ายยังได้มีโอกาสเรียนรู้วัฒนธรรมของประเทศไต้หวันได้เที่ยวตามสถานที่สำคัญต่างๆและถูกใจที่สุดคือบ่อน้ำพุร้อน สำหรับ 1 ทวีป ในฐานะทูตวัฒนธรรมฯ คือ ทวีปยุโรป เริ่มจากฝรั่งเศส จบที่สวิตเซอร์แลนด์ เพื่อประชาสัมพันธ์สินค้าไทย หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ด้วยการแต่งกายชุดไทยสวมมงกุฎขึ้นกล่าวบนเวที และด้วยความที่ฝ่ายเองเป็นคนชอบทำอะไรใหม่อยู่แล้ว ความรู้สึกใน

คอนนั้น ความตื่นเต้นในตอนแรกได้กลายเป็นความกระตือรือร้นอยากปฏิบัติหน้าที่ให้ได้ดีที่สุด สนุก และเข้าใจในสิ่งที่ทำ

ส่วนอีกหนึ่งประเทศนั้น ไม่ได้ไปในนามของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยแต่เป็นฐานะตัวแทนหญิงไทย ได้เดินทางร่วมงานของทางสมาคมนักเรียนเก่าวชิราวุธฯร่วมกับทางโรงเรียนมาเรีย คอลเลจ ในฐานะเจ้าภาพ ซึ่งจัดเพื่อกระชับความสัมพันธ์ผ่านประเพณีการเล่นกีฬา ลีเก้ และจะสลับกันทุก 2 ปี เพื่อเป็นเจ้าภาพ ที่ประเทศมาเลเซีย ถือเป็นเกียรติสูงสุดในชีวิตของฝ่าย เลยกี่ว่าได้ เนื่องจากเป็นตัวแทนนำของที่ระลึกอันแสดงถึงมิตรภาพที่ดีของประเทศไทย เข้าถวาย องค์สุลต่าน ผู้ซึ่งเป็นองค์อุปถัมภ์ของโรงเรียนแห่งนี้ถึงในวัง พร้อมเตรียมการแสดงหนึ่งชุด โดย ฝ่ายเลือกการร้องเพลงเร็ว เป็นเพลงสากล เพื่อสร้างความสนุกสนานความประทับใจให้กับ ผู้ร่วมงานทั้งสองประเทศ” (สิรินทรยา สัตยาชัย, สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2551)

คุณลลนา ก้องธรนินทร์ นางสาวไทยประจำปี 2549 สาวน้อยอายุ 18 ปีกล่าวถึงความภาคภูมิใจที่ถึงแม้จะเป็นแค่ส่วนเล็กแต่ก็สามารถช่วยเหลือประเทศชาติได้ ว่า “เนื่องจากในปี นั้นมีปัญหาเรื่องสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ หน้าที่ของเจ็บบในฐานะทูตวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว จึงจำเป็นที่จะต้องสร้างแรงกระตุ้น ในความเข้าใจอันดีให้กับนักท่องเที่ยว และนักธุรกิจ ทั้งชาวไทยและที่สำคัญชาวต่างให้เข้าใจถึงสถานการณ์ปัจจุบัน ในขณะที่นั้นว่าไม่มีอะไรน่าเป็นห่วง โดยใช้กลยุทธ์สยามเมืองยิ้ม และการไหว้แสดงความอ่อนน้อม เพื่อสร้างความประทับใจก่อนเป็น อันดับแรก แล้วจึงแทรกกว่าประเทศไทยนั้นมีอะไรดีบ้าง โดยเดินทางไปยังประเทศญี่ปุ่น และ สิงคโปร์ ส่วนงานในประเทศเจ็บบเองต้องเดินทางไปหลายที่ แต่ประทับใจงานลอยกระทงสายที่ จังหวัดตากมากที่สุด เพราะถึงแม้จะเป็นเทศกาลเดียวกันประเทศเดียวกัน แต่กลับมีความ หลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งเจ็บบเองเพิ่งเคยเห็นภาพกระทงลอยเป็นสายจริงๆที่สวยแปลกตาอย่าง นี้ครั้งแรก” (ลลนา ก้องธรนินทร์, สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2551)

ส่วนนางสาวไทยคนปัจจุบันคุณอังคณา ตริรัตน์ทิพย์ นั้นเนื่องจากในปีนี้เป็นปี แห่งความวุ่นวายทั้งเศรษฐกิจ การเมือง มีการยึดอำนาจจากทหาร ประกอบกับปัญหาที่เกิดขึ้น ภายในสถานีโทรทัศน์ ITV ส่งผลให้เธอนั้นยังมีได้ใช้ความสามารถที่มีในการปฏิบัติหน้าที่ทูต วัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเท่าใดนัก

(2) กิจกรรมด้านสังคม

การทำงานเพื่อสาธารณกุศลและสังคมสงเคราะห์ ยังประโยชน์เพื่อส่วนรวมนั้นถือเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับการปฏิบัติหน้าที่ของนางสาวไทยตลอดมา ทุกยุคทุกสมัยเพราะถึงแม้การได้มาซึ่ง ตำแหน่งนางสาวไทยนั้นจะเป็นคำตัดสินจากทางคณะกรรมการก็ตาม แต่ทุกคนต่างได้รับแรงใจ การยอมรับรวมถึงเข้าไปอยู่ในใจของประชาชนทุกคนที่เฝ้ารอนางสาวไทยคนใหม่ ดังนั้นนอกจาก เจตนารมณ์ที่ทางกองประกวดได้ตั้งไว้อันแสดงให้เห็นว่าสตรีไทยมีบทบาทสำคัญ สามารถ

ช่วยเหลือและบำเพ็ญประโยชน์ เพื่อสังคมในยุคนี้ๆ ได้ บทบาทอันสะท้อนภาพลักษณ์ที่น่ายกย่องนี้ นางสาวไทยทุกคนต่างเต็มใจปฏิบัติหน้าที่อย่างสุดความสามารถอันเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับสตรี รวมถึงคนในสังคมให้กลับหันมองปัญหาและร่วมกันแก้ไข สำหรับนางสาวไทยในยุคที่ 4 นี้ก็เช่นเดียวกันต่างมุ่งมั่นเพื่อสานต่อในเจตนารมณ์และความมุ่งหวังของประชาชน โดยปฏิบัติหน้าที่มาแล้วมากมายดังนี้

นางสาวไทยประจำปี 2549 เธอที่อยากช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ และเมื่อได้รับตำแหน่งเธอจึงสามารถสานต่อความฝันนั้นให้เป็นจริงได้โดยไม่รีรอในการใช้ความสามารถ และการเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ชักชวนประชาชนสนใจเข้าร่วมสนับสนุนเธอ โดยเริ่มจาก “โครงการทำความดีถวายในหลวง” ผลิตเก้าอี้จากวัสดุเหลือใช้ต้นทุนที่ต่ำ สำหรับครอบครัวเด็กที่มีความพิการทั้งร่างกายและสมองซึ่งมีทุนทรัพย์ไม่มาก จนปัจจุบัน โครงการนี้ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และสามารถให้ความช่วยเหลือแล้ว 40 ครอบครัว รวมจำนวนเงินกว่าสองแสนบาท นอกจากนี้เธอยังได้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการของมูลนิธิ “โรนอลแมคโดนอล” เป็นรอยยิ้มให้เด็ก เพื่อจัดสร้างโรงพยาบาล โดยจะมีแพทย์ประจำ กระจายการทำงานตามชุมชนต่างๆ เพื่อตรวจรักษาโรค มอบแว่นตา รวมถึงหาทุนในการสร้างห้องเด็กเล่นในโรงพยาบาล โดยเธอได้กล่าวว่า “ห้องเด็กเล่นนั้นมีความสำคัญ สำหรับเด็กที่ต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษจากการป่วยและพักรักษาในโรงพยาบาลเป็นระยะเวลาานาน เช่น โรคมะเร็ง เป็นต้น ซึ่งไม่สามารถออกไปเล่นข้างนอกได้ แต่ยังคงมีความอยากเล่นสนุกสมวัยอยู่ เพราะฉะนั้น ถ้าเราจัดสถานที่ที่เหมาะสมทั้งเสริมสร้างจินตนาการ พร้อมดูแลสุขภาพจิต ซึ่งส่งผลต่อสุขภาพกายให้ดีได้ก็ควรทำ” (ลลนา ก้องธรนินทร์, สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2551) ทั้งนี้ สามารถจัดสร้างเสร็จแล้วหนึ่งแห่งที่โรงพยาบาลรามาริบัติ นอกจากนี้ เธอยังทำหน้าที่เป็นพิธีกรให้กับโครงการจัดหาทุนวิจัย สำหรับโรคคือยา และโครงการรณรงค์ตรวจมะเร็งเต้านมด้วยตนเอง โดยเธอนั้นไม่คิดค่าใช้จายใดๆ ทั้งสิ้นเพราะถือเป็นการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้มีส่วนร่วมช่วยเหลือสังคมอีกทั้งเป็นประสบการณ์ที่ดีในการทำหน้าที่แพทย์ของเธอในอนาคตอีกด้วย

นอกจากนี้ นางสาวไทยคนอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นคุณปนัดดา คุณสุจิรา คุณปฎิพร คุณชาลิตา คุณสิรินทร์ยา และคุณอังคณาเอง ก็ได้มีโอกาสปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือสังคมเช่นกัน ในหลายๆ โอกาสที่ได้ทำงานร่วมกัน เช่น การร่วมงานกาชาดเป็นประจำทุกปี ซึ่งมีหน้าที่ประชาสัมพันธ์เชิญชวนผู้สนใจ ร่วมถ่ายภาพ สอยดาว ร่วมเล่นเกมต่างๆ เพื่อหารายได้เข้าสมทบทุนของสภากาชาดไทย และเมื่อฤดูหนาวมาเยือนคณะนางสาวไทยได้รับเกียรติจากบริษัทไทยเบฟเวอเรจ มาเก้ตติ้ง จำกัด ให้ร่วมเดินทางยังภาคต่างๆ ที่ประชาชนประสบปัญหาจากอากาศที่หนาวเย็น เพื่อมอบผ้าห่มกันหนาวทุกถิ่นทุรกันดาร

ภาพที่ 13 : นางสาวไทยร่วมเดินแบบการกุศลสมทบทุนบ้านเด็กอ่อนพญาไท

(3) กิจกรรมด้านการพาณิชย์

กิจกรรมด้านนี้แม้จะไม่ได้ถูกกำหนดเป็นหน้าที่หลักของนางสาวไทยในยุคนี้ก็ตาม หากแต่การเข้ามามีส่วนในการจัดการประกวดของบริษัทเอกชนในข้อตกลงกับทางกองประกวด อันเป็นผลสืบเนื่องจากกลุ่มผู้จัดการประกวดทางสมาคมนักเรียนเก่าวชิราวุธฯ เป็นบุคคลกลุ่มเดียวกันที่ได้เคยจัดการประกวดในยุคที่ 3 จึงยังคงรูปแบบของการสนับสนุนอยู่ในลักษณะเดิม ในรูปแพ็คเกจการซื้อโฆษณาทุกช่องทางประชาสัมพันธ์ตลอดการประกวดนางสาวไทย ทั้งสื่อโฆษณาทางโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และบนสูจิบัตรการประกวด โดยขนาด และความโดดเด่นของป้ายบริษัทนั้นขึ้นอยู่กับแพ็คเกจ แบ่งออกเป็น

- ในฐานะผู้ร่วมจัดการประกวด ราคา 8,000,000 - 10,000,000 บาท
- ในฐานะผู้สนับสนุนหลัก ราคา 5,000,000 บาท
- ในฐานะผู้ร่วมสนับสนุน ราคา 2,000,000 บาท

สำหรับผู้ร่วมจัดการประกวดจะได้รับสิทธิพิเศษ เพื่อเพิ่มแรงจูงใจ คือ สามารถให้นางสาวไทยถ่ายทำภาพยนตร์โฆษณา หรือสิ่งพิมพ์ ในฐานะตัวแทนสินค้าจำนวน 1 เรื่อง ในส่วนผู้สนับสนุนหลักสามารถให้นางสาวไทยถ่ายทำเพื่อประชาสัมพันธ์สินค้า ภาพยนตร์โฆษณา หรือสิ่งพิมพ์ 1 แคมเปญ ทั้งนี้ ทางผู้สนับสนุนต้องการใช้สิทธิพิเศษนี้หรือไม่ก็ได้ และหากมองอีกด้าน

หนึ่ง ถ้านางสาวไทยมีโอกาสได้ร่วมถ่ายโฆษณาก็ถือเป็นโอกาสอันดีในการโปรโมทตัวเองต่อประชาชนอย่างไม่ขาดสายหรือสามารถต่อยอดการทำงานในอนาคตได้อีกด้วย (ชุมพล ยูสานนท์, สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2551)

ดังเช่น นางสาวไทยประจำปี 2543 คุณปนัดดา ถ่ายภาพยนตร์โฆษณาให้กับทางบริษัทไทยเบฟเวอเรจ มาเก็ดดิง จำกัด จำนวนหนึ่งชิ้นเช่นเดียวกับ คุณปฏิพร นางสาวไทยประจำปี 2545 และคุณสิรินทรียา นางสาวไทยประจำปี 2547 ส่วนคุณสุจิรา นางสาวไทยประจำปี 2544 ถ่ายภาพลงโฆษณาสั่งพิมพ์น้ำมันคาลเท็กซ์ (ไทย) จำกัด จำนวน 1 แคมเปญ เป็นต้น

ภาพที่ 14 : นางสาวไทยประจำปี 2544 กับการเป็นพรีเซนเตอร์ให้กับผู้สนับสนุนหลัก

4.2.3.6 ชีวิตหลังพ้นวาระการครองตำแหน่งนางสาวไทย

คำสัมภาษณ์ของคุณชวลิตา บุญครองทรัพย์ “แต่สำหรับหมิงนั้น เป็นคำคืนที่เปลี่ยนชีวิตเด็กสาวคนหนึ่ง ให้กลายเป็นคนสำคัญในพริบตา” (กองประกวดนางสาวไทย, 2547: 88)

“เวทีการประกวด เหมือนประตูไม่รู้ว่แต่ละคนจะเจออะไรแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งทุกคนจะเจอกับสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปอีกโลกหนึ่งแน่นอน” (ปฏิพร สิทธิพงษ์, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2551)

คำกล่าวของนางสาวไทยทั้งสองท่าน ช่างต้นสามารถแทนความรู้สึกของผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวไทยในยุคที่ 4 นี้ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากการได้มาซึ่งตำแหน่งอันทรงเกียรตินั้น

มิใช่จบเพียงแค่ค่าเงินแห่งความสำเร็จเท่านั้น แต่เป็นจุดเริ่มต้นของการปลูกฝังหล่อหลอมให้เป็นนางสาวไทยที่สมบูรณ์แบบผ่านบททดสอบที่มาพร้อมกับโอกาสอันมากมาย

การได้รับตำแหน่งนางสาวไทยนั้น กล่าวได้ว่าเป็นการเปิดโอกาสให้สังคมได้ทำความรู้จักกับตัวเองในการหาประสบการณ์การทำงานด้านต่างๆ นอกจากนี้ในด้านการช่วยเหลือประเทศชาติ การประชาสัมพันธ์ประเทศ ในฐานะทูตวัฒนธรรม และด้านสาธารณสุขในการมีส่วนช่วยบรรเทาทุกข์บำรุงสุขให้กับประชาชนในทุกๆ โอกาส เช่น เมื่อคราวที่ประเทศต้องหลั่งน้ำตาจากคลื่นยักษ์สึนามิ พัดเข้าฝั่งสร้างความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินจำนวนมาก ทางคณะนางสาวไทยมิได้นิ่งนอนใจร่วมเดินทางไปช่วยสร้างกำลังใจให้กับผู้รอดชีวิต โดยเฉพาะเด็กๆ ที่ยังอยู่ในสภาพตันทกแล้ว โดยคุณปนัดดาได้ร่วมเดินทางกับทางกองทัพเรือ ส่วน คุณชวลิตาได้ร่วมเดินทางกับคณะเจ้าหน้าที่สถานีโทรทัศน์ ITV เพื่อจัดกิจกรรมถึง 2 ครั้ง พร้อมคุณสุจิราได้ร่วมเดินทางในคณะเดียวกันนี้อีกหนึ่งครั้งในพิธีเปิดโรงเรียนซึ่งเกิดความเสียหายจากคลื่นยักษ์และได้รับการสร้างใหม่จากทาง ITV รวมไปถึงการเป็นพิธีกรในรายการพิเศษต่างๆ เพื่อหารายได้ช่วยเหลือผู้ประสบภัยในหลายๆ โอกาสร่วมกับนางสาวไทยท่านอื่นๆ ในยุคนี้

ในด้านวงการบันเทิง ซึ่งถือเป็นบทบาทที่โดดเด่นของนางสาวไทยในยุคนี้เช่นกัน สืบเนื่องมาจาก นางสาวไทยในยุคที่ 3 เมื่อพ้นจากตำแหน่งแล้วส่วนใหญ่จะมีโอกาสแสดงฝีมือไม่ลายมือในการให้ความบันเทิงด้านต่างๆ และได้รับการตอบรับอย่างดีจากสังคม ทำให้เกิดความคาดหวังที่จะได้เห็นสุภาพสตรีผู้มีความงามที่สุดในประเทศมาแสดงความสามารถทางจอแก้วและจอเงินอีกในปีต่อๆ มา ประกอบกับวงการนี้ต้องการบุคคลากรหน้าใหม่เข้ามาประดับวงการอยู่เสมอ จึงเกิดความต่อเนื่องเป็นผลให้นางสาวไทยในยุคที่ 4 นี้มีโอกาสเข้าสู่วงการบันเทิงทุกคน ได้สัมผัสทั้งการถ่ายแบบ เดินแฟชั่น การเป็นพิธีกร หรือนักแสดง เพื่อค้นหาตัวเองหากแต่ใครสนใจด้านไหน หรือบางคนก็ไม่สนใจเลย โดยถือเป็นช่องทางอันดีของการเลือกประกอบอาชีพในอนาคต ซึ่งนอกจากวงการบันเทิงแล้วด้านวิชาการ ได้มีโอกาสต้อนรับนางสาวไทยผู้มีความรู้ความสามารถเหมาะสมทางด้านนี้เช่นกัน

นางสาวไทยประจำปี 2544 เป็นนางสาวไทยคนแรกๆ ของยุคที่ยังไม่พ้นวาระได้มีโอกาสเข้าสู่วงการบันเทิงในฐานะตัวละครที่มีชื่อว่า หญิงปืมในเรื่องกลิ่นสีและกาวแป้ง พร้อมถ่ายภาพยนตร์โฆษณาในฐานะพรีเซนเตอร์ให้กับสินค้าครีมบำรุงผิว Smooth E และฝ้ายอนามัยลอรีเอะด้วย ก่อนหน้าที่เธอจะเข้ามาประกวดนางสาวไทยได้มีโอกาสเป็นพรีเซนเตอร์ให้กับสินค้าหลากหลายชิ้น ประกอบกับในขณะนั้นเธอมีอายุเพียง 19 ปีเท่านั้น ทำให้มีความเหมาะสมในบทบาทต่างๆ อย่างต่อเนื่อง โดยทางด้านการแสดงละคร มีผลงานดังนี้

ปี2545	ลูกผู้ชาย และพฤษานาภาพ
ปี2546	ครูสมศรี
ปี2547	สงครามข้างเตา และสี่แผ่นดิน

ปี2547	2+1 แกร่งเกินพิกัด และพ่อครัวหัวป่า
ปี2549	แม่ฟ้าหลวง และยุทธการเข้าครัว
ปี2550	สะใภ้สุดชั่วแม่ฟัวสุดซ่า
ปี2551	รักต้องซ่อม และมหาชนชาวแฟลต

ในฐานะพิธีกร จากความมุ่งมั่นในการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของตำแหน่งนางสาวไทยให้ทรงคุณค่า เก่งด้านการทำงานมากขึ้น มิใช่เพียงแต่มีความสำคัญเพราะความสวยอย่างเดียว เธอจึงตั้งปณิธานการทำงานเมื่อมีผู้เชิญเธอไปร่วมงานต่างๆว่า “ขอทำอะไรที่เป็นประโยชน์กับงานบ้างขอเป็นพิธีกรนะคะ” และเธอก็ได้รับโอกาสนั้นเช่นกัน ทั้งงานอีเวนต์ พิธีกรรายการ และพิธีกรในกิจกรรมทางราชการ เป็นต้น โดยรายละเอียดงานพิธีกรเป็นดังนี้

ปี 2545	สงครามเขาและเธอ
ปี 2546	J Variety
ปี 2547	ตามฝันคนพันธุ์ A
ปี 2548	ริงไซโซว์ โมโซว์ และรายวันบันเทิง
ปี 2549 -2550	คู่กินคู่เกมส์ สงครามเก้าไฟ แม่บ้านมหัศจรรย์ ร้านชಾಯมเช้า และ Smart Living

นางสาวไทยประจำปี 2545 คุณปฎิพร ได้กล่าวว่า “การเป็นนางสาวไทยนั้นได้เปิดโอกาสให้กับงานด้านวิชาการกับเธอ เพราะจากการลองทำงานหลายด้าน ทั้งถ่ายแบบ เดินแฟชั่น หรือการเป็นพิธีกรรายการท่องเที่ยวทางโทรทัศน์ก็ตาม มันขัดกับหน้อยมากบางครั้งการที่ต้องพูดในสิ่งที่ไม่ใช่ความรู้สึกที่ออกมาจากใจนั้นก็ลำบาก ประกอบกับเวลาว่างงานด้านวิชาการเข้ามาแล้ว เราทำได้ดีก็มีผู้ใหญ่ให้โอกาสทั้งการเป็นพิธีกร และการเป็นวิทยากร”

ปี 2546	ผู้ประกาศข่าวเศรษฐกิจทางสถานีโทรทัศน์ ITV
ปี2548-ปัจจุบัน	ผู้ประกาศข่าวเศรษฐกิจทาง Cable TV ช่อง Money Channel และรายการจับตาเศรษฐกิจ

นางสาวไทยประจำปี 2546 คุณชวลิตา เธอเป็นนางสาวไทยอีกคนที่ได้มีโอกาสก้าวเข้าสู่วงการบันเทิงในขณะที่ยังดำรงตำแหน่งอยู่โดยมีผลงานจนถึงปัจจุบัน ดังนี้

ปี2546	ละครเรื่องพ่อดอกกรักเล่าห์ ภาพยนตร์เรื่องพระสุพรรณกัลยาณี พิธีกรรายการไอส์ไต้น์ และฟรีเซนต์อร์เครื่องสำอาง PIAS
ปี2547	แสดงละครเรื่องทำลิขิต
ปี2549	แสดงละครเรื่องหนุ่มหัวสาวใสหัวใจปิ้ง และพิธีกรรายการร้านชಾಯมเช้า

ปี2550 พิธีกรรายการ To Be Number One และ TDD

นางสาวไทยประจำปี 2549 คุณลลนา ในขณะที่ดำรงตำแหน่งนางสาวไทยเธอได้มีโอกาสแสดงภาพยนตร์เรื่อง “รักนะ 24 ชั่วโมง” แต่ยังมีได้ตัดสินใจเดินทางบนเส้นทางวงการบินเหิงต่อ เนื่องจากกำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 1 คณะแพทยศาสตร์ การเรียนจึงหนักมากประกอบกับความตั้งใจตั้งแต่ต้นในการเป็นแพทย์เพื่อเปิดพรีคลินิก แต่ก็ยังมีได้ปิดกั้นตัวเอง พร้อมทั้งจะนำประสบการณ์ด้านอื่นๆ มาผสมผสานต่อไป

ภาพที่ 15 : นางสาวไทยประจำปี 2544 กับการเป็นพรีเซนเตอร์โฆษณา

ถึงจะมากสุดๆ
แต่อยากทำอะไร...
ก็ได้หมด

ใหม่จริง กลางวัน

ดอสิโอสู่
ซูเปอร์การ์ด

สำหรับกลางวัน
ที่มากเป็นพิเศษ

แพมซันชั้น 2 ชั้น
แบบใหม่สูงสุด สุนัขไอ

เพราะฉัน ดอสิโอสู่ ซูเปอร์ การ์ด สำหรับกลางวันที่มาากเป็นพิเศษ ถึงเป็นสุดโปรของนุ้ยเลยคะ เพราะมีกึ่งขอบ T ที่กระชับขอบขาจับไม่ได้หลุด จึงกั้นชั้นเนียนด้านข้างสุดๆ และยังมี แพมซันชั้น 2 ชั้น ช่องกลางแพม ช่วยชั้นชั้นได้มากที่สุดๆ และนางพริศเพนาะ พร้อมความยาวที่พอดี 24 ซม. ...เยี่ยมเลย!

24 ซม.

บทที่ 5

บทวิเคราะห์ และบทสรุป

5.1 วิเคราะห์การประกวดนางสาวไทยและกระบวนการกลายเป็นสินค้า

การวิจัยเรื่องเศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยการผลิตนางงาม กรณีศึกษาการประกวดนางสาวไทย โดยมุ่งให้เห็นถึงผลกระทบของระบบทุนนิยมที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงการประกวดนางสาวไทย พร้อมทั้งแสดงให้เห็นถึงกระบวนการเปลี่ยนความงามให้เป็นสินค้าผ่านการประกวดนางสาวไทยนั้น การศึกษาในบทที่ผ่านมาประกอบไปด้วยส่วนของพัฒนาการระบบเศรษฐกิจในประเทศไทย ทฤษฎีเกี่ยวกับลักษณะของกระบวนการกลายเป็นสินค้าและบทบาทสตรี รวมไปถึงจนถึงการศึกษาวิวัฒนาการการประกวดนางสาวไทย ทั้ง 4 ยุค ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการศึกษาดังกล่าว จะสามารถนำมาเชื่อมโยง เพื่อให้เห็นความเกี่ยวพันทางทฤษฎี และกรณีการประกวดนางสาวไทยที่เกิดขึ้นจริงได้เป็นอย่างดี

ในบทที่ 5 จะทำการวิเคราะห์ให้เห็นกระบวนการกลายเป็นสินค้าของการประกวดนางสาวไทย โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 5 ส่วนหลัก ดังนี้

5.1.1 พัฒนาการทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของไทยส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการประกวดนางสาวไทยใน 4 ยุค : ในส่วนนี้จะวิเคราะห์ให้เห็นภาพรวมของพัฒนาการที่ขนานกันไประหว่างพัฒนาการทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่เกิดขึ้นตามแนวคิดของเศรษฐศาสตร์การเมืองและที่เกิดขึ้นจริงในประเทศไทย ควบคู่ไปกับพัฒนาการของการประกวดนางสาวไทย ซึ่งจะแสดงให้เห็นว่าการขยายตัวของทุนนิยมสะท้อนได้จากการประกวดนางสาวไทย (ทุนนิยม → การประกวด) ในขณะเดียวกันสามารถกล่าวได้ว่าการประกวดนางสาวไทยก็ได้สะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาทุนนิยมในไทย (การประกวด → ทุนนิยม)

5.1.2 การขยายตัวของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการประกวดนางสาวไทย : เมื่อทราบแล้วว่าพัฒนาการทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของประเทศเป็นเช่นไรจากในครั้งแรก ในส่วนนี้จะวิเคราะห์โดยเน้นการเปลี่ยนแปลงจากยุคทุนนิยมขุนนาง (หรือช่วงการประกวดนางสาวไทยยุคที่ 2) ไปสู่ยุคทุนนิยมขยายตัว (หรือช่วงการประกวดนางสาวไทยยุคที่ 3 - 4) โดยจะแสดงให้เห็นลักษณะเด่นของการชักนำความต้องการทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการประกวดนางสาวไทย การวิเคราะห์ดังกล่าวมีส่วนสำคัญที่จะสะท้อนให้เห็นว่าทุนนิยมได้เกิดขึ้นจริงและส่งผลกระทบจริงในการประกวดนางงาม ซึ่งจะเป็พื้นฐานสำคัญที่จะนำไปใช้วิเคราะห์กระบวนการกลายเป็นสินค้าจากการประกวดนางสาวไทยต่อไป

5.1.3 ความแตกต่างของการกลายความงามให้เป็นสินค้าจากกรณีการประกวดนางสาวไทย :

ในการพิจารณาว่ากระบวนการกลายมาเป็นสินค้าเกิดขึ้นหรือไม่ ต้องแสดงให้เห็นก่อนว่าระบบทุนนิยมได้เกิดขึ้นแล้ว และส่งผลกระทบต่อสถาบันนั้นแล้ว ซึ่งการวิเคราะห์ดังกล่าวได้แสดงให้เห็นในส่วนที่ 1 และ 2 ในส่วนนี้จะวิเคราะห์ในเบื้องต้นว่าการกลายมาเป็นสินค้าของการประกวดนางสาวไทยเกิดขึ้นใน 3 ช่วงด้วยกัน คือ ช่วงก่อนการประกวด ช่วงระหว่างการแข่งขัน และช่วงหลังการประกวด ซึ่งในแต่ละช่วงจะได้วิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างยุคที่ 1-2 กับ ยุคที่ 3-4 เพื่อแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการกลายความงามเป็นสินค้าเกิดขึ้นในยุคใดและเกิดขึ้นได้อย่างไร

5.1.4 กระบวนการกลายมาเป็นสินค้าและความเกี่ยวข้องกับแนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมือง :

เมื่อทราบแล้วว่าความงามได้กลายมาเป็นสินค้า โดยมีนายทุน และการได้รับผลตอบแทนเข้ามาเกี่ยวข้องแล้ว ในส่วนนี้ จะวิเคราะห์ให้เห็นความเชื่อมโยงของกระบวนการดังกล่าวกับลักษณะของการกลายมาเป็นสินค้าตามแนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมือง ทั้งนี้ เพื่อต้องการเน้นให้เห็นว่าการประกวดนางสาวไทยสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองในเรื่องการกระบวนการกลายมาเป็นสินค้าอย่างชัดเจนขึ้น

5.1.5 สตรีนิยมกับการเลือกเป็นสินค้าของนางงาม : ในส่วนนี้จะนำพัฒนาการสตรีนิยมในประเทศไทยมาวิเคราะห์ร่วมกับกระบวนการกลายมาเป็นสินค้าที่เกิดขึ้นตามแนวทางเศรษฐศาสตร์การเมือง ซึ่งการจับคู่วิเคราะห์มิติด้านสังคม กับมิติด้านเศรษฐกิจและการเมืองนั้น จะทำให้เห็นพลวัตการเปลี่ยนแปลงของมิติต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อซึ่งกันและกัน จากกรณีศึกษาการประกวดนางสาวไทยได้อย่างเป็นระบบมากขึ้น

5.1.1 พัฒนาการทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของไทยส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการประกวดนางสาวไทยใน 4 ยุค

การเกิดและพัฒนาการของการประกวดนางสาวไทยมีมาจากการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ในขณะเดียวกัน การประกวดนางสาวไทยก็สามารถเป็นมุมสะท้อนกลับให้เห็นการพัฒนาการของประเทศได้เช่นเดียวกัน ซึ่งพัฒนาการการประกวดนางสาวไทยและพัฒนาการของประเทศที่เกิดขึ้นจริงสอดคล้องกับแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์การเมือง โดยเริ่มจากยุคศักดินาซึ่งสังคมยังไม่ได้ยอมรับการประกวดเรือนร่างสตรีต่อหน้าสาธารณชน จึงทำให้ยังไม่มี การจัดประกวดนางงามอย่างเป็นทางการ และเมื่อพัฒนาเข้าสู่ยุคทุนนิยมขุนนาง อำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจจึงยังอยู่ในกลุ่มขุนนางและทหารที่เป็นผู้ปกครองในขณะนั้น การจัดประกวดนางสาวไทยจึงเริ่มจัดขึ้นด้วยเหตุผลของชนชั้นปกครองดังกล่าว ต่อมาเมื่อระบบเศรษฐกิจทุนนิยมขยายตัวอย่างมาก นายทุนกลับเป็นกลุ่มคนที่กุมอำนาจทั้งเศรษฐกิจและการเมืองแทน ซึ่งการจัดประกวดนางสาวไทยในยุคนี้ จึงเกิดขึ้นด้วยเหตุผลเชิงพาณิชย์เข้ามาเกี่ยวข้องอย่างเห็นได้ชัด

5.1.1.1 ยุคศักดินา

เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่มีอิสระทั้งในชีวิต และการประกอบอาชีพของตน ปัจจัยการผลิตและกรรมสิทธิ์ขึ้นอยู่กับสถาบันพระมหากษัตริย์ และชนชั้นขุนนาง สภาพเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมในช่วงสมัยนี้ถูกผูกขาดโดยชนชั้นสูง รวมถึงการทำการค้าส่วนใหญ่กระทำเพื่อ การเลี้ยงชีพมิใช่เพื่อการแสวงหากำไร และถึงแม้ระบบทุนนิยมจะเริ่มปรากฏเค้าร่างในสมัย รัตนโกสินทร์ จากการทำสนธิสัญญาเบาว์ริง ในปี.ศ. 2398 ซึ่งเปรียบเสมือนทวารบาน (สมภพ มานะรังสรรค์, 2524) ที่แง้มเปิดก่อให้เกิดระบบเศรษฐกิจการค้า เพื่อหวังผลกำไรเป็นไปอย่างเสรีก็ ตาม แต่บทบาทการเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นเฉพาะส่วนภาคกลางเท่านั้น (ฉัตรทิพย์ นดสุภา, 2545: 76) และมีอาจเป็นอิสระจากระบบศักดินาได้ เพราะกลุ่มคนค้าขายที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะคนจีนนั้น ยังคง ต้องแบ่งส่วนเกินทางเศรษฐกิจให้กับเจ้านายและข้าราชการ พันธนาการอันเหนียวแน่นของระบบ ศักดินาเช่นนี้จึงได้จุดรั้งให้พัฒนาการของระบบทุนนิยมเป็นไปอย่างเชื่องช้า(สมภพ มานะรังสรรค์, 2524) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่ไทยมิได้ตกเป็นดินแดนอาณานิคมโดยตรงของจักรวรรดินิยม ยิ่งทำ ให้ระบบศักดินาคงตัวอยู่ได้พร้อมทั้งรักษาคุณลักษณะสำคัญ (ศักดินา ฉัตรกุล ณ อยุธยา, 2526: 69) ทั้งการเป็นผู้กำหนดความคิด วัฒนธรรม และอุดมการณ์ของผู้คนในสังคม

จากการที่ชนชั้นศักดินาเป็นผู้กุมอำนาจไว้สูงสุดได้กำหนดบทบาทของสตรีไทยใน สมัยนี้ ตามคติความเชื่อที่สืบทอดต่อกันมาในการอบรมเลี้ยงดูสตรีไทยที่เน้นบทบาทของสตรีใน ฐานะแม่บ้านแม่เรือน รวมทั้งการให้ความสำคัญต่อความประพฤติของสตรีที่จะต้องสงบเสงี่ยม เรียบร้อย (สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล, 2531) ดังสะท้อนจากสุภาษิตสอนหญิงของสุนทรภู่ ดังนี้

ประการหนึ่งซึ่งจะเดินดำเนินาด
 ค่อยเยื้องยาดรยยก่องไปกลางสนาม
 อย่าไกวแขนสุดแขนขาห้ามปราม
 เสี่ยงงามสงวนไว้แต่ในที
 อย่าเดินกรายย้ายออกยกฝ่าห้าม
 อย่าเสยผมกลางทางหว่างวิถี
 อย่าพูดเพื่อเจ้าไปไม่สู้ดี
 เหย้าเรือนมีจึงกลับมาหาหรือ

....

อนึ่งเนตรอย่าสังเกตุให้เกินนัย
 จงรู้จักอาการประมาณหมาย
 แม้นประสบพบเหล่าเจ้าชาย
 อย่างม้ายทำชม้อยตะบอยแล (บุญยงค์ เกศเทศ, 2532: 480)

จากคติความเชื่อและสภาพสังคมในการจำกัดไม่ให้สตรีมีบทบาทมากนักส่งผลให้กิจกรรมการจัดประกวดความงามในการให้สาวงามเดินอวดโฉมประชันความงามหรือแสดงความคิดเห็นต่อสภาพการณ์ปัจจุบันเป็นสิ่งที่น่าละอาย ทำให้ขณะนั้นยังไม่ปรากฏว่ามีการจัดประกวดชัดเจน หากแต่เพียงเพื่ินหาบ่าวไพร่ที่มีความงามเป็นที่รำลือ เพื่อมาเสริมบารมีของชนชั้นปกครองเท่านั้น สำหรับระดับสามัญชน รูปสมบัติเป็นสิ่งที่นำมาซึ่งมูลค่าของสินสอด สำหรับผู้มีความงามพร้อมค่าสินสอดจะสูงถึง 100 ชั่ง จนเกิดคำเรียกติดปากว่า “สาวน้อยร้อยชั่ง” (บุญยงค์ เกศเทศ, 2432) และถึงแม้กาลสมัยจะพัฒนาเกิดแนวคิดในการยอมรับบทบาททางสังคมของสตรี มากขึ้นในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จากการปฏิรูปการศึกษาสตรี รวมทั้งสนับสนุนอนุญาตให้ประกอบอาชีพต่างๆนอกบ้าน และการรู้จักการเข้าสังคมตามแบบอย่างตะวันตกแล้วก็ตาม หากแต่ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีเฉพาะสตรีชนชั้นสูงเท่านั้น สังคมมวลรวมแล้วยังคงติดกับความเชื่อเก่าอยู่ (สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล, 2531)

5.1.1.2 ยุคทุนนิยมขุนนาง

แม้ยุคนี้จะเกิดการเปลี่ยนแปลงลดทอนอำนาจของระบบศักดินาจากคณะราษฎร สะท้อนจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ผสมผสานแนวทางการดำเนินเศรษฐกิจการเมือง วัฒนธรรมแบบตะวันตกเข้าสู่ประเทศไทย อันเป็นผลเอื้อให้เกิดระบบทุนนิยมได้แสดงตัวตนชัดเจนมากขึ้นอีกครั้ง แต่อำนาจและผลประโยชน์ยังคงอยู่แบบเป็นกลุ่มเป็นก้อนสู่บุคคลคนกลุ่มใหม่ที่เข้ามากุมอำนาจแทนที่อำนาจเก่าในระบบศักดินา เพราะความเป็นจริงแล้วแม้อำนาจของชนชั้นขุนนางในระบบศักดินาจะหมดไป แต่ก็มิได้แจกจ่ายไปยังประชาชนอย่างทั่วถึง เห็นได้จาก “แนวทางชาตินิยมโดยรัฐ” หรือ “ระบบทุนนิยมโดยรัฐ” กล่าวคือรัฐเป็นผู้นำในการพัฒนาเศรษฐกิจ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2545) ซึ่งโดยเนื้อแท้แล้วไม่ว่าจะเป็นอุดมการณ์ วัฒนธรรม หรือประเพณีต่างๆ ล้วนถูกสร้างขึ้น เพื่อเสริมฐานะความเป็นผู้นำและการกุมอำนาจรัฐทั้งสิ้น (ศักดิ์นา นัตรกุล ณ อรุณยา, 2526: 12)

การถือกำเนิดขึ้นมาของกิจกรรมการประกวดนางสาวไทยก็เช่นกันต่างนำความงามของสตรีมาสร้างประโยชน์ให้แก่รัฐ หรือให้แก่ชนชั้นปกครองในขณะนั้น โดยเฉพาะในทางการเมือง ยุคแรกด้วยการเป็นสื่อประชาสัมพันธ์นโยบายการปกครอง รวมทั้งการส่งเสริมนโยบายสำคัญให้ประชาชนเข้าใจในบทบาทของตน ดำเนินเปลี่ยนแปลงวิถีตามแนวทางของรัฐ อาทิ นโยบายการสร้างชาติและการพัฒนาสตรี ทั้งการแต่งกายและสุขอนามัย ต่อมาในยุคที่สองแม้สภาพการณ์จะพัฒนาให้เอกชนเริ่มมีบทบาทมากขึ้น แต่จุดมุ่งหมายการจัดประกวดนางสาวไทยก็ เป็นไปเพื่อเผยแพร่ชื่อเสียงของประเทศ เพื่อผลในด้านการท่องเที่ยวซึ่งรัฐเป็นผู้ดำเนินการ (สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล, 2531)

5.1.1.3 ยุคทุนนิยมขยายตัว

สำหรับประเทศไทยระบบทุนนิยมได้แสดงแสนยานุภาพเพิ่มขึ้น ภายหลังจากสิ้นสุดของระบบเผด็จการทหาร จากการลุกฮือของนักศึกษาและประชาชน การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญนี้ได้ส่งผลให้ไทยมีการขยายตัวของระบบทุนนิยม ซึ่งเป็นไปตามลักษณะความสัมพันธ์ทางการผลิตที่กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตอยู่ในมือนายทุนในสังคมอย่างเห็นได้ชัดมากกว่ายุคที่ผ่านมา อีกทั้งสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจภายนอกที่เกิดจากขยายตัวของเศรษฐกิจในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เจริญเติบโตอย่างรวดเร็วก็มีส่วนเกื้อหนุนให้เกิดการขยายตัวของระบบทุนนิยมมากขึ้น

ถึงแม้กลุ่มธุรกิจจะถูกครอบงำจากกลุ่มขุนศึกน้อยลง แต่กล่าวได้ว่าความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์และการกระจุกตัวของอำนาจทางเศรษฐกิจ การเมืองนั้นยังคงอยู่ เพราะนายทุนที่เกิดขึ้นนั้นไม่เพียงมีบทบาท รวมถึงได้รับอิสระมากขึ้นทางด้านเศรษฐกิจ แต่นายทุนยังพยายามจะเข้าไปมีส่วนร่วมในบทบาททางการเมือง ทั้งนี้ก็เพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มตนอย่างเบ็ดเสร็จ จากการเข้าร่วมบริหาร หรือให้เงินทุนสนับสนุนพรรคการเมือง (บุญยงค์ เกศเทศ, 2532:107) ครั้นมาถึงช่วงวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 ยิ่งส่งผลให้ช่องว่างระหว่างนายทุนกับนักการเมืองหายไป กลายเป็นกลุ่มนายทุนระดับแถวหน้าเข้าเกาะกุมอำนาจรัฐโดยเบ็ดเสร็จในระบบ “ไทคุณคือรัฐ” แทน ทั้งนี้เพื่อความสามารถในการกำหนดนโยบายที่ส่งผลคุ้มครองผลประโยชน์ของธุรกิจตนได้อย่างชัดเจนและแน่นอน

ดังเช่นที่ Karl Marx เสนอว่า องค์กรเศรษฐกิจโดยเฉพาะผู้ประกอบการ จะเป็นผู้กำหนดองค์กรสังคม โครงสร้างทางชนชั้นที่ดี สถาบันทางสังคมที่ดี รวมทั้งค่านิยมทางวัฒนธรรม ความเชื่อ และระบบความคิดอื่นๆ (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2526) เพราะนายทุนเป็นกลุ่มที่สามารถอ้างและใช้ประโยชน์จากมโนภาพเรื่องเสรีภาพของประชาธิปไตยมากกว่าคนกลุ่มอื่น (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2545) โดยระบบทุนนิยมตามแนวทางเศรษฐศาสตร์การเมือง คือระบบที่กรรมสิทธิ์การผลิตอยู่ในมือคนกลุ่มน้อยในสังคม ผู้ที่มีเงินสะสมไว้มากคือ ผู้มีอำนาจในสังคม มีอำนาจก็แสวงหาผลประโยชน์ และสามารถกำหนดความต้องการของสังคม

เมื่อระบบทุนนิยมได้เจริญเพิ่มขึ้น การประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 3 และ 4 จึงถูกดำเนินการและแสวงหาผลประโยชน์ ทั้งในเชิงเศรษฐกิจและการเมืองจากกลุ่มเอกชนอย่างเต็มตัว โดยยุคที่ 3 จัดประกวดนางสาวไทยค้นหาตัวแทนประเทศ เพื่อชิงมงกุฎนางงามจักรวาล จากการทำสัญญาทางธุรกิจกับ บริษัท Miss Universe และมีผู้สนับสนุนหลักอย่างบริษัทเอกชน ที่ต้องการผู้หญิงที่ได้รับการขนานนามว่าเป็นผู้หญิงที่สวยงามที่สุดในประเทศมาเป็นตัวแทนสินค้าในแต่ละปี และถึงแม้ในยุคที่ 4 ทางกองประกวดนางสาวไทยเห็นควรลดบทบาทของการดำเนินการจัดประกวดเพื่อหวังผลเชิงพาณิชย์ด้วยการเชิญหน่วยงานราชการเข้าร่วมสนับสนุนจากการวางบทบาทหน้าที่เพื่อประเทศชาติให้กับนางสาวไทย ประกอบกับคัดทอนขึ้นตอนบางอย่างที่แสดงถึงการแสวงหาผลกำไรลง อย่างไรก็ตาม ผู้จัดการประกวดทำได้เพียงบางส่วนเท่านั้น เพราะค่าใช้จ่ายจากการ

ดำเนินการที่เกิดขึ้นย่อมนำมาซึ่งการร่วมมือกันของผู้แสวงหาผลประโยชน์จึงไม่สามารถด้านทาน กระแสทุนนิยมที่ขยายตัวเพิ่มขึ้นอยู่ในปัจจุบันได้มาก

5.1.2 การขยายตัวของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการประกวดนางสาวไทย

จากส่วนที่แล้วผู้วิจัยได้แสดงให้เห็นถึงการเข้ามาขยายตัวของระบบทุนนิยมในประเทศไทยแล้วว่าสามารถสร้างภาพสะท้อนและมีอิทธิพลต่อระบบการเมือง เศรษฐกิจ และกิจกรรมของสังคม โดยเฉพาะการประกวดนางสาวไทยได้ ในส่วนนี้จะเน้นการเปลี่ยนแปลงจากยุคทุนนิยมขุนนาง (หรือช่วงการประกวดนางสาวไทยยุคที่ 2) ไปสู่ยุคทุนนิยมขยายตัว (หรือช่วงการประกวดนางสาวไทยยุคที่ 3 - 4) โดยจะแสดงให้เห็นลักษณะเด่นของการชักนำความต้องการทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการประกวดนางสาวไทย จากเดิมที่การจัดประกวดไม่มีผลประโยชน์เชิงพาณิชย์เข้ามาเกี่ยวข้องมาสู่การประกวดเชิงพาณิชย์เพิ่มขึ้นได้อย่างไร

5.1.2.1 ยุคทุนนิยมขุนนาง

ในปี พ.ศ. 2477 ซึ่งเป็นปีแรกของการจัดประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 1 “นางสาวไทยตัวแทนแห่งรัฐธรรมนูญ” มีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาล ดำเนินการจัดการประกวดโดยกองการต่างประเทศ กระทรวงมหาดไทย และการที่รัฐเข้ามาทำหน้าที่จัดการประกวดเอง ทำให้กิจกรรมการประกวดนางสาวไทย ถือเสมือนเป็นงานราชการประเภทหนึ่งที่ทางราชการทุกภาคส่วนต้องมีส่วนร่วมในการจัดหาสตรีเข้ามาประกวด พร้อมกับประชาสัมพันธ์งานฉลองรัฐธรรมนูญสู่ท้องที่ตน โดยถือให้ทั้งข้าราชการ ประชาชน รวมถึงสาวงามผู้เข้าประกวดทุกคนที่มีส่วนสนับสนุนงานในครั้งนี้ได้รับการยกย่องว่า “ได้ช่วยชาติ” ทางหนึ่ง ทัศนคติของสังคมต่อเวทีนางสาวไทยจึงเป็นเรื่องมีเกียรติ เป็นตำแหน่งแห่งเกียรติยศ

ต่อมาเมื่อเข้าสู่การประกวดในยุคที่ 2 “นางสาวไทยตัวแทนแห่งสยามประเทศ” ในปี 2507 จากความเปลี่ยนแปลงในผู้นำทางการเมืองส่งผลต่อแรงกระตุ้นทางเศรษฐกิจ จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับแรกของประเทศไทย ประกอบกับสภาวะการสกัดกั้นต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์จนเกิดความร่วมมือกันแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกันระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกา ผู้นำโลกเสรี ส่งผลให้ไทยต้องการเปิดประเทศอันมีนัยยะสำคัญที่หวังผลทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์ให้ทั่วโลกได้รู้จัก ทั้งนี้ แนวทางหนึ่ง คือการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยวยาศรษฐกิจ ผ่านการส่งสาวงามตัวแทนประเทศไทยเข้าร่วมประกวดในเวทีระดับโลก Miss Universe เป็นแรงกระตุ้นให้รัฐบาลกำหนดจัดการประกวดนางสาวไทยขึ้นอีกครั้ง

การดำเนินการในครั้งนี้ทางสมาคมนักเรียนเก่าชิราวุธฯ ได้รับมอบหมายหน้าที่แทนกระทรวงมหาดไทย เนื่องด้วยสาเหตุหลักๆ สองประการ ประการแรก ทางสมาคมนักเรียนเก่า

วชิราวุธฯ ได้ดำเนินการจัดประกวดสาวงามในนาม “นางงามวชิราวุธานุสร” โดยมีกลุ่มผู้จัดการประกวดเป็นกลุ่มเดียวกับการประกวดนางสาวไทยในยุคแรก พร้อมทั้ง หลักเกณฑ์การตัดสินคล้ายคลึงกัน จึงส่งผลให้สาวงามผู้ได้รับตำแหน่งมีคุณสมบัติไม่ต่างจากนางสาวไทย อีกทั้งเมื่อสิ้นสุดการประกวดนางสาวไทยในยุคแรกความนิยมในเวทีวชิราวุธานุสรณ์ก็ได้รับความนิยมเรื่อยมา ประการที่สอง เนื่องจากโรงเรียนวชิราวุธฯ เป็นโรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์ ผู้มีอำนาจยศศักดิ์ต่างส่งบุตรชายของตนมาศึกษาที่โรงเรียนนี้ เมื่อจบการศึกษาไปแล้วต่างใช้ความสามารถทำหน้าที่รับใช้ประเทศต่างกันไป โดยส่วนใหญ่จะรับราชการถือเป็นการส่งต่อทางอำนาจจากรุ่นสู่รุ่น ผู้มีอำนาจในรัฐบาลสมัยนี้ส่วนใหญ่ จึงร่วมอยู่ในสมาคมนักเรียนเก่าวชิราวุธวิทยาลัยฯ ด้วย โดยนายกสมาคมนักเรียนเก่าวชิราวุธฯ ในเวลานั้น ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทย

เหตุประจวบเหมาะดังกล่าวนำมาสู่การร่วมมือกันทางรัฐบาลผู้อยู่เบื้องหลัง ซึ่งได้ยินยอมให้มีการจัดการประกวดโดยใช้ชื่อว่า “นางสาวไทย” ภายในงานวชิราวุธานุสรณ์ สิทธิการจัดการประกวดนางสาวไทย รวมถึงการดำเนินงานต่างๆ เป็นสิทธิ์ขาดแก่ทางสมาคมนักเรียนเก่าวชิราวุธฯ เพียงผู้เดียวและครั้งนี้ได้เปิดโอกาสให้กับเอกชนมีส่วนร่วมมากขึ้นในการจัดหาสาวงามเข้าประกวดจนถึงสนับสนุนรางวัลโดยมิได้คาดหวังผลประโยชน์เชิงธุรกิจแต่อย่างใด แต่หากเกิดผลประโยชน์จริงก็เป็นเพียงผลพลอยได้ที่ผู้จัดและผู้สนับสนุนจะได้รับเท่านั้น

เมื่อนางสาวไทยสามารถพิชิตตำแหน่ง Miss Universe ในพ.ศ. 2508 ได้เป็นผลสำเร็จถือเป็นการบรรลุจุดประสงค์สูงสุด ผลประโยชน์ที่ประเทศได้รับจากคำกล่าวของผู้อำนวยการ อ.ส.ท.ในปีพ.ศ.2506 ว่า “ตำแหน่งนางงามโลกที่อัสราได้มาครั้งนี้ จะทำให้ทั้งโลกรู้จักเมืองไทยมากกว่าส่งทูตสันถวไมตรีไปสัก 10 ชุดเสียอีก เมื่อคนอเมริกันรู้จักคนไทยเช่นนี้ นโยบายในการช่วยเหลือไทยและสัมพันธไมตรีระหว่างประชาชนชาวไทย กับ อเมริกันกระชับแน่นยิ่งขึ้น” (สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล, 2531) ส่งผลให้การยอมรับเวทีนางสาวไทยในรูปของเวที เพื่อการค้นหาสาวผู้งามผู้นำชื่อเสียงมาสู่ประเทศกลับมาคึกคักเป็นที่ยอมรับจากประชาชนอีกครั้งหนึ่ง หลังจากเหตุทางการเมืองหลังยุคที่ 1 อันส่งผลให้การประกวดขาดช่วงไป และด้วยเหตุทางการเมืองอีกเช่นกันที่ส่งผลให้การประกวดนางสาวไทยต้องหยุดชะงักในยุคที่ 2 เนื่องจากการแย่งชิงทางการเมืองด้วยการปกครองในระบบเผด็จการทหาร ประชาชนรวมตัวกับปัญญาชนต้องการปลดแอกออกจากอำนาจเดิมที่ครอบงำมานาน ทำให้ประชาชนมีอิสระในการประกอบกิจการต่างๆ มากขึ้นทางความคิดก็เช่นกัน จึงเกิดกลุ่มเรียกร้องสิทธิสตรีผู้มีความคิดเรียกร้องให้หยุดกิจกรรมการประกวดนางสาวไทย เพราะถือเป็นวิถีในการดูถูกกดขี่สตรีเพศ สร้างแรงกระตุ้นให้สตรีรักในศักดิ์ศรีตน ประกอบกับเหตุการณ์นองเลือดที่เกิดขึ้นสร้างความสะเทือนใจให้กับประชาชน ภาพการณ์ภายในประเทศไม่เอื้ออำนวย ทางกองประกวดจึงเห็นสมควรยุติการประกวดนางสาวไทยชั่วคราว

เมื่อพิจารณาจากทุนนิยมขุนนาง แสดงให้เห็นชัดเจนว่าความต้องการของสังคมในการจัดประกวดนางสาวไทย รวมถึงรูปแบบการจัดประกวดถูกชักนำจากชนชั้นปกครองในขณะนั้น

5.1.2.2 ยุคทุนนิยมขยายตัว

หลังจากเหตุการณ์ทางการเมืองได้ผ่านพ้นไปกลุ่มอำนาจใหม่ คือ กลุ่มนายทุนเอกชนผู้มีอิทธิพลทางภาคเศรษฐกิจสามารถสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงเข้าควบคุมกลไกทางการเมืองและกิจกรรมทางสังคมเป็นผลสำเร็จ สำหรับการประกวดนางสาวไทยถือกำเนิดขึ้นอีกครั้งแต่ด้วยเหตุผลที่ต่างออกไปจากยุคแรกๆ ที่ทำเพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาล ในยุคที่ 3 นี้ เพื่อเฟ้นหานางงามไปประกวด Miss Universe และหารายได้เข้ากองทุนนำไปใช้กิจกรรมด้านการกุศล ทั้งการให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่เรียนดีแต่ขาดทุนทรัพย์ การบูรณะอาคารเรียนในโรงเรียนวิชาวุธวิทยาลัย ทางสมาคมนักเรียนเก่าวชิราวุธฯ ผู้ครอบครองสิทธิ์การประกวดนางสาวไทย จึงมีความต้องการจัดการประกวดนางสาวไทยขึ้นเพื่อบรรลุนโยบาย โดยเปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มตัวจากการที่รัฐบาลมิได้เป็นผู้สนับสนุนด้านงบประมาณการจัดการประกวดโดยตรง

นอกจากนี้ นายกสมาคมนักเรียนเก่าวชิราวุธฯ ในขณะนั้น ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ซึ่งเป็นสื่อที่สามารถประชาสัมพันธ์การประกวดให้กว้างขวางมากขึ้น จึงเป็นแรงดึงดูดผู้สนับสนุนงบประมาณจากกลุ่มธุรกิจ เพราะเมื่อเศรษฐกิจแบบนายทุนขยายตัวมากขึ้น และการแข่งขันทางการค้ารุนแรงขึ้น กลุ่มนักธุรกิจ นายทุนต้องการหาช่องทางการตลาดใหม่ๆ จึงได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับ การประกวดนางสาวไทย เพื่อผลประโยชน์เชิงพาณิชย์มากขึ้น โดยครั้งนี้แม้จะมีวัตถุประสงค์หลักในการส่งนางสาวไทยเข้าประกวดในเวทีนางงามจักรวาลเหมือนในยุคที่ 2 ก็ตาม หากแต่มีจุดมุ่งหมายที่ต่างกัน สาวงามตัวแทนประเทศไทยในครั้งนี้มิได้เข้าร่วมการประกวดในฐานะเพื่อต้องการประชาสัมพันธ์ประเทศ แต่ในฐานะตัวแทนประเทศผู้ร่วมเกมส์การแข่งขันความงามระดับโลกต่างหาก (ชุมพล ยูสานนท์, สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2551)

ทั้งนี้ เนื่องจากภายหลังที่ประเทศไทยประสบความสำเร็จในการพิชิตมงกุฏนางงามจักรวาลในปี 2507 ส่งผลให้การประกวดประชันความงามคึกคักเป็นที่น่าสนใจ จึงเกิดการประกวดเวทีต่างๆ มากมายตามมา ทั้งในภาคกลางและส่วนภูมิภาค ดังนั้นหากต้องการสร้างความโดดเด่นแสดงถึงมาตรฐานที่สูงและทรงคุณค่า เพื่อนำมาซึ่งแรงสนับสนุนจากกลุ่มธุรกิจภาคเอกชนที่ต้องการมีส่วนร่วมในเวทีที่ได้รับมาตรฐานระดับนานาชาติ ทางสมาคมนักเรียนเก่าวชิราวุธฯ จึงดำเนินการติดต่อส่งตัวแทนสาวไทยเข้าประชันความงามในเวที Miss Universe ซึ่งต้องผ่านการตรวจสอบมาตรฐานเข้าทำสัญญาฉบับบริษัท Miss Universe โดยนายกสมาคมนักเรียนเก่าวชิราวุธฯ ในขณะนั้นเป็นประธานบริษัทเจ เค เอนเตอร์ไพรส์ ได้ดำเนินการเป็นผู้แทนฝ่ายไทยร่วมทำสัญญาได้เป็นผลสำเร็จ มีสาระสำคัญที่กำหนดอย่างชัดเจนว่า “นางสาวไทยต้องเดินทางไป

ประกวดนางงามจักรวาล... การประกวดเพื่อคัดเลือกสาวงามจากประเทศไทยส่งให้แก่บริษัท Miss Universe จะช้ากว่าวันที่ 15 มีนาคมไม่ได้และสาวงามจะต้องเตรียมตัวเดินทางทันทีที่มีคำสั่งมาถึง ทั้งนี้ ทางบริษัท เจ เค เอนเตอร์ไพรส์จะต้องจ่ายค่าทำสัญญาหรือค่าเข้าร่วมการประกวดนางงามจักรวาลให้แก่บริษัท Miss Universe เป็นจำนวนเงิน 5,000 เหรียญสหรัฐต่อการทำสัญญา 1 ปี โดยทางบริษัท Miss Universe จะเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากตัวแทนสาวงามจากประเทศไทยทั้งหมดในระหว่างการประกวดนางงามจักรวาล” (ชุมพล ยูสานนท์, สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2551)

เมื่อเกิดการรวมกลุ่มธุรกิจเข้ามามีบทบาทในการจัดการประกวดนางสาวไทยในยุคนี้ ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นย่อมกลับสู่กลุ่มธุรกิจผู้มีอำนาจในสังคมทั้งในแง่ภาพลักษณ์ที่ดีส่งผลชักนำเม็ดเงินเข้าสู่บริษัทตน ตั้งแต่ สมาคมฯ ได้รับค่าลิขสิทธิ์จากผู้รับมอบสิทธิการจัดการประกวดนางสาวไทยอย่างเป็นทางการ ไม่ว่าจะเป็นสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ที่ได้รับมอบสิทธิประกวดในยุคที่ 3 ต้องเสียค่าลิขสิทธิ์ให้สมาคมฯ เป็นจำนวนเงิน 2 - 3 แสนบาทต่อการจัดการประกวดหนึ่งครั้ง และได้ปรับเปลี่ยนขึ้นเรื่อยมาจนถึง 2 ล้านบาทในช่วงหลังของยุคที่ 3 (ชลวิทย์ สุขอุดม, สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2551) สำหรับทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 เอง ในฐานะผู้อำนวยการจัดการประกวดก็ได้รับเงินสนับสนุนจากกลุ่มธุรกิจต่างๆผ่านการเป็นสปอนเซอร์ร่วมจัดงานจากการขายช่วงเวลาโฆษณาทางสถานี โดยทางกลุ่มธุรกิจได้มีโอกาสโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้าและบริษัทของตน ชักจูงให้ผู้บริโภคหันมาซื้อสินค้าของตนที่ได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในหน้าประวัติศาสตร์เวทีการประกวดสาวงามระดับนานาชาติเวทีเดียวของประเทศไทย

แต่การประกวดในยุคที่ 3 ต้องสิ้นสุดลงจากการไม่ลงรอยกันทางข้อตกลงเรื่องค่าลิขสิทธิ์ที่ทางสมาคมนักเรียนเก่าวชิราวุธฯ ต้องได้รับ ส่งผลให้ทางสมาคมฯ เข้าร่วมจัดประกวดกับพันธมิตรใหม่อย่าง สถานีโทรทัศน์ ITV จากสาเหตุหลักๆ สามประการด้วยกัน ประการแรกเนื่องจากสถานีโทรทัศน์ ITV เป็นสถานีใหม่ต้องการจัดกิจกรรมที่น่าสนใจ เพื่อการชักจูงใจผู้ชมให้เพิ่มช่องการรับชมข่าวสารความบันเทิง ประการที่สองจากการเห็นพ้องในแนวทางการเปลี่ยนภาพลักษณ์ลดบทบาทของการเป็นเครื่องมือทางการค้า เพื่อเพิ่มคุณค่าทางสังคม ส่วนประการที่สามถือเป็นจุดเชื่อมโยงการร่วมมือกันระหว่างเจ้าของสิทธิ์และผู้ดำเนินการจัดประกวดมาทุกยุคทุกสมัย คือการเป็นศิษย์เก่าร่วมสถาบันเดียวกันและต่างร่วมอยู่ในสมาคมนักเรียนเก่าวชิราวุธฯ กล่าวคือ ผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ ITV เป็นศิษย์เก่ารุ่นพี่รุ่นน้องกับนายกสมาคมนักเรียนเก่าวชิราวุธฯ ซึ่งในขณะนั้นดำรงตำแหน่งผู้ว่าการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยส่งผลให้การเปลี่ยนผ่านต่อเนื่องไม่ขาดตอนมายังยุคที่ 4 ในปีถัดมา (ปี 2543) หลังจากหยุดความร่วมมือกับทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ลงในปี 2542

การประกวดนางสาวไทยครั้งนี้เกิดจากความร่วมมือกันจากหลายภาคส่วน การกลับมามีส่วนร่วมจากภาครัฐ และการประสานความร่วมมือกับภาคเอกชน เพื่อแนวทางในการเพิ่มคุณค่า

ทางสังคมแก่เวทีนางสาวไทย เนื่องจากนายภคสมคมฯ เองได้ดำรงตำแหน่งผู้ว่าการการท่องเที่ยวฯ ประกอบกับ ในขณะนั้น รัฐบาลมีความต้องการในการกระตุ้นเศรษฐกิจด้วยการพึ่งพาการไหลเข้าของเงินตราต่างประเทศจากการสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว จึงเป็นช่วงเวลาที่ดีสำหรับการเพิ่มมิติใหม่ให้กับเวทีการประกวดนางสาวไทย โดยมีวัตถุประสงค์ให้การประกวดนางสาวไทยเฟ้นหาสาวงามเพื่อดำรงตำแหน่งนางสาวไทยในฐานะทูตวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว ซึ่งถือเป็นการสร้างภาพลักษณ์เพิ่มบทบาทให้เห็นถึงขีดความสามารถ เพื่อเป็นตัวแทนประเทศเดินทางไปประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวประเทศไทยในต่างแดนทั่วโลก ดังนั้นนางสาวไทยจึงมิได้เน้นเพียงแต่ความสวยอย่างเดียว

จากวัตถุประสงค์ดังกล่าว ถือเป็นการดีต่อทางผู้อำนวยการจัดการประกวดในการดึงดูดกลุ่มธุรกิจผู้สนับสนุน เพราะภาพลักษณ์ที่ดีของการประกวดย่อมส่งผลดีต่อภาพลักษณ์องค์กรที่เกี่ยวข้อง การสร้างแรงจูงใจนี้เกิดขึ้นด้วยเหตุที่ว่า ถึงแม้ในยุคนี้รัฐบาลจะเข้ามามีส่วนร่วมก็ตาม แต่มิได้ส่งงบประมาณในการจัดงานมาสู่กองประกวดดังเช่นยุคแรกๆ เพียงแค่มอบตำแหน่งให้กับนางสาวไทยรวมถึงดูแลรับผิดชอบค่าใช้จ่ายบางส่วนในขณะที่ไปปฏิบัติงานในฐานะทูตวัฒนธรรมเท่านั้น ดังนั้นทางกองประกวดจึงมีความจำเป็นในการระดมทุนสืบต่อมาจากยุคที่ 3 ในรูปแบบของการขายเวลาโฆษณา แต่เป็นกระทำในรูปแบบไม่แสวงหากำไร เพราะต้องการเรียกความศรัทธาของเวทีกลับมา เช่น ไม่อนุญาตให้สาวงามผู้เข้าประกวดสวมสายสะพายที่มีชื่อบริษัทของผู้ส่งเข้าประกวดแต่ละคน ไม่ให้นางงามสวมชุดว่ายน้ำเข้าประกวด เป็นต้น ดังนั้นผลประโยชน์ที่ทางสมาคมฯ ได้รับ นอกจากค่าลิขสิทธิ์ที่ได้รับแล้วเหนือสิ่งอื่นใดนั่นคือ ความภูมิใจในการสืบสานตำนานการประกวดนางสาวไทยที่มีประวัติยาวนานกว่า 70 ปีได้สำเร็จ

ในส่วนของสถานีโทรทัศน์ ITV การได้มีส่วนร่วมในฐานะผู้อำนวยการประกวดถือเป็นเกียรติอันสูงสุดที่ได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการถ่ายทอดหน้าประวัติศาสตร์ในกิจกรรมที่ส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ทรงคุณค่าของสตรีไทย อีกทั้งการประกวดนางสาวไทยเป็นการประกวดระดับประเทศที่ประชาชนให้ความสนใจติดตามข่าวสารความเคลื่อนไหวของการประกวดทำให้สถานีที่มีคุณภาพแห่งนี้เข้าไปอยู่ในใจของประชาชนได้ในเร็ววัน นอกจากนี้ ในส่วนของกลุ่มธุรกิจผู้มีส่วนประกอบการสูงอยู่แล้ว การเข้าร่วมสนับสนุนในกิจกรรมการประกวดนางสาวไทยที่เชิดชูคุณค่าสตรีนั้น ส่งผลดีต่อภาพลักษณ์องค์กรไปจนถึงสินค้าที่จะสร้างความน่าเชื่อถือและครองใจผู้บริโภคในระยะยาว

อย่างไรก็ตาม การประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 4 นี้ พบกับความเปลี่ยนแปลงขึ้นอีกครั้ง โดยมีปัจจัยทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องจากการเข้ายึดอำนาจจากฝ่ายทหาร รัฐบาลนายทุนส่งผลกระทบต่อสถานภาพการสิ้นสุดอิสรภาพในการดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์ ITV และบทบาทผู้อำนวยการจัดการประกวดลง ดังนั้นเมื่อไม่มีผู้อำนวยการจัดการประกวด เป็นเสมือน

การจบบทบาทการประสานความร่วมมือ การประกวดนางสาวไทยจึงต้องยุติปิดฉากลงในปีการจัดการประกวดภายใต้พันมิตรเดิมปี พ.ศ. 2550 นี้เอง

เมื่อพิจารณาจากทุนนิยมขยายตัว แสดงให้เห็นชัดเจนว่าความต้องการของสังคมในการจัดประกวดนางสาวไทย รวมถึงรูปแบบการจัดประกวดถูกชักนำจากกลุ่มนายทุนเป็นหลัก

5.1.3 ความแตกต่างของการกลายความงามให้เป็นสินค้าจากกรณีการประกวดนางสาวไทย

เมื่อสามารถตอบคำถามได้แล้วว่าระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมได้เข้ามาส่งผลกระทบต่อสังคมไทย และการประกวดนางสาวไทยในช่วงยุคทุนนิยมขยายตัว ซึ่งเมื่อเทียบกับการประกวดนางสาวไทย ก็คือยุคที่ 3 และยุคที่ 4 ได้แล้วนั้น การตอบคำถามในเรื่องระบบทุนนิยมในไทยดังกล่าวเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การวิเคราะห์กระบวนการกลายสินค้าในส่วนที่ 3 นี้ต่อไป ทั้งนี้ เนื่องจากกระบวนการกลายสินค้าจะเกิดขึ้นได้ในสังคมที่มีลักษณะดังกล่าวอย่างกว้างขวาง ซึ่งนั่นคือในสังคมทุนนิยม

สำหรับในส่วนนี้จะทำการศึกษากระบวนการกลายความงามที่เป็นนามธรรมให้เป็นสินค้า โดยผ่านการประกวดนางสาวไทย ซึ่งจะแสดงให้เห็นกระบวนการ ตั้งแต่ก่อนเริ่มการประกวด ระหว่างการประกวด ไปจนถึงหลังการประกวด โดยทำการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงระหว่างยุคที่ 3-4 กับยุคที่ 1-2 การแสดงให้เห็นลักษณะที่แตกต่างกันของการประกวดนางสาวไทยในยุคที่ต่างกันจะสะท้อนให้เห็นกระบวนการกลายสินค้าว่ากระบวนการเกิดขึ้นอย่างไร

การจะเปรียบเทียบการจัดประกวดนางสาวไทยในแต่ละยุค เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการกลายความงามเป็นสินค้าในเบื้องต้น ได้นำความหมายของกระบวนการกลายสินค้าที่ได้ศึกษาไว้ในบทที่ 2 (วรรณกรรมปริทัศน์) มาใช้เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ ทั้งนี้ กระบวนการกลายสินค้า (Commoditization) หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนบางสิ่งบางอย่างทั้งที่มีลักษณะเป็นนามธรรมหรือรูปธรรมให้เป็นสินค้า โดยผ่านไปสู่รูปแบบที่มีราคากำหนด หรือผ่านการใช้ความหมายทางสัญลักษณ์ อาทิ โลโก้ แบนด์ และภาพพจน์ การที่วิธีการผลิตปรับเปลี่ยนไปสู่การผลิตสินค้า ผลผลิตที่ถูกผลิตขึ้นเป็นไปเพื่อสนองความต้องการที่เปลี่ยนผ่านไปสู่ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งของ แทนที่จะเป็นความสัมพันธ์ที่อยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยผลผลิตจะมีมูลค่าเท่าไร หรือ ไม่มีมูลค่านั้น จะขึ้นอยู่กับความต้องการของสังคม ไม่ใช่เกิดจากความต้องการของผู้ผลิตเอง

เมื่อพิจารณากระบวนการจัดประกวดนางสาวไทย ตั้งแต่ก่อนเริ่มการประกวด ระหว่างการประกวด ไปจนถึงหลังการประกวด ควบคู่ไปกับการพิจารณาความหมายของกระบวนการกลายสินค้าจะทำให้เห็นว่าความงามกลายสินค้าได้ในยุคที่ 3(พ.ศ. 2527 - 2542) และยุคที่ 4 (พ.ศ.2543 - ปัจจุบัน) ทั้งนี้ เนื่องจาก ในยุคดังกล่าวการดำเนินถึงผลตอบแทนทั้งในรูปของตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงินได้เกิดขึ้นอย่างเป็นกระบวนการ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 : กระบวนการกลายเป็นสินค้าจากการประกวดนางสาวไทย

ก่อนการประกวด					ระหว่างการประกวด					หลังการประกวด					
ผู้เกี่ยวข้อง	ยุคที่ 1	ยุคที่ 2	ยุคที่ 3	ยุคที่ 4	ผู้เกี่ยวข้อง	ยุคที่ 1	ยุคที่ 2	ยุคที่ 3	ยุคที่ 4	ผู้เกี่ยวข้อง	ยุคที่ 1	ยุคที่ 2	ยุคที่ 3	ยุคที่ 4	
.ผู้จัดประกวด - กลุ่มบุคคล	รัฐบาล	สมาคมฯ	สมาคมฯ + ช่อง 7	สมาคมฯ + ช่อง ITV	1.ผู้จัดประกวด - เกณฑ์ตัดสิน	เน้นความ งาม	เน้นความ งาม	เน้น บุคลิก	เน้น บุคลิก	1. ผู้จัดประกวด	- ดูผลการกิจ	ไม่มี	ไม่มี	เป็นหน้าที่	เป็นหน้าที่
	- วัตถุประสงค์	ส่งเสริม การเมือง	ส่งเสริม ท่องเที่ยว	ประกวด ระดับโลก						ส่งเสริม ท่องเที่ยว	- ผลตอบแทน	ไม่ได้รับ	ไม่ได้รับ	ได้รับ	ได้รับ
สปอนเซอร์ - กลุ่มบุคคล	รัฐบาล	เอกชน บางส่วน	เอกชนเป็น หลัก	เอกชนเป็น หลัก	2. สปอนเซอร์ - ผลตอบแทน	ไม่ได้รับ	ได้รับ บางส่วน	ได้รับ	ได้รับ	2. สปอนเซอร์	- ผลตอบแทน	ไม่ได้รับ	ได้รับ บางส่วน	ได้รับ	ได้รับ
	- วัตถุประสงค์	เพื่อการ เมือง	เพื่อช่วย ชาติ	เพื่อผล ตอบแทน						เพื่อผล ตอบแทน					
นางสาวไทย - เจตจำนง	เพื่อช่วย ชาติ	เพื่อช่วย ชาติ	ประโยชน์ ส่วนตัว	ประโยชน์ ส่วนตัว	3. นางสาวไทย - กิจกรรมเก็บ ตัว	ไม่มี	ไม่มี	มี	มี	3. นางสาวไทย	- การกิจ	เน้น การเมือง	เน้นการ กุศล	เน้น ค้ำ พานิชย์	เน้นการ เป็นทูตฯ + ค้ำ พานิชย์
	- คุณสมบัติ	กำหนดไม่ มาก	กำหนดไม่ มาก	เพิ่ม ค้ำ ความรู้						เพิ่ม ค้ำ ความรู้	- ผลตอบแทน	ไม่ได้รับ	ไม่ได้รับ	ได้รับ	ได้รับ
	- ชีวิตพื้นวาระ										- ชีวิตพื้นวาระ	แต่งงาน	แต่งงาน	บางส่วนอยู่ ในวงการ บันเทิง	บางส่วนอยู่ ในวงการ บันเทิง
- ของรางวัล											ของรางวัลเพิ่มขึ้นทุกปี				

จากภาพกระบวนการกลายเป็นสินค้าของการประกวดนางสาวไทยข้างต้น พบว่าความงามของสตรีสามารถทำให้เกิดการกำหนดราคา และสามารถซื้อขายกันได้ เมื่อผ่านเวทีประกวดนางสาวไทย หรือกล่าวได้ว่าเวทีการประกวดนางสาวไทยเปรียบเสมือนการตีตราสินค้าความงาม ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะเห็นชัดเจนในยุคที่ 3 และ 4 รายละเอียดกระบวนการกลายความงามเป็นสินค้าโดยเปรียบเทียบสามารถแบ่งได้ออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้

5.1.3.1 ช่วงก่อนการประกวดนางสาวไทย

ในช่วงก่อนการประกวดนางสาวไทย ซึ่งถือได้ว่าเป็นช่วงการบริหารงานและการคัดสรรวัตถุดิบเบื้องต้นก่อนการเข้าสู่กระบวนการผลิตนั้น ได้เกิดความแตกต่างขึ้นอย่างชัดเจน เมื่อไทยได้พัฒนาเศรษฐกิจเข้าสู่ยุคทุนนิยม โดยจะเห็นได้ว่าผลประโยชน์ทั้งในรูปของตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงินที่จะเกิดขึ้นกับตนเองเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในการจัดประกวดนางสาวไทย หรือการเข้าร่วมประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 3 และ 4 การศึกษาลักษณะการจัดประกวดนางสาวไทยจะแบ่งตามตัวแสดงหลักที่เกี่ยวข้อง 3 กลุ่ม คือ ผู้จัดการประกวด ผู้สนับสนุนการประกวด และนางสาวไทย

(1) ผู้จัดการประกวดนางสาวไทย

กลุ่มบุคคลที่มีหน้าที่ในการจัดการประกวดนางสาวไทยในแต่ละยุคได้เปลี่ยนแปลงจากภาครัฐบาลในยุคที่ 1 (นางสาวไทยตัวแทนแห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2477 – 2483 พ.ศ. 2491-2497) มาเป็นสมาคมนักเรียนเก่าวิชาวุฒฯ ในยุคที่ 2 (นางสาวไทยตัวแทนแห่งสยามประเทศ พ.ศ. 2507-2515) จนกระทั่งผู้จัดการประกวดเดิมอย่างสมาคมวิชาวุฒฯ ได้มีการเพิ่มพันธมิตรในการจัดประกวด คือ สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ในยุคที่ 3 (นางสาวไทยตัวแทนสาวไทยในระดับสากล พ.ศ. 2527-2542) และเปลี่ยนพันธมิตรในการจัดประกวดมาเป็นสถานีโทรทัศน์ ITV ในยุคที่ 4 (นางสาวไทยตัวแทนแห่งศักดิ์ศรีสตรีไทย พ.ศ.2543 - ปัจจุบัน) ซึ่งในยุคหลังๆ นับได้ว่าเป็นความร่วมมือระหว่างภาคเอกชนอย่างแท้จริง

จากเหตุผลที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกลุ่มผู้จัดการประกวด พบว่าในช่วงเปลี่ยนจากยุค 1 เป็น ยุค 2 นั้น เป็นไปเพื่อความต้องการที่จะช่วยพัฒนาชาติในทางเศรษฐกิจ พร้อมทั้งสานต่อการประกวดนางสาวไทยไว้ โดยภาครัฐยังเข้ามามีส่วนสนับสนุนอยู่มากพอสมควร ทั้งนี้ เนื่องจากระบบการจ้างงานดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในขณะนั้น คือ จอมพลประภาส จารุเสถียร และผู้อำนวยการกองประกวดในขณะนั้นคือ พลโท กฤษณ์ สีวะรา ซึ่งดำรงตำแหน่งแม่ทัพภาคที่ 1

ในขณะที่ ช่วงทุนนิยมขยายตัวการเพิ่มพันธมิตรหรือการเปลี่ยนพันธมิตรกลับเกิดจากความขัดแย้งทางด้านผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ดังจะเห็นได้จากการเปลี่ยนผ่านจากยุคที่ 3 มาเป็นยุคที่ 4 เนื่องมาจากปัญหาค่าลิขสิทธิ์การประกวดนางสาวไทย และการบริหารงานของกลุ่มพันธมิตรรวมทั้ง กลุ่มพันธมิตรผู้จัดการประกวดล้วนเป็นภาคเอกชนทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นนายชาติเชื้อ

กรรมสูตรที่ดำรงตำแหน่งนายกสมาคมวชิราวุฒฯ และสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7 ในยุคที่ 3 หรือแม้กระทั่งคุณศรัณย์ธร ชูติมา ที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ ITV และเป็นศิษย์เก่าที่โรงเรียนวชิราวุฒวิทยาลัยฯ ที่มีความเชื่อมโยงกับสถานีโทรทัศน์ ITV

เมื่อกลุ่มผู้จัดการประกวดได้เปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับพัฒนาการทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของไทย จึงส่งผลให้วัตถุประสงค์ในการจัดการประกวดในแต่ละยุคต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วยเช่นเดียวกัน โดยจากการเริ่มต้นที่จัดขึ้นเพื่อต้องการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจการปกครองแบบประชาธิปไตยและรัฐธรรมนูญของไทย เปลี่ยนมาสู่การดำเนินงานที่เป็นไปเพื่อต้องการประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ของประเทศในระดับโลก พร้อมๆ ไปด้วยกับต้องการสร้างความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นมากขึ้นกับสหรัฐฯ ในการพัฒนาประเทศ ซึ่งในสองยุคแรกของการดำเนินการจัดการประกวดนางสาวไทยยังเป็นไปโดยเล็งเห็นประโยชน์ของประเทศในภาพรวมเป็นสำคัญ

การเปลี่ยนผ่านมาสู่ในยุคที่ 3 วัตถุประสงค์ในการจัดการประกวดนางสาวไทยได้เปลี่ยนไป เพื่อหาตัวแทนประเทศไปประกวดเวทีระดับโลกอย่าง Miss Universe ซึ่งในยุคนี้อาจกล่าวได้ว่าวัตถุประสงค์ในการจัดงานได้แสดงให้เห็นถึงผลในเชิงพาณิชย์มากกว่าในยุคก่อนๆ ต่อมาในยุคที่ 4 พบว่าวัตถุประสงค์ในการประกวดได้เปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติมากขึ้น ซึ่งได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ว่าต้องการหาสาวงามที่จะทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมและการท่องเที่ยวให้ต่างประเทศได้รู้จักเมืองไทยมากขึ้น

กลุ่มผู้จัดการประกวดและวัตถุประสงค์ในการประกวดนับว่าเป็นปัจจัยเริ่มแรกที่ทำให้รูปแบบการจัดงานแตกต่างกันออกไปในแต่ละยุค ซึ่งอาจสรุปได้ว่าวัตถุประสงค์การจัดการประกวดได้กลายมาสู่การทำไปเพื่อการพาณิชย์มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่ 3 อย่างไรก็ตาม การพิจารณาเพียงวัตถุประสงค์อย่างเดียวอาจไม่สามารถสรุปได้ว่ากระบวนการกลายเป็นสินค้าได้เกิดขึ้นจริง ดังเช่น วัตถุประสงค์การจัดงานในยุคที่ 4 ที่เป็นไปเพื่อการประชาสัมพันธ์ประเทศ แต่เมื่อพิจารณาในปัจจัยอื่นๆ อาจได้ข้อสรุปที่ต่างออกไปได้

อย่างไรก็ตาม ในเบื้องต้นการศึกษาการเปลี่ยนแปลงกลุ่มผู้จัดการประกวด และวัตถุประสงค์ในการประกวด ในช่วงก่อนการจัดประกวดนางสาวไทย แสดงให้เห็นว่าทุนนิยมส่งผลให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น พร้อมทั้งเป้าหมายในการจัดประกวดเป็นไปเพื่อประโยชน์ของกลุ่มผู้จัดมากกว่าการทำเพื่อผลประโยชน์ของประเทศชาติมากขึ้น ซึ่งเหตุผลทางด้านพาณิชย์ที่กล่าวมาแสดงให้เห็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการกลายเป็นสินค้าได้อย่างดี

(2) ผู้สนับสนุนการประกวดนางสาวไทย

เนื่องจากผู้จัดการประกวดในยุคที่ 1 คือ รัฐบาล ดังนั้นงบประมาณในการจัดประกวด จึงมาจากภาครัฐเป็นหลัก และอีกส่วนหนึ่งมาจากการจำหน่ายบัตรเข้าชมการประกวด

เท่านั้น ผู้สนับสนุนการประกวดที่มาจากภาคเอกชนเข้ามาเพียงการให้ของกำนัลเล็กๆน้อยๆ กับผู้ได้รับตำแหน่งเท่านั้น ต่อมาเมื่อโอนความรับผิดชอบให้สมาคมนักเรียนเก่าวิชาวุฒฯ ดูแลในยุคที่ 2 โดยผู้รับผิดชอบหลักยังคงเป็นผู้มีอำนาจทางการเมืองในขณะนั้น จึงทำให้เงินสนับสนุนการจัดการประกวดส่วนหนึ่งยังคงมาจากภาครัฐบาล และอีกส่วนมาจากรายได้จากการจำหน่ายบัตรเข้าชมงาน สำหรับในยุคที่ 2 นี้ มีการเปลี่ยนแปลงโดยภาคเอกชนเริ่มเข้ามามีส่วนสนับสนุนการประกวด ผ่านการสนับสนุนเงินสมทบทุน สำหรับรางวัลของนางสาวไทย และรองนางสาวไทย เท่านั้น

เมื่อเปลี่ยนผ่านมาเป็นยุคที่ 3 ซึ่งผู้จัดการประกวดเป็นการร่วมมือระหว่างภาคเอกชนด้วยกัน คือ สมาคมนักเรียนเก่าวิชาวุฒฯ และสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7 พบว่า ในช่วงนี้ผู้สนับสนุนภาคเอกชนรายใหญ่ได้เข้ามามีบทบาทหลักในการให้งบประมาณการจัดการประกวดนางสาวไทย ซึ่งสปอนเซอร์หลักในยุคนี้ คือ บริษัท คอลเกต-ปาล์มโอลิฟ จำกัด นอกจากนี้ในยุคที่ 3 ยังเกิดกระแสการให้การสนับสนุนนางงามเป็นรายบุคคลด้วย ซึ่งสังเกตได้จากการที่นางงามจะต้องมีสายสะพายที่ให้การสนับสนุนโดยห้างร้านเอกชน

สำหรับการจัดการประกวดยุคที่ 4 แม้วัตถุประสงค์การจัดงานจะเป็นไปเพื่อหาตัวแทนประเทศในการประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมและการท่องเที่ยวก็ตาม แต่เนื่องจากกลุ่มผู้จัดการประกวดเป็นภาคเอกชน คือ สมาคมนักเรียนเก่าวิชาวุฒฯ และสถานีโทรทัศน์ ITV จึงทำให้การจัดการงานในลักษณะที่ต้องมีสปอนเซอร์หลักให้สนับสนุนยังคงมีอยู่ ไม่ว่าจะเป็นเบียร์ช้าง หรือเครื่องดื่มสต็อกต์ อย่างไรก็ตาม ในยุคนี้กลุ่มผู้ให้การสนับสนุนมีการเปลี่ยนแปลงจากยุคที่ 3 คือ อนุญาตให้มีการสนับสนุนเป็นรายบุคคล ซึ่งสังเกตได้จากว่านางงามไม่ต้องมีสายสะพายเหมือนยุคก่อน พร้อมทั้งยังมีภาครัฐเข้ามาให้การสนับสนุนการประกวดด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยให้การสนับสนุนค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นเมื่อนางสาวไทยเดินทางไปประชาสัมพันธ์ยังที่ต่างๆ

นอกจากกลุ่มสปอนเซอร์จะเปลี่ยนแปลงไปเป็นกลุ่มนายทุนเพิ่มขึ้นแล้ว วัตถุประสงค์ที่สปอนเซอร์เข้ามาร่วมจัดประกวดนางสาวไทยก็ได้เปลี่ยนแปลงไปในเชิงพาณิชย์มากขึ้นด้วย โดยในยุคที่ 1 เหตุผลที่รัฐบาลให้การสนับสนุนด้านการเงิน ก็เป็นไปเพื่อให้การประชาสัมพันธ์การปกครองและรัฐธรรมนูญเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อเปลี่ยนเข้าสู่ยุคที่ 2 ซึ่งมีภาคเอกชนเริ่มเข้ามาให้การสนับสนุนการประกวด แต่กลับพบว่าเจตจำนงที่ภาคเอกชนเข้าร่วมกลับเป็นไป เพื่อสร้างภาพลักษณ์ให้องค์กรตนเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากภาคเอกชนในยุคนี้ไม่ได้รับผลตอบแทนในเชิงพาณิชย์แต่อย่างใด ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

หลังจากระบบทุนนิยมได้ขยายตัวอย่างมากหลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลา จึงทำให้นายทุนแข่งขันกันและเข้ามามีบทบาทในสังคมมากขึ้น ไม่เว้นแต่การประกวดนางสาวไทย โดย

วัตถุประสงค์ที่นายทุนเข้ามาสนับสนุนการประกวดในยุคที่ 3 และยุคที่ 4 นอกจากจะเป็นไปเพื่อผลประโยชน์จากการได้โฆษณาสินค้าแล้ว ยังเป็นไปเพื่อการสร้างภาพลักษณ์ให้กับสินค้าคนด้วย

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มผู้สนับสนุนการประกวด และวัตถุประสงค์ที่ผู้สนับสนุนต้องการเข้าร่วม อาจกล่าวได้ว่าในยุคที่ 1 และ 2 นายทุนยังไม่ได้มีบทบาทมากนัก รวมทั้งวัตถุประสงค์การเข้าร่วมสนับสนุนไม่ได้เป็นไปเพื่อต้องการได้ผลประโยชน์ตอบแทน ในขณะที่ยุคที่ 3 และ ยุคที่ 4 นายทุนได้เข้ามาสนับสนุนมากขึ้น นอกจากนี้ วัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมยังเป็นไปเพื่อผลทางด้านการพาณิชย์ด้วย

(3) ผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวไทย

ในช่วงก่อนการประกวดนางสาวไทย การพิจารณาคณะสมบัติการรับเข้าประกวดนางสาวไทยเปรียบเสมือนการคัดเลือกวัตถุดิบที่จะนำไปผลิตในเบื้องต้น โดยคุณสมบัติการรับเข้าได้แตกต่างกันไปตามยุคสมัย ซึ่งในยุคที่ 1 และยุคที่ 2 ไม่ได้มีการกำหนดคุณสมบัติที่เฉพาะเจาะจงมากนัก ในขณะที่ยุคที่ 3 และยุคที่ 4 มีการเพิ่มเติมคุณสมบัติทางการศึกษาเข้ามา ถึงแม้การเปลี่ยนแปลงคุณสมบัติดังกล่าวเป็นไปตามพัฒนาการของเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง อย่างไรก็ตาม สามารถสะท้อนให้เห็นมุมมองทางด้านการพาณิชย์ด้วย เนื่องจาก การเพิ่มคุณสมบัติการศึกษาให้เหมาะกับการใช้งานตามช่วงเวลาที่มีการแข่งขันทางเศรษฐกิจที่รุนแรงขึ้น พร้อมกันนี้ ความต้องการทางสังคมที่เสนอผ่านการเพิ่มคุณสมบัติทางการศึกษา ก็เป็นไปตามการนำของชนชั้นปกครองและชนชั้นนายทุน ซึ่งสื่อผ่านทางผู้จัดการประกวดในขณะนั้น

สำหรับเจตจำนงของการเข้าร่วมประกวดนางสาวไทย ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน จากการศึกษาผ่านการให้สัมภาษณ์ของนางสาวไทยในยุคที่ 1 และ 2 ได้ให้ความเห็นในทางเดียวกันว่ามุ่งทำเพื่อประโยชน์ที่จะเกิดต่อประเทศชาติ ไม่ว่าจะเป็นการประชาสัมพันธ์การปกครองรูปแบบประชาธิปไตย หรือการประชาสัมพันธ์ประเทศชาติในระดับโลกก็ตาม แต่เมื่อได้ก้าวเข้าสู่การจัดประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 3 และยุคที่ 4 เจตจำนงในการประกวดเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ส่วนบุคคลมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเข้าประกวดเพื่อเงินรางวัล หรือเพื่อเป็นโอกาสในการก้าวเข้าทำงานในวงการบันเทิง หรือในหน้าที่การงานที่ดีขึ้น

เมื่อพิจารณาจากตัวนางสาวไทยเอง พบว่าการเพิ่มคุณสมบัติเบื้องต้นของผู้เข้าประกวดให้เหมาะสมกับการดำเนินงานในเชิงพาณิชย์มากขึ้นในยุคที่ 3 – 4 นอกจากนี้ ความประสงค์ของผู้เข้าประกวดก็ได้เปลี่ยนไปตามกระแสนิยมในยุคหลังๆ โดยพบว่าทำเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวมากขึ้น ทศณะดังกล่าวยังแสดงให้เห็นผ่านบรรดาผู้ปกครองที่มีลูกสาวเป็นนางสาวไทยว่า เป็นสิ่งที่มีคุณค่าและได้รับการยอมรับจากสังคม คุณค่าความงามของรูปลักษณ์ภายนอกนี้ สามารถสร้างโอกาสในการเลือกดำเนินชีวิตได้หลากหลายกว่าสตรีทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของอาชีพ การงาน การเลือกคู่ ความแตกต่างในช่วงก่อนการประกวดนางสาวไทยดังกล่าว

แสดงให้เห็นว่าผลประโยชน์และผลตอบแทนจากการประกวดนางสาวไทยไม่ได้ถูกคำนึงถึงเฉพาะผู้จัดการประกวด และผู้สนับสนุนการประกวดเท่านั้น ในตัวสินค้าซึ่งในที่นี้คือ นางงามก็ได้คำนึงถึงผลตอบแทนจากความงามเช่นเดียวกัน

ในช่วงก่อนการประกวดนางสาวไทย สามารถชี้ให้เห็นถึงกระบวนการกลายเป็นสินค้าในขั้นเริ่มต้น ดังที่เห็นยุคที่ 3 และยุคที่ 4 ที่ผู้จัดการประกวด ผู้สนับสนุนการประกวด และนางสาวไทยคำนึงถึงผลประโยชน์ในเชิงการค้าจากการประกวดนางสาวไทยเป็นหลัก โดยลักษณะการกลายเป็นสินค้าในยุคนี้ไม่ได้แสดงให้เห็นในกรณีการจัดประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 1 และยุคที่ 2 ที่จุดเริ่มต้นของการจัดประกวดและการเข้าร่วมประกวดไม่ได้เป็นไปเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนแต่เป็นไปเพื่อประโยชน์ของชาติโดยรวม

5.1.3.2 ช่วงระหว่างการประกวดนางสาวไทย

เมื่อมีการตัดสินใจจะดำเนินการจัดประกวดนางสาวไทยของผู้จัดการประกวดและสปอนเซอร์ รวมทั้งมีสตรีที่ตัดสินใจเข้าร่วมการประกวดแล้ว การพิจารณาในช่วงต่อไป คือ ช่วงระหว่างการประกวดนางสาวไทย ซึ่งสามารถเปรียบได้กับช่วงที่นายทุนทำการผลิตให้ออกมาเป็นสินค้า ซึ่งความแตกต่างของยุคที่ 1 - 2 กับ ยุคที่ 3 - 4 จะทำให้เห็นภาพกระบวนการกลายเป็นสินค้าในขั้นตอนการผลิตชัดเจนขึ้น

(1) ผู้จัดการประกวดนางสาวไทย

ผู้จัดการประกวดนางสาวไทยในช่วงระหว่างการจัดการประกวดนางสาวไทย นอกจากจะมีบทบาทในการคัดเลือกบุคคลที่จะเข้ามารับตำแหน่งคณะกรรมการการตัดสินแล้ว ผู้จัดการประกวดยังมีส่วนในการกำหนดหลักเกณฑ์การตัดสินด้วย โดยเห็นว่าหลักเกณฑ์การตัดสินที่เปลี่ยนแปลงไปสามารถสะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงในการคัดสรรนางงามที่สามารถตอบสนองกับวัตถุประสงค์การประกวดที่แตกต่างออกไปในแต่ละยุค เกณฑ์การคัดสรรที่เปลี่ยนไปนี้เองทำให้สามารถตอบคำถามได้ว่าสตรีแบบใดที่จะถูกนำไปตีตรา “นางสาวไทย” หรือ เทียบได้กับว่าวัตถุแบบใดที่จะเหมาะกับการนำไปทำเป็นสินค้า

ในยุคที่ 1 หลักเกณฑ์การตัดสินคำนึงถึงความงามของสตรีเป็นหลัก โดยจากการศึกษาพบว่าจากระบบการรับสมัครที่ได้กำหนดเพียงแค่ว่าเป็นคนไทย สัญชาติไทย รูปร่างหน้าตาสมส่วนเท่านั้น ประกอบกับในระหว่างการประกวดไม่ได้กำหนดเกณฑ์ให้มีการสัมภาษณ์ นางงามเป็นเพียงการตัดสินจากการเดิน โชว์บนเวทีเพียงอย่างเดียว ดังนั้นคณะกรรมการจึงมีหลักเกณฑ์ร่วมกันและเน้นที่สุดคือ การเฟ้นหาหญิงสาวที่มีความงามอย่างเป็นธรรมชาติแท้จริง ซึ่งคุณสมบัติด้านความงามทางรูปร่างและกิริยาอย่างเดียว ก็สามารถตอบสนองวัตถุประสงค์การจัด

ประกวดที่จะให้นางสาวไทยเป็นผู้ช่วยในการประชาสัมพันธ์การปกครองแบบประชาธิปไตยในยุคนั้นได้แล้ว

ในยุคที่ 2 ถึงแม้วัตถุประสงค์ในการจัดการประกวดนางสาวไทยจะเป็นไปเพื่อต้องการหาสาวงามไปประกวดในเวทีระดับโลกก็ตาม แต่เหตุผลเบื้องหลังนั้นเป็นไปเพื่อต้องการประชาสัมพันธ์ประเทศไทยในระดับสากล จึงทำให้ผู้จัดการประกวดเพิ่มคุณสมบัติที่สามารถให้นางสาวไทยไปยืนอยู่บนเวทีระดับโลกได้ โดยกำหนดจัดช่วงสัมภาษณ์ผู้เข้าประกวดรอบ 15 คนสุดท้ายเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม คุณสมบัติด้านบุคลิกภาพและความรู้ความสามารถยังไม่ได้ดำเนินการอย่างเป็นทางการหรือมีการเปิดเผยอย่างในยุคที่ 3-4 จึงอาจกล่าวได้ว่าความงามของหน้าตาและรูปร่างยังเป็นส่วนเน้นสำคัญในยุคนี้

สำหรับยุคที่ 3 ถึงแม้วัตถุประสงค์หลักจะใกล้เคียงกับยุคที่ 2 คือต้องการหาสาวงามไปประกวด Miss Universe แต่การทำสัญญาการส่งนางงามให้กับบริษัท Miss Universe ของผู้จัดการประกวดทำให้เหตุผลเบื้องหลังของการจัดประกวดเป็นไปเพื่อการพาณิชย์ของภาคเอกชนมากกว่า จึงทำให้เกณฑ์การตัดสินแปรเปลี่ยนมาสู่มาตรฐานความงามสากล ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของใบหน้า ทรวดทรง และบุคลิกภาพ โดยเฉพาะด้านทรวดทรงที่มีการอวดโฉมผ่านชุดว่ายน้ำ High-Cut ซึ่งเหมาะกับรูปร่างของนางงามลูกครึ่ง ซึ่งส่วนใหญ่มาจากประเทศสหรัฐฯ มากกว่าสาวไทยแท้ รวมไปถึง เกณฑ์ด้านบุคลิกภาพ ที่การประกวดยุคนี้ให้ความสำคัญกับการพูดภาษาต่างประเทศได้ เกณฑ์การตัดสินทั้ง 2 ด้าน แม้จะไม่ได้ระบุให้เห็นอย่างชัดเจน แต่เมื่อพิจารณาจากจำนวนนางสาวไทยที่เป็นสาวลูกครึ่งแล้ว อาจกล่าวได้ว่าเกณฑ์การตัดสินที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้ลักษณะนางงามหรือลักษณะสินค้าแตกต่างกันไปด้วย

ในยุคที่ 4 นางสาวไทยจะต้องปฏิบัติหน้าที่เป็นทูตวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว ดังนั้นเกณฑ์การสรรหานางสาวไทยที่ผู้จัดการประกวดได้ตั้งไว้จึงแตกต่างออกไปจากยุคที่ 3 โดยถึงแม้เกณฑ์ความงามจะเป็นพื้นฐานในการตัดสิน แต่เกณฑ์ด้านบุคลิกภาพได้เข้ามามีบทบาทอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากการจัดให้มีการให้คะแนนจากการวัดระดับ IQ EQ รวมถึงการแสดงความสามารถพิเศษ อย่างไรก็ตาม แม้หน้าที่หลักของนางสาวไทยคือการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของไทย แต่ในยุคทุนนิยมขยายตัวภารกิจด้านการพาณิชย์ได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกับในยุคที่ 3 ดังนั้นการตัดสินจากเกณฑ์ที่กำหนดให้ จึงต้องพิจารณาถึงการนำไปใช้ในเชิงพาณิชย์ได้ด้วย

หลักเกณฑ์การตัดสินที่ผู้จัดการประกวดได้เปลี่ยนแปลงไปให้เหมาะกับพัฒนาการทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมทั้งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การจัดประกวด ส่งผลให้เห็นว่าเกณฑ์การพิจารณานางสาวไทยในยุคที่ 1-2 ไม่ได้เป็นไปเพื่อการค้า แต่เกณฑ์ในยุคที่ 3-4 กลับแสดงให้เห็นการคัดเลือกนางงามให้เหมาะกับการใช้งานเชิงพาณิชย์มากขึ้น

(2) ผู้สนับสนุนการประกวดนางสาวไทย

กลุ่มผู้สนับสนุนการประกวด และเจตนาธรรมณ์ของการสนับสนุนเปลี่ยนไปในเชิงพาณิชย์มากขึ้นในช่วงยุคที่ 3-4 จึงส่งผลให้สปอนเซอร์ได้รับผลตอบแทนตั้งแต่ช่วงระหว่างกระบวนการกลายความงามเป็นสินค้า หรือกล่าวได้ว่า แม้จะยังไม่ได้นางสาวไทย หรือสินค้าที่มีมูลค่าออกมา นายทุนก็ยังสามารถหาประโยชน์ได้จากภาพนางสาวไทย

งบประมาณที่ใช้ในการจัดการประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 1 ส่วนใหญ่มาจากภาครัฐบาล จึงทำให้ไม่มีการโฆษณาสินค้าผ่านแผ่นป้าย หรือผ่านสายสะพายนางงามดังที่จะได้เห็นในยุคต่อมา สำหรับในยุคที่ 2 ที่เปรียบเสมือนยุคเปลี่ยนผ่านไปสู่ทุนนิยมเต็มขั้นในประเทศไทย ประกอบกับผู้จัดการประกวดได้เปลี่ยนมาเป็นสมาคมนักเรียนเก่าวชิราวุธฯ นั้น พบว่า รัฐบาลได้ให้การสนับสนุนน้อยลง ในขณะที่ภาคเอกชนมีการให้การสนับสนุนการประกวดมากขึ้น ในช่วงต้นของยุคที่ 2 เอกชนสนับสนุนเพียงของรางวัลเท่านั้น ยังไม่เห็นการสนับสนุนระหว่างการแข่งขัน แต่ในช่วงท้ายของยุค ผู้จัดการประกวดกลับให้มีการสนับสนุนนางงามรายบุคคลผ่านสายสะพายขึ้น ทั้งนี้จากกล่าวได้ว่า ในยุคที่ 2 เอกชนเริ่มได้รับผลตอบแทนระหว่างการประกวดบ้างแล้ว

ต่อมาในยุคการประกวดที่ 3-4 การตอบแทนสปอนเซอร์ระหว่างการประกวดมีมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะในยุคที่ 3 ที่การสนับสนุนมาจากทั้งสปอนเซอร์หลัก ผ่านการสนับสนุนเงิน ของรางวัล หรือแม้แต่สถานที่ รวมทั้งสปอนเซอร์สนับสนุนรายนางงาม ซึ่งการโฆษณาสินค้าจะเกิดขึ้นทั้งในรูปแบบของหนังสือโฆษณาในช่วงก่อนการประกวด โฆษณาแฝงขณะนางงามทำกิจกรรมเก็บตัว รวมทั้ง ป้ายโฆษณา หนังสือโฆษณา และสายสะพายในวันประกวดนางสาวไทย ต่อมาในยุคที่ 4 แม้ทางกองประกวดจะปรับไม่ให้มีสปอนเซอร์รายบุคคล หรือการไม่ให้นางงามต้องสวมสายสะพายจากห้าง/ร้านต่างๆก็ตาม แต่การสนับสนุนจากสปอนเซอร์หลักในรูปแบบต่างๆ ยังคงมีอยู่ ซึ่งทำให้รูปแบบการตอบแทนสปอนเซอร์ผ่านการ โฆษณาระหว่างการประกวดยังคงมีอยู่เช่นเดิม

(3) ผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวไทย

นางงามต้องผ่านกระบวนการผลิตให้กลายเป็นสินค้าเมื่อระบบเศรษฐกิจทุนนิยมขยายตัวมากขึ้น โดยในที่นี้คือการจัดให้มีการเก็บตัวนางงาม เพื่อฝึกอบรมหลักสูตรที่เกี่ยวข้องการปฏิบัติหน้าที่ในยุคที่ 3-4 ซึ่งกระบวนการผลิตดังกล่าวไม่ได้ปรากฏในยุคที่ 1-2

ยุคที่ 1-2 ผู้จัดการประกวดไม่ได้มีกิจกรรมเก็บตัวก่อนการประกวด นางงามแต่ละคนจะต้องกลับไปเตรียมความพร้อมด้วยตนเอง ซึ่งจะมาพบกันอีกที่ตอนวันประกวดนางสาวไทย

สำหรับในยุคที่ 3 ได้เริ่มมีการจัดกิจกรรมเก็บตัวก่อนการประกวด เพื่อให้นางงามได้เข้ามาฝึกอบรมหลักสูตรที่สามารถนำไปใช้ได้หลังได้รับตำแหน่งไม่ว่าจะเป็นการอบรมการ

แต่งหน้า ทำผม รวมไปถึงการอบรมพัฒนาบุคลิกภาพ ดังตัวอย่าง กำหนดการทำกิจกรรมของผู้เข้าประกวดนางสาวไทยปี 2534 ซึ่งกิจกรรมตลอดระยะเวลา 10 วัน ประกอบด้วย การเยี่ยมชมโรงงานปาล์มโอลีฟ การอบรมการแต่งหน้าจากเรฟล่อน กิจกรรมการปลูกต้นไม้ กิจกรรมร่วมกับตาวีเศษ การเยี่ยมชมศูนย์ศิลปะป้าพิงบางไทร อบรมการแต่งผมจากจันทนา อบรมวิธีการถ่ายภาพ อบรมการสื่อภาษา และฝึกซ้อมการเดินและการแสดง (กองประกวดนางสาวไทย, 2534: 52)

ต่อมาในยุคที่ 4 เนื่องจากนางสาวไทยจะต้องไปปฏิบัติหน้าที่เป็นทูตวัฒนธรรม และการท่องเที่ยว ซึ่งแตกต่างไปจากภารกิจการไปประกวด Miss Universe สมาคมนักเรียนเก่าวชิราวุธฯ ได้เล็งเห็นความสำคัญในหน้าที่ดังกล่าว จึงนอกจากจะจัดให้มีการอบรมการแต่งหน้า ทำผม การพัฒนาบุคลิกภาพ อาทิ การเดิน การไหว้ การรับประทานอาหาร การแต่งกาย และทักษะการพูด ซึ่งเป็นพื้นฐานในการเข้าสังคมแล้ว ยังจัดให้มีการเพิ่มความรู้ในที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติภารกิจทูตวัฒนธรรมฯ เพิ่มมากขึ้น เช่น ในปี 2544 จัดให้มีการอบรมเรื่อง “คนยุคใหม่ในสังคมต้องเป็นคนดี EQ สูง” “บทบาทสตรีไทยในการพัฒนาสังคมไทย” “จิตวิทยาการทำงานเป็นทีมอย่างมีความสุข” และ “นางสาวไทยกับไอที” สำหรับปี 2547 จัดการอบรมเรื่อง “ทำอย่างไรให้มีเงินและมีเงินแล้วทำอย่างไร” และ “Innovative Thinking & Vision Creation Technique for Smart Miss Thailand” (กองประกวดนางสาวไทย, 2546)

กิจกรรมระหว่างการแข่งขันประกวดเป็นกระบวนการสำคัญที่แสดงให้เห็นขั้นตอนการผลิตนางงามให้เป็นสินค้าที่สังคมยอมรับได้เป็นอย่างดี โดยขั้นตอนการผลิตดังกล่าวไม่ปรากฏในยุคที่ 1-2 แต่กลับเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องทำในยุคที่ 3-4

การพิจารณาช่วงระหว่างการแข่งขันประกวดนางสาวไทย แสดงให้เห็นว่าในยุคทุนนิยมขยายตัวได้เกิดกระบวนการผลิตความงามให้เป็นสินค้า โดยตัวนางงามหรือวัตถุขบไม่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจรูปแบบของกระบวนการแต่อย่างใด ในขณะที่ ผู้จัดการประกวดและผู้สนับสนุนการประกวดมีส่วนสำคัญในการกำหนดรูปแบบกระบวนการผลิต และกำหนดลักษณะของสินค้าให้ตรงตามความต้องการของสังคม

5.1.3.3 ช่วงหลังการประกวดนางสาวไทย

ในระบบทุนนิยมขยายตัว ขั้นตอนที่แสดงให้เห็นถึงกระบวนการกลายเป็นสินค้าอีกหนึ่งช่วง คือ การกำหนดราคาและการทำให้อยู่ในรูปแบบที่ซื้อขายได้ โดยเมื่อเทียบกับการจัดประกวดนางสาวไทยแล้ว จะพบว่าช่วงหลังจากที่นางสาวไทยได้รับตำแหน่งแล้วจะสะท้อนให้เห็นรูปแบบการซื้อขายความงาม และการกำหนดราคาความงาม พร้อมทั้งแสดงให้เห็นวงจรการต่อผลประโยชน์ของนายทุนด้วย

(1) ผู้จัดการประกวดนางสาวไทย

ผู้จัดการประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 1 เป็นภาครัฐบาล ซึ่งในขณะนั้นยังไม่ได้มีการกำหนดบทบาทในการดูแลภารกิจและผลประโยชน์ของนางสาวไทยระหว่างดำรงตำแหน่งนางสาวไทยในแต่ละปี ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นไปดังเช่นในยุคที่ 2

การปฏิบัติภารกิจของนางสาวไทยในยุคที่ 1 ผู้จัดการประกวดนางสาวไทย ไม่ต้องทำหน้าที่ดูแลภารกิจให้กับนางสาวไทย ซึ่งเมื่อเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุคที่ 2 แม้จะเป็นเอกชน หรือสมาคมนักเรียนเก่าวชิราวุธฯ เข้ามาจัดการประกวด แต่ก็ยังไม่มีอำนาจหน้าที่ในการดูแลภารกิจของนางสาวไทยเช่นเดิม หรือเรียกได้ว่าในยุค 1 - 2 ไม่ได้มีพันธะระหว่างตัวนางสาวไทย และผู้จัดการประกวด ซึ่งกำหนดเป็นลายลักษณ์อักษร เพียงแต่ทางสมาคมฯ ได้ให้การดูแลอย่างต่อเนื่องในฐานะผู้ประสานงานติดต่อให้ ทั้งนี้ เมื่อกองประกวดไม่ได้มีหน้าที่ในการดูแลภารกิจ จึงทำให้ผู้จัดการประกวดไม่ได้มีหน้าที่ดูแลผลประโยชน์ที่เกิดจากภารกิจของนางสาวไทยด้วย ซึ่งเหตุนี้ทำให้นางสาวไทยยังไม่ได้ถูกกำหนดราคาจากการประกวดนางสาวไทย

สำหรับในยุคที่ 3 - 4 เมื่อได้สตรีที่มาครองตำแหน่งนางสาวไทยแล้ว ภารกิจที่เกิดขึ้นระหว่างนั้น ได้มีการทำข้อสัญญากันอย่างชัดเจนว่า ผู้จัดการประกวดจะเป็นผู้ดูแลภารกิจนางสาวไทยจนครบวาระ ซึ่งเมื่อผู้จัดการประกวดมีหน้าที่รับผิดชอบนางสาวไทยต่อเนื่องจากวันประกวดดังกล่าว จึงทำให้เกิดค่าใช้จ่ายในการดำเนินการตามมาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ผลประโยชน์ที่นางสาวไทยได้รับส่วนหนึ่งจึงต้องถูกแบ่งให้แก่ทางกองประกวด โดยจำนวนที่แบ่งไปแตกต่างกันตามแต่ละยุค เช่น คุณสาวิณี กล่าวว่าถูกหักไปร้อยละ 40 ของรายได้ ขณะที่ นางสาวไทยในยุคที่ 4 ถูกหักออกไปร้อยละ 50 ของรายได้ ทั้งนี้ เมื่อผู้จัดการประกวดเข้ามามีส่วนในการตอบรับหรือไม่รับภารกิจและผลประโยชน์ จึงแสดงให้เห็นว่ากระบวนการกำหนดราคาได้เกิดขึ้นโดยผู้จัดการประกวดนางสาวไทย

จากพัฒนาการของทุนนิยมในไทยช่วงยุคที่ 3-4 แสดงให้เห็นถึงกระบวนการกำหนดมูลค่าของนางสาวไทยผ่านการกำหนดค่าโชว์ตัว ค่าเป็นพรีเซนเตอร์โฆษณา หรือค่าเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ โดยผู้จัดการประกวดมีสิทธิในการซื้อขายราคา ซึ่งการกำหนดค่าตัวของนางสาวไทยดังกล่าวเป็นส่วนแสดงให้เห็นกระบวนการกลายเป็นสินค้าได้อย่างชัดเจน

(2) ผู้สนับสนุนการประกวดนางสาวไทย

สปอนเซอร์การประกวดนางสาวไทย นอกจากจะเป็นผู้ได้รับผลตอบแทนจากการโฆษณาสินค้าและการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กรแล้ว สปอนเซอร์ยังมีส่วนสำคัญในการกำหนดผลตอบแทนให้กับนางสาวไทยด้วย ซึ่งบทบาทของผู้สนับสนุนการประกวดดังกล่าวเห็นได้ชัดเจนขึ้นในยุคที่ 3-4

สำหรับยุคที่ 1 สปอนเซอร์จากภาคเอกชนยังมีไม่มาก การเข้ามาสนับสนุนยังจำกัดอยู่ในส่วนของของรางวัลเล็กๆน้อยๆเท่านั้น ดังนั้น ผลตอบแทนที่สปอนเซอร์จะได้รับจากภาพลักษณ์ของนางสาวไทยโดยตรงจึงยังไม่ปรากฏขึ้น ต่อมาเมื่อเข้าสู่ยุคที่ 2 การตอบแทนสปอนเซอร์ในช่วงหลังการประกวดอาจมิให้เห็นในช่วงท้ายของยุค ดังที่บริษัทเมืองทองไซโก้ เป็นผู้ส่งคุณแสงเดือน แม้นวงษ์ เข้าประกวด และเมื่อได้รับตำแหน่งนางสาวไทยแล้ว จึงให้มาเป็นสื่อโฆษณาให้กับบริษัท อย่างไรก็ตาม ถึงแม้สปอนเซอร์จะเริ่มมีการโฆษณาผ่านนางสาวไทย แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ผูกมัดให้นางสาวไทยไปเป็นพรีเซนเตอร์ให้กับสินค้าตนหลังการประกวดดังเช่นที่จะปรากฏให้เห็นกับนางสาวไทยในยุคต่อมา ทั้งนี้ เมื่อยังไม่มีกระบวนการให้ผลประโยชน์กับสปอนเซอร์ที่ชัดเจน การกำหนดผลตอบแทนของสปอนเซอร์จึงเป็นไปตามวาระ ซึ่งไม่จำเป็นว่านางสาวไทยทุกคนจะต้องถูกกำหนดมูลค่าผ่านการโฆษณา

ในยุคที่ 3-4 การแข่งขันทางธุรกิจที่รุนแรงในระบบทุนนิยม ประกอบกับการที่สปอนเซอร์เป็นตัวแสดงหลักในการจัดการประกวดแต่ละครั้ง ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าการเป็น พรีเซนเตอร์ เพื่อตอบแทนสปอนเซอร์หลักได้เป็นข้อตกลงที่ดำเนินการระหว่างผู้จัดการประกวดและสปอนเซอร์ ซึ่งตกลงกันตั้งแต่ช่วงก่อนการประกวด ในที่นี้นางสาวไทยจึงไม่ได้มีส่วนเข้าไปเกี่ยวข้องในการกำหนดผลตอบแทนที่จะได้รับแต่อย่างใด อาทิ ในยุคที่ 3 นางสาวไทย จะเป็นพรีเซนเตอร์ให้กับสบู่อัลมโอดิฟ สำหรับยุคที่ 4 นางสาวไทย จะเป็น พรีเซนเตอร์ให้กับเบียร์ช้าง สำหรับสปอนเซอร์ที่สนับสนุนสายสะพายให้นางงามในยุคที่ 3 สปอนเซอร์จะเป็นผู้กำหนดค่าตอบแทนที่นางสาวไทยจะได้รับจากการเป็นพรีเซนเตอร์หรือสื่อโฆษณาให้ อาทิ ภัสราภรณ์ ชัยมงคล เป็นสื่อโฆษณาให้กับบริษัทชวนชื่นฟลอราวิลล์ ซึ่งเป็นผู้สนับสนุนสายสะพายให้เธอ

(3) ผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวไทย

เมื่อการประกวดนางสาวไทยได้เสร็จสิ้นลงในแต่ละปี ขั้นตอนการกำหนดมูลค่าผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวไทยได้เริ่มขึ้นจากการได้รับของรางวัลจากการประกวด และเมื่อต้องปฏิบัติภารกิจภายในวาระการครองตำแหน่ง นางสาวไทยในบางยุคจะได้รับค่าตอบแทน สำหรับนางสาวไทยที่พ้นวาระการครองตำแหน่งในแต่ละปี การได้รับผลตอบแทนจากงานที่จะได้ทำต่อเนื่องก็มีส่วนในการนำมาพิจารณาว่าเวทีนางสาวไทยได้มีส่วนกำหนดมูลค่าของค่าตอบแทนหรือไม่ ซึ่งการพิจารณาการเข้าทำงานของนางสาวไทยในวงการบันเทิงเป็นประเด็นที่จะนำมาเป็นตัวอย่างสำคัญ ทั้งนี้ เนื่องจากคุณสมบัติของนางสาวไทยในเรื่องรูปลักษณ์ ชื่อเสียงจากการประกวด และภารกิจที่ได้ทำระหว่างดำรงตำแหน่งทางด้านการพาณิชย์ เป็นปัจจัยสนับสนุนการทำงานในวงการบันเทิงอย่างเห็นได้ชัดกว่าการทำงานในแวดวงอื่น

สำหรับของรางวัลที่นางสาวไทยจะได้รับในแต่ละยุค นอกจากจะมีมูลค่าสูงขึ้นมาเรื่อยๆแล้ว ความหลากหลายของของรางวัลก็มีเพิ่มขึ้นด้วยจากการที่สปอนเซอร์ให้การสนับสนุน

มากขึ้น ซึ่งตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน คือ เงินรางวัลที่นางสาวไทยจะได้รับ โดยพบว่าในยุคที่ 1 เงินรางวัลตั้งแต่เริ่มต้นยุคจนถึงปลายยุคจะอยู่ที่ 800 - 20,000 บาท ในยุคที่ 2 จะอยู่ที่ 40,000-100,000 บาท ในยุคที่ 3 อยู่ในช่วง 200,000-800,000 บาท และในยุคที่ 4 เงินรางวัลอยู่ที่ 1,000,000 บาท ถึงแม้จะกล่าวว่าปัจจัยทางด้านเงินเพื่อจะส่งผลให้มูลค่าของรางวัลเพิ่มขึ้นก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนผ่านจากยุคที่ 3 ซึ่งจัดประกวดครั้งสุดท้ายในปี 2542 มาเป็นยุคที่ 4 ซึ่งเริ่มในปี 2543 แสดงให้เห็นชัดเจนว่าเงินรางวัลเพิ่มมากขึ้นถึง 200,000 บาท แม้จะผ่านอัตราขยายตัวของเงินเพื่อไปแค่ 1 ปี ก็ตาม

การพิจารณาของรางวัลที่นางสาวไทยได้รับ นอกจากจะแสดงให้เห็นว่าการแข่งขันการประกวดความงามในยุคทุนนิยมที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการเกิดขึ้นของเวที Miss Thailand World และ เวที Miss Thailand Universe จะส่งผลให้มูลค่าของรางวัลเพิ่มขึ้น ซึ่งการเพิ่มมูลค่าดังกล่าวอาจเป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์การจูงใจให้สตรีเข้าประกวด การเพิ่มขึ้นของรางวัลยังแสดงให้เห็นว่าความงามซึ่งเป็นนามธรรมที่ไม่น่าจะมีมูลค่าใด กลับเกิดมูลค่าขึ้นมาได้จากการประกวดนางสาวไทย

ในส่วนของการกิจและผลตอบแทนที่นางสาวไทยได้รับระหว่างการทำงานใน 1 วาระ พบว่า ในยุคที่ 1 นางสาวไทยปฏิบัติภารกิจเพื่อประโยชน์ของประชาชาติเป็นหลักสำคัญ โดยภารกิจที่เด่นของนางสาวไทยในยุคฉลองรัฐธรรมนูญ คือ การประชาสัมพันธ์เผยแพร่งานของรัฐบาล อาทิ การส่งเสริมนโยบายการสร้างชาติและการส่งเสริมสุขภาพและการแต่งกาย นอกจากนี้ยังมีงานด้านสังคมและการกุศลที่ต้องปฏิบัติควบคู่กับกิจกรรมด้านการเมือง โดยนับว่าเป็นการแสดงภาพลักษณ์ที่ดีที่สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทที่เปลี่ยนไปของสตรีได้อย่างเป็นรูปธรรม

สำหรับในยุคที่ 2 แม้หน้าที่รับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับทางการเมืองในยุคนี้จะไม่เด่นชัดมากเท่ากับยุคฉลองรัฐธรรมนูญ แต่การช่วยงานในฐานะตัวแทนของสตรีไทยยังคงมีอยู่ ซึ่งจะเป็นในรูปของการส่งเสริมเศรษฐกิจแทน โดยนางสาวไทยจะเป็นตัวแทนของประเทศไทยในการเป็นฝ่ายต้อนรับขององค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (อ.ส.ท) ในงานแสดงสินค้า “เอ็กซ์โปว์” ในส่วนของงานด้านสังคมและการกุศลถือเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่เด่นชัดขึ้นกว่ายุคที่ 1 มาก โดยเฉพาะการที่นางสาวไทยเข้าร่วมการปลอบขวัญ และให้กำลังใจแก่ทหารไทยในสงครามเวียดนาม นอกจากนี้ ช่วงปลายยุคที่ 2 แม้ภารกิจด้านการพาณิชย์ โดยให้นางสาวไทยไปเป็นพรีเซนเตอร์โฆษณาก็ตาม แต่ภารกิจดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นกับนางสาวไทยทุกคน เนื่องจากไม่ได้มีพันธะสัญญาผูกมัดไว้แต่อย่างใด

ทั้งนี้ เนื่องจากภารกิจของนางสาวไทยในยุคที่ 1 และ 2 เน้นไปทางด้านกิจกรรมทางการเมืองและสังคมเป็นหลัก ประกอบกับผู้จัดการประกวดเป็นเพียงผู้ติดต่อประสานงานเท่านั้น ไม่ได้เข้ามาดูแลอย่างเต็มที่ จึงทำให้นางสาวไทยทั้งสองยุคไม่ได้รับค่าตอบแทนแต่อย่างใด ในขณะเดียวกัน นางสาวไทยกลับต้องออกค่าใช้จ่ายในเรื่องการแต่งกายและบำรุงตัวเองด้วย

ในยุคที่ 3 ลักษณะของภารกิจและผลตอบแทนแตกต่างกันไปจากในยุคที่ 1 – 2 โดยภารกิจด้านการพาณิชย์ ไม่ว่าจะเป็นการเดินทางไปประกวด Miss Universe การเป็นพิธีเซนต์เตอร์โฆษณา การแสดงละคร และงานในวงการบันเทิงจะมีให้เห็นชัดเจนมากขึ้นกว่างานด้านการเป็นตัวแทนประเทศทางด้านการเมือง สังคม และเศรษฐกิจดังเช่นในยุคก่อน ทั้งนี้ เนื่องจากวัตถุประสงค์การจัดประกวดได้เปลี่ยนแปลงไป ดังที่ คุณภรณ์ทิพย์ นาคหิรัญกนก นางสาวไทยประจำปี 2531 ได้กล่าวถึงการประกวดนางงามว่า “ขอให้ลดการใช้ นางงามเป็นเครื่องมือทางการค้า เพราะเท่าที่ผ่านมานางงามถูกอิทธิพลทางธุรกิจการค้าครอบงำจนแทบไม่มีเวลาให้กลับสาธารณประโยชน์จริงๆเลย ธุรกิจทำให้การประกวดนางงามสำเร็จได้ แต่ก็ไม่ควรจะมากเกินไป เพราะจะทำให้ผู้ได้รับตำแหน่งรู้สึกว่ามีค่าต่อสังคมน้อยกว่านายทุน” (ชลธิชา พันธุ์พานิช, 2537)

สำหรับในยุคที่ 4 ภารกิจหลักได้เปลี่ยนแปลงไปโดยเน้นการเป็นทูตวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวแทน ซึ่งการเป็นตัวแทนประเทศดังกล่าวอาจกล่าวได้ว่าส่งเสริมบทบาทนางสาวไทยในเชิงการเป็นตัวแทนประเทศมากขึ้น รวมทั้ง นางสาวไทยยังปฏิบัติภารกิจด้านการสังคมและการกุศลอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ภารกิจด้านการพาณิชย์ก็ยังคงรักษาทบทางไว้เหมือนเดิมด้วย

ในยุคที่ 3-4 จะเห็นได้ว่าภารกิจด้านการพาณิชย์ที่เพิ่มขึ้น ประกอบกับการเพิ่มบทบาทผู้จัดการประกวดในการดูแลนางสาวไทยจนครบวาระ จึงทำให้นางสาวไทยได้รับผลตอบแทนจากการร่วมงานในเชิงพาณิชย์มากขึ้น อย่างไรก็ตาม ไม่เพียงงานในเชิงพาณิชย์เท่านั้นที่นางสาวไทยจะได้รับผลตอบแทน การร่วมงานในฐานะตัวแทนประเทศและงานด้านสังคมก็ได้รับผลตอบแทนด้วย ซึ่งประเด็นนี้เองที่แตกต่างไปจากในยุคที่ 1 – 2 และเน้นย้ำให้เห็นว่ารูปแบบการซื้อขายความงาม รวมทั้งการต่อรองมูลค่าความงามได้เกิดขึ้นในช่วงทุนนิยมขยายตัว

หลังจากการดำรงตำแหน่งนางสาวไทยในแต่ละวาระ การดำเนินชีวิตหลังจากนั้นเป็นตัวแสดงอย่างดี ในการจะชี้ให้เห็นว่าเวที “นางสาวไทย” สามารถใช้ในการต่อรองมูลค่าผลตอบแทนที่จะได้รับได้หรือไม่ ซึ่งจะเป็นเครื่องยืนยันอีกชั้นหนึ่งว่ากระบวนการกลายความงามเป็นสินค้าจากการประกวดนางสาวไทยเกิดขึ้นจริง จากการศึกษาพบว่านางสาวไทยในยุคที่ 1-2 ส่วนใหญ่จะสมรสและใช้ชีวิตครอบครัวหลังจากพ้นวาระการครองตำแหน่งไม่นาน ซึ่งแนวโน้มการใช้ชีวิตครอบครัวหลังจากพ้นตำแหน่งมีน้อยลงในยุคที่ 3 และน้อยลงอย่างเห็นได้ชัดในยุคที่ 4 จากแนวทางการดำเนินชีวิตของนางสาวไทยในยุคที่ 1-2 จึงอาจกล่าวได้ว่า โดยส่วนใหญ่แล้วไม่ได้มีการนำตรา “นางสาวไทย” ไปกำหนดหรือเพิ่มมูลค่าให้กับความงามของสตรี

สำหรับนางสาวไทยในสองยุคหลัง (ยุคที่ 3-4) ซึ่งโดยส่วนใหญ่ไม่ได้สมรสทันที หลังจากพ้นวาระการครองตำแหน่ง จึงได้มีช่วงการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการได้ลงเข้าทำงานในวงการบันเทิงของนางสาวไทยทุกคนในยุคที่ผู้จัดการประกวดเป็นสื่อโทรทัศน์ อย่างช่อง 7 และช่อง ITV

การได้เข้าไปทำงานในวงการบินดังกล่าวเป็นการสะท้อนภาพให้เห็นการกลายความงามเป็นสินค้าจากการประกวดนางสาวไทยได้เป็นอย่างดี โดยพบว่าการตีตรา “นางสาวไทย” ลงไปบนสตรีที่มีความงามและความสามารถนั้น สามารถยกระดับผลตอบแทนที่จะได้รับจากวงการบินได้มากกว่าสตรีที่มีความงามแต่ไม่ได้รับตำแหน่ง เหตุผลส่วนหนึ่งมาจากการที่ความงามของรูปลักษณ์ภายนอกเป็นคุณสมบัติเบื้องต้นที่สอดคล้องกับการเข้าวงการบินมากที่สุด ยิ่งการได้รับตำแหน่งการันตีความงาม ประกอบกับการที่นางสาวไทยได้รับความสนใจจากประชาชนเป็นทุนเดิม จึงเป็นเหตุสนับสนุนสำคัญในการยกระดับผลตอบแทน

ทั้งนี้ เมื่อเวลาผ่านไปนางสาวไทยอาจจะเลือกทำงานในวงการบินอื่นๆต่อไป ซึ่งขึ้นอยู่กับความถนัดและความชอบ หรือแม้กระทั่งยังทำงานอยู่ในวงการบินแต่ได้ค่าตอบแทนในอัตราที่แตกต่างกันออกไปจากตอนที่ครองตำแหน่งนางสาวไทย ทั้งนี้ การพิจารณาผลตอบแทนดังกล่าวไม่ได้เกิดจากผลของการตีตรา “นางสาวไทย” จากความงามเป็นสำคัญ แต่กลับขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น อาทิ ความสามารถ ความชำนาญ และการรักษาความโด่งดังในขณะนั้น ดังนั้นผลตอบแทนของนางสาวไทยที่ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นเมื่อเวลาผ่านไป จึงไม่อาจแสดงผลการกลายความงามเป็นสินค้าจากเวทีการประกวดนางสาวไทยได้อย่างชัดเจน

การศึกษานี้จะมุ่งหยาบยกประเด็นการเปลี่ยนแปลงผลตอบแทนที่นางสาวไทยจะได้รับจากการทำงานในวงการบิน โดยจะยกตัวอย่างนางสาวไทยในยุคที่ 4 เพื่อแสดงให้เห็นว่าการตีตรา “นางสาวไทย” มีผลต่อการยกระดับผลตอบแทน ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 : การเปรียบเทียบอัตราผลตอบแทนจากการทำงานด้านพาณิชย์ของดารานางงามทั่วไปและนางสาวไทย ในยุคที่ 4

หน่วย : บาท

ประเภท	ดารานางงามทั่วไป	นางสาวไทย	ส่วนต่าง
ฟรีเซนเตอร์โฆษณา	200,000	1,500,000	1,300,000
งานแสดงภาพยนตร์	50,000	400,000	350,000
งานแสดงละคร	15,000 : ตอน	40,000 : ตอน	25,000
ออกงานโชว์ตัว	10,000 : ชม.	30,000 : ชม.	20,000
งานพิธีกร	10,000 : งาน	40,000 : งาน	30,000

ข้อมูลจากตารางข้างต้น ในส่วนผลตอบแทนของดารานางงามทั่วไปได้จากการสอบถามผู้จัดการดารานางงามของสถานีโทรทัศน์แห่งหนึ่งและผลตอบแทนที่คุณสุจิตราเคยได้รับก่อนดำรงตำแหน่งนางสาวไทย สำหรับผลตอบแทนที่นางสาวไทยได้รับ รวบรวมจากการสัมภาษณ์นางสาวไทยในยุคที่ 4 ที่มีผลงานในวงการบินในขณะนี้จำนวน 3 คน คือ คุณสุจิตรา นางสาวไทย

ประจำปี 2544 คุณชวลิตา นางสาวไทยประจำปี 2546 และคุณลลนา ก้องธรนินทร์ นางสาวไทยประจำปี 2549

การเปรียบเทียบผลตอบแทนดังกล่าวได้แสดงให้เห็นว่า ผลตอบแทนจากการทำงานในวงการบันเทิงของนางสาวไทยเมื่อเทียบกับดารานักแสดงปกติจะได้รับอัตราสูงกว่า ไม่ว่าจะเป็นการเป็นพีเรียดอร์โฆษณาที่โดยเฉลี่ยสูงกว่าถึง 1,300,000 บาท การแสดงหนังสูงกว่าเฉลี่ย 350,000 การแสดงละครเฉลี่ยสูงกว่า 25,000 บาทต่อตอน การโชว์ตัวสูงกว่าถึง 20,000 บาทต่อชั่วโมง และการเป็นพิธีกรสูงกว่า 30,000 บาทต่องาน การได้รับผลตอบแทนในอัตราที่สูงกว่าดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ในเบื้องต้นเวทีประกวดนางสาวไทย นอกจากจะสามารถทำให้ความงามที่เป็นนามธรรมซื้อขายได้แล้ว การประกวดยังสามารถเพิ่มมูลค่าของความงามได้ด้วย ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งมาจากการเป็นนางสาวไทยจะได้รับโอกาสในการทำงานในวงการบันเทิงที่มากและหลากหลายในช่วงปฏิบัติการนางสาวไทย ประกอบกับได้รับชื่อเสียงระดับหนึ่งจากเวทีประกวด

การศึกษาความแตกต่างของการกลายความงามให้เป็นสินค้าจากกรณีการประกวดนางสาวไทย โดยพิจารณาการประกวดนางสาวไทยตั้งแต่ช่วงก่อนการจัดการประกวด ระหว่างการประกวด และหลังการประกวด โดยเปรียบเทียบการจัดประกวดในยุคที่ 1-2 กับยุค 3-4 แล้วพบว่า การขยายตัวของทุนนิยมทำให้การประกวดนางสาวไทยเปลี่ยนแปลงความงามของสตรีจากที่ไม่มีมูลค่าในยุคที่ 1-2 ให้สามารถมีรูปแบบซื้อขายแลกเปลี่ยน พร้อมทั้งมีการกำหนดเพิ่มมูลค่าผลตอบแทนเมื่อผ่านเวทีประกวดด้วย ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับความหมายของกระบวนการกลายเป็นสินค้า (Commoditization) ในทางเศรษฐศาสตร์การเมืองที่ได้ศึกษาไว้ในช่วงต้น

5.1.4 กระบวนการกลายเป็นสินค้าและความเกี่ยวข้องกับแนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมือง

จากในส่วนที่ 3 ได้แสดงให้เห็นว่าการประกวดนางสาวไทยสามารถทำให้ความงามกลายเป็นสินค้าได้อย่างไร โดยพิจารณาจากความหมายของกระบวนการกลายเป็นสินค้าในเบื้องต้น ทั้งนี้ เพื่อให้เห็นว่าการกลายเป็นสินค้านี้ดังกล่าวยังเป็นไปตามแนวคิดที่ทางเศรษฐศาสตร์การเมืองได้ให้ไว้ ในส่วนนี้จึงได้เชื่อมโยงกระบวนการกลายเป็นสินค้าในเชิงทฤษฎีที่ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 2 (วรรณกรรมปริทัศน์) มาสู่การกลายนามธรรมให้เป็นสินค้าในกรณีที่เกิดขึ้นจริงจากการประกวดนางสาวไทย

ลักษณะของการกลายเป็นสินค้าในระบบทุนนิยมตามแนวคิดของเศรษฐศาสตร์การเมืองนั้น เริ่มพิจารณาจากสินค้าไปสู่มูลค่า ซึ่งสามารถแบ่งเป็นรายละเอียดได้ 5 ประเด็นหลัก ดังนี้

5.1.4.1 กระบวนการกลายเป็นสินค้าเกิดขึ้นในสังคมที่มีการผลิตสินค้าในขอบเขตกว้างขวางที่สุด

สินค้าในความหมายทางเศรษฐศาสตร์การเมือง คือผลผลิตที่ไม่ได้ผลิตเพื่อบริโภคไว้เอง แต่กลับมีเพื่อขายในตลาดให้ผู้อื่นใช้สอย ซึ่งการผลิตสินค้าจะเป็นรูปแบบหลักและเป็นไปอย่างกว้างขวางในสังคมนิยม

เมื่อพิจารณาพัฒนาการของระบบทุนนิยมในประเทศไทย แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการผลิตเพื่อทำเป็นสินค้านั้น ถือได้ว่าเป็นลักษณะที่แสดงให้เห็นมากขึ้นตั้งแต่ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงการปกครองของจอมพลสฤษดิ์ที่วางแผนพัฒนาการเศรษฐกิจภายใต้ “ระบบทุนนิยม” อย่างไรก็ตาม การประกวดนางสาวไทยในช่วงพัฒนาการเศรษฐกิจดังกล่าว ซึ่งเทียบได้กับยุคที่ 1 (นางสาวไทยตัวแทนแห่งรัฐธรรมนูญ) และยุคที่ 2 (นางสาวไทยตัวแทนแห่งสยามประเทศ) ยังไม่ได้สะท้อนให้เห็นรูปแบบการกลายความงามเป็นสินค้าเท่าที่ควร ไม่ว่าจะพิจารณาจากกลุ่มผู้จัดการประกวด และผู้สนับสนุนการประกวด ที่ไม่ได้คำนึงถึงผลประโยชน์ในรูปตัวเงินเป็นหลัก รวมไปถึงจนถึงผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวไทยที่ความงามยังไม่ได้ถูกกำหนดมูลค่าการซื้อขาย ทั้งนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่าในช่วงเริ่มพัฒนาประเทศไปสู่รูปแบบทุนนิยม การผลิตสินค้าอาจยังไม่ได้ครอบคลุมกว้างขวางไปถึงนามธรรม อาทิ ความงาม

สำหรับในช่วงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ระบบทุนนิยมมีการขยายตัวอย่างมาก โดยพบลักษณะความสัมพันธ์ทางการผลิตที่กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตอยู่ในมือคนกลุ่มน้อย (นายทุน) ในสังคมอย่างเห็นได้ชัดมากกว่าทุกยุคที่ผ่านมา ในขณะเดียวกัน พบว่าการผลิตเพื่อทำเป็นสินค้าได้ขยายวงไปสู่สิ่งที่เป็นนามธรรมด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 3 (นางสาวไทยตัวแทนสาวไทยในระดับสากล) ที่มีวัตถุประสงค์คัดเลือกสาวงาม เพื่อไปประกวดชิงตำแหน่งนางงามจักรวาลเท่านั้น จึงแสดงให้เห็นได้ว่า ภายใต้อิทธิพลทุนนิยม การประกวดนางงามในประเทศไทยกลายเป็นข้อต่อช่องทางธุรกิจของขบวนการค้าความงามระดับโลก โดยมีนายทุน นักธุรกิจในประเทศอยู่ร่วมเกี่ยวผลประโยชน์กัน (ชลธิชา พันธุ์พานิช, 2537) สำหรับการจัดประกวดในยุคที่ 4 (นางสาวไทยตัวแทนแห่งศักดิ์ศรีสตรีไทย) แม้จะต้องการค้นหาทูตวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวก็ตาม แต่ในส่วนของผลตอบแทนที่ทุกฝ่ายได้รับกลับแสดงให้เห็นชัดว่าความงามเป็นสินค้าโดยมีมูลค่าและซื้อขายได้เช่นกัน

จากลักษณะแรกของกระบวนการกลายเป็นสินค้าที่เกิดขึ้นในสังคมที่มีการผลิตสินค้าอย่างกว้างขวางที่สุด สอดคล้องกับกระบวนการกลายสิ่งที่เป็นนามธรรมอย่างความงามเป็นสินค้าจากเวทีประกวดนางสาวไทยในยุคนิยมขยายตัวอย่างมาก

5.1.4.2 กระบวนการกลายเป็นสินค้าโดยระบบการผลิตสินค้าแบบทุนนิยม

สำหรับลักษณะประการที่ 2 ของกระบวนการกลายเป็นสินค้าในทางเศรษฐศาสตร์ การเมื่อนั้นเกิดภายใต้การผลิตแบบทุนนิยม (Capitalist Commodity Production) ซึ่งความสัมพันธ์เชิงสินค้าได้พัฒนาถึงจุดสูงสุด จนกระทั่งแม้แต่นามธรรม อย่างพลังแรงงานของคนงาน (Labour Power) ก็เป็นสินค้าซื้อขายด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากการที่คนจำนวนมากไม่มีปัจจัยในการผลิตเสียแล้ว เขาก็ย่อมไม่สามารถทำการผลิตได้ แรงงานจะทำการผลิตได้ต้องเข้าร่วมกับปัจจัยการผลิตอื่นที่ถูกครอบครองโดยนายทุน

การประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 3-4 ซึ่งได้กล่าวไปแล้วว่าอยู่ในช่วงเดียวกับช่วงระบบทุนนิยมขยายตัว แสดงให้เห็นว่าความงามซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่น่าจะทำให้เป็นสินค้าได้ต้องกลายมาเป็นสินค้าหลังจากที่ได้ไปเข้าร่วมกับปัจจัยการผลิตอื่นที่ถูกครอบครองโดยนายทุน ทั้งนี้ เวทีการประกวดนางสาวไทยประกอบไปด้วยปัจจัยการผลิตในทางเศรษฐศาสตร์ที่ผู้จัดการประกวด และผู้สนับสนุนการประกวดครอบครองลิขสิทธิ์และอำนาจเด็ดขาดในการจัดประกวด ถ้านายทุนไม่เป็นส่วนประกอบหลักในการสนับสนุนให้มีการจัดประกวดนางสาวไทยหรือไม่สนับสนุนให้นางสาวไทยได้ทำงานในเชิงพาณิชย์ ความงามของสตรีเพียงอย่างเดียวจึงไม่สามารถที่จะมีมูลค่าหรือเกิดรูปแบบการซื้อขายได้

ทั้งนี้ การประกวดนางสาวไทย สอดคล้องกับลักษณะที่ 2 ของกระบวนการกลายเป็นสินค้าที่เกิดภายใต้ระบบการผลิตแบบทุนนิยม โดยปัจจัยการผลิตได้ถูกรวมศูนย์ผูกขาดอยู่ในมือของนายทุน ในเงื่อนไขเช่นนี้ ทำให้ความงามจำต้องเข้าร่วมกับทำการผลิตให้แก่นายทุน เพื่อแลกเปลี่ยนกับค่าจ้างตอบแทน

5.1.4.3 กระบวนการกลายเป็นสินค้าผ่านวงจรการผลิตสินค้าแบบทุนนิยม

กระบวนการกลายเป็นสินค้าเกิดผ่านวงจรการผลิตแบบทุนนิยม โดยต่างจากวงจรการผลิตอย่างง่ายที่การผลิตเป็นไปเพื่อให้ได้สินค้าอื่นมาสนองความต้องการโดยตรง หรือ สินค้า → เงิน → สินค้า สำหรับวงจรการผลิตแบบทุนนิยมมีจุดมุ่งหมายเพื่อสะสมโภคทรัพย์หรือเพื่อกำไร โดยนายทุนใช้เงินลงทุนในปัจจัยการผลิตและแรงงานผลิตเป็นสินค้าขายในตลาดแลกกับเป็นเงินและได้กำไร เพื่อนำไปลงทุนซ้ำในขอบข่ายที่ใหญ่โตขึ้นเรื่อยๆ หรือ เงิน → สินค้า → เงิน

หลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ที่ได้เปลี่ยนผ่านประเทศไทยไปสู่ระบบทุนนิยม โดยนายทุนนั้น ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการประกวดนางสาวไทยให้เข้าสู่ลักษณะวงจรการผลิตแบบทุนนิยมอย่างชัดเจนขึ้น ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบประกวดนางสาวไทยระหว่างยุคที่ 1-2 กับยุคที่ 3-4 แล้วพบว่า ในยุคที่ 1-2 ถึงแม้จะมีเงินเข้ามาเป็นจุดเริ่มในการจัดประกวดนางสาวไทยก็ตาม แต่จุดมุ่งหมายในการจัดไม่ว่าจะในทัศนะของผู้จัดการประกวด ผู้สนับสนุนการ

ประกวด หรือนางสาวไทยไม่ได้เริ่มจากเหตุผลในการทำกำไรหรือต้องการสะสมโภคทรัพย์แต่อย่างใด กลับเกิดขึ้นเพื่อผลประโยชน์ของประเทศชาติเป็นหลัก นอกจากนั้น ภายหลังจากการประกวดนางสาวไทย ผู้จัดการประกวดและผู้สนับสนุนการประกวดไม่ได้รับผลตอบแทนเพิ่มขึ้น ในขณะที่ความงามที่ผ่านการตีตรา “นางสาวไทย” ในยุคนี้ ถึงแม้มูลค่าของของรางวัลอาจนำมาเปรียบเป็นมูลค่าของความงาม แต่ความงามยังไม่ได้อยู่ในรูปของการต่อรองซื้อขาย เนื่องจากนางสาวไทยในยุคนี้ไม่ได้รับค่าตอบแทนใดจากการปฏิบัติภารกิจ

ในขณะที่ การประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 3 - 4 แสดงให้เห็นวงจรการผลิตสินค้าแบบทุนนิยมอย่างชัดเจน ตั้งแต่ช่วงก่อนการประกวดนางสาวไทย ซึ่งผู้จัดการประกวด ผู้สนับสนุนการประกวด และนางงาม ที่ถึงแม้จะให้เห็นเหตุผลในการเข้าร่วมว่าเป็นไปเพื่อสร้างภาพลักษณ์หรือการเปิดโอกาสในการทำงานก็ตาม แต่ผลจากการสร้างภาพลักษณ์หรือการทำงานในอนาคตกลับนำมาซึ่งโภคทรัพย์ตามมา สำหรับช่วงระหว่างการประกวดนางสาวไทย ก็ได้แสดงให้เห็นกระบวนการผลิตสินค้าผ่านกิจกรรมฝึกอบรมต่างๆ ด้วย

เมื่อการประกวดจบลง ผู้จัดการประกวดและผู้สนับสนุนได้ผลตอบแทนเพิ่มขึ้นทั้งในรูปแบบที่เป็นตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน ไม่ว่าจะเป็นการกระตุ้นยอดขายจากการมีนางสาวไทยเป็นพรีเซนเตอร์โฆษณา หรือการสร้างภาพลักษณ์ความยิ่งใหญ่ของการประกวดนางสาวไทยเพื่อจูงใจสปอนเซอร์ให้เข้าร่วมจัดงานอีกในปีต่อไป เช่นเดียวกับผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวไทยที่ได้รับค่าตอบแทนเพิ่มขึ้นหลังจากผ่านเวทีประกวด โดยเฉพาะผลตอบแทนจากการทำงานในวงการบันเทิงที่สูงกว่าค่าตัวของดาราดวงอื่นๆ นอกจากนี้ การที่ชื่อเสียงที่ได้รับจากการประกวดนางงามในต่างประเทศในยุคที่ 3 อาทิ นางสาวไทย ภรณ์ทิพย์ นาคหิรัญกนก ได้เป็น Miss Universe และรองนางสาวไทยอันดับหนึ่ง ปรียานุช ปานประดับ ชนะเลิศ Miss Asia-Pacific รวมทั้ง การสร้างชื่อในฐานะทูตวัฒนธรรมฯ สำหรับนางสาวไทยยุคที่ 4 มีผลต่อการสร้างความสนใจต่อกิจกรรมนี้ให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งในตัวสปอนเซอร์จัดงาน สปอนเซอร์ผู้ส่ง และสตรีที่เข้าร่วมในกิจกรรมประกวดนางสาวไทย ซึ่งการที่มีผู้สนใจเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดประกวดนางสาวไทยดังกล่าวนี้ ย่อมส่งผลกระทบต่อการคงอยู่ของงานประกวดนางสาวไทยให้มีต่อเนื่องเรื่อยไป ทั้งนี้จึงอาจกล่าวได้ว่าการจัดประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 3-4 สอดคล้องกับลักษณะวงจรการผลิตสินค้าแบบทุนนิยม คือ เงิน → สินค้า → เงิน

5.1.4.4 มูลค่าแลกเปลี่ยนคือมูลค่าสินค้า

แนวคิดเกี่ยวกับมูลค่าสินค้าของนักเศรษฐศาสตร์การเมือง กล่าวว่ามูลค่าสินค้าถูกกำหนดจากมูลค่าแลกเปลี่ยน (Exchange Value) ซึ่งมองว่าสินค้านั้นได้ผลิตขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ผลิตเองโดยตรง แต่เพื่อแลกกับสินค้าอื่นและสนองความต้องการของผู้ผลิตสินค้าอื่น โดยที่ผู้ผลิตเองจะได้รับสินค้าที่ตนต้องการเป็นการตอบแทน

จากการศึกษาการประกวดนางสาวไทย จะเห็นได้ว่าความงามของสตรีตั้งแต่ยุค ศักดินา เรื่อยมาจนถึงยุคที่ 1 (พ.ศ. 2477–2483 และ พ.ศ. 2491-2497) และยุคที่ 2 (พ.ศ. 2507-2515) ความงามของนางสาวไทยยังไม่เกิดมูลค่าแลกเปลี่ยน โดยถึงแม้สตรีที่มีความงามซึ่งถูกตีตรา “นางสาวไทย” จะไม่ได้ถูกผลิตขึ้นเพื่อความต้องการของสตรีโดยตรง กลับเกิดขึ้นเพื่อสนองความต้องการของผู้จัดการประกวดและผู้สนับสนุนการประกวดในแต่ละยุคก็ตาม แต่การที่ผู้จัดในเวลา นั้น คือ รัฐบาลที่ต้องการสร้างภาพพจน์ของนางสาวไทย เพื่อเชิดชูรัฐธรรมนูญและประชาสัมพันธ ์ประเทศ ทำให้มีการควบคุมมิให้บทบาทของธุรกิจเข้ามาเกี่ยวข้องกับการจัดงานประกวดนางสาว ไทยอย่างเข้มงวด (สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล, 2531: 205) ประกอบกับคำสัมภาษณ์ของนางสาวไทย ในยุคที่ 1-2 ที่พบว่า ส่วนใหญ่นางสาวไทยกลับไม่ได้รับค่าตอบแทนในรูปของตัวเงินระหว่างการ ปฏิบัติภารกิจช่วงการครองตำแหน่ง รวมทั้งไม่ได้ใช้ตำแหน่งนางสาวไทยเป็นส่วนต่อยอดในการ ประกอบอาชีพที่ต้องใช้ตรานางสาวไทยในการเพิ่มผลตอบแทนหรือเพิ่มความน่าเชื่อถือ

สำหรับการประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 3 (พ.ศ. 2527 - 2542) และยุคที่ 4 (พ.ศ.2543 - 2551) กลับแสดงให้เห็นการมูลค่าแลกเปลี่ยนสินค้าอย่างชัดเจน โดยความงามของนางสาวไทยถูก กำหนดขึ้นเพื่อสนองวัตถุประสงค์ของผู้จัดการประกวดและสปอนเซอร์ตั้งแต่ต้น โดยนางสาวไทย ในช่วงนี้ส่วนใหญ่นอกจากจะได้รับของรางวัลเป็นการตอบแทนแล้ว ในระหว่างการปฏิบัติภารกิจ นางสาวไทยยังได้รับค่าตอบแทนทั้งในรูปของตัวเงินและภาพลักษณ์ด้วย หลังจากพ้นวาระการ ครองตำแหน่งนางสาวไทยในแต่ละปี นางสาวไทยบางส่วนยังสามารถใช้ตำแหน่งในการสานต่อ งาน โดยเฉพาะงานในวงการบันเทิงได้ด้วย

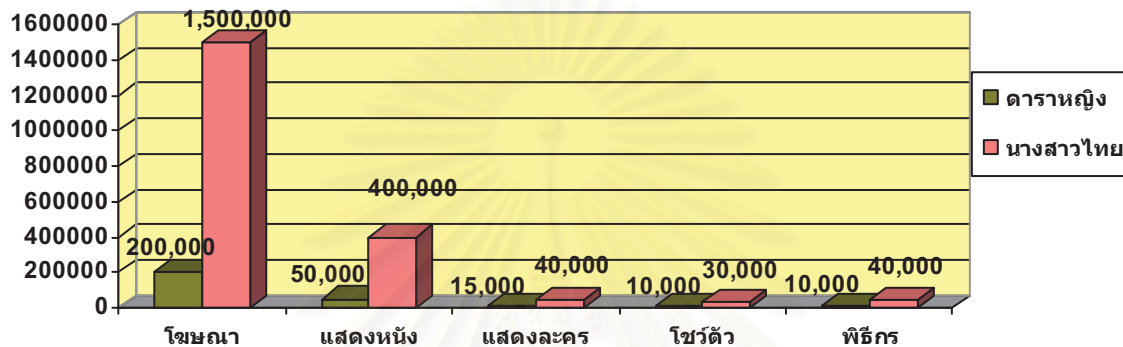
5.1.4.5 มูลค่าแลกเปลี่ยนถูกกำหนดโดยความต้องการของสังคม

เมื่อศึกษาแล้วว่ามูลค่าแลกเปลี่ยนเป็นตัวกำหนดมูลค่าสินค้าในทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ การเมืองยังได้เสนอต่อไปว่ามูลค่าแลกเปลี่ยน ถูกกำหนดมาจากความต้องการของสังคม โดยการ กระจายรายได้เป็นตัวกำหนดความต้องการทางสังคมอีกชั้นหนึ่ง ทั้งนี้ ในสังคมทุนนิยม การ กระจายรายได้อยู่ในลักษณะที่ผลิตสังคมนส่วนใหญ่ถูกโอน ไปสู่มือนายทุน จึงทำให้อุปสงค์จาก นายทุนและเจ้าของที่ดินเป็นปัจจัยกำหนดการแลกเปลี่ยน การกระจายผลผลิต และการผลิตของ สังคม

หลังจากที่ผู้จัดการประกวดนางสาวไทยเข้ามารับผิดชอบภารกิจและผลตอบแทนที่ นางสาวไทยจะได้รับในยุคที่ 3 – 4 ส่งผลให้เห็นว่ากลุ่มนายทุนสามารถกำหนดมูลค่าสินค้าได้ ชัดเจนตามทฤษฎีของเศรษฐศาสตร์การเมือง โดยผู้จัดการประกวด ไม่ว่าจะป็นสมาคมนักเรียน เก้าวชิราวุฒฯ กับช่อง 7 หรือกับช่อง ITV จะเป็นผู้ตัดสินใจว่าจะรับทำงานใด และต่อรองอัตรา ผลตอบแทนให้กับนางสาวไทยระหว่างการครองตำแหน่ง ซึ่งการต่อรองค่าตัวดังกล่าว เปรียบเสมือนการกำหนดมูลค่าให้กับสินค้าที่ได้รับการตีตราแล้วนั่นเอง

นอกจากนี้ จากการเปรียบเทียบอัตราผลตอบแทนของนางสาวไทยที่ได้รับมากกว่า คาราหญิงปกติในการทำกิจกรรมเชิงพาณิชย์แบบเดียวกันในยุคที่ 4 ทำให้เห็นว่านายทุนมีส่วนสำคัญในการกำหนดว่าความงามภายใต้ตรา “นางสาวไทย” ควรได้รับผลตอบแทนมากขึ้น

กราฟที่ 4 : การเปรียบเทียบอัตราผลตอบแทนจากการทำงานด้านพาณิชย์ของ คาราหญิงทั่วไปและนางสาวไทย ในยุคที่4

การศึกษาในส่วนที่ 4 ได้แสดงให้เห็นว่าการประกวดนางสาวไทยสามารถทำให้ความงามกลายเป็นสินค้าได้ตามแนวคิดที่ทางเศรษฐศาสตร์การเมือง ไม่ว่าจะสอดคล้องกับลักษณะที่ กระบวนการกลายเป็นสินค้าต้องเกิดขึ้นในสังคมนิยม เกิดโดยระบบการผลิตแบบทุนนิยม อยู่ภายใต้วงจรการผลิตแบบเงิน → สินค้า → เงิน รวมถึงความงามมีมูลค่าแลกเปลี่ยนได้ และมูลค่าของความงามเกิดจากความต้องการทางสังคมของกลุ่มนายทุนเป็นสำคัญ

5.1.5 สตรีนิยมกับการเลือกเป็นสินค้าของนางงาม (Decommoditization)

จากการวิเคราะห์การประกวดนางสาวไทยในส่วน 5.1.1 – 5.1.4 นั้น ผู้วิจัยมีความตั้งใจที่จะแสดงให้เห็นถึงผลกระทบของระบบทุนนิยมต่อการประกวดนางสาวไทย พร้อมทั้งแสดงให้เห็นว่า การประกวดนางสาวไทยเป็นกระบวนการที่ทำให้ความงามของสตรีสามารถกลายเป็นสินค้าได้ ดังนั้น การวิเคราะห์ดังกล่าว จึงมุ่งให้เห็นเหตุและผลทางด้านเศรษฐศาสตร์และการเมืองเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การอธิบายกระบวนการกลายเป็นสินค้าจากการประกวดนางสาวไทยครอบคลุมทุกมิติ แนวคิดสตรีนิยม จึงเข้ามามีส่วนช่วยให้การวิเคราะห์กระบวนการกลายเป็นสินค้านี้มีมิติทางด้านสังคมเพิ่มขึ้นมาด้วย

ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงของพลวัตโลก ซึ่งถูกกำหนดโดยชาติตะวันตก โดยเฉพาะช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ไม่ว่าจะเป็นกระแสการค้าเสรี การลงทุนที่ไร้พรมแดน การเคลื่อนย้ายแรงงานอย่างมีอิสระ รวมทั้งการที่เทคโนโลยีและข้อมูลสามารถเป็นอาวุธ ได้ส่งผล

โดยตรงให้ค่านิยมของสังคมโลกเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย โดยค่านิยมที่ถูกเปลี่ยนส่วนหนึ่งแสดงให้เห็นผ่าน “แนวคิดสตรีนิยม” ที่มีการเรียกร้องให้เกิดความเท่าเทียมกันระหว่างเพศ พร้อมทั้งเรียกร้องให้สตรีพัฒนาศักยภาพของตนให้มีบทบาทในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองมากขึ้น จุดมุ่งหมายของการเรียกร้องดังกล่าว ก็เพื่อที่จะให้สตรีสามารถสนองตอบกับการเปลี่ยนแปลงของพลวัตโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเมื่อสตรีมีศักยภาพเพียงพอในการแข่งขันแล้ว ท้ายที่สุดความเท่าเทียมกันทางเพศจะเกิดขึ้นเอง

การเปลี่ยนแปลงในพลวัตโลกในมิติทางเศรษฐกิจและการเมือง ประกอบกับแรงสนับสนุนจากมิติทางสังคม อย่างแนวคิดสตรีนิยม ได้ส่งผลกระทบต่อมายังประเทศไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งนอกจากจะส่งผลให้เกิดการเรียกร้องในระดับมหภาคซึ่งต้องการให้เกิดการเปลี่ยนค่านิยมในการมองความงามและบทบาทสตรีของสังคมไทยแล้ว ในระดับจุลภาคยังส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับการประกวดนางงาม และตัวนางสาวไทยอีกด้วย

ค่านิยมของความงามและบทบาทสตรีที่เปลี่ยนแปลงไป แม้จะเริ่มแสดงให้เห็น ตั้งแต่ยุคทุนนิยมขุนนาง (ซึ่งตรงกับการประกวดนางสาวไทยยุค 1 - 2) ก็ตาม แต่อาจกล่าวได้ว่ายังเป็นยุคเริ่มต้นที่คนในสังคมยังไม่ยอมรับบทบาทของสตรี และที่สำคัญที่สุด คือตัวของสตรีไทยเองก็ยังไม่ได้รับการพัฒนาศักยภาพเท่าที่ควร โดยจะเห็นได้อย่างชัดเจนจากคุณสมบัติของผู้เข้าประกวดนางสาวไทย ดังนั้น จึงทำให้กระแสการเรียกร้องของสตรีนิยมในยุคนี้ยังมีให้เห็นอยู่มาก

ต่อมา เมื่อไทยก้าวเข้าสู่ยุคทุนนิยมขยายตัว (ซึ่งตรงกับการประกวดนางสาวไทยยุค 3 - 4) ความใกล้ชิดสัมพันธ์กับพลวัตโลกจึงมีมากขึ้น ประกอบกับการเรียกร้องของสตรีนิมบงเกิดให้เห็นผล ทั้งในด้านการแก้ไขกฎหมาย และการพัฒนาความสามารถของสตรี การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว นอกจากจะส่งผลให้ทัศนคติการมองความงามของสตรีเปลี่ยนไป โดยให้ความสำคัญกับความสามารถพอๆ กับรูปลักษณ์ภายนอกแล้ว บทบาทของสตรีในสังคมแห่งการแข่งขันก็ยังได้รับการยอมรับมากขึ้นอีกด้วย

ทั้งนี้ การประกวดนางสาวไทย ซึ่งเปรียบเสมือนการหา Supply ให้ตรงกับความต้องการ (Demand) ที่เปลี่ยนไปในโลก สามารถสะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้อย่างชัดเจน โดยพบว่า ในยุคที่ 3 - 4 ถึงแม้ในทางเศรษฐศาสตร์การเมือง ความงามและนางสาวไทยจะกลายเป็นสินค้าที่มีมูลค่า และยังผลประโยชน์แก่กลุ่มนายทุนก็ตาม แต่สภาพที่ดูเหมือนถูกเอารัดเอาเปรียบนี้ กลับเป็นที่ยอมรับของสังคมและเป็นที่พึงปรารถนาของสตรีไทย โดยปรากฏการณ์เลือกที่จะเป็นสินค้าเอง หรือกล่าวได้ว่าการที่ตัวสาวงามเป็นผู้เลือกที่จะเข้าร่วมประกวดเอง เกิดจากผลของความพยายามของสตรีนิยมที่ทำให้สังคมไทยเห็นถึงคุณค่าและให้ความสำคัญกับด้านอื่นๆ เช่น ความรู้ความสามารถ ซึ่งไม่ใช่เห็นสตรีเป็นเพียงแค่วัตถุเท่านั้น (Decommoditization)

พัฒนาการของกระบวนการกลายเป็นสินค้าตามแนวทางเศรษฐศาสตร์การเมือง ผสานกับพัฒนาการของสตรีนิยมสามารถแสดงให้เห็นอย่างง่ายจากตารางที่ 3 โดยรายละเอียดเกี่ยวกับการประกวดนางสาวไทยในแต่ละยุคจะได้กล่าวต่อไป

ตารางที่ 5 : การเปรียบเทียบแนวคิดเกี่ยวกับนางสาวไทยระหว่าง
เศรษฐศาสตร์การเมืองและสตรีนิยม

แนวคิด	ยุค 1 – 2	ยุค 3 – 4
เศรษฐศาสตร์การเมือง	<ul style="list-style-type: none"> • การประกวดนางสาวไทยยังไม่ใช่กระบวนการกลายเป็นสินค้า • ความงามของนางสาวไทยยังไม่เป็นสินค้า และยังไม่มียุคค่า 	<ul style="list-style-type: none"> • การประกวดนางสาวไทยเป็นเสมือนกระบวนการกลายเป็นสินค้า • ความงามของนางสาวไทยเป็นสินค้า และมีการกำหนดมูลค่า
สตรีนิยม	<ul style="list-style-type: none"> • มีกลุ่มต่อต้านการประกวดนางสาวไทย • การประกวดความงามถูกมองว่าเป็นการลดคุณค่าสตรีไทย 	<ul style="list-style-type: none"> • ไม่มีกลุ่มต่อต้านที่ชัดเจนแต่กลับมีการสนับสนุนการจัดประกวดนางสาวไทยมากขึ้น • การประกวดความงามถูกมองว่าเป็นโอกาสดี

5.1.5.1 สตรีนิยมกับการประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 1-2

การประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 1 และยุคที่ 2 สาวงามผู้เข้าประกวดถูกชักนำให้ปฏิบัติตามความต้องการของชนชั้นปกครอง หรือกล่าวได้ว่าสาวงามเป็นผู้ถูกเลือกให้สนองตอบนโยบายของรัฐบาล ในอันที่จะช่วยพัฒนาประเทศตามกระแสชาติตะวันตก ทั้งนี้ ในทางเศรษฐศาสตร์การเมืองมองว่า นางสาวไทยในยุคนี้อยู่ในฐานะดอกไม้ของชาติ เป็นตัวแทนประเทศในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายรัฐบาล และประชาสัมพันธ์ประเทศ ประกอบกับผลประโยชน์ที่ผู้เกี่ยวข้องจะได้รับเป็นในเชิงสังคม ผ่านความภาคภูมิใจที่มีส่วนร่วมช่วยชาติมากกว่าเชิงธุรกิจที่มาในรูปแบบตัวเงิน ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การประกวดนางสาวไทยไม่ได้อยู่ในรูปแบบหรือมีปัจจัยแสดงถึงการทำให้ความงามกลายเป็นสินค้าได้

ในขณะเดียวกัน ทางด้านสตรีนิยมที่เห็นว่าค่านิยมของคนในสังคมไทยสมัยนั้นมองผู้หญิงเป็นเพียงวัตถุบำเรอความใคร่ และพ่อแม่ชายลูกเหมือนสินค้าจากการตีราคาตัวด้วยสินสอดได้ จึงยิ่งส่งผลให้มองการประกวดประชันความงามว่าเป็นการกดขี่ทางเพศ เนื่องจาก เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นทำให้สตรีไทยฟุ้งเฟ้อกับคำเยินยอ พยายามบำรุงร่างกายสัดส่วนในหึงดงาม เพื่อเป็นดอกไม้ให้ใครๆหมายปอง ตอกย้ำภาพลักษณ์ของสตรีในสังคมที่มองคุณค่าสตรีอยู่ที่รูปลักษณ์ภายนอก เตรียมกายพร้อมที่จะถูกเลือกเพื่อปรนนิบัติชายผู้ครอบครอง โดยมีได้สร้างคุณค่าจากความสามารถทางปัญญาหรือการทำงาน

นอกจาก การประกวดนางงามจะถูกมองว่าเป็นการกดขี่ทางเพศแล้ว ยังถูกมองว่าเป็น เกมกีฬาที่บารุงจิตใจทางกามารมณ์ซึ่งรับใช้ผู้ค้ากำไร และผู้มักมากในกามารมณ์อย่างหนึ่งด้วย (ศิลป์ พิทักษ์ชน, 2519: 166-167) ทั้งนี้ เนื่องจาก ภายหลังจากการประกวดเสร็จสิ้นลง บ่อยครั้งที่ มักจะมีข่าวออกมาว่าผู้เข้าประกวดนางงามที่ได้ตำแหน่งเล็กบ้าง แ่ผ่านเข้ารอบบ้าง ต่างตกเป็น อนุภรรยา หรือเข้าไปอยู่ในฮาเร็มของผู้มีอำนาจในบ้านเมือง (กุหลาบ สายประดิษฐ์ และจิตร ภูมิ ศักดิ์, 2519)

ถึงแม้ จะมีมุมมองที่แตกต่างกันระหว่างแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์การเมืองที่ไม่ได้มอง ว่านางงามเป็นสินค้า กับมุมมองของสตรีนิยมที่เสนอว่าการประกวดนางสาวไทยมีส่วนทำให้ ผู้หญิงเป็นเพียงวัตถุมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างดังกล่าวล้วนเป็นแรงผลักดันให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงค่านิยมในสังคมไทย ผ่านการพัฒนาบทบาทและศักยภาพของสตรีในยุคต่อไป

5.1.5.2 สตรีนิยมกับการประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 3 - 4

การประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 3 - 4 เกิดขึ้นในช่วงการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ของไทยเปิดรับผลจากพลวัตเศรษฐกิจโลก การขยายตัวทางเศรษฐกิจได้ส่งผลให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตจากเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการยับย เคลื่อนทางสังคมอย่างขนานใหญ่ ด้วยการขยายฐานของชนชั้นกลางให้กว้างขึ้น ตั้งแต่ พนักงาน ออฟฟิศ ไปจนถึงเศรษฐีใหม่ ทั้งนี้ จึงเป็นที่แน่นอนว่าในกลุ่มคนเหล่านี้มีผู้หญิงอยู่ในสัดส่วน ประมาณครึ่งหนึ่ง และนั่นเท่ากับว่าผู้หญิงไทยจำนวนมหาศาลได้มีโอกาสก้าวออกจากพื้นที่ใน บ้านสู่พื้นที่แห่งการงานสาธารณะอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน

บทบาทของสตรีไทยที่มีให้เห็นเด่นชัดขึ้นในช่วงทุนนิยมขยายตัว ไม่ได้เกิดจากพล วัตของโลก และการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างเศรษฐกิจไทยเพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงแรง ผลักสำคัญจากเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ อย่างเหตุการณ์ 14 ตุลาด้วย โดยเหตุการณ์ดังกล่าว ส่งผล ให้เกิดการเรียกร้องสิทธิต่างๆ ของผู้หญิงให้เป็นที่รับรู้มากขึ้น ซึ่งส่วนหนึ่งของการผลักดันบทบาท สตรีให้เป็นที่ยอมรับ คือ การที่กลุ่มสิทธิสตรีได้ออกมากดดันให้ยกเลิกการจัดประกวดนางสาว ไทย ซึ่งถือเป็นการทำลายกิจกรรมที่แสดงถึงการกดขี่สตรีในระบบชายเป็นใหญ่ของสังคมไทย ผล ของการเรียกร้องทำให้การจัดการประกวดต้องเว้นว่างนานถึง 10 ปี

ในระหว่างการว่างเว้นนั้น กลุ่มสตรีชนชั้นกลางที่ได้รับการศึกษา ก็รับหน้าที่เป็นหัว หอกสำคัญในการปลุกจิตสำนึก เรียกร้องสิทธิความเท่าเทียมในทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ มากขึ้น จนส่งผลให้เกิดการปรับปรุงกฎหมาย และทำให้สตรีถูกรวมอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ตั้งแต่ฉบับที่ 3 รวมถึงการจัดทำแผนพัฒนาสตรีระยะยาวถึง 2 ฉบับ ผลของการดำเนินการตาม แนวทางสตรีนิยม ทำให้สามารถยกระดับฐานะและส่งเสริมให้สตรีไทยเห็นคุณค่า ปรับปรุง ศักยภาพของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษา ซึ่งการที่ผู้หญิงสามารถอ่านออกเขียนได้ ทำให้

ผู้หญิงมีโอกาสรับรู้ถึงความเป็นไปต่างๆ มากยิ่งขึ้น มีโอกาสได้คิดเรื่องทีนอกเหนือจากเรื่องครอบครัว และมีโอกาสเลือกสิ่งทีตัวเองต้องการมากขึ้น

พัฒนาการสตรีบนพื้นฐานการเรียกร้องความเสมอภาคทางเพศ ส่งผลมายังกิจกรรมทีครั้งหนึ่งเคยถูกประณามว่าเป็นกิจกรรมทีผู้หญิงถูกเอาเปรียบ ตกเป็นเครื่องมือทางเพศ อย่างการประกวดนางสาวไทยด้วย โดยเมื่อเริ่มต้นจัดประกวดขึ้นอีกครั้งในยุคดี 3 และยุคดี 4 ภาพลักษณ์ของการประกวดได้เปลี่ยนไป แม้ในช่วงต้นของการจัดประกวดในยุคดี 3 จะยังหลงเหลือคำครหาเกี่ยวกับการทีสตรีเป็นวัตถุทางเพศ เนื่องจากการทีผู้เข้าประกวดต้องใส่ชุดว่ายน้ำ โคนขาเว้าสูงซึ่งชวนให้คิดไปในทางค่านิยมเก่า ประกอบกับธุรกิจค้าความงามทีหากำไรจากการล่อหลอก “ดอกเอื้อง” หรือ หญิงสาวทีมีพื้นฐานหน้าตาดี อยู่ห่างไกลความเจริญ และมีการศึกษาน้อยมาขัดลีฉวีวรรณแล้วส่งเข้าประกวด เพื่อหวังทีจะยกระดับฐานะให้มีผู้เลี้ยงดูนั้น ยังคงมีให้เห็นอยู่ก็ตาม

แต่เมื่อการประกวดนางสาวไทยได้พัฒนารูปแบบและวัตถุประสงค์ ให้สอดคล้องกับพลวัตรของโลก ซึ่งเชื่อมโยงมาสู่การเปลี่ยนแปลงค่านิยมของสังคมทีมีต่อสตรีให้เป็นสากลมากขึ้นนั้น การจัดประกวดในยุคดี 3 และ 4 จึงมีการปรับมาตรฐานการตัดสิน โดยเน้นการให้คะแนนในช่วงตอบคำถาม เพื่อแสดงปฏิภาณไหวพริบและความสามารถ ทั้งนี้ เพื่อต้องการทีค้นหาสตรีทีมีความเชื่อมั่น มีความคล่องตัว รอบรู้ รวมทั้งมีความแตกฉานเรื่องภาษา โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ

นอกจาก การปรับกติกาการตัดสินแล้ว การประกวดนางสาวไทยในยุคดีหลังยังได้เพิ่มการจัดกิจกรรมเก็บตัวนางงามระหว่างการประกวดด้วย โดยกิจกรรมทีเพิ่มขึ้นเป็นความต้องการทีให้ตัวสตรีเองได้ความรู้ ไม่ว่าจะเป็นประเด็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การปลูกต้นไม้ลดภาวะโลกร้อน หรือแม้แต่ความรู้เรื่องการเงิน เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในอนาคตต่อไป นอกจากนี้กิจกรรมดังกล่าวยังต้องการให้เกิดผลลัพธ์ ในด้านการเปลี่ยนมุมมองทีมีต่อการประกวดนางสาวไทยด้วย จากเดิมทีถูกมองว่าเป็นกิจกรรมกตัญีทางเพศ ให้กลายมาเป็นกิจกรรมทีส่งเสริมความสามารถของสตรียุคใหม่ ทีมีทั้งความสวยและฉลาด ทั้งนี้ จึงเป็นการย้ำว่าการปรับรูปแบบการประกวด ทีเนื่องมาจากความต้องการทีจะให้นางสาวไทยหรือสินค้า (Supply) ขึ้นนี้ สามารถสนองกับความต้องการของสังคม (Demand) โลกได้มากที่สุด

ในทางสวนกลับ การปรับรูปแบบการจัดประกวดนางสาวไทยเอง ทีส่งผลกระทบย้อนกลับไปที่ค่านิยมของสังคม ในแง่การมองเห็นคุณค่าของสตรีทีไม่ได้อยู่แค่เพียงรูปโฉมภายนอกอย่างเดียวยังอีกต่อไป แต่ให้ความสำคัญทั้งทางด้านสติปัญญาและบุคลิกภาพมากขึ้น เมื่อสังคมยอมรับคุณค่าสตรีดังกล่าวก็ยิ่งทำให้เกิดการแพร่กระจายแนวคิดยกย่องสตรีทีมีระดับการศึกษาสูงมากขึ้น จนทำให้สตรีไทยผู้เข้าประกวดทีไม่ได้รับการศึกษา หรือได้รับการศึกษาแต่อยู่ในเกณฑ์ต่ำเกิดการเปรียบเทียบถูกดันออกจากความน่าสนใจไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วัฒนธรรมการเข้าร่วมประกวดความงาม เพื่อหาประโยชน์ของดอกเอื้องก็ค่อยเลือนหายตามไปด้วย

เมื่อสตรีมีความรู้ มีคุณภาพ รวมถึงมีคุณค่าตามความคาดหวังของสังคมยุคใหม่แล้ว สตรีจึงกลายมาเป็นผู้กุมอำนาจที่มีสิทธิเพิ่มขึ้นในการเลือกสิ่งที่ต้องการด้วยตนเอง การเปลี่ยนแปลงบทบาทดังกล่าวสะท้อนให้เห็นได้จากการประกวดนางสาวไทยในช่วงยุคที่ 3 และยุคที่ 4 ที่ผู้เข้าประกวดได้แสดงมิติใหม่ภายใต้ภาวะการกลายเป็นสินค้า คือ “การเลือกที่จะเป็นสินค้าเสียเอง”

กล่าวคือ ตามแนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมือง การประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 3 และยุคที่ 4 เป็นเสมือนกระบวนการกลายความงามให้เป็นสินค้าที่มีมูลค่า แต่ในยุคที่สตรีมีสิทธิเสรีภาพ ประกอบกับการมีความสามารถมากขึ้นเช่นนี้ ทำให้สตรีมองการประกวดความงามว่าเป็นหนทางแห่งการได้มาซึ่งผลประโยชน์และชื่อเสียง จึงตัดสินใจเลือกเข้าร่วมกับการประกวดเพื่อนำความงามให้กลายเป็นสินค้าด้วยตัวเอง ทั้งนี้ จะเห็นได้ชัดเจนจากการรวบรวมข้อมูลประวัตินางสาวไทยในยุคที่ 4 ที่ส่วนใหญ่ การศึกษาอยู่ระดับอุดมศึกษาในสถาบันที่มีชื่อเสียงของประเทศ ซึ่งต่างเข้าร่วมการประกวด โดยเข้ามาสมัครด้วยตนเอง และมีผู้ปกครองให้การสนับสนุนมิได้ถูกชักนำจากค่ายความงามหรือได้รับเงินสนับสนุนจากนายทุนดังเช่นยุคก่อนแต่อย่างใด

จากปรากฏการณ์ที่สตรีเป็นผู้เลือกเข้าร่วมการประกวดนางสาวไทย ได้แสดงให้เห็นว่านอกจากในยุคนี้ จะไม่มีกระแสต่อต้านคัดค้านการประกวดจากกลุ่มสตรีนิยมดังเช่นในอดีตแล้ว ในทางกลับกัน การประกวดยังได้รับแรงสนับสนุนจากสังคมมากขึ้นด้วย โดยเห็นว่าการประกวดนางสาวไทยเป็นการยกฐานะสตรี เป็นเวทีแสดงความสามารถของสตรี รวมทั้งเป็นส่วนสำคัญในการนำรายได้เข้ามาพัฒนาประเทศ จากการมีส่วนช่วยประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวอีกด้วย

แรงสนับสนุนที่มากขึ้น จะเห็นได้จากทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งในรูปของตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงินที่มีให้ต่อกิจกรรมการประกวดนางสาวไทยทุกปีอย่างล้นหลามและเหนียวแน่น โดยเฉพาะแรงสนับสนุนจากองค์กรที่ให้ความคุ้มครองดูแลสวัสดิภาพสตรีมายาวนาน อย่าง สภาสตรีแห่งชาติ ยิ่งแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของคนในสังคมได้อย่างชัดเจน ดังตัวอย่าง สาส์นจากประธานสภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์ประจำปี 2549 ตอนหนึ่งว่า “ที่สำคัญที่สุด คือ นางสาวไทยเป็นตัวแทนหญิงไทยที่ได้แสดงให้เห็นชาวโลกได้ประจักษ์ถึงคุณค่าและความงามที่แท้จริง ... โลกเปลี่ยนไป หญิงไทยต้องพัฒนา และก้าวให้ทัน บทบาทของผู้หญิงวันนี้พร้อมที่จะเดินไปข้างหน้าทำประโยชน์เพื่อประเทศชาติ เพื่อคงไว้ซึ่งคุณค่าของเวทีการประกวด เป็นศักดิ์ศรีสตรีไทย” (กองประกวดนางสาวไทย, 2550: 4)

การจัดประกวดนางสาวไทย จากเป้าหมายในยุคเดิม ที่แม้จะยังผลทางการเมืองโดยไม่หวังผลประโยชน์เชิงพาณิชย์ แต่การประกวดกลับตั้งอยู่ภายใต้ค่านิยมของการกดขี่และความไม่เท่าเทียมกันทางเพศ ทำให้นางงามถูกมองว่าเป็นวัตถุและการประกวดเป็นเวทีกดขี่ทางเพศ เมื่อประวัติศาสตร์การเรียกร้องเพื่อยกฐานะสตรีเริ่มเห็นผลเป็นรูปธรรมมากขึ้น การจัดประกวดในยุคทุนนิยมขยายตัวที่มีพลังเปลี่ยนความงามให้เป็นสินค้าได้ กลับไม่มองนางงามว่าเป็นวัตถุดังเช่นใน

อดีต ทั้งนี้ เนื่องจาก ค่านิยมของสังคมแนวใหม่ที่เห็นความสำคัญของสตรีมากขึ้น จนส่งผลให้สตรีสามารถปลดพันธนาการที่หล่อหลอมให้ตนเป็นเพศที่ยอมรับโอกาสและประโยชน์เพียงเล็กน้อยจากที่ชายหยิบยื่นให้ ผู้การเป็นผู้กำหนดความต้องการ มีสิทธิเต็มขั้นในการเลือกเข้าสู่การประกวดที่มีเป้าหมายเพื่อหวังผลประโยชน์เชิงพาณิชย์ด้วยตนเอง

5.2 บทสรุป

จากการที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าร่วมสัมมนาการประกวดประชันความงามระดับประเทศอย่างเวทีนางสาวไทย จึงพบประสบการณ์ที่นำมาซึ่งการตั้งข้อสังเกตว่าความงามที่ดูเป็นนามธรรมจับต้องไม่ได้นั้นสามารถแปรเปลี่ยนเป็นสิ่งที่ถูกนำมากำหนดราคาค่าตอบแทนได้อย่างไร จากการศึกษาแนวความคิดในเชิงเศรษฐศาสตร์การเมือง พบว่าพลังแรงงานถูกเปลี่ยนและกำหนดความสำคัญในรูปแบบของค่าจ้างบนกระแสนิยมได้ ซึ่งเป็นเหตุให้ผู้วิจัยมุ่งหาคำตอบการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในขีดความสามารถของระบบทุนนิยมที่มีต่อสภาพเศรษฐกิจและการเมืองในประเทศไทยในมุมที่เกิดขึ้นจริง และส่งผลกระทบต่อกิจกรรมการประกวดนางสาวไทยได้อย่างไร

การศึกษาเริ่มจากการทบทวนทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักการในกรอบเศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยเรื่อง กระบวนการกลายเป็นสินค้า ในเศรษฐกิจระบบทุนนิยมที่รูปแบบการแบ่งงานกันทำกระจายตัวอย่างทั่วถึงในทุกรูปแบบการผลิต ทำให้คนในสังคมต้องผลิตสิ่งของตามที่ตนเองถนัดเพื่อทำการแลกเปลี่ยน และผลผลิตได้พัฒนากลายเป็นสินค้าเมื่อถูกขายในตลาดให้ผู้อื่นใช้สอย ทั้งนี้ เนื่องจาก ในยุคทุนนิยมขยายตัวหลักของการแลกเปลี่ยนไม่ได้เกิดจากความเมตตาที่ต้องการให้ แต่การแลกเปลี่ยนกลับเกิดขึ้นจากผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากอีกฝ่าย เพื่อแสวงหากำไรเป็นสำคัญ

ความสัมพันธ์เชิงสินค้านั้น ได้พัฒนาถึงจุดสูงสุด และขยายผลไปถึงสินค้าที่เป็นนามธรรมหรือ ตามที่ Karl Polanyi เรียกว่า สินค้าที่ไม่มีตัวตน เช่น พลังแรงงานและความงามได้ด้วย โดยการที่คนจำนวนมากไม่มีปัจจัยในการผลิตเสียแล้วอันเป็นผลมาจากขีดความสามารถในการสะสมทุนของแต่ละคนไม่เท่ากัน คนเหล่านั้นย่อมไม่สามารถทำการผลิตด้วยตนเอง จึงต้องใช้พลังงานหรือสิ่งที่เป็นนามธรรมของตนเข้าร่วมกับปัจจัยการผลิตอื่นที่ถูกครอบครองโดยนายทุน ให้พลังงานและสิ่งที่เป็นนามธรรมเป็นสินค้าแลกเปลี่ยนกับค่าจ้างนั่นเอง

ความงามในกระแสนิยมที่เข้มข้น สตรีที่มีรูปสมบัติและคุณสมบัติสามารถผันสิ่งที่เป็นามธรรมเช่นเดียวกับพลังงานให้เป็นสินค้าได้ โดยผ่านกระบวนการเอื้อให้เกิดประโยชน์ทั้งในเชิงภาพลักษณ์และพาณิชย์ที่ครอบครองโดยกลุ่มนายทุนหรือผู้กุมอำนาจชักนำความต้องการของสังคม โดยกระบวนการเอื้อให้เกิดประโยชน์ทางพาณิชย์ดังกล่าวสามารถดำเนินการผ่าน

กระบวนการสร้างค่านิยม ผ่านมาตรฐานการรับรองโดยการจัดประกวดความงาม เช่น เวทีการประกวดนางสาวไทย ทั้งนี้ เพราะเมื่อนายทุนสามารถชักจูงใจให้สังคมเกิดความต้องการและนิยมชมชอบในตัวนางสาวไทยแล้ว จึงเกิดความต้องการใช้นางงามเพื่อหาผลประโยชน์ความต้องการขายสินค้าในลำดับต่อไป ดังนั้น เมื่อสาวงามเข้าร่วมการประกวดได้รับการรับรองจากเวทีการประกวดระดับชาติเป็นนางสาวไทย ส่งผลให้คุณสมบัติและรูปสมบัติของเธอมูลค่าจากประสิทธิภาพของการทำงานถูกแลกเปลี่ยนในรูปแบบของค่าตัวนักแสดง หรือพรินเซนต์อร์สสินค้า

กระบวนการกลายเป็นสินค้าของความงามผ่านการประกวดนางสาวไทย มีจุดเริ่มต้นจากช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองปี พ.ศ. 2475 ชนชั้นขุนนางก้าวขึ้นมามีอำนาจเน้นชักนำความต้องการของสังคมเพื่อผลทางการเมืองของตน โดยในปี พ.ศ. 2477 ได้กำหนดให้มีการจัดการประกวดนางสาวไทยขึ้นเป็นครั้งแรกในงานฉลองรัฐธรรมนูญ เพื่อดึงความสนใจของประชาชนในการเข้าร่วมกิจกรรมทางรัฐบาล ซึ่งเป็นการสะดวกในการให้ความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยในยุคแรก ต่อมาในยุคที่สอง แม้กระแสการพัฒนาเศรษฐกิจจะแรงเพียงใดแต่การแทรกแซงของรัฐบาลยังคงเข้มข้น เอกชนจึงยังไม่มีอิสระมากพอในการแสวงหาและสะสมกำไรเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต มูลค่าส่วนเกินที่ได้จากพลังแรงงานยังคงอยู่ในมือของชนชั้นอุปถัมภ์ในระบบขุนนาง การประกวดนางสาวไทยในช่วงนี้ยังมีใช้กระบวนการในการทำให้ความงามกลายเป็นสินค้าอย่างเต็มขั้น เนื่องจากความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมทั้งภาครัฐและเอกชนนั้นกระทำด้วยการไม่หวังผลกำไรตอบแทน หากแต่เป็นการสร้างความภาคภูมิใจให้กับตนในการมีส่วนช่วยเหลือประเทศชาติที่กำลังพัฒนาสู่อารยประเทศ

จนกระทั่งหลังการปลดแอกของประชาชนจากเผด็จการทหาร 14 ตุลาคม 2516 นายทุนกลายเป็นกลุ่มผู้กุมอำนาจและสั่งแรงผลักดันยังระบบการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ประกอบกับกระแสโลกการค้าเสรีจากภายนอกประเทศที่เข้ามากระตุ้น การแสวงหาซึ่งกำไรจึงดำเนินได้อย่างเต็มขั้นไม่เว้นแต่การประกวดนางสาวไทย ซึ่งเปลี่ยนความรับผิดชอบจากรัฐบาลกลายเป็นการรวมตัวของกลุ่มนายทุน ซึ่งถึงแม้จะไม่มีเงินงบประมาณได้เปล่าจากรัฐบาลมาสนับสนุน แต่การระดมทุนและความสามารถของนายทุนในการกระจายผลประโยชน์เชิงพาณิชย์ในรูปแบบต่างๆ ก็สามารถทำได้ง่ายดายในฐานะที่การประกวดนางสาวไทยเป็นกิจกรรมการประกวดเฟ้นหาสาวงามที่โดดเด่นสามารถดึงความสนใจคนในวงกว้างได้

จากพัฒนาการทางระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงกลุ่มชนชั้นผู้ปกครอง ส่งผลต่อรูปแบบการจัดประกวดนางสาวไทยในภาพรวมดังกล่าว เมื่อพิจารณาในรายละเอียดกระบวนการกลายเป็นสินค้าจากความแตกต่างของการประกวดนางสาวไทยในยุคที่ 1-2 กับยุค 3-4 พบว่า ช่วงก่อนการประกวดนางสาวไทย กลุ่มผู้จัดการประกวด สปอนเซอร์ และนางสาวไทย มีวัตถุประสงค์การเข้าร่วมงานเปลี่ยนไปเพื่อผลประโยชน์ขององค์กรตนมากกว่าส่วนรวม สำหรับในช่วงระหว่งการประกวดนางสาวไทย ผลประโยชน์ในเชิงพาณิชย์

โดยเฉพาะการโฆษณาทำให้เห็นเด่นชัดมากขึ้นในยุคที่ 3-4 นอกจากนี้ การเตรียมความพร้อมนางงามผ่านการฝึกอบรมต่างๆ ซึ่งเทียบได้กับขั้นตอนการผลิตสินค้า นั้น เกิดขึ้นในช่วงยุคหลังๆ เช่นเดียวกัน เมื่อการประกวดนางสาวไทยสิ้นสุดลง ผลตอบแทนที่ทั้งผู้จัดการประกวดสปอนเซอร์ และนางสาวไทยได้รับมีทั้งอยู่ในรูปของตัวเงิน และไม่ใช้ตัวเงิน อาทิ ภาพลักษณ์ และความโด่งดัง มีให้เห็นอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมในยุคที่ 3-4 มากกว่าการประกวดยุคที่ 1 - 2 ซึ่งความแตกต่างที่เกิดขึ้นสามารถกล่าวได้ว่ากระบวนการกลายความงามเป็นสินค้า โดยมีมูลค่าและมีรูปแบบการซื้อขายเกิดขึ้นได้อย่างไร

กระบวนการกลายความงามเป็นสินค้า โดยมีมูลค่าและมีรูปแบบการซื้อขายดังกล่าว ยังได้นำมาพิจารณากับกระบวนการกลายสินค้าที่แนวทางเศรษฐศาสตร์การเมืองได้ให้ไว้ โดยพบว่า การประกวดนางสาวไทยสามารถใช้แนวคิดดังกล่าวอธิบายได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการที่ต้องเกิดขึ้นในสังคมทุนนิยม เกิดโดยระบบการผลิตแบบทุนนิยม อยู่ภายใต้วงจรการผลิตแบบเงิน → สินค้า → เงิน รวมถึงความงามมีมูลค่าแลกเปลี่ยนได้ และมูลค่าของความงามเกิดจากการชักนำความต้องการทางสังคมของกลุ่มนายทุนเป็นสำคัญ

ภายใต้กระบวนการกลายสินค้าของความงามอันเป็นผลมาจากระบบทุนนิยมที่เกิดขึ้น นอกจากจะแสดงให้เห็นแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์การเมืองแล้ว ยังแสดงให้เห็นมุมมองทางด้านสังคมที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของสตรีในสังคมไทยได้อีกด้วย โดยพบว่าพัฒนาการที่ตึงรัดบทบาทสตรีไว้ตั้งแต่สมัยศักดินาผ่านความเชื่อตามประเพณีนิยมชายเป็นใหญ่ นั้น สตรีได้รับการอบรมปลูกฝังให้ยอมรับในความด้อยกว่าของเพศตน และกลายเป็นผู้ถูกกระทำมาโดยตลอด แต่บัดนี้พัฒนาการจากประเพณีดังกล่าวได้ถูกปลดออก สตรีได้เปลี่ยนบทบาทจาก “ผู้ถูกกระทำ-ผู้ถูกเลือก” มาเป็น “ผู้กระทำ-ผู้เลือก” ที่จะเข้าไปสู่ระบบเศรษฐกิจและสังคมเอง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว มีส่วนสำคัญมาจากพลวัตของโลก ที่ทำให้เกิดค่านิยมแห่งการแข่งขันและความเป็นอิสระ ประกอบกับความสำเร็จของการเรียกร้องความเสมอภาคของสตรีไทย ผ่านการพัฒนาความสามารถของตนในด้านต่างๆ

ในกรณีการประกวดนางสาวไทย สามารถแสดงให้เห็นลักษณะดังกล่าวได้อย่างเด่นชัด โดยเฉพาะในยุคทุนนิยมขยายตัว กระบวนการที่ทำให้ความงามของสตรีกลายเป็นสินค้านั้น เกิดจากความเต็มใจที่สตรีเลือกที่จะผ่านกระบวนการ หรือกล่าวได้ว่าเลือกที่จะเข้าร่วมการประกวดนางสาวไทยเอง มิได้มีการเชื้อชวนหรือชักจูงดังเช่นที่เกิดขึ้นในยุคทุนนิยมขุนนางแต่อย่างใด ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อการประกวดดังกล่าว นอกจากจะเกิดขึ้น จากการที่การประกวดนางสาวไทยตั้งอยู่บนพื้นฐานข้อตกลงที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน ทั้งกลุ่มผู้จัดการประกวดสปอนเซอร์ และตัวนางสาวไทยเอง ที่จะได้รับทั้งโอกาส ชื่อเสียง และค่าตอบแทนในรูปตัวเงินแล้ว ในแง่ของค่านิยมทางสังคม บทบาทของสตรีนิยมยังมีส่วนช่วยให้สังคมไทยเห็นคุณค่าและ

ให้ความสำคัญกับสตรีในแง่ความรู้ความสามารถที่จะพัฒนาสังคมมากกว่าการเห็นสตรีเป็นเพียงวัตถุ
ดังเช่นในอดีต

ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่า วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มิได้เสนอในมิติของความถูกต้องว่ากระบวนการ
กลายเป็นสินค้าที่เกิดขึ้นนั้นเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ หากแต่ต้องการนำเสนอให้เห็นขีดความสามารถของ
ระบบทุนนิยมที่ขยายวงมาสู่สิ่งที่เป็นนามธรรมอย่างความงามของผู้หญิง รวมไปถึงอำนาจของ
ระบบทุนนิยมที่สามารถเปลี่ยนมุมมอง ความรู้สึก และทัศนคติของคนในสังคม ให้ยอมรับกับ
ความเป็นทุนนิยมในมิติที่ไม่ใช่ทางวัตถุมากขึ้นด้วย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กิติมา อมรทัต. 2530. ความหมายของศิลปะ. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- กิติพัฒน์ นนทปัทมะคุลย์. 2538. นโยบายสังคมและสวัสดิการสังคม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
ธรรมศาสตร์.
- กิริติ บุญเจือ. 2533. ฮิปปี้อีสใหญ่: บทสนทนาของเพลโตด้วยความงาม. กรุงเทพฯ:
ราชบัณฑิตยสถาน.
- เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม. 2525. การเปลี่ยนแปลงของธุรกิจไทยในรอบ 25 ปี. กรุงเทพฯ:
สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม. 2524. การเปลี่ยนแปลงสังคมเศรษฐกิจการเมืองกับการรวบอำนาจ
ทางเศรษฐกิจโดยเอกชนในประเทศไทย. ใน สมภพ มานะรังสรรค์ (บรรณาธิการ), การ
ขยายตัวของระบบทุนนิยมในประเทศไทย (2488-ปัจจุบัน), หน้า 1-66. กรุงเทพฯ:
สร้างสรรค์.
- กัลย์. 2533. โคมคาย โคมงาม นางสาวไทย. นิตยสารแพรวสุดสัปดาห์ 375 (สิงหาคม): 123-128.
- กุหลาบ สายประดิษฐ์ และจิตร ภูมิศักดิ์. 2519. ประวัติศาสตร์สตรีไทย. กรุงเทพฯ: ชมรมหนังสือ
ดาว.
- กองประกวดนางสาวไทย งานวชิราวุธานุสรณ์. 2507. สมุดภาพนางสาวไทย. กรุงเทพฯ: สำนัก
งานช่างแสงอาทิตย์สร้างแม่พิมพ์.
- กองประกวดนางสาวไทย งานวชิราวุธานุสรณ์. 2509. สมุดภาพนางสาวไทย. กรุงเทพฯ: สำนัก
งานช่างแสงอาทิตย์สร้างแม่พิมพ์.
- กองประกวดนางสาวไทย งานวชิราวุธานุสรณ์. 2510. สมุดภาพนางสาวไทย. กรุงเทพฯ: สำนัก
งานช่างแสงอาทิตย์สร้างแม่พิมพ์.
- กองประกวดนางสาวไทย งานวชิราวุธานุสรณ์. 2514. สมุดภาพประกวดนางสาวไทย. กรุงเทพฯ:
สุริวงส์การพิมพ์.
- กองประกวดนางสาวไทย. 2530. สูจิบัตรการประกวดนางสาวไทย ปี 2530. กรุงเทพฯ: สยาม
สปอร์ตพริ้นติ้ง.
- กองประกวดนางสาวไทย. 2531. สูจิบัตรการประกวดนางสาวไทย ปี 2531. กรุงเทพฯ: สยาม
สปอร์ตพริ้นติ้ง.
- กองประกวดนางสาวไทย. 2534. สูจิบัตรการประกวดนางสาวไทย ปี 2534. กรุงเทพฯ: สยาม
สปอร์ตพริ้นติ้ง.

- กองประกวดนางสาวไทย. 2535. คู่มือกรรมการประกวดนางสาวไทย ปี 2535. กรุงเทพฯ: สยามสปอร์ตพริ้นติ้ง.
- กองประกวดนางสาวไทย. 2536. คู่มือกรรมการประกวดนางสาวไทย ปี 2536. (ม.ป.ท.).
- กองประกวดนางสาวไทย. 2540. คู่มือกรรมการประกวดนางสาวไทย ปี 2540. (ม.ป.ท.).
- กองประกวดนางสาวไทย. 2541. คู่มือกรรมการประกวดนางสาวไทย ปี 2541. กรุงเทพฯ: วงตะวัน.
- กองประกวดนางสาวไทย. 2542. คู่มือกรรมการประกวดนางสาวไทย ปี 2542. (ม.ป.ท.).
- กองประกวดนางสาวไทย. 2543. คู่มือกรรมการประกวดนางสาวไทย ปี 2543. (ม.ป.ท.).
- กองประกวดนางสาวไทย. 2544. คู่มือกรรมการประกวดนางสาวไทย ปี 2544. (ม.ป.ท.).
- กองประกวดนางสาวไทย. 2545. คู่มือกรรมการประกวดนางสาวไทย ปี 2545. (ม.ป.ท.).
- กองประกวดนางสาวไทย. 2546. คู่มือกรรมการประกวดนางสาวไทย ปี 2546. (ม.ป.ท.).
- กองประกวดนางสาวไทย. 2547. คู่มือกรรมการประกวดนางสาวไทย ปี 2547. (ม.ป.ท.).
- กองประกวดนางสาวไทย. 2549. คู่มือกรรมการประกวดนางสาวไทย ปี 2549. (ม.ป.ท.).
- กองประกวดนางสาวไทย. 2550. คู่มือกรรมการประกวดนางสาวไทย ปี 2550. (ม.ป.ท.).
- การประกวดนางสาวไทย. 3 ธันวาคม 2510. หนังสือพิมพ์เดลินิวส์.
- การประกวดนางสาวไทย. 1 มีนาคม 2530. หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ: 2.
- การประกวดนางสาวสยาม. 25 พฤศจิกายน 2479. หนังสือพิมพ์ประชาชาติ: 18.
- การประกวดนางสาวสยาม. 2 ธันวาคม 2480. หนังสือพิมพ์ประชาชาติ: 34.
- คึกฤทธิ์ ปราโมช, หม่อมราชวงศ์. 2517. ทฤษฎีการเมืองคืออะไร. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- จักษ์ พันธุ์ชูเพชร. 2549. การเมืองการปกครองไทย จากยุคสุโขทัยสู่สมัยทักษิณ. กรุงเทพฯ: Punch Group.
- จุมพล หนิมพานิช.. 2545. กลุ่มผลประโยชน์กับการเมืองไทย. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. 2545. ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. 2546. ลัทธิเศรษฐกิจการเมือง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉลองรัฐธรรมนูญด้วยเงิน 5 ล้าน. 2497. นิตยสารภาพข่าวสยามนิกร 7 (ธันวาคม).
- ชุมพล ยูสานนท์. 6 มกราคม 2551. สัมภาษณ์.
- ชลธิชา พันธุ์พานิช. 2537. สิทธิคุณค่าของความเป็นมนุษย์กับการประกวดนางงาม. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชลวิทย์ สุขอุดม. 6 มกราคม 2551. สัมภาษณ์.
- ชุลีตา อารีย์พิพัฒน์กุล. 2547. มงกุฎ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรุงเทพ.

- ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช. 2545. อ่าน (ไม่) เอาเรื่อง. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- ชูศักดิ์ จรุธสวัสดิ์. 2545. ระบบเศรษฐกิจและพัฒนาการเศรษฐกิจไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชาติรี ประภิตนันทการ. 2548. คณะราษฎรฉลองรัฐธรรมนูญ: ประวัติศาสตร์การเมืองหลัง 2475 ผ่านสถาปัตยกรรม "อานาจ". กรุงเทพฯ: มติชน.
- ชาลิสา บุญครองทรัพย์. 9 มกราคม 2551. สัมภาษณ์.
- ฉาลัสมา จุลเพชร. 2548. บทบาทผู้นำสตรีในการปกครองท้องถิ่น กรณีศึกษานายกองค์การบริหารส่วนตำบล. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. 2524. การขยายตัวของระบบทุนนิยมในประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2488 ถึงปัจจุบัน. ใน สมภพ มานะรังสรรค์ (บรรณาธิการ), การขยายตัวของระบบทุนนิยมในประเทศไทย (2488-ปัจจุบัน), หน้า 67-124. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.
- ทวิช จตุรพรฤกษ์. 2548. พรมแดน อัตลักษณ์และกระบวนการกลายเป็นสินค้า: การเมืองวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในบริบทการท่องเที่ยว. การประชุมประจำปีทางมนุษยวิทยา ครั้งที่ 4 เรื่องวัฒนธรรมไร้อคติ ชีวิตไร้ความรุนแรง. (ม.ป.ท.).
- ทานตะวัน. 2508. อาภัสรา หงสกุล นางงามจักรวาลจากประเทศไทย. พระนคร: แพร่พิทยา.
- ธนาศุภย์ สตะเวทิน. 2520. การเมืองระหว่างประเทศ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธีรนาถ กาญจนอักษร. 2542. หญิง ชาย กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม. กรุงเทพฯ: เอดิสัน เพรสโปรดักส์.
- ธีรยุทธ บุญมี. 2546. วิวาทะ Hero ปี 2546 ธีรยุทธ บุญมี ณ ห้องสมุด VS ทักษิณ ชินวัตร ณ ทำเนียบ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เดือนตุลา.
- นันทิรา ขำภิบาล. 2530. นโยบายเกี่ยวกับผู้หญิงไทยในสมัยสร้างชาติของจอมพล ป. พิบูลสงคราม (พ.ศ. 2481-2487). วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นางงาม. 24 ธันวาคม 2491. หนังสือพิมพ์พิมพ์ไทย.
- นางสาวไทย. 5 ธันวาคม 2514. หนังสือพิมพ์เดลินิวส์: 14.
- นางสาวไทย. 3 เมษายน 2531. หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ: 20.
- นางสาวสยาม. 21 สิงหาคม 2483. หนังสือพิมพ์ศรีกรุง.
- นายกรัฐมนตรีนั่ง, สำนัก. 2484. การแต่งกายสมัยสร้างชาติ. (ม.ป.ท.).
- บุญยงค์ เกศเทศ. 2532. สถานภาพสตรีไทย. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- บุรินทร์ วงศ์สงวน. 9 สิงหาคม 2550. สัมภาษณ์.
- ปฏิพร สิทธิพงศ์. 19 มกราคม 2551. สัมภาษณ์.
- ประเสริฐ เจริญจิตรธรรม. 2545. สาวงาม สาวมงกุฎ. กรุงเทพฯ: O-Zone.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร. 2549. การต่อสู้ของทุนไทย: การปรับตัวและพลวัต. กรุงเทพฯ: มติชน.

- ผาสุก พงษ์ไพจิตร. 2547. ทักษิโณมิกส์. ใน จูไรรัตน์ แสนในรักษ์ (บรรณาธิการ), ทักษิโณมิกส์, หน้า 109-133. กรุงเทพฯ: วิถีธรรม.
- พิชิต ลิขิตกิจสมบูรณ์. 2546. ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมือง. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิมพ์ฤทัย ชูแสงสี. 2534. ความคิดของผู้หญิงในนิตยสารผู้หญิง พ.ศ. 2500-2516. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรณี บัวเล็ก. 2544. การศึกษาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย : บทสำรวจสถานะความรู้. กรุงเทพฯ: ศยาม.
- พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. 2526. กรอบการมองการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและภาวะการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย. ใน ฌรงค์ พ่วงพิศ และพลศักดิ์ จิรไกรศิริ (บรรณาธิการ), สังคมไทยใน 200 ปี, หน้า 281-327. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- พรสนอง วงศ์สิงห์ทอง. 2547. ประวัติเครื่องแต่งกายและแฟชั่นในโลกตะวันตก: รายงานฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ: คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพโรจน์ คงทวีศักดิ์. 2548. เมื่อคนกลายเป็นสินค้า: อาจำไนท์บাজার การค้ากับความเป็นชาติพันธุ์. การประชุมประจำปีทางมนุษยวิทยาครั้งที่ 4 เรื่องวัฒนธรรมไร้อคติ ชีวิตไร้ความรุนแรง. (ม.ป.ท.).
- ไพลิน รุ่งรัตน์. 2537. ภาพและบทบาทของผู้หญิงในวรรณกรรมไทยภายหลังเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475. กรุงเทพฯ: สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย.
- ภัสสร ลิมานนท์. 2542. บทบาทเพศ สถานภาพสตรีกับการพัฒนา. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยลดา ร่องหานาม นางสาวไทยปี 2532. 2532. นิตยสารดาราดาวยนต์ 10 (เมษายน): 32-33.
- ยี่อิด. 2527. สาวฉิม ประการะนัง นางสาวไทยคนล่าสุด. นิตยสารโลกดารา 5 (พฤษภาคม): 33 – 40.
- รุจนิษฐ์. 2531. ก่อนจะขึ้นเวที. นิตยสารขวัญเรือน 19 (มีนาคม): 144-157.
- รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. 2532. กระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจในประเทศไทย: บทวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์เศรษฐกิจการเมือง พ.ศ. 2475-2530. กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. 2536. สังคมเศรษฐกิจไทยในทศวรรษ 2550: ยุทธศาสตร์การพัฒนาในกระแสโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศ.
- รอง ศยามานนท์. 2520. ประวัติศาสตร์ไทยในระบอบรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- ลลนา ก้องธรนินทร์. 18 มกราคม 2551. สัมภาษณ์.
- เลขาธิการคณะรัฐมนตรี, สำนัก. 2501. ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ. (ม.ป.ท.).

- วิกิพีเดีย. 2550. รัฐประหารในประเทศไทย พ.ศ. 2549 [Online]. แหล่งที่มา :
<http://th.wikipedia.org> [2550, มกราคม 18]
- วัชรินทร์ มรรคดวงแก้ว. 8 สิงหาคม 2550. สัมภาษณ์.
- วิทยากร เชียงกุล. 2541. วิกฤติเศรษฐกิจไทยผลกระทบจากการรับเงื่อนไข IMF และทางออกสำหรับประชาชน. กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาสน์.
- วิทยากร เชียงกุล. 2545. วิพากษ์ไทยรักไทย บนฐานคิดศาสตร์การเมืองแบบองค์รวม. กรุงเทพฯ: สถาบันวิถีทรรศน์.
- วิทยากร เชียงกุล. 2545. อธิบายศัพท์เศรษฐศาสตร์การเมือง. กรุงเทพฯ: สายธาร.
- วันทนี วาสิตะสิน. 2543. สังคมสงเคราะห์แนวสตรีนิยม ทฤษฎีและการปฏิบัติงาน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิศเวท วัฒนสุข. 8 ธันวาคม 2550. สัมภาษณ์.
- วารุณี. 4 ธันวาคม 2512. หนังสือพิมพ์เดลินิวส์: 14.
- วารุณี ภูริสินสิทธิ์. 2545. สตรีนิยม: ขบวนการอุดมคติแห่งศตวรรษที่ 20. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- วารุณี โอสตารมย์. 2524. การศึกษาสังคมไทย พ.ศ. 2411- 2475. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศักดิ์นา ฉัตรกุล ณ อยุธยา. 2526. รัฐและอุดมการณ์ในยุคจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (2500-2506). วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. 2507. ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ 2435-2507. พระนคร : กระทรวงศึกษาธิการ.
- ศิริ ผาสุก. 2522. พัฒนาการทุนนิยมของไทย. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ..
- ศรีศักร วัลลิโภดม. 2544. พัฒนาการทางสังคม – วัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.
- ศรีสว่าง พ่วงส์แพทย์. 2543. สองทศวรรษงานพัฒนาสตรีในประเทศไทย. การสัมมนาขบวนการผู้หญิงไทยในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์รุ่งแสงการพิมพ์.
- ศิลป์ พิทักษ์ชน. 2519. “เทพีที่ประชาชนปรารถนา” ในประวัติศาสตร์ไทย. กรุงเทพฯ: ชมรมหนังสือแสงดาว.
- ส.พลายน้อย. 2543. วันก่อนคืนเก่า: ชีวิตชาวไทยสมัยบ้านยังดีเมืองยังงาม. กรุงเทพฯ: พิมพ์คำ.
- สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. 2534. เอกสารการสอนชุดวิชา 12406 ไทยกับการปรับประเทศไทยให้ทันสมัย. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, องค์การ. 2514. รายงานผลงานในรอบ 5 ปีที่ 2 พ.ศ. 2508-2512. พระนคร: องค์การ.

- สุจิต บุญบงการ. 2526. ความคลี่คลายทางการเมือง. ใน ฌรงค์ พ่วงพิศ และพลศักดิ์ จิระไกรศิริ (บรรณาธิการ), สังคมไทยใน 200 ปี, หน้า 377-397. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- สุนี ไชยรส. 2547. การหลอมรวมอุดมการณ์เฟมินิสต์ ประชาธิปไตย และสิทธิมนุษยชน ศึกษาผ่านประสบการณ์สุนี ไชยรส. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เสนาะ เจริญพร. 2548. ผู้หญิงกับสังคมในวรรณกรรมไทยยุคทอง. กรุงเทพฯ: มติชน.
- สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล. 2531. การประกวดนางสาวไทย (พ.ศ. 2477-2530). วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมบัติ จันทร์วงศ์ และรังสรรค์ ชนะพรพันธุ์. 2519. รักเมืองไทย. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สมภพ มานะรังสรรค์, บรรณาธิการ. 2524. การขยายตัวของระบบทุนนิยมในประเทศไทย (2488-ปัจจุบัน). กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.
- สมหมาย วงศ์วิทยากุล. 2530. วันนี้...คุยกับนางสาวไทย. นิตยสารวิทยากร 3 (พฤษภาคม): 44-47.
- สิรินทรียา สัตยาศัย. 18 มกราคม 2551. สัมภาษณ์.
- สายสมร เฉยตรงการ. 2528. สถานภาพทางสังคมของผู้หญิงไทย (ในช่วงปี พ.ศ. 2475-2493) ในนวนิยายของดอกไม้สด และ ก.สุรางคนางค์. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อังคณา ตรีรัตน์ทิพย์. 17 มกราคม 2551. สัมภาษณ์.
- อังครศ บุญทองล้วน. 2539. กระบวนการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ความงามทางสตรีระของผู้หญิงในสังคมไทย: ศึกษาเฉพาะกรณีการประกวดนางสาวไทย. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตร์ มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรสิริ สันต์สุรติกุล. 2533. รายงานการศึกษาวิจัยเรื่ององค์ความรู้เกี่ยวกับสตรีไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรสม สุทธิสาคร. 2533. ดอกไม้ของชาติ จากเวทีความงามสู่เวทีชีวิต: อัลบั้มชีวิต 13 นางสาวไทยยุคแรก. กรุงเทพฯ: รวมทรงสน.
- อรอนงค์ ปัญญาวงศ์. 7 สิงหาคม 2550. สัมภาษณ์.
- อภัสรา หงสกุล. 5 มีนาคม 2550. สัมภาษณ์.
- อารี สุทธิพันธ์. 2535. 60 ปี อารี สุทธิพันธ์. กรุงเทพฯ: มูลนิธิอารี สุทธิพันธ์.

ภาษาอังกฤษ

- Allenby, B. 2007. Industrial ecology articles: The commoditization of nature [Online]. Available from: http://www.corp.att.com/ehs/ind_ecology/articles/commoditization.html [2007, November 15]
- Ballam, D. and Veseth, M. 2005. Introduction to international political economy. Jersey: Pearson Education.
- Engels, F. 1977. The origin of the family, private property and the state. Moscow: Progress.
- Epstein, S.R. 2006. Rodney Hilton, Marxism and the transition from Feudalism to Capitalism [Online]. Available from: <http://eprints.lse.ac.uk/3523/> [2007, December 28]
- Freedman, J. 2001. Feminism. Buckingham: Open University Press.
- Friedan, B. 2001. The feminine mystique. New York: WW. Norton.
- Gould, L H. 1943. The Marxist glossary. San Francisco: Proletarian Publishers.
- Grimshaw, J. 1986. Femisnist philosophers: Women's perspectives on philosophical tradition. Sussex: Wheatsheaf Books.
- MIA. 2007. Encyclopedia of Marxism: Glossary of term [Online]. Available from: <http://www.marxists.org/glossary/terms/c/o.html> [2007, December 28]
- Nahoum, G.V. 1988. A Cross – examination of difference: Alesthetics of the body. Society. 2: 1-12.
- O'hara, P.A. 2001. Encyclopedia of political economy. London: Routledge.
- Smith, A. 1997. The wealth of nations. London: J.M. Dent & Sons.
- Wikipedia. 2007. Commodification [Online]. Available from: <http://en.wikipedia.org/wiki/Commodification> [2007, December 28]
- Wollstonecraft, M. 1982. A vindication of the rights of woman. Middlesex: Penguin.

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ชื่อ : นางสาวสุจิรา อรุณพิพัฒน์

วัน/เดือน/ปี : 8/เมษายน/2525 อายุ: 25 ปี

บิดา : นายสุเมธ อรุณพิพัฒน์

มารดา : นางสรรค์ศิริ อรุณพิพัฒน์

พี่สาว : นางสาวสุนิศา อรุณพิพัฒน์

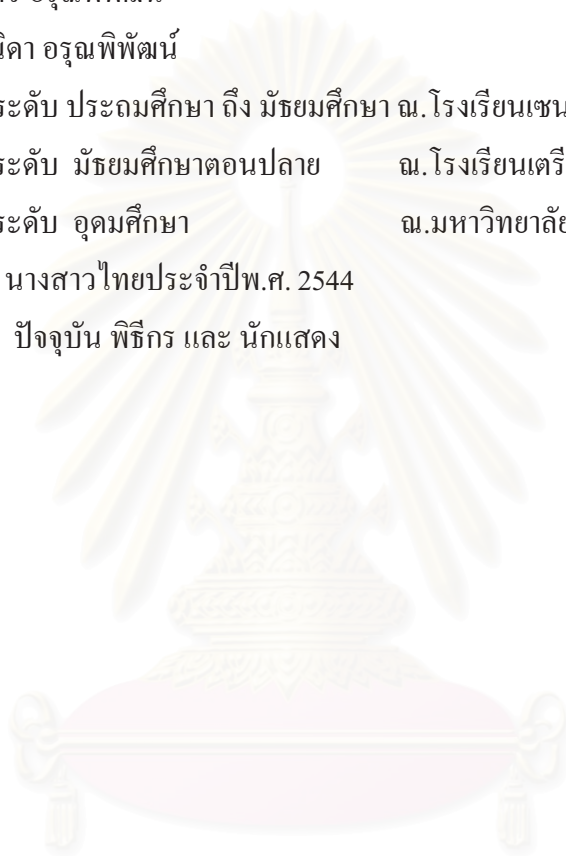
ประวัติการศึกษา : ระดับ ประถมศึกษา ถึง มัธยมศึกษา ณ. โรงเรียนเซนฟรังซิสซาเวียร์คอนแวนต์

ระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย ณ. โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา

ระดับ อุดมศึกษา ณ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประวัติการทำงาน : นางสาวไทยประจำปีพ.ศ. 2544

ปัจจุบัน พิธีกร และ นักแสดง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย